

1. Εισαγωγή

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η προσέγγιση και η κριτική των δομών υποστήριξης των ανήλικων προσφύγων στα κέντρα φιλοξενίας της Ελλάδας, σε συνάρτηση με το νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των δικαιωμάτων των ανήλικων, αλλά και ο ρόλος που αναλαμβάνουν οι εργαζόμενοι κρατικών ή ιδιωτικών οργανισμών στην προώθηση της βέλτιστης διαπαιδαγώγησης των ανηλίκων. Πιο συγκεκριμένα, πραγματοποιείται ανασκόπηση του νομοθετικού πλαισίου προστασίας των ανήλικων προσφύγων με βάση τις δύο ταυτότητες που κατέχουν παράλληλα: δηλαδή, την ταυτότητά τους ως αιτούντες άσυλο και τη ταυτότητά τους ως ανήλικοι. Προσεγγίζεται, δηλαδή, το διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο προστασίας αυτής της ευάλωτης πληθυσμιακής ομάδας ξεχωριστά, βρίσκοντας κοινά σημεία όπου συνδέονται νομοθετικά. Έπειτα, προχωράμε σε μία κριτική προσέγγιση σε διάφορα θέματα που ανακύπτουν από τη μελέτη της σχετικής νομοθεσίας, χρησιμοποιώντας και πορίσματα ερευνών και εγγράφων που έχουν βγάλει ερευνητικά κέντρα, διεθνείς οργανισμοί και Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί (ΜΚΟ), σχετικά με την προσφυγική κρίση και τους ανήλικους πρόσφυγες. Στη συνέχεια, προχωρώ σε διασταύρωση της θεωρητικής ενασχόλησης και έρευνας του αντικειμένου με τα όσα είπε ο πληθυσμός της ποιοτικής έρευνας (που αναφέρω παρακάτω), ώστε να βγάλω τα πρώτα συμπεράσματα. Στο τέλος, υπάρχει ένα μικρό, συνοπτικό κεφάλαιο που φέρνει σε “ζύμωση” τις καταληκτικές μου σκέψεις και το τι θεωρώ ότι μένει ανοιχτό τόσο ως αναπάντητα ερωτήματα με βάση αυτά που ερεύνησα, αλλά και τι βάση θέτει η έρευνά μου για περαιτέρω μελέτη στο μέλλον.

Όπως ανέφερα, εντός της μελέτης μου υπάρχει ποιοτική έρευνα, η οποία έχει ως πληθυσμό μελέτης εργαζόμενους από ΜΚΟ, που βρίσκονται αυτή τη στιγμή, ή στο άμεσο παρελθόν, σε δομές σχετικές με τη προστασία ανήλικων προσφύγων εντός κέντρων φιλοξενίας. Οι εργαζόμενοι έχουν συμφωνήσει να πραγματοποιηθούν συνεντεύξεις, ημι-δομημένες με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, ώστε να δοθεί η δυνατότητα για τη καταγραφή των προσωπικών βιωμάτων τους, αλλά και πιθανές τροποποιήσεις της ροής και της σειράς των ερωτήσεων, ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε συνέντευξης. Ειδικότερα, διερευνώνται τρεις αυτόνομοι, αλλά αλληλένδετοι, άξονες: πρώτον, η άντληση στοιχείων για την/τον εργαζόμενη/ο και γενικότερες

ερωτήσεις για το προσφυγικό “κοινό” που ασχολείται αυτός, και οι δομές που (δεν) υπάρχουν για τα παιδιά· δεύτερον, η διερεύνηση του τι θα έπρεπε θεωρητικά να υπάρχει στις δομές, τρόποι προστασίας των ανήλικων και τι κάνουν οι ΜΚΟ για να βοηθήσουν τον ανήλικο πληθυσμό· τέλος, η ανάλυση των ανακολουθιών νομικής θεωρίας και πρακτικής, και τι θεωρούν οι εργαζόμενοι ότι θα έπρεπε να βελτιωθεί και με ποιον τρόπο, ώστε να προωθηθεί το βέλτιστο συμφέρον των ανηλίκων. Στο τέλος της εργασίας προσπαθώ να εξάγω κάποια συμπεράσματα και γίνεται μία προσπάθεια κριτικού σχολιασμού των ευρημάτων του θεωρητικού πλαισίου, σε σχέση με τις συνεντεύξεις, και η δημιουργία κάποιων προτάσεων για μελλοντική μελέτη.

Η έναρξη της εμφύλιας διαμάχης στη χώρα της Συρίας το 2011 υπήρξε μία αφορμή-ντόμινο για την ανάδυση και διόγκωση πληθώρας διεθνών ζητημάτων. Ένα από τα σημαντικότερα κομμάτια που ακόμα δεν έχει επιλυθεί ακόμα σε ευρωπαϊκό, διεθνές ή εθνικό επίπεδο είναι η απότομη αύξηση ανθρώπινων μεταναστευτικών ροών προς άλλες χώρες, γειτονικές ή μη. Η Ελλάδα, εκτός από τη σοβαρή οικονομική κρίση καλείται να αντιμετωπίσει, κυρίως από τα τέλη του 2014, την περαιτέρω αύξηση των μεταναστευτικών ροών από την περιοχή της Μέσης Ανατολής, λόγω της επιδείνωσης της κατάστασης εκεί.

Συγκεκριμένα, 885.400 άτομα εισήλθαν στον ελλαδικό χώρο το 2015 παράτυπα, αποτελώντας το 85% του συνολικού πληθυσμού που εισήλθε παράνομα σε έδαφος Κράτους-Μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ την ίδια στιγμή το 14% πέρασε από την Ιταλία εντός ευρωπαϊκού εδάφους και το 1% από όλες τις άλλες δυνατές εισόδους (European Stability Initiative, 2017). Κάποιοι λόγοι για την αναχώρηση των ατόμων που αποτελούν τον προσφυγικό πληθυσμό και να μετακινηθούν προς την Ευρώπη έχουν περιγραφεί από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: έλλειψη ελπίδας, περιορισμένες εκπαιδευτικές ευκαιρίες, ελλείψεις στα απαραίτητα εφόδια για την κάλυψη βασικών αναγκών, αναζήτηση ευκαιριών για ένα πιο ποιοτικό μέλλον, αισθήματα ανασφάλειας. (UNHCR, 2015) Χαρακτηριστικό παράδειγμα της έξαρσης του προσφυγικού ρεύματος, ειδικά από συγκεκριμένες διόδους, είναι η περίπτωση της Λέσβου, από την οποία πάτησαν ευρωπαϊκό έδαφος περίπου 507.000 άτομα το 2015, με δεύτερο σημείο τη Χίο με περίπου 121.000 άτομα (Καραμαγκάλης, 2016)

Ο προσφυγικός πληθυσμός είναι πολυπληθής με διάφορα χαρακτηριστικά (οικονομικά, κοινωνικά, πολιτισμικά), αλλά σημαντική είναι η ύπαρξη ευάλωτων κοινωνικών

ομάδων εντός του πληθυσμού. Το συμβάν που έφερε στο προσκήνιο τις ειδικές ανάγκες των ευάλωτων ομάδων, όπως οι ανήλικοι, ήταν το νεκρό σώμα του μικρού αγοριού Alan Kurdi, το οποίο βρέθηκε σε παραλία της Τουρκίας, αλλά συγκλόνησε την διεθνή κοινότητα.

<http://www.smh.com.au/world/image-of-drowned-boy-washed-up-on-turkey-beach-highlights-plight-of-migrants-20150902-gjdwvu.html>

Ο πληθυσμός των ανήλικων προσφύγων εκτιμάται ότι είναι ο μισός του συνολικού πληθυσμού των προσφύγων. Οι ανήλικοι πρόσφυγες, λόγω κάποιων χαρακτηριστικών, έχουν παραπάνω ευαλωτότητες, οι οποίες έχουν αναγνωριστεί και είναι αποδεκτές από τη διεθνή κοινότητα, και οι οποίες θα έπρεπε να είναι αρκετές για την περαιτέρω προστασία τους. (UNHCR, 2015α). Για αυτούς τους λόγους, αλλά και για άλλα πρακτικά ζητήματα, η προστασία των ανήλικων προσφύγων και η διαφύλαξη των συμφερόντων τους έχουν προκαλέσει το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας, της κοινωνίας των πολιτών και είναι και ένα θέμα που προκαλεί πιο εύκολα πολιτικές αλλαγές, λόγω της αθωότητας των ανήλικων.

2. Διεθνές και Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για το Σύστημα Ασύλου.

Η μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο που παρουσιάζεται στην ανθρωπότητα από τις πρώτες περιόδους των συγκροτημένων κοινωνιών (Genographic Project, 2016) . Είναι προφανές ότι αυτό το φαινόμενο μέχρι και σήμερα υπάρχει και θα συνεχίσει να υπάρχει, εφόσον μέσω της μετακίνησης, οι άνθρωποι προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα πιο ασφαλές περιβάλλον για την επιβίωση τους, με καλύτερες, πιο σταθερές συνθήκες για το μέλλον τους. Έτσι, τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρούνται αυξημένες προσφυγικές/μεταναστευτικές ροές, οι οποίες εξαρτώνται, άμεσα ή έμμεσα, από σημαντικά ιστορικά γεγονότα, όπως το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτές οι ροές προέρχονται και από την Ευρώπη (Kirk & Huyck, 1954), αλλά και προς την Ευρώπη (Hankins, 1959).

Έπειτα το τέλος του πιο καταστροφικού πολέμου για την ανθρωπότητα, η διεθνής κοινότητα σε μία κίνηση πρόληψης και προστασίας για το μέλλον, συντάχθηκε και δημιούργησε τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος ήταν βασισμένος στην ιδέα της Κοινωνίας των Εθνών. Ο Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, αλλά και η μετέπειτα υιοθετημένη Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1945(Universal Declaration of Human Rights, 1945), ήταν τα πρώτα δύο διεθνή κείμενα που συμφώνησαν τα συμβαλλόμενα Έθνη-Κράτη. Πιο συγκεκριμένα, και με το άρθρο 14 της ΟΔΑΔ, προβλέπεται και παρέχεται το δικαίωμα σε κάθε άνθρωπο να ζητήσει άσυλο. Με βάση αυτό το άρθρο, το 1951 υιοθετήθηκε η Σύμβαση της Γενεύης Για το Καθεστώς των Προσφύγων(Convention on the Status of Refugees, 1951), που δίνει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και προϋποθέσεις για το ποιες/οι αποκαλούνται πρόσφυγες.

Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και το άρθρο 1, ως πρόσφυγας θεωρείται κάθε άτομο, το οποίο λόγω δίωξης ή φόβου δίωξης, για λόγους πολιτικής πεποιθήσης, φυλής, θρησκείας ή εθνοτικής ομάδας, βρίσκεται εκτός της χώρας ή πατρίδας του και δεν επιθυμεί ή και αδυνατεί, πολλές φορές, να επιστρέψει στη χώρα αυτή. Ενώ η Σύμβαση της Γενεύης του 1951, έθετε συγκεκριμένους περιορισμούς στην έννοια του πρόσφυγα

και ποιοι άνθρωποι μπορεί να θεωρηθούν πρόσφυγες¹, το Πρωτόκολλο του 1967(Protocol I of the Geneva Convention), κατάργησε αυτούς τους γεωγραφικούς και ιστορικούς περιορισμούς. Παρέχονται δικαιώματα, όχι μόνο για την επιβίωση και τη ψυχοσωματική προστασία του ατόμου, αλλά μία σειρά δικαιωμάτων, όπως περιουσιακά δικαιώματα, επαγγελματικά δικαιώματα και παροχές από το κράτος πρόνοιας (άρθρα 13, 17, 18, 19, 20, 21)(Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees, 2010) .

Όσον αφορά τον ευρωπαϊκό χώρο, δεν υπάρχει συγκεκριμένη συνθήκη, η οποία να αφορά και να αναφέρεται απόλυτα στους πρόσφυγες. Η συγκεκριμένη πραγματικότητα μπορεί να θεωρείται ως αδυναμία, ωστόσο, αυτή η “έλλειψη” καλύπτεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου(European Convention on Human Rights, 1951), η οποία υιοθετήθηκε το 1951, στα πρότυπα της ΟΔΑΔ. Η ΕΣΔΑ, παρότι, δεν έχει σαφείς προβλέψεις για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, έχει εδαφική εφαρμογή σε όλα τα άτομα που βρίσκονται στις Συμβαλλόμενες χώρες, ανεξαρτήτως εθνικότητας. Αυτό δημιουργεί ένα πλαίσιο προστασίας όλων των ατόμων, και παράλληλα δημιουργεί ένα πλαίσιο υποχρεώσεων που πρέπει να τηρούν όλα τα Συμβαλλόμενα μέρη της ΕΣΔΑ.

Οι υποχρεώσεις που έχουν τα Συμβαλλόμενα μέρη της ΕΣΔΑ δεν είναι μόνο θεωρητική, ή σε επίπεδο εθνικό, αλλά υπάρχει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο οποίο έχουν δικαίωμα να προσφύγουν πολίτες, ανεξαρτήτως εθνικότητας, φυλής, θρησκείας ή άλλης κατάστασης, οι οποίοι νιώθουν ότι τα δικαιώματά τους έχουν παραβιαστεί από κάποιο Συμβαλλόμενο κράτος της Σύμβασης². Γίνεται σαφές, λοιπόν, ότι υπάρχει και μηχανισμός προστασίας και επίβλεψης για την εφαρμογή της Σύμβασης, με κύριο έργο την κάλυψη κενών και αδυναμιών που μπορεί να ακολουθούν τα Έθνη-Κράτη με τις πολιτικές τους.

Σημαντικές ευρωπαϊκές συμβάσεις, οι οποίες συσχετίζονται με τα δικαιώματα και τη προστασία που παρέχεται στους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, είναι ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης του 1961 (European Social Charter, 1961), με ισχύ από το 1965, και το Πρωτόκολλο του 1996, με ημερομηνία ισχύς το 1999. Είναι

¹ Με τη Σύμβαση της Γενεύης, τα άτομα που μπορούσαν να κάνουν αίτηση ασύλου, άρα και να θεωρηθούν πρόσφυγες, ήταν άτομα από την Ευρώπη και για ιστορικά γεγονότα που είχαν συμβεί πριν το 1951.

² Για τις ακριβείς προβλέψεις για το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, τα άρθρα 19-51.

σημαντικό εδώ να τονισθεί ότι το Συμβούλιο Υπουργών, αλλά και η Κοινοβουλευτική Συνέλευση, του Συμβουλίου της Ευρώπης έχει παράγει και εκδώσει μία σειρά σχετικών ψηφισμάτων και συστάσεων³.

Αξιόλογες είναι, και σημαντικές για την παρούσα μελέτη, οι νομοθεσίες που εμπεριέχονται/δημιουργούν το κοινοτικό δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, έχοντας ως βάση την επιτυχή εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης, έθεσε ως στόχο την εγκαθίδρυση ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου.⁴ Η πιο σημαντική αποδοχή, μέσω της προσπάθειας εφαρμογής της Σύμβασης της Γενεύης από τα Κράτη-Μέλη της Ε.Ε. είναι η υιοθέτηση της αρχής της μη επαναπροώθησης (non-refoulement) του άρθρου 33(1). Η συγκεκριμένη αρχή, όχι μόνο υπογραμμίζει την υποχρέωση των κρατών να δέχονται πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και άτομα που φοβούνται για την ακεραιότητά τους, αλλά, επίσης, υπογραμμίζει ότι δεν έχουν το δικαίωμα για την εκδίωξη αυτών, παρά μόνο για λόγους προστασίας της εθνικής ασφάλειας και της δημόσιας τάξης⁵.

Οι πρώτες ενδείξεις για τη συζήτηση και διαμόρφωση κοινών πολιτικών σε ενωσιακό επίπεδο γίνονται με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη. Ακόμα και μετά την Συνθήκη για την εγκαθίδρυση της Οικονομικής Κοινότητας, η συνεργασία σε επίπεδο μετανάστευσης και προσφυγικών ρευμάτων βρισκόταν σε επίπεδο διλημάτων και δισταγμού (Guild, 2006). Η Συμφωνία Σένγκεν το 1990 ήταν αρχή για την πλήρη ενιαιοποίηση του χώρου ελεύθερης κυκλοφορίας ατόμων, μέσω της άρσης των εσωτερικών συνόρων, και προβλέφθηκαν μέτρα για την όποια έλλειψη ασφάλειας. Σε συνδυασμό με τη Σύμβαση του Δουβλίνου του 1990 (Dublin Treaty, 1990), η απόφαση για τα αιτήματα ασύλου και η παροχή προστασίας ήταν περισσότερο μία “τιμωρητική” διαδικασία για το Κράτος, αλλά και για το ίδιο το άτομο.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ του 1992 περικλείει τα ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης στον τρίτο κοινοτικό πυλώνα “της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων” (Maastricht Treaty, 1992). Παρατηρείται, ακόμα και με αυτή τη συνθήκη,

³ Για περισσότερες πληροφορίες σε σχετικά ψηφίσματα και συστάσεις, μπορείτε να επισκεφθείτε <<http://assembly.coe.int/nw/Home-EN.asp>>.

⁴ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, 1999

⁵ Η “δημόσια τάξη” είναι το αγγλικό public order, ή ordre public όπως χρησιμοποιείται συνήθως, λόγω της γαλλικής ρίζας. Για περαιτέρω στοιχεία και ανάλυση της αρχής της δημόσιας τάξης, πρβλ. Forde, M.. (1980). The "Ordre Public" Exception and Adjudicative Jurisdiction Conventions. *The International and Comparative Law Quarterly*, 29(2/3), 259–273.

μικρή εξέλιξη στο συγκεκριμένο ζήτημα· ωστόσο, μπορούμε να τονίσουμε σε αυτό το σημείο ότι η μη ρητή αναφορά και διαπραγμάτευση στα συγκεκριμένα θέματα δεν είναι μόνο μία “παράβλεψη”, αλλά πατάει και στη πολιτική πραγματικότητα της εποχής, όπου η Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν αρχικά μία οικονομική ένωση που στόχευε στην οικονομική ολοκλήρωση.

Η πιο σημαντική συνθήκη που άλλαξε την πορεία και τη προτεραιότητα της μετανάστευσης και του ασύλου είναι η Συνθήκη του Άμστερνταμ του 1997 (Amsterdam Treaty, 1997). Είχε αξιόλογο ρόλο στην αρχή δημιουργίας κοινών πολιτικών και ήταν συστατικό στοιχείο για τον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης. Πρόκειται για την αρχή της κοινοτικοποίησης της πολιτικής ασύλου, μέσω του τέταρτου μέρους που έχει τίτλο “Άσυλο και Μετανάστευση”, και όπως αναφέρεται και στο άρθρο 63 “οι πολιτικές ασύλου θα είναι σε συμφωνία με τη Σύμβαση της Γενεύης 1951”. Σε συνδυασμό με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, αλλά και τα άρθρα 18,19 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων που προβλέπουν το δικαίωμα στο άσυλο, υιοθετήθηκε η πρώτη κοινή απόφαση, η Οδηγία Προσωρινής Προστασίας για “τη θέσπιση ελάχιστων προδιαγραφών παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων από τρίτες χώρες οι οποίοι δε μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους” (Οδηγία 2001/55/EK).

Και ενώ επέρχεται το συμβάν των Δίδυμων Πύργων και η τάση ασφαλειοποίησης, η Ένωση συνεχίζει να παίρνει κάποιες αποφάσεις, αλλά με την ανάλογη επιφύλαξη. Έτσι, έχουμε την Οδηγία *Ελάχιστων Απαιτήσεων για την Υποδοχή Αιτούντων Άσυλο* της 27ης Ιανουαρίου 2003 και η Οδηγία για τη *θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ως προσφύγων* (Οδηγία 2003/9/EK), το οποίο προσπαθούσε να θέσει ενιαία κριτήρια, υιοθετώντας τον όρο πρόσφυγα, ως “ο υπήκοος τρίτης χώρας, ο οποίος, λόγω βάσιμου φόβου δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, βρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας είναι υπήκοος και αδυνατεί ή, εξαιτίας του φόβου αυτού, δε θέλει να επιστρέψει σε αυτή” (Οδηγία 2003/9/EK).

Έπειτα, υιοθετείται το Πρόγραμμα της Χάγης, το οποίο αποφάσισε τη στήριξη του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων, αλλά και τη θεσμοθέτηση δέκα προτεραιοτήτων στο τομέα του ασύλου και της μετανάστευσης. Συγκροτείται, επίσης, το 2006 η FRONTEX, ένας ευρωπαϊκός οργανισμός για τη φύλαξη των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης. Ο

συγκεκριμένος οργανισμός και ο τρόπος που λειτουργεί έχει βρεθεί στο κέντρο πολλών συζητήσεων και διαφωνιών για το κατά πόσο ενεργεί βασιζόμενο και σεβόμενο το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο⁶. Επίσης, η υιοθέτηση της Συνθήκης της Λισαβόνας, αλλά και του Δουβλίνου II, αποτελούν σταθμούς στην παραγωγή, διάρθρωση και σύνθεση του συστήματος μετανάστευσης, ασύλου, και εξωτερικής πολιτικής προς τρίτους υπηκόους εν γένει, ωστόσο, θεωρείται ότι περαιτέρω ανάλυση και καταγραφή ξεφεύγει από τις δυνατότητες και τους περιορισμούς του συγκεκριμένου εγχειρήματος. Για αυτό, ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τα κύρια άρθρα και Οδηγίες που καθορίζουν πλέον το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου.

7	Ευρωπαϊκή Ένωση	Συμβούλιο της Ευρώπης
Είσοδος και διαμονή	Άρθρο 21 της Συνθήκης για την Λειτουργία της ΕΕ Reception Conditions Directive 2013/33/EU Return Directive 2008/115/EC Asylum Procedures Directive 2013/32/EU Qualification Directive 2011/95/EU Dublin Regulation No. 604/2013 Freedom of Movement Directive 2004/38/EC Schengen Borders Code	Άρθρο 8, ΕΣΔΑ

⁶ Περισσότερη συζήτηση πάνω στο κατά πόσο τηρείται το ανθρωπιστικό δίκαιο από το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου, αλλά και από τη FRONTEX συγκεκριμένα, για τις περιπτώσεις των προσφύγων παιδιών, θα γίνει παρακάτω στο ανάλογο κεφάλαιο.

⁷ Ο πίνακας δημιουργήθηκε με βάση την έρευνα από την ίδια τη συγγραφέα της εργασίας.

	Regulation	
Αξιολόγηση ηλικίας	Asylum Procedures Directive 2013/32/EU, Άρθρο 25(5)	
Οικογενειακή Επανένωση και Χωρισμένα Παιδιά	Treaty for the Functioning of the European Union, Articles 67,73,79(2)(α) Family Reunification Directive 2003/86/EC Qualification Directive 2011/95/EU, Article 31 Reception Conditions Directive 2013/33/EU Temporary Protection Directive 2001/55/EC Dublin Regulation No. 604/2013 Return Directive 2008/115/EC, Article 13	ΕΣΔΑ Άρθρο 8
Απομόνωση/κράτησ η ανηλίκων	Reception Conditions Directive 2013/33/EU, Article 11 Return Directive 2008/115/EC, Article 17	Νομολογία μέσω δικαστικών αποφάσεων.
Απομάκρυνση	Freedom of Movement 2004/38/EC, Articles 7,12,13,	Νομολογία μέσω δικαστικών

	28(3)(b)	αποφάσεων
Πρόσβαση στη δικαιοσύνη	<p>Charter of Fundamental Rights, Articles 47-48</p> <p>Asylum Procedures Directive 2013/32/EU, Article 7 and 25</p> <p>Victims' Directive 2012/29/EU, Article 8</p>	ΕΣΔΑ Άρθρο 13

Ωστόσο, σημαντική αλλαγή στην κατάσταση των κέντρων φιλοξενίας, και στην ευρύτερη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος, επέφερε η συμφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την γειτονική χώρα της Ελλάδας, την Τουρκία (Commission, 2017).

Η συγκεκριμένη συμφωνία είχε ως σκοπό να “αντικαταστήσει” την ανεξέλεγκτη, παράτυπη ροή μεταναστών με ασφαλή, ελεγμένη και συστηματική είσοδο μεταναστών, με παράλληλο στόχο την αντιμετώπιση του παράνομου εμπορίου ανθρώπων. Βασικός μηχανισμός της συμφωνίας αποτελεί το “1:1”, δηλαδή για κάθε παράτυπο μετανάστη ή αιτούντα άσυλο, που επιστρέφει στη Τουρκία μετά την εξέταση της υπόθεσής του, ένας Σύριος θα μεταφέρεται στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για κάποιους, συμπεριλαμβανομένου των επίσημων εκπροσώπων της Ε.Ε., η συμφωνία κρίνεται επιτυχής, μιας και σειρά αναφορών από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μιλάνε για “ χαμηλό αριθμό αφίξεων” (Dudden & Ustun, 2017).

Για παράδειγμα, η “7η Αναφορά για την Εξέλιξη της Εφαρμογής της Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας”, αναφέρει ότι παρότι υπάρχει αύξηση των αφίξεων σε σχέση με τον αριθμό αφίξεων πριν το καλοκαίρι, ο αριθμός των ατόμων που φτάνουν στην Ελλάδα είναι και πάλι χαμηλός, και ο αριθμός θανάτων στο Αιγαίο έχει μειωθεί δραστικά. Παράλληλα, τονίζει ότι η διαδικασία χρηματοδότησης και επανορθώσεων, μέσω της “Διευκόλυνσης για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία”, προχωράει κανονικά έχοντας παράσχει το 1.6 δις ευρώ από τα 3 δις που έχουν συμφωνηθεί ανάμεσα στα δύο μέρη (European Commission, 2017)

Ωστόσο, οι πραγματικότητες που υπάρχουν στα ελληνικά νησιά δείχνουν να είναι διαφορετικές, μιας και δε στηρίζονται σε στατιστικά περί μείωσης αφίξεων, αλλά στις συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων και αιτούντων άσυλο που παραμένουν “παγιδευμένοι” εντός των κλειστών καταστημάτων φιλοξενίας. Πιο συγκεκριμένα, η Διεθνής Αμνηστία αναφέρει ότι μετά τη συμφωνία με τη Τουρκία χιλιάδες πρόσφυγες παραμένουν εγκλωβισμένοι στα νησιά, χωρίς δυνατότητα μετακίνησης σε άλλες περιοχές, μέχρι να εξεταστούν οι αιτήσεις τους, για να προχωρήσει η διαδικασία είτε μεταφοράς σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα είτε επιστροφής στη Τουρκία. Οι συνθήκες είναι κάκιστες με μεγάλο μέρος του πληθυσμού να παραπονιέται για άθλιες καταστάσεις, κακές σχέσεις με τον τοπικό πληθυσμό, που οδηγούν σε εξάρσεις βίας (Διεθνής Αμνηστία, 2017), αλλά και στο θάνατο προσφύγων, συμπεριλαμβανομένων ανήλικων αιτούντων άσυλο (Gogou, 2017).

.

3. Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο για τα Παιδιά

Οι πρώτες προσπάθειες που έγιναν για τη διαμόρφωση ενός διεθνούς εγγράφου σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού ήταν το 1924, υπό το πρίσμα της Κοινωνίας των Εθνών. Στη συνέχεια, και με τη δημιουργία του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, έγιναν προσπάθειες για τη κοινή υιοθέτηση συγκεκριμένων νόμων και κανόνων με τη Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Παιδιού το 1959 και τη Διακήρυξη για τη Προστασία των Γυναικών και των Παιδιών σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και ένοπλες συρράξεις. Η πρώτη Οικουμενική Διακήρυξη, η οποία έχει υιοθετηθεί από σχεδόν όλα τα Κράτη-Μέλη, είναι η Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989⁸.

Το άρθρο 22 της Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναφέρει ότι τα παιδιά πρόσφυγες πρέπει να είναι *δέκτες κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας*. Μία σημαντική διαφοροποίηση της συγκεκριμένης διακήρυξης, σε σχέση με άλλες διεθνείς διακηρύξεις και νομοθεσίες, είναι η απώλεια μίας γενικής πρόβλεψης για τη μείωση της προστασίας και των δικαιωμάτων του παιδιού σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Έτσι, όλα τα συμβαλλόμενα Κράτη της Διακήρυξης έχουν την υποχρέωση να σέβονται και να τηρούν τα δικαιώματα των παιδιών που βρίσκονται στο έδαφός τους.

Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων δημιουργεί ένα παράλληλο, συναρθρωμένο με το διεθνές, ενωσιακό πλαίσιο προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών. Τα άρθρα 14 και 24 δίνουν το δικαίωμα για πρόσβαση στην εκπαίδευση και στη δια βίου μάθηση, τυπική ή άτυπη, και για τη δωρεάν παιδεία για τα υποχρεωτικά χρόνια εκπαίδευσης. Επίσης, τα άρθρα 34-35 παρέχουν το δικαίωμα σε όλες/ους σε μία αξιοπρεπή διαβίωση, ειδικά σε άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση εξάρτησης, και παροχή ιατρικής περίθαλψης για ένα υψηλό επίπεδο υγείας, αν και ο τρόπος εφαρμογής αυτών μπορεί να μεταβάλλεται ανάλογα με τις εθνικές πρακτικές.

3.1. Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού – Ασυνόδευτα Ανήλικα.

Κάνοντας μία επισκόπηση στη Διακήρυξη, υπάρχουν τρεις αρχές που υπογραμμίζονται

⁸ Οι μόνες χώρες που δεν έχουν επικυρώσει τη Διακήρυξη είναι η Σομαλία και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

επαναλαμβανόμενα στα δικαιώματα των παιδιών. Αυτές οι αρχές είναι: η αρχή της μη διάκρισης, η αρχή της άμεσης συμμετοχής του ανηλίκου και ο κανόνας “προς το συμφέρον του παιδιού”. Αυτές οι τρεις αρχές δημιουργούν ένα τρίγωνο αρχών, το οποίο δημιουργεί το κατάλληλο έδαφος για την επιβίωση, ανάπτυξη και ευημερία του παιδιού. Αυτές οι τρεις αρχές δεν είναι ανεξάρτητες, αλλά αλληλοεπηρεάζονται η μία από την άλλη στη λήψη αποφάσεων και στις δι-εθνικές πολιτικές σχετικά με τους ανήλικους (πρόσφυγες ή μη)(Υ.Α.Η.ΕΠ, 1997).

Η Σύμβαση, επίσης, αναγνωρίζει ότι παρότι όλα τα παιδιά έχουν δικαιώματα, αυτά εξασφαλίζονται και εξαρτώνται από την οικογένεια του παιδιού και τη κοινότητα. Έτσι, παρότι δίνεται βάρος στο συμφέρον, στην ορθή ανάπτυξη και στη προστασία του ανηλίκου, δίνεται, παράλληλα, μεγάλη σημασία στον ρόλο της οικογένειας σε όλα αυτά. Ο ρόλος της οικογένειας δεν υπογραμμίζεται μόνο σε αυτή τη Συνθήκη, αλλά σε όλα τα νομοθετικά κείμενα σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών, και ειδικά των ανήλικων προσφύγων που μελετάμε. Ωστόσο, ο ρόλος που δίνεται στην οικογένεια είναι προβληματικός, γεγονός που θα αναλυθεί παρακάτω.

Αξιόλογη είναι η προσπάθεια, επίσης, για την υπαγωγή των έφηβων στις ρυθμίσεις και προβλέψεις της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Έχοντας πάντα στο μυαλό μας το άρθρο 1, που ορίζει το παιδί ως οποιοδήποτε άτομο δεν έχει φτάσει την ηλικία των 18, εκτός αν υπάρχουν διαφορετικές εθνικές νομοθετικές προβλέψεις, συνειδητοποιούμε ότι όλα τα άτομα που δεν έχουν ενηλικιωθεί με βάση το νόμο, χαίρουν ειδικής προστασίας. (1997, σελ.24-25)

Αν και είναι γνωστό ότι υπάρχουν ανήλικα που μπορεί να έχουν τη σωματική ακεραιότητα ενός ενήλικα, ή και άτομα τα οποία να έχουν αναλάβει ρόλους ενήλικα, για διάφορους λόγους, θεωρείται ότι δεν έχουν φτάσει σε κατάλληλο επίπεδο συναισθηματικής ωριμότητας. Δηλαδή, η ανάληψη ευθυνών και παραπάνω υποχρεώσεων, η σωματικο-ανατομική διάπλαση που μπορεί να θυμίζει ενήλικα, είναι δύο στοιχεία που δε παίζουν καθοριστικό ρόλο. Αντιθέτως, η άρρητη αποδοχή της μη πλήρους συναισθηματικής ωριμότητας και της δυνατότητας τα άτομα να πέσουν θύματα εκμετάλλευσης, υποχρεώνει τα κράτη να προστατεύουν και να προβλέπουν ειδικές ρυθμίσεις και για τους έφηβους⁹.

⁹ Η συγκεκριμένη αρχή είναι πολύ σημαντική, διότι σε αυτήν θα στηριχθούμε για ένα κομμάτι της

Η Σύμβαση δίνει έμφαση και στον πολιτισμό, στη πολιτισμική ταυτότητα και στη διατήρηση των ιδιαίτερων πολιτισμικών στοιχείων. Βασιζόμενοι στο άρθρο 30, είναι προφανές ότι η ταυτότητα μειονοτήτων πρέπει να διατηρηθεί, ανεξαρτήτως της περιόδου διαμονής ενός ανήλικα στη χώρα φιλοξενίας. Για τη διατήρηση και προστασία αυτή, πρέπει να λάβουμε υπόψιν μας τέσσερις αρχές: διατήρηση μητρικής γλώσσας, συνέχιση θρησκευτικής ταυτότητας, διάδοση αξιών μέσω της τέχνης, αποφυγή καταναγκασμού. (1997, σελ. 29-35)

Επίσης, βάρος δίνεται στην ψυχοκοινωνική ευημερία, αλλά και στην υγεία και τη διατροφή των παιδιών. Αναγνωρίζεται η σημασία της συναισθηματικής ευημερίας, των ψυχολογικών αναγκών και η κατάσταση ευαλωτότητας που βρίσκονται τα παιδιά και ειδικά τα ασυνόδευτα ανήλικα. Η βοήθεια πρέπει να είναι άμεση, να στοχεύει στην ηρεμία και την ψυχολογική υποστήριξη του παιδιού, και να βοηθάει την οικογένεια και την κοινότητα. Δίνεται σταθερή βάση στην σημασία της οικογένειας, ως τρόπος αποκατάστασης της κοινωνικής ζωής, είτε μέσω της οικογενειακής επανένωσης είτε μέσω ανάδοχης οικογένειας. 1997, σελ. 37-51)

Στη περίπτωση της υγείας και της σωστής διατροφής για την ορθή ψυχοσωματική ανάπτυξη των ανηλίκων, τα άρθρα 23, 24, 27 δημιουργούν ένα πλαίσιο προστασίας και παροχής βοήθειας. Για παράδειγμα, σε συνδυασμό με το UNHCR Handbook of Emergencies, προβλέπεται ότι κάθε άτομο έχει δικαίωμα σε 20 λίτρα νερού καθημερινά, ένα χώρο 3.5 τ.μ. για το κάθε άτομο ξεχωριστά, και ένας χώρος υγιεινής για 20 άτομα το περισσότερο. Ωστόσο, ο τρόπος της διατροφής, η ποιότητα, η ποσότητα και τα φαγητά που παρέχονται, πολλές φορές είτε δεν είναι αρκετά είτε δε προσαρμόζονται στις πολιτισμικές επιλογές των ατόμων, λόγω θρησκευτικών ή άλλων χαρακτηριστικών. (1997, σελ. 53-62)

Η παροχή ιατρικής περίθαλψης και προστασίας της υγείας των παιδιών είναι μία αρκετά προβληματική κατάσταση για τα χωρισμένα ανήλικα. Για την ορθή και επιτυχή εφαρμογή, αλλά και χρήση των υγειονομικών υπηρεσιών, θα πρέπει να δημιουργούνται πολιτικές σε επίπεδο πρόληψης, αλλά και σε επίπεδο παροχής φαρμάκων, και κατάλληλων υλικών για την προστασία και την θεραπεία των ανηλίκων που δεν έχουν κάποιον γονέα ή κηδεμόνα μαζί τους. Πρέπει, όμως, να λάβουμε υπόψιν μας σε αυτές τις παροχές και πρακτικές, τα χαρακτηριστικά (θρησκευτικά και πολιτισμικά) των

ανηλίκων, που πολλές φορές δεν τους “επιτρέπουν” να δεχθούν ορισμένες δυτικές θεραπείες. (1997, σελ. 62-69)

Τέλος, η πρωταρχική και πιο βαρυσήμαντη λύση που δίνεται στο ζήτημα των ασυνόδευτων ανηλίκων είναι ο επαναπατρισμός. Θεωρείται ότι η επιστροφή του ανήλικου στη χώρα καταγωγής θα του επιφέρει αυτό που χρειάζεται, μέσω της συνέχισης της πολιτισμικής ταυτότητας και της επανασύνδεσης με το οικογενειακό του περιβάλλον. Σε περίπτωση που αυτό δε μπορεί να συμβεί, τότε ξεκινάνε οι συζητήσεις για άλλες λύσεις, όπως ομαδική διαμονή ανηλίκων με υποστήριξη ειδικών ή ανεύρεση ανάδοχης οικογένειας και ένταξη στην χώρα υποδοχής/φιλοξενίας. (1997, σελ. 137-148)

Συμπερασματικά, θα προσδοκούσε κανείς να υπάρχει ένα υψηλό επίπεδο αρωγής, αλληλεγγύης και υποστήριξης προς τους πρόσφυγες, τους αιτούντες άσυλο και ειδικότερα προς τα ασυνόδευτα ανήλικα. Ωστόσο, μία σύντομη επισκόπηση της Σύνθετης Αναφοράς του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης, αναδεικνύει τις περίπλοκες προβληματικές που υπάρχουν στο σύστημα προστασίας και υποστήριξης. Αυτό συμβαίνει διότι, ενώ υπάρχει ένα ελάχιστο προϋποθέσεων και απαιτούμενων που διαμορφώνουν το κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου, αυτές οι προδιαγραφές εφαρμόζονται και αποκρυσταλλώνονται διαφορετικά, ανάλογα με τις εθνικές νομοθεσίες και τη κοινωνικοοικονομική κατάσταση του κράτους.

Κάθε χώρα διαμορφώνει τη πολιτική της βάσει των διαφορετικών πολιτικών προσεγγίσεων, το οποίο καθρεφτίζει την ανάγκη εθνικής κυριαρχίας και τοπικής θεσμοθέτησης με τις αντίστοιχες καταστάσεις που υπάρχουν, αλλά από την άλλη προσυπογράφει και ενδυναμώνει το θεσμικά δομημένο πλαίσιο ανισοτήτων, ατελειών και κενών που μπορεί να υπάρχουν. Για παράδειγμα, η Εθνική Αναφορά της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης, αντικατοπτρίζει διαφορετική διαχείριση σε σχέση με το ευρωπαϊκό “μέσο” πλαίσιο· αυτό δε σημαίνει ότι η Ελλάδα έχει ένα υποβιβασμένο πλαίσιο προστασίας, αλλά ότι ανάλογα με το πεδίο ανάλυσης που επιλέγουμε να εξετάσουμε, υπάρχουν διαφορετικές κριτικές αδυναμίες που μπορούμε να βρούμε και να διορθώσουμε.

4. Η προσφυγική κρίση και η ελληνική αντιμετώπιση

Σύμφωνα με την Σύμβαση της Γενεύης, η ευθύνη για την διατήρηση και σεβασμό των δικαιωμάτων του προσφυγικού πληθυσμού εμπίπτει στο κράτος υποδοχής. Η χώρα υποδοχής προσφέρει ένα πλαίσιο προστασίας στο άτομο που εισέρχεται, το οποίο έχει κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Αρχικά, η προστασία που προσφέρεται δεν έχει μόνιμο και αμετάκλητο χαρακτήρα, αλλά η άδεια διαμονής είναι για ορισμένα χρόνια με πιθανή ανανέωση, αν ο λόγος που τους οδήγησε στη φυγή από τη χώρα τους παραμένει να είναι παρόντας. Δεύτερον, ο πρόσφυγας έχει τις ίδιες υποχρεώσεις, όπως κάθε πολίτης της χώρας υποδοχής, να υπακούει τους νόμους και τους κανόνες και να ακολουθεί πιθανά επιβαλλόμενα μέτρα για την διατήρηση της εθνικής ασφάλειας και της δημόσιας τάξης, όπως αναφέρεται στο άρθρο 2. Αυτό, όπως αναλύεται και σε σχετικά έγγραφα της Ύπατης Αρμοστείας, βασίζεται τόσο στο γεγονός ότι οι νόμοι του κράτους αφορούν όλους τους ανθρώπους εντός της επικράτειάς του (αρχή της εθνικής κυριαρχίας), αλλά και για να μπορεί να νομιμοποιήσει πιθανούς περιοριστικούς όρους και διακρίσεις εις βάρος των προσφύγων, πάντα στον άξονα της νομιμοποιημένης διατήρησης της δημόσιας τάξης (McNamara, 1997).

Επίσης, η Συνθήκη κάνει σαφές με το άρθρο 3 ότι ένα άτομο δε μπορεί να δεχθεί διάκριση ως προς τη διαδικασία αίτησης, παροχής και προστασίας ασύλου, λόγω φυλής, θρησκείας ή χώρας καταγωγής. Αυτό σημαίνει ότι κάθε άτομο μπορεί και οφείλει να έχει το δικαίωμα να κάνει αίτηση ασύλου, ανεξαρτήτως της χώρας που προέρχεται και αν θεωρείται ασφαλής ή όχι. Ωστόσο, όπως φαίνεται και από την διαδικασία διαμόρφωσης και ψήφισης της Συνθήκης, το πνεύμα του νομοθέτη δεν ήθελε να απαγορεύσει πλήρως τις διακρίσεις, π.χ. για λόγους φύλου ή σεξουαλικότητας, καθιστώντας σαφές ότι οι διακρίσεις είναι ανεπίτρεπτες μόνο για τους τρεις λόγους που προαναφέρθηκαν (ό.π.).

Ο προσφυγικός πληθυσμός αντιμετωπίζει μία σωρεία δυσκολιών και προβλημάτων, από την στιγμή που αποφασίζουν να φύγουν από τη χώρα διαμονής/καταγωγής τους, μέχρι να φθάσουν στον επιθυμητό χώρο υποδοχής. Πρώτα, πρέπει να μπορέσουν με κάποιο τρόπο να μεταφερθούν και να περάσουν όλες τις χώρες που υπάρχουν ανάμεσα στην αφετηρία και τον τερματισμό τους, χωρίς να κινδυνεύσουν να μείνουν κολλημένοι σε μία περιοχή. Σε αυτή τη διαδικασία, τους «βοηθάνε» τα κυκλώματα διακίνησης

προσφύγων, τα οποία κινούνται παράνομα, ή με την κρυφή, έμμεση ανοχή των κρατικών εκπροσώπων σε κάποιες περιοχές. Όπως φαίνεται και σε σχετικά άρθρα, η παράνομη διακίνηση προσφύγων είναι μία τρομερά επικερδής επιχείρηση, η οποία μπορεί να προσφέρει εκατοντάδες χιλιάδες δολάρια σε όσους ασχολούνται «επαγγελματικά» με αυτό το φαινόμενο (Kingsley, 2017).

Δεύτερον, ένα σημαντικό δίλημμα που τίθεται στη διαχείριση των προσφυγικών ροών από τις χώρες μετάβασης ή υποδοχής είναι η φύλαξη των συνόρων ή η προστασία του μετακινούμενου πληθυσμού. Σύμφωνα με στοιχεία του Διεθνή Οργανισμού Μετανάστευσης, τα οποία δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα EuroNews, πάνω από 400 άνθρωποι πέθαναν στην προσπάθειά τους να περάσουν από την Τουρκία στην Ελλάδα το 2018 (Euronews, 2016).

Ακόμα και όταν ο μετακινούμενος πληθυσμός περάσει τα σύνορα μίας χώρας, η καταπάτηση των δικαιωμάτων τους και οι διακρίσεις που υφίστανται δεν παύουν, αλλά συνεχίζουν να υφίστανται. Ο χρόνος καταγραφής και αναμονής για τη διαδικασία ασύλου είναι υπέρμετρα μεγάλος, καθυστερώντας την όποια προσπάθεια ένταξης του ατόμου ή της επιθυμητής μετακίνησής του σε άλλη χώρα. Οι συνθήκες σε πολλά κέντρα «φιλοξενίας» δεν είναι βιώσιμες, το οποίο έχει φανεί και από σχετικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο χαρακτήρισε την Ελλάδα, ως «μη ασφαλή χώρα».

Το Παρατηρητήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καταγράφει ότι η Ελλάδα έχει καταδικαστεί πολλές φορές για τις συνθήκες κράτησης των ατόμων που κάνουν αίτηση για άσυλο. Πιο συγκεκριμένα, θεωρείται ότι η Ελλάδα παραβιάζει το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), το οποίο απαγορεύει τα βασανιστήρια, την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμώρηση. Ωστόσο, η Ελλάδα προσφέρει σε πολλές των περιπτώσεων ελλιπή και κακή ποιοτικά τροφή, μη επαρκή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και έλλειψη βασικών υποδομών, όπως ο χώρος για προαυλισμό, καθιστούν τη διαχείριση του προσφυγικού πληθυσμού αντίθετη ως προς το πνεύμα της Σύμβασης (Διεθνής Αμνηστία, 2015α)

Ένα ακόμα ζήτημα που οφείλει να διαχειριστεί ο προσφυγικός πληθυσμός, κατά την διάρκεια παραμονής του σε μία περιοχή, είναι η βία που υφίσταται από το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο (Διεθνής Αμνηστία, 2015). Χαρακτηριστικό παράδειγμα που επανέφερε τη ρατσιστική βία στο επίκεντρο των πολιτικών συζητήσεων αποτελεί η

επίθεση στο σπίτι ενός ανήλικα πρόσφυγα, του οποίου έσπασαν το παράθυρο του σπιτιού ρίχνοντας αντικείμενα μέσα και ένα σημείωμα που απειλούσε την οικογένειά του να φύγει από τη χώρα (Carassava, 2017) Βέβαια, το πρόβλημα δεν παραμένει σε κοινωνικό επίπεδο, αλλά γίνεται πολιτικό και θεσμικό, εφόσον ένα από τα «πολιτικά κόμματα», που εκπροσωπούνται στην ελληνική Βουλή, είναι η Χρυσή Αυγή, ένα ακροδεξιό μόρφωμα, το οποίο εναντιώνεται στις βασικές αρχές του διεθνούς δικαίου για τους πρόσφυγες και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Χρυσή Αυγή βλέπει στο πρόσωπο του προσφυγικού πληθυσμού την αιτία των μεγαλύτερων προβλημάτων της χώρας: από το δημογραφικό, ως την εξοικονόμηση κρατικών πόρων για το σύστημα δημόσιας υγείας, μέχρι και για το ζήτημα της ανεργίας (Χρυσή Αυγή, χ.η.)

Η ρατσιστική βία, πέρα από το συστημικό χαρακτήρα που έχει εντός του πολιτικού πεδίου της χώρας, εμφανίζεται και στα σώματα ασφαλείας, όπως η αστυνομία. Όπως φαίνεται και σε σχετικές κατηγορίες της Διεθνούς Αμνηστίας (2014) η αστυνομική βία αποτελεί ένα συνεχόμενο φαινόμενο και όχι «μεμονωμένο περιστατικό», όπως αφηγούνται οι εκπρόσωποι των αστυνομικών αρχών. Η διαχείριση της αστυνομικής βίας ως μίας «εξαίρεσης» έχει ως λογικό αποτέλεσμα την διαίωξη του φαινομένου, την ανεπάρκεια πολιτικών μεταρρυθμίσεων και τη μη αντιμετώπιση των ουσιαστικών αιτιών του φαινομένου.

Όλα αυτά τα φαινόμενα, συν άλλες πραγματικότητες και συνθήκες που αναπαράγονται καθημερινά, έρχονται να σκιαγραφήσουν την κατάσταση των προσφυγικών ροών και της διαχείρισης αυτών από την ελληνική κυβέρνηση. Η Ελλάδα, ως πρώτη χώρα εισόδου του προσφυγικού ρεύματος που έρχεται από τις χώρες της Μέσης Ανατολής κυρίως, καλείται να ανταποκριθεί σε ένα αρκετά μεγάλο αριθμό προσφύγων, σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας, αλλά και την οικονομική κρίση που υπάρχει παράλληλα.

Αναμένεται, λοιπόν, η διαχείριση της όποιας κρίσης από την πλευρά της ελληνικής κυβέρνησης να μην είναι επαρκής. Ειδικά, όταν το ζήτημα που καλείται να αντιμετωπίσει είναι ένα διεθνές φαινόμενο, η επίλυση δε μπορεί να βρεθεί σε εθνικό επίπεδο, αλλά όπως αναφέρει και σωρεία οργανισμών, πρέπει να βρεθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο με συνεργασία ανάμεσα στα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι γνωστό ότι μεγάλο ρόλο στη διαχείριση της προσφυγικής κρίσης διαδραματίζει η κοινωνία των πολιτών (Μ.Κ.Ο, εθελοντές και ατομικές πρωτοβουλίες), ώστε να

καλυφθούν οι ανάγκες των προσφύγων σε τρόφιμα, νερό, ρουχισμό, στέγαση, αλλά και η απαραίτητη στήριξη σε ψυχοκοινωνικό και ιατρικό επίπεδο.

Η πλειοψηφία των προσφύγων που φθάνουν στην Ελλάδα βρίσκεται σε μία προσπάθεια διαφυγής των πολύνεκρων συρράξεων που συμβαίνουν στην χώρα του (Συρία, Αφγανιστάν, Ιράκ), ή/και των καταπιεστικών κυβερνήσεων (Ερυθραία). Εντούτοις η πλειοψηφία των προσφύγων που καταφέρνουν να φθάνουν στις ευρωπαϊκές ακτές προέρχονται από τη Συρία. Συγκεκριμένα, την περίοδο από την 1^η Ιανουαρίου έως και την 30^η Σεπτεμβρίου του 2015, υπολογίζονται ότι έφθασαν περίπου 393.000 στην Ελλάδα, εκ των οποίων οι 277.899 ήταν Σύριοι, 76.620 Αφγανοί, 21.552 Ιρακινοί και 14.323 Πακιστανοί. Το 2016, την ίδια περίοδο, οι αφίξεις στην Ελλάδα ήταν περίπου 31.000, δηλαδή ήταν πολύ λιγότερες σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο – σημαντικά μικρότερος αριθμός (ΔΟΜ, 2016).

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, το ταξίδι για την ΕΕ εγκυμονεί πολλούς κινδύνους. Μάλιστα, σύμφωνα με το Missing Migrants Project του ΔΟΜ, το 2015 υπολογίζεται ότι στη Μεσόγειο συνέβησαν 3.117 θάνατοι, εκ των οποίων οι 278 εντοπίστηκαν στο Αιγαίο. Όμως, αξίζει να σημειωθεί ότι το δύσκολο ταξίδι για όσους καταφέρνουν να φθάσουν στις ακτές δεν τελειώνει εδώ, αλλά συνεχίζεται (ή για πολλούς ξεκινά) με μία χρονοβόρα διαδικασία ταυτοποίησης, καταγραφής, κράτησης και/ή μετεγκατάστασης.

Η πλειοψηφία των μεταναστών και των προσφύγων που φθάνουν στην Ελλάδα ακολουθούν τη θαλάσσια οδό της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, καταπλέοντας στα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου, κυρίως σε Λέσβο, Κω, Χίο, Σάμο και Λέρο. Κατά την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, το νησί της Λέσβου αποτελεί το επίκεντρο των αφίξεων προσφύγων, με 96.000 πρόσφυγες να φθάνουν στο νησί το 2015. Πρόκειται, δηλαδή, για σχεδόν το ήμισυ των συνολικών αφίξεων στην Ελλάδα μέχρι και εκείνη την χρονική στιγμή. Παράλληλα, η Κως έχει δεχθεί περίπου 31.000 πρόσφυγες, η Χίος 30.700 πρόσφυγες, η Σάμος 20.000 πρόσφυγες και η Λέρος 11.000 πρόσφυγες (Υ.Α., 2015).

Φυσική εξέλιξη αυτής της πραγματικότητας είναι η αίτηση ασύλου των προσφύγων σε ένα περιβάλλον αναξιοπρέπειας. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των αιτήσεων ασύλου που υποβλήθηκαν στα κράτη μέλη της ΕΕ κατά τη διάρκεια του 2015, αγγίζει τις 698.055 (Arnett & Zapponi, 2015). Εντούτοις στους κυριότερους προορισμούς των αιτούντων, άσυλο συγκαταλέγονται η Γερμανία, η Ουγγαρία και η Σουηδία. Όσο αναφορά την

Ελλάδα παρότι είναι χώρα διέλευσης, δεν συγκαταλεγόταν μέχρι τη συμφωνία Ελλάδας - Τουρκίας στις χώρες υποβολής αίτησης ασύλου. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη δύσκολη οικονομική κατάσταση της Ελλάδας, τη διαδικασία εξέτασης της αίτησης που απαιτεί πολύ χρόνο και την ανυπαρξία ουσιαστικών επιδομάτων ακόμη και μετά την παραχώρηση ασύλου από τις ελληνικές αρχές, αποτρέποντας τους νέους πρόσφυγες από την υποβολή αίτησης. Παρόλα αυτά, την περίοδο Ιανουαρίου και Σεπτεμβρίου 2015, ο αριθμός των υποβληθεισών αιτήσεων χορήγησης αιτήσεων ανέρχεται στις 7.315 στην Ελλάδα. Το καλοκαίρι του ίδιου έτους, παρατηρήθηκε σημαντική μείωση του αριθμού αυτού. Αναλυτικότερα, τον Ιούλιο του ίδιου έτους, πραγματοποιήθηκε υποβολή 1.250 αιτήσεων ασύλου, ενώ τον Αύγουστο μόνο 1.050. Παράδοξο, καθώς, λαμβάνοντας υπόψη τη ραγδαία αύξηση του αριθμού των προσφύγων στην Ελλάδα, αναμένεται το αντίθετο.

Τα κέντρα φιλοξενίας λειτουργούν υπό την αιγίδα μη κυβερνητικών ή/και εθελοντικών οργανώσεων ή/και των ελληνικών αρχών. Ένα παράδειγμα αυτών των κέντρων φιλοξενίας είναι ο «*ανοιχτός χώρος φιλοξενίας*» στον Ελαιώνα, στην περιοχή του Βοτανικού (Αθήνα), ο οποίος δημιουργήθηκε τον Αύγουστο του 2015, με δυνατότητα στέγασης περίπου 700 άτομα. Ακόμη, στα κέντρα διαθέτουν στοιχειώδεις παρεχόμενες υπηρεσίες (π.χ. τρόφιμα, ρούχα, χώροι διανυκτέρευσης, ντους).

Οι συνθήκες διαβίωσης στα camps δεν φαίνεται να ανταποκρίνονται στα διεθνή πρότυπα. Εν αντιθέσει οι συνθήκες αυτές χαρακτηρίζονται από υπερσυνωστισμό, καθώς και έλλειψη τροφής και υγειονομικής περίθαλψης. Παρά τις μεγάλες προσπάθειες που καταβάλλουν οι γιατροί, οι ακτιβιστές και οι εργαζόμενοι σε ξένους οργανισμούς αρωγής, φαίνεται να μην είναι εφικτή η κάλυψη όλων των αναγκών. Προσωπικές μαρτυρίες προσφύγων αναφέρουν ότι η οργή και η απογοήτευση είναι ιδιαίτερος ισχυρός από τους διεθνείς οργανισμούς και τις Μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις, η προσφορά των οποίων παραμένει ανεπαρκής και αναποτελεσματική σε σχέση με την κλίμακα του φαινομένου, καθώς και τις επιτακτικές ανάγκες. Υποστηρίζεται ότι ένας από τους λόγους αυτής της αναποτελεσματικότητας εντοπίζεται στον ιδιαίτερος μικρό αριθμό προσωπικού και εθελοντών, ο οποίος είναι δυσανάλογος σε σχέση με τις περιστάσεις (Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2015).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Ελληνική Κυβέρνηση κατάφερε τη σύναψη μίας συμφωνίας με τους ευρωπαίους εταίρους, η οποία αναφέρεται στην εγκατάσταση κόμβων

υποδοχής (hot spots) απευθείας στις χώρες πρώτης υποδοχής των Σύριων προσφύγων, όπως είναι οι Τουρκία, Ιορδανία και Λίβανος, αποσκοπώντας στην εκτόνωση σοβαρών ζητημάτων μαζικών αφίξεων προσφύγων και μεταναστών στα νησιά του Αιγαίου. Η εγκατάσταση των κόμβων υποδοχής στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου αποτελεί μία υλοποιημένη απαίτηση των ευρωπαίων, με σκοπό την ενίσχυση του ελέγχου και την επιτήρηση των συνόρων της ΕΕ. Ωστόσο, η Ελλάδα ακολουθεί την περιοριστική πολιτική της ΕΕ, αποσκοπώντας στην αποτροπή των προσφυγικών και μεταναστευτικών ρευμάτων, μέσα από την ενίσχυση της επιτήρησης των συνόρων της ΕΕ στην Ελλάδα. Επιπροσθέτως, η Ελλάδα δέχτηκε τη δημιουργία 50.000 θέσεων φιλοξενίας δίχως να υπάρχει αντίστοιχη επιτήρηση, έστω για μία άλλη χώρα-μέλος της ΕΕ, καθώς και δίχως να υπάρχει η οργανωτική, διοικητική και οικονομική δυνατότητα διαμόρφωσης και εγκατάστασης αυτών των θέσεων στο κοντινό μέλλον (Διεθνής Αμνηστία, 2016). Σύμφωνα με ορισμένα δημοσιεύματα, πολλές από τις ευρωπαϊκές απαιτήσεις που υιοθετήθηκαν από την ελληνική κυβέρνηση και υλοποιήθηκαν σε μικρό χρονικό διάστημα, έγιναν ως αντίμετρα για την παραμονή της χώρας στη «Schengen».

Γίνεται αντιληπτό ότι η ελληνική διαχείριση της προσφυγικής κρίσης, άμεσα συνδεδεμένη και επηρεασμένη από την ευρύτερη πολιτική κατάσταση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χαρακτηρίζεται ως ανεπαρκής σε διάφορα επίπεδα και στάδια. Τα προσφυγικά ρεύματα από χώρες της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής προς τις χώρες της Ευρώπης αποτελούν μία δύσκολη πραγματικότητα, μιας και εντός των ρευμάτων υπάρχουν ευαίσθητες ομάδες, όπως ανήλικα παιδιά.

Πώς μπορούμε να αποτιμήσουμε, όμως, την περίοδο που έχει περάσει μέχρι τώρα; Οι κυβερνήσεις των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν καταφέρει να προστατέψουν τα δικαιώματα των προσφύγων και να δικαιολογήσουν την αυτοπροβολή τους ως «φάρων δημοκρατίας και ανθρωπισμού»; Ή μήπως έχουν καταφέρει και το αντίθετο παράλληλα, διχάζοντας την κοινή γνώμη; Η πραγματικότητα βρίσκεται κάπου στο ενδιάμεσο.

Σημαντική είναι η βοήθεια και η στήριξη που έχουν προσπαθήσει να προσφέρει διεθνή όργανα και σώματα, όπως η Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες. Πιο συγκεκριμένα, το 2015 είχε εκδόσει σειρά σχετικών άρθρων και συμβουλών, τα οποία συνοψίζονται αποτελεσματικά από τον εκπρόσωπο τύπου της Ύπατης Αρμοστείας, Adrian Edwards,

σε συνέντευξη τύπου στις 18 Δεκεμβρίου 2015, μετά από σχετική σύνοδο στα Ηνωμένα Έθνη στη Γενεύη.

Η Ύπατη Αρμοστεία θεωρεί ότι το δίλημμα της προστασίας της εδαφικής επικράτειας και της φύλαξης των συνόρων ή της προστασίας των προσφυγικών ρευμάτων δεν υφίσταται, μιας και τα δύο αυτά ζητούμενα μπορούν να συνυπάρξουν, χωρίς να αποκλείει το ένα το άλλο. Πρώτον, προτείνει σε όλες τις χώρες που θέλουν να αυξήσουν και να εντατικοποιήσουν τους συνοριακούς ελέγχους, να το κάνουν έχοντας υπόψιν τους ότι τα μέτρα αυτά πρέπει να είναι δίκαια, αναλογικά των περιπτώσεων και χωρίς να διακρίνουν τον πληθυσμό που εισέρχεται σε μία χώρα, με βάση τη φυλή, θρησκεία, εθνικότητα ή εθνοτική ομάδα.

Δεύτερον, τονίζει ότι, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης, όσοι δικαιούνται καθεστώς “πρόσφυγα” και προστασίας είναι άτομα που φεύγουν από δύσκολες, απάνθρωπες καταστάσεις με σκοπό να διαφύγουν από τη βία και όχι να τη παράγουν οι ίδιοι, και ότι η Σύμβαση είναι σαφής στο ότι άτομα που ήταν πολεμιστές/μαχητές/εγκληματίες δεν έχουν δικαίωμα σε προστασία. Λαμβάνοντας αυτό υπόψιν, είναι σαφές ότι μπορεί το κάθε κράτος να έχει εξειδικευμένη μονάδα, η οποία να πρέπει να διαχειριστεί αυτή τη μειοψηφία εντός του προσφυγικού πληθυσμού, η οποία εκμεταλλευόμενη την ευρύτερη κατάσταση, έχει σκοπό να βλάψει την ασφάλεια μίας χώρας (UNHCR, 2015)

Όπως αναφέρει και ο Nils Muiznieks, ο Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε άρθρο του στο «The New York Times», η Ευρώπη αναγεννήθηκε και οικοδόμησε την ταυτότητά της μαζί με τις επιτυχίες προστασίας και προώθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, χωρίς διακρίσεις (Muiznieks, 2015). Ωστόσο, τονίζει ότι το παρελθόν αυτό πλέον περνάει στα βιβλία της ιστορίας, μιας και πολλές χώρες υιοθετούν μέτρα και τροποποιούν το νομικό πλαίσιο, ώστε να διαχειριστούν τα προσφυγικά ρεύματα με τον τρόπο που θέλουν. Επίσης, ο Muiznieks υπογραμμίζει ως αρνητική την αφήγηση του προσφυγικού ζητήματος ως ένα θέμα ασφαλείας, το οποίο προσπαθούν οι χώρες της Ευρώπης να αντιμετωπίσουν, «εξωτερικοποιώντας» την επίλυσή του. Δηλαδή, θεωρεί ότι οι συμφωνίες συνεργασίας με τρίτες χώρες, όπως η Τουρκία και η Λιβύη, με χρηματοδότηση αυτών των χωρών για να συγκρατήσουν τις ροές εισδοχής, έχουν αρνητικό πρόσημο, μιας και η κατάσταση που επικρατεί σε αυτές τις χώρες δεν είναι ασφαλής (Muiznieks, ό.π.).

5. Ανήλικοι Πρόσφυγες και Ασυνόδευτα Ανήλικα

5.1. Οι ιδιαιτερότητες των ανήλικων προσφύγων

Η μελέτη του προσφυγικού ζητήματος και των μεταναστευτικών ροών έχει προχωρήσει αρκετά σε διεθνές επίπεδο¹⁰. Ωστόσο, όπως αναφέρεται από τους Hopkins & Hills (2008), το ζήτημα των ανήλικων προσφύγων/αιτούντων άσυλο, δεν έχει μελετηθεί επαρκώς. Τα ανήλικα άτομα που ανήκουν στον προσφυγικό πληθυσμό δεν αντιμετωπίζονται ως ενεργά υποκείμενα, τους αρνείται συχνά το δικαίωμα στην ενηλικίωση και την αυτοκυριαρχία, και συνήθως θεωρούνται αναπόσπαστο κομμάτι ενός οικογενειακού πλαισίου, ενός γονέα ή ενός κηδεμόνα. Επίσης, βασικός άξονας στη διαχείριση των ανήλικων προσφύγων αποτελεί η ιδέα του ότι αυτά τα παιδιά είναι μία «φυσική» συνέχεια του κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου από όπου προέρχονται, δηλαδή της χώρας καταγωγής. Ο ανήλικος πληθυσμός, με λίγα λόγια, γίνεται αντιληπτός πάντα υπό το πρίσμα της ενηλικίωσης: είτε αφορά κάποιον ενήλικα που βρίσκεται μαζί του, την απουσία γονέα ή κηδεμόνα, ή την ανάγκη ορθής διαχείρισης των ανήλικων, ώστε να πραγματοποιηθεί «σωστά» η ενηλικίωση.

Από την άλλη πλευρά, ο λόγος του ανήλικου ατόμου θεωρείται ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν για διάφορες αποφάσεις (π.χ. για την τελική παροχή ασύλου/καθεστώτος προστασίας), παρότι σε άλλες περιπτώσεις δεν θεωρείται ότι πρόκειται για ολοκληρωμένο άνθρωπο (Mayall, 2005). Μία μερίδα ατόμων, ερευνητών και πολιτικών θεωρεί ότι τα ανήλικα άτομα δεν χρειάζονται ιδιαίτερη μεταχείριση, εφόσον αυτά τα παιδιά μπορούν να είναι υπεύθυνα για την επιβίωσή τους και να συμβιώνουν υπεύθυνα με τον υπόλοιπο ενήλικο πληθυσμό (Punch, 2002). Ο τρόπος που βλέπουμε και αντιλαμβανόμαστε την παιδική ηλικία επηρεάζει τον τρόπο που βλέπουμε και ακούμε τα παιδιά.

Ένας από τους λόγους για τους οποίους η έρευνα για το ανήλικο κομμάτι του προσφυγικού πληθυσμού, οφείλεται στην ανάδυση διαφόρων μεθοδολογικών και ηθικών ζητημάτων. Κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού της έρευνας πρέπει να δοθεί απόλυτη προσοχή σε κάθε στάδιο της ερευνητικής διαδικασίας από τον τρόπο επιλογής

¹⁰ Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το “Handbook on Migration and Globalization”, “Handbook on Migration and Health”, “Handbook on Migration and Social Policy”, “The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies”.

των συμμετεχόντων μέχρι το υλικό το οποίο θα μοιραστεί στα παιδιά (Hopkins, 2008). Επιπρόσθετα, ακριβώς επειδή τα παιδιά διαφέρουν από τους ενήλικες συχνά χρειάζονται πολλά και διαφορετικά μέσα προκειμένου να εξάγουμε τα συμπεράσματα που θέλουμε. Η μεθοδολογία για να είναι αποτελεσματική πρέπει να σχετίζεται με τα ίδια τα παιδιά και τη ζωή τους, όπως είναι για παράδειγμα η ζωγραφική, το παιχνίδι, οι εικόνες, το ημερολόγιο (Punch, 2002).

Ακόμα σημαντικό ρόλο παίζει η γλώσσα που θα χρησιμοποιήσει ο ερευνητής προκειμένου να γίνει κατανοητός από τα παιδιά (Punch, 2002) Οι ερευνητές θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα σχολαστικοί όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο θα προσεγγίσουν τα παιδιά, αλλά και πώς θα αντιμετωπίσουν τις ιστορίες που έχουν να τους εκμυστηρευτούν οι ανήλικοι. Οι ανήλικοι πρέπει να ενημερώνονται ρητά για την έρευνα και για τους σκοπούς της, καθώς και για το ότι μπορούν να εγκαταλείψουν την ερευνητική διαδικασία όποια στιγμή θελήσουν χωρίς να υπάρχει κόστος. Παρόλα αυτά, η ενημέρωση αυτή δεν επαρκεί στις περιπτώσεις των ανήλικων προσφύγων καθώς μπορεί να κάνουν στο μυαλό τους διάφορες υποθέσεις σχετικά με τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει η αποχώρηση από την έρευνα χωρίς να τις εκφράσουν (Hopkins, 2008).

Αρχικά θα μπορούσε ο ερευνητής να κάνει περισσότερες ερωτήσεις οι οποίες να μπορούν να απαντηθούν με ναι ή όχι ή σχετικά σύντομα προκειμένου να νιώσει άνετα το παιδί, να μπορέσει να εμπιστευτεί και στη συνέχεια να ανοιχτεί (Leeson, 2014). Προκειμένου να μπορεί αυτός που συμμετέχει στην έρευνα να εκφράσει αυτό που πραγματικά θέλει, μπορεί ο συνεντευκτής να ρωτήσει αν θα ήθελε ο ανήλικος να μείνουν εδώ και να συνεχίσουν τη συνέντευξη ή να πάνε μέσα με τα υπόλοιπα παιδιά. Με αυτό τον τρόπο προσφέρονται δύο ίδιες επιλογές χωρίς να κατευθύνεται η απάντηση του παιδιού (Leeson, 2014). Μια ακόμη ιδέα είναι το να έχει οριστεί μια συγκεκριμένη φράση ή κίνηση, σαν παιχνίδι, η οποία θα σημαίνει ότι ο συμμετέχων δεν θέλει να συνεχίσει ή να απαντήσει μια συγκεκριμένη ερώτηση (Hopkins, 2008). Καλό θα ήταν, επίσης, να ρωτηθεί το παιδί για ακόμη μία φορά πριν του ζητηθεί να μιλήσει για περισσότερο επίπονα ζητήματα, αν θα επιθυμούσε να συνεχίσει.

Επιπρόσθετα, ένα ζήτημα που ενδεχομένως να ανακύψει κατά την ερευνητική διαδικασία είναι αυτό της καταγραφής, αν δηλαδή πρέπει να γίνει με ηχογράφηση η οποία ωστόσο αφήνει αναξιόπιστο το οπτικό υλικό που μπορεί να φανεί χρήσιμο ή με βιντεοσκόπηση η οποία μπορεί να αγχώσει περισσότερο το παιδί ιδιαίτερα σε

περιπτώσεις που έχει ξαναπεράσει από αυτή τη διαδικασία για κάποιο δικαστήριο (Hopkins, 2008). Τέλος, ως καθοριστικής σημασίας κρίνεται και ο χώρος μέσα στον οποίο θα λάβει χώρα η ερευνητική διαδικασία μια και είναι καλύτερο να υπάρχει ένας χώρος που το παιδί θα νιώθει άνετα και ασφαλές (Leeson, 2014). Τα προαναφερθέντα πρωτόκολλα είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη στη δουλειά με τα παιδιά και ιδιαίτερα με τις ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες όπως οι ανήλικοι πρόσφυγες .

Σε γενικές γραμμές έχει γίνει μία προσπάθεια στατιστικής καταγραφής των ανήλικων προσφύγων που εισέρχονται στην Ελλάδα, ωστόσο, λόγω ορισμένων περιορισμών που αναφέρονται παρακάτω, ενδέχεται να είναι ανεπαρκή τόσο για τη διεξαγωγή ακριβών συμπερασμάτων, όσο και για τη διαμόρφωση παρεμβάσεων. Πιο συγκεκριμένα, ένα από τα προβλήματα που εντοπίζονται κατά την καταγραφή των στοιχείων των ανήλικων προσφύγων, είναι ότι τα αρχεία που χορηγεί το Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας στην Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες (π.χ. χορηγήσεις ασύλου), δεν περιλαμβάνουν την ηλικία των προσφύγων παρά μόνο για τις περιπτώσεις που το άτομο ανήκει σε μία ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα, όπως είναι αυτή των ασυνόδευτων ανηλίκων. Στις περιπτώσεις που ο ανήλικος εισέρχεται στη χώρα μας με την οικογένειά του, τα στοιχεία είναι περιορισμένα, το οποίο βασίζεται σε όσα αναφέρθηκαν στην αρχή του κεφαλαίου για την σχέση του παιδιού με την ενηλικίωση.

Σύμφωνα με πληροφορίες της UNICEF, στην Ελλάδα υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός ανήλικων προσφύγων, ο οποίος φτάνει περίπου τους 3.000 για τους ασυνόδευτους ανήλικους. Από αυτούς, οι 1.800 περίπου ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες βρίσκονται σε αναμονή για έναν αξιοπρεπή χώρο διαμονής, τροφή, νερό και ρουχισμό, μιας και βρίσκονται σε κέντρα κράτησης, φυλακές ή de facto κέντρα απομόνωσης, με κάποια παιδιά να μένουν στους δρόμους (UNICEF, 2017).

Σημαντικό ζήτημα που προκύπτει στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανήλικων προσφύγων είναι η νομική τους εκπροσώπηση και η σωστή υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους. Παρότι, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, οι ανήλικοι πρόσφυγες έχουν κατοχυρωμένο δικαίωμα να έχουν νομικό εκπρόσωπο σε όλες τις διαδικασίες παροχής ασύλου, ένα είδος κηδεμόνα που θα δρα για το βέλτιστο συμφέρον του ανήλικου, κάτι τέτοιο δε συμβαίνει στην πραγματικότητα. Αυτό, σε συνδυασμό με τις ελλείψεις της Υπηρεσίας Ασύλου και τους αμφιλεγόμενους τρόπους λειτουργίας της σε διάφορα ζητήματα, προκύπτουν πολλά θέματα.

Κύριος άξονας των προβλημάτων που αναδύονται είναι η διαδικασία καταγραφής/εξακρίβωσης της ηλικίας του αιτούντα άσυλο, όπως λέγεται στα αγγλικά «age assessment». Αυτή η διαδικασία γίνεται μέσω σωματομετρικών εξετάσεων, συμπεριφοριστικών και ψυχολογικών παρατηρήσεων περί ωριμότητας του ανήλικα. Ωστόσο, οι νομικές και ηθικές διαστάσεις, οι πιθανότητες για σφάλματα και αδυναμία ακριβής επιστημονικά έγκυρης τοποθέτησης για την ηλικία, έχουν οδηγήσει στη διατύπωση ενός εύρους. Μπορεί αυτή η εξέταση και η διαδικασία εύρεσης της ηλικίας, σε περιπτώσεις που δεν υπάρχουν νόμιμα, έγκυρα έγγραφα, να συμπεριλάβει τις διαφορετικές κοινωνικές και πολιτισμικές, πραγματικότητες, οι οποίες μπορεί να μη συνάδουν με τις δυτικές θεωρήσεις της ιατρικής; (Sauer, Nicholson and Neubauer, 2015)

Η διαδικασία εξακρίβωσης της ηλικίας του αιτούντα άσυλο έχει και άλλες δύο πολύ σημαντικές ιδιαιτερότητες, πέρα από τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω. Η πρώτη ιδιαιτερότητα συνίσταται στο ότι υπάρχουν μαρτυρίες ανήλικων αιτούντων άσυλο που διαμένουν σε κέντρα φιλοξενίας στην Ελλάδα, οι οποίες καταγράφουν ότι τα άτομα που σημείωναν την ηλικία τους, έβαζαν άλλη ηλικία από αυτή που έλεγαν τα παιδιά, βάζοντας τους μαζί με τους ενήλικες. Σε περίπτωση που οι ανήλικοι επέμεναν για την ηλικία τους, γινόταν εξακρίβωση της ηλικίας, κυρίως μέσω εξέτασης της οδοντοστοιχίας του ενδιαφερόμενου. Ωστόσο, οι ιατρικές μέθοδοι εξακρίβωσης της ηλικίας (εξέταση οδοντοστοιχίας, εξέταση καρπών, εξέταση οστών ή των μηριαίων) δε θεωρούνται ακριβείς και έγκυρες τεχνικές. Αυτό συμβαίνει για δύο, κυρίως, λόγους: πρώτον, δεν έχουν σίγουρα αποτελέσματα τα οποία να ανταποκρίνονται στη πραγματικότητα, και, δεύτερον, θεωρούνται από μέρος της ακαδημαϊκής κοινότητας αντίθετες προς τις ηθικές αρχές (Feltz, 2015) Το Asylum Procedures Directive είναι η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δίνει τις ακριβείς δικλείδες ασφαλείας για την εξακρίβωση της ηλικίας ενός ανήλικου αιτούντα άσυλο. Παρότι, δε δίνει λεπτομέρειες για το ποιες διαδικασίες είναι αυτές που πρέπει να ακολουθούνται, περιγράφει τα χαρακτηριστικά που πρέπει αυτές οι διαδικασίες να έχουν, αφήνοντας το κράτος να ορίσει ποιες διαδικασίες είναι αυτές. Πιο συγκεκριμένα, οι διαδικασίες για την εξακρίβωση της ηλικίας οφείλουν να έχουν ως άξονα το βέλτιστο συμφέρον του ανήλικου, όπως ορίζεται αυτό στη Συνθήκη για τα Δικαιώματα των Ανηλίκων (1989). Οι ανήλικοι οφείλουν να είναι ενημερωμένοι για τις διαδικασίες, τα ρίσκα και τις συνέπειες και να αποδεχτούν ή να απορρίψουν την

εξέταση, πάντα σε γλώσσα και τρόπο που καταλαβαίνουν. Επίσης, πρέπει να τους δίνεται το δικαίωμα να ζητήσουν την επανεξέταση της τελικής απόφασης, να περιβάλλονται από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό που γνωρίζει τα δικαιώματα και τις ανάγκες του ανήλικου πληθυσμού, και να έχουν σε κάθε διαδικασία κάποιον εκπρόσωπο. Επιπρόσθετα, σημαντικό είναι η μέθοδος εξακρίβωσης να προστατεύει την αξιοπρέπεια του ατόμου και να είναι όσο λιγότερο παρεμβατική ως προς το σώμα και την ακεραιότητα του ατόμου. Τέλος, σε περίπτωση που η ηλικία του ατόμου δε μπορεί να εξακριβωθεί, ακόμα και μετά τις εξετάσεις, τότε το τεκμήριο της αμφιβολίας ορίζει πως το άτομο οφείλει να θεωρηθεί ως ανήλικος και να του συμπεριφέρονται ως ανήλικο (UNCRC, General Comment No. 6).

Η δεύτερη ιδιαιτερότητα που δεν έχει μελετηθεί ακριβώς το ποσοστό και η έκτασή της ακόμα είναι οι περιπτώσεις ανήλικων αιτούντων άσυλο που δηλώνουν ηθελημένα ότι είναι ενήλικες. Η μειοψηφία αυτή που δηλώνει εκούσια ότι έχει φθάσει την ενηλικίωση, αποκρύπτοντας την αλήθεια, το κάνει για να μπορέσει να «ξεφύγει» από τις διάφορες μορφές κράτησης και, ίσως, την πιο γρήγορη εξέταση της υπόθεσής τους. Αυτοί οι ανήλικοι, όταν συνειδητοποίησαν ότι η επιθυμία τους για γρήγορη αναχώρηση από την Ελλάδα σε άλλες χώρες δε θα πραγματοποιηθεί, και άρχισαν να βιώνουν τις δύσκολες συνθήκες που επικρατούς στα κέντρα φιλοξενίας των ανήλικων, προσπάθησαν να αποσύρουν την αρχική τους κατάθεση και να πουν την πραγματική τους ηλικία. Ωστόσο, ακόμα και όταν είπαν την πραγματική τους ηλικία, η διαδικασία εξακρίβωσης και κατοχύρωσης της ανηλικότητάς τους, μπορεί να έπαιρνε τόσο καιρό, ώστε όταν τελείωνε να ήταν όντως ενήλικοι και να παρέμεναν εκεί που ήταν, χωρίς καμία ειδική περίθαλψη ή υποστήριξη (Dearden, 2017)

Καθώς η σκιαγράφηση του προφίλ των ανήλικων προσφύγων είναι ένα ζήτημα πολύ κρίσιμο, μια και πάνω σ' αυτό θα βασιστεί ο σχεδιασμός των κατάλληλων παρεμβάσεων, δεν πρέπει να μένουν στο περιθώριο ομάδες προσφύγων, οι οποίες δεν ανήκουν στις κυρίαρχες εθνικότητες που μεταναστεύουν όπως είναι τα παιδιά που προέρχονται από την Αφρική. Η Αφρική είναι από μόνη της μια ήπειρος με ιδιαίτερη ποικιλομορφία όσον αφορά το κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό πλαίσιο, πράγμα που σημαίνει ότι αντίστοιχα θα διαφέρουν και τα κύρια χαρακτηριστικά της προσφυγιάς των ανήλικων που κατάγονται από εκεί. Ένα από τα χαρακτηριστικά της μετανάστευσης ανηλικών στην Αφρική είναι ότι πολύ συχνά σχετίζεται με την επιβίωση των ατόμων και βασίζεται σε οικονομικούς λόγους. Δεν θεωρείται ιδιαίτερα

σπάνιο φαινόμενο στην Αφρική τα παιδιά να μεγαλώνουν σε συγγενείς ή να χωρίζονται από τις οικογένειές τους προκειμένου να δουλέψουν και να επιβιώσουν (Van Blerck & Ansell, 2006).

Συχνά η μετανάστευση στην Αφρική σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με το AIDS καθώς ο αριθμός των παιδιών που έχουν χάσει τους γονείς τους ή που αναγκάζονται να μοιράζονται τα λιγοστά αγαθά με παιδιά συγγενών που έχουν χαθεί είναι αρκετά μεγάλος. Το στίγμα στις οικογένειες που μαθεύεται ότι νοσούν είναι μεγάλο ενώ πολύ συχνά τα μέλη των οικογενειών επηρεάζονται ψυχολογικά λόγω της συνεχούς έντασης για επιβίωση, της προσπάθειας για πρόσβαση σε θεραπεία αλλά και του πένθους από το χαμό κοντινών προσώπων. Πάρα πολλά παιδιά καταλήγουν σε ιδρύματα μια και έχουν χάσει τους γονείς του. Όλα τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα ένας μεγάλος πληθυσμός παιδιών να μετακινείται εξαιτίας του ιού ενώ έχει διατυπωθεί και η άποψη ότι και η μετακίνηση πληθυσμών εξαιτίας του AIDS συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην εξάπλωσή του. Παρά το γεγονός ότι αυτό το είδος μετακίνησης ανηλίκων έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις, η έρευνα που το πλαισιώνει είναι μικρή (Van Blerck & Ansell, 2006).

5.2. Το ζήτημα των ασυνόδευτων ανηλίκων

Για να μπορέσουμε να προχωρήσουμε σε ορθή και αποτελεσματική ανάλυση του ζητήματος των ανήλικων προσφύγων που εισέρχονται σε μία χώρα, και πιο συγκεκριμένα στην Ελλάδα, δε γίνεται να μην αναφερθούμε σε μία ειδική κατηγορία: τα ασυνόδευτα ανήλικα. Σύμφωνα με την ενωσιακή νομοθεσία και πρακτική, ως ασυνόδευτο ανήλικο ορίζεται «ένα άτομο κάτω των 18 εθνικότητας διαφορετικής από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή άπατρις, που εισέρχεται σε επικράτεια Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χωρίς τη συνοδεία ενός ενήλικα υπεύθυνου για αυτού, και για όσο χρονικό διάστημα δεν έχει κηδεμονία από ένα τέτοιο άτομο, συμπεριλαμβανομένου ενός ανήλικου που εγκαταλείπεται από τον γονέα/κηδεμόνα μετά την είσοδό τους σε επικράτεια Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (European Commission, 2014)

Το 2015, στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έγιναν περίπου 90.000 αιτήσεις για άσυλο από ασυνόδευτα ανήλικα (Full Fact, 2016). Αυτά τα παιδιά φεύγουν από τη χώρα τους και έρχονται σε ευρωπαϊκές χώρες, για πληθώρα λόγων. Πρώτον,

προσπαθούν να ξεφύγουν από πολέμους και συγκρούσεις, υπερβολική φτώχεια και φυσικές καταστροφές, αλλά και από άλλες πρακτικές που μειώνουν τις πιθανότητες επιβίωσης τους και αξιοπρεπούς διαβίωσης. Δεύτερον, οι ανήλικοι επιχειρούν να διαμείνουν νόμιμα και μόνιμα στην Ευρώπη, ώστε να δημιουργήσουν ένα πιο ασφαλές μέλλον, μία καλύτερη ζωή. Τρίτον, θέλουν να βρεθούν με την οικογένειά τους, μέσω του μηχανισμού της οικογενειακής επανένωσης. Τέλος, πέφτουν θύματα του παράνομου διεθνούς εμπορίου ανθρώπων, προορισμένα για εργασιακή, οικονομική ή/και σεξουαλική εκμετάλλευση (ό.π.).

Το γεγονός ότι οι ασυνόδετοι ανήλικοι ανήκουν ταυτόχρονα σε δύο μειονοτικές ομάδες (ανήλικοι και πρόσφυγες) τους καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτους σε διάφορων ειδών κινδύνους (Verviliet & al., 2015). Για το λόγο αυτό συχνά αποκαλούνται και «παιδιά σε κίνδυνο». Ο κίνδυνος αυτός μπορεί να ερμηνευτεί τόσο ως προς τα ίδια τα παιδιά και τον τρόπο με τον οποίο συνεχίζουν τη ζωή τους καθώς διακόπτουν την εκπαίδευσή τους, φεύγουν από το προστατευτικό περιβάλλον της οικογένειας, βιώνουν τραυματικές καταστάσεις οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν την ψυχολογία τους, στερούνται βασικά αγαθά κτλ. Μία δεύτερη ερμηνεία είναι ότι ο κίνδυνος είναι και εξωτερικός καθώς τα παιδιά ενδέχεται να πέσουν θύματα εκμετάλλευσης εργασιακής, σεξουαλικής, να κινδυνεύσει η ζωή τους κτλ. Παρόλα αυτά, και η ερμηνεία αυτή κατασκευάζει την ταυτότητα των ανήλικων προσφυγόπουλων ως παθητική, ως άτομα δηλαδή που δεν μπορούν να αναπτύξουν άμυνες απέναντι στον κίνδυνο και δεν μπορούν να υπερασπιστούν τον εαυτό τους (Verviliet & al., 2015).

Η διέλευση ασυνόδετων ανηλίκων στην Ελλάδα αποτελεί ένα φαινόμενο που απασχολεί σημαντικά τις οργανώσεις που ασχολούνται με τη διαχείριση του προσφυγικού πληθυσμού. Όμως, για την διαχείριση και την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού, απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η διαμόρφωση και η εφαρμογή μίας ολοκληρωμένης πολιτικής, η οποία επρόκειτο να συμβάλλει και στην ανάπτυξη ενός έγκυρου στατιστικού συστήματος, επαρκές να καθορίσει το ποσοστό, αλλά και τα ατομικά-δημογραφικά χαρακτηριστικά των ασυνόδετων ανηλίκων. Πρόκειται για μία ενέργεια, στην οποία δίνει ιδιαίτερη έμφαση η ΕΕ (European Social Network, 2005). Παρόλα αυτά, τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τα ασυνόδετα ανήλικα είναι ανεπαρκή, αλλά και μη αξιόπιστα πολλές φορές, καθώς δεν υπήρχε καμία αναφορά σε ηλικιακή κατανομή ή κατανομή βάσει του φύλου (Δημητροπούλου & Παπαγεωργίου, 2008). Βάσει αυτών των στοιχείων, τα ασυνόδετα ανήλικα, για τα οποία αιτούνταν

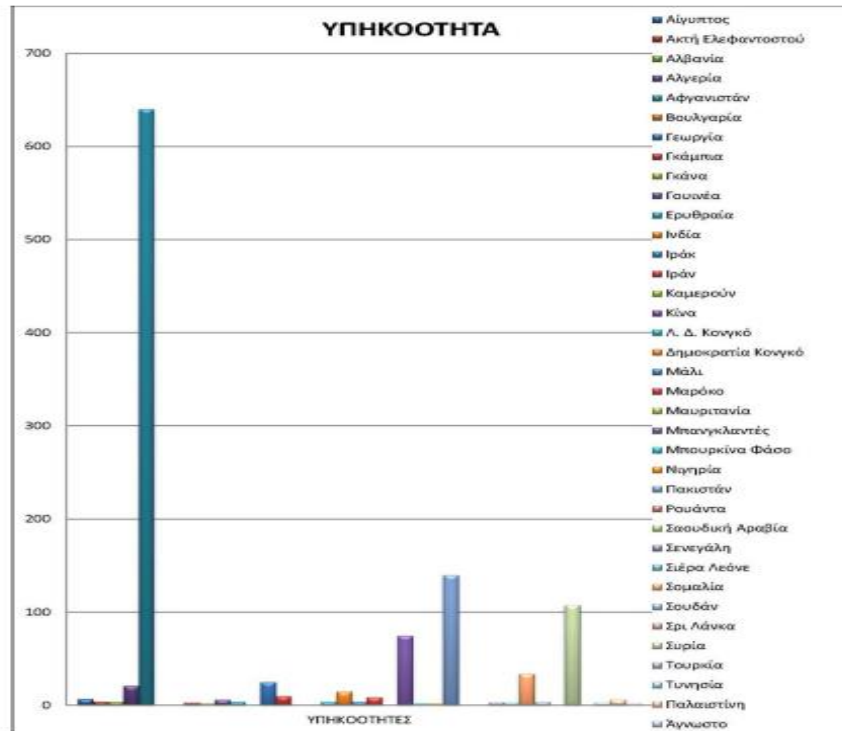
χορήγηση ασύλου κατά την περίοδο 2002-2007 και 2012-2013 είναι τα παρακάτω (Δημητροπούλου & Παπαγεωργίου, 2008; ΕΚΚΑ, 2012/2013).

Πίνακας 5.1 Αριθμός Ασυνόδευτων Ανηλίκων στην Ελλάδα (2002-2007 & 2012-2013).

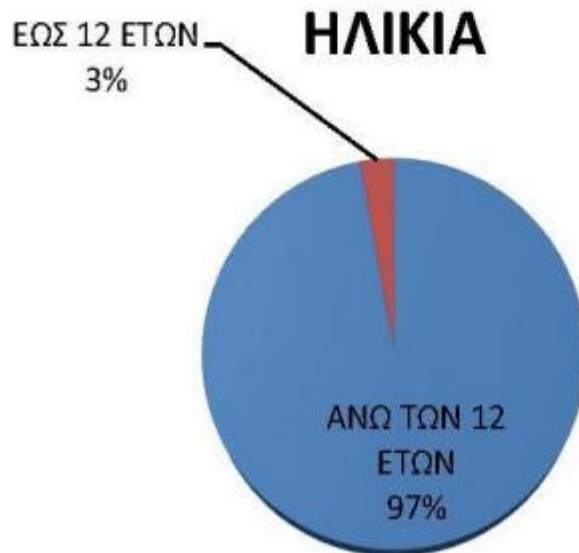
Έτος	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2012	2013
Αριθμός	247	314	302	158	156	44	829	1150

Πολλά χρόνια αργότερα, το 2012, έγινε για πρώτη φορά δημοσίευση επίσημων συγκεντρωτικών στατιστικών στοιχείων για ασυνόδευτα ανήλικα, μία ενέργεια του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), υπό την αιγίδα του εθνικού συντονιστικού φορέα του συστήματος διαχείρισης αιτημάτων στέγασης ασυνόδευτων ανηλίκων. Βάσει, λοιπόν, αυτών των στοιχείων, το προφίλ των ασυνόδευτων ανηλίκων, είτε πρόκειται για περιπτώσεις αίτησης παροχής ασύλου είτε όχι, είναι: ο ετήσιος αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων στην Ελλάδα είναι 1000, τα οποία οργανώνονται σε 800 τμήματα για το 2014. Από το σύνολο αυτών των ασυνόδευτων ανηλίκων, το 94% είναι αγόρια και το 4% κορίτσια, με μέσο όρο ηλικίας 16 έτη. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι κάτω των 12 ετών είναι 3%. Όσο αναφορά την εθνικότητα των ασυνόδευτων ανηλίκων, η πλειοψηφία κατάγεται από το Αφγανιστάν, από 1150 ανήλικα τα 640 ήταν από το Αφγανιστάν το 2013. Ακολουθούν και άλλες χώρες προέλευσης, όπως είναι το Πακιστάν, η Συρία, το Μπαγκλαντές, το Ιράκ, το Ιράν, η Σομαλία, η Δημοκρατία του Κονγκό και άλλες χώρες τόσο από την Αφρική όσο και από την Ασία.

Πίνακας 5.2 Αριθμός ανά υπηκοότητα.

Πίνακας 5.3 Ασυνόδευτα ανήλικα ως 12 ετών και άνω των 12 ετών .

Τα ασυνόδευτα ανήλικα, όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω, αποτελούν μία ομάδα, η οποία χαρακτηρίζεται από ευαλωτότητα . Σύμφωνα με την Υπηρεσία Ασύλου (2016) αν κάποιος είναι ασυνόδευτος ανήλικος πρέπει να ενημερωθεί πάραυτα ο εισαγγελέας ο οποίος και θα ορίσει ένα άτομο υπεύθυνο για την προστασία του παιδιού κατά τη

διάρκεια του διαστήματος που θα παραμείνει στη χώρα μας. Στη συνέχεια για γίνει η καταγραφή και θα οριστεί η ημερομηνία συνέντευξής του από την Υπηρεσία Ασύλου. Αν ο ανήλικος διαθέτει συγγενείς σε κάποια άλλη χώρα της ΕΕ η χώρα εκείνη καθίσταται υπεύθυνη σύμφωνα με το Δουβλίνο III για την εξέταση της αίτησης ασύλου. (ΥΑΗΕΠ, 2012).

6. Ανήλικοι πρόσφυγες και ελληνική πραγματικότητα.

Οι ανήλικοι πρόσφυγες αποτελούν μια ιδιαίτερη ομάδα στην οποία δίνεται σαφή προτεραιότητα στην παροχή υπηρεσιών και η οποία για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις δύσκολες συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί από την προσφυγική κρίση, χρειάζεται τη δημιουργία προγραμμάτων παρέμβασης σε πολλαπλά επίπεδα. Στη συνέχεια του κειμένου, επιχειρείται η καταγραφή και ανάλυση των δικαιωμάτων των ανήλικων προσφύγων, σύμφωνα με διεθνή και ευρωπαϊκά δεδομένα, και μία συσχέτιση με την ελληνική πραγματικότητα. Αυτό μας δίνει την ευκαιρία να προχωρήσουμε στην καταγραφή κάποιων πορισμάτων από την ποιοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας με (νυν και πρώην) εργαζόμενους σε κέντρα φιλοξενίας.

6.1. Δικαιώματα ανήλικων προσφύγων και προγράμματα παροχής στήριξης.

Μία δυσκολία έρευνας, καταγραφής και ανάλυσης που αντιμετωπίζεται στο ζήτημα των ανήλικων προσφύγων είναι ότι το μεγαλύτερο μερίδιο της βιβλιογραφίας και των άρθρων στέκεται στα ασυνόδευτα ανήλικα, τα οποία αποτελούν μία υπο-ομάδα των ανήλικων προσφύγων. Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, τα παιδιά που έρχονται μαζί με την οικογένεια τους, λαμβάνονται υπόψιν ως μέλη της οικογένειας και δεν πραγματοποιούνται ούτε ουσιαστικές έρευνες για αυτόν τον πληθυσμό, ούτε συγκεκριμένες δράσεις. Οι δράσεις, δικαιώματα και πολιτικές υποδοχής και στήριξης των ανήλικων προσφύγων (ασυνόδευτων ή μη), για τη συνέχεια της ανάλυσης, συγχωνεύονται, μιας και η ύπαρξη της οικογένειας στη περίπτωση των συνοδευμένων παιδιών, δε στερεί την ανήλική τους ταυτότητα και την ανάγκη για εκπαίδευση, ιατρική περίθαλψη και υγεία, διασκέδαση και αξιοπρεπή διαβίωση.

Στέγαση. Η εξασφάλιση στέγης στους ανήλικους πρόσφυγες αποτελεί από τις βασικές ανάγκες που πρέπει να καλυφθούν, προκειμένου να διασφαλιστεί η σωματική και ψυχική ακεραιότητα των ανηλικών. Το δικαίωμα στην επαρκή στέγαση, ως δικαίωμα εντός του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (European Social Charter) και δικαίωμα που προέρχεται από την εφαρμογή του δικαιώματος στην αξιοπρεπή διαβίωση (right to a standard living), αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα για όλους τους ανήλικους πρόσφυγες. Τα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλουν να σέβονται τους ανήλικους, να

τους παρέχουν σπίτι, να αποτρέπουν καταστάσεις αστεγίας, να προλαμβάνουν πιθανές πράξεις και ενέργειες διάκρισης, αλλά και οι γενικότερες συνθήκες (υποδομής, ψυχοκοινωνικές, καθαριότητας) να είναι ποιοτικές (UNICEF, 2016).

Όσον αφορά τη στέγαση και σύμφωνα με την έκθεση του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2015) στα ασυνόδευτα ανήλικα, υπήρξαν 2248 αιτήματα (2390 το 2014). Από τα αιτήματα ασυνόδευτων ανηλίκων, τα αγόρια αποτελούν το 95,86% και τα κορίτσια το 4,14% (93 αιτήματα), ενώ τα ανήλικα μικρότερα των 12 ετών ήταν 5,68% (128 αιτήματα). Το 35,63% των αιτημάτων είναι από ανήλικα Αφγανικής υπηκοότητας. Τα ασυνόδευτα ανήλικα από την Συρία αποτελούν το 27,18% του συνόλου σε σχέση με το 12,76% του προηγούμενου έτους. Τα ανήλικα από την Πακιστάν βρίσκονται στην τρίτη θέση με ποσοστό 11,08%.

Οι πυρηνικές οικογένειες που ζήτησαν στέγη ήταν 149 και τα άτομα 586. Βρέθηκε στέγη για το σύνολο των ατόμων με την αναμονή να είναι κατά μέσο όρο 20 ημέρες. Όσον αφορά στις μονογονεϊκές οικογένειες, υπήρξαν 263 αιτήματα (τα άτομα ήταν 727). Ικανοποιήθηκε το σύνολο των αιτημάτων μετά από 32 ημέρες αναμονής κατά μέσο όρο.

Υγεία. Το δικαίωμα στην υγεία και στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη είναι αναφαίρετο δικαίωμα όλων των ανθρώπων. Ειδικότερα, όταν το δικαίωμα στην επαρκή πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας αναφέρεται σε ανήλικους πρόσφυγες, οι οποίοι αποτελούν μία ευάλωτη κοινωνική ομάδα, καταλαβαίνουμε ότι πρέπει να εφαρμοσθούν σωστά και αποτελεσματικά μέτρα. Οι ανήλικοι πρόσφυγες πρέπει να έχουν πρόσβαση στο σύστημα υγείας, να μπορούν να εξεταστούν και να υπάρχουν μηχανισμοί στήριξης, αλλά και να δημιουργηθούν παρεμβάσεις για καταστάσεις κρίσης. Όπως αναφέρεται και σε σχετικό έγγραφο της Ύπατης Αρμοστείας για τους Πρόσφυγες, πρέπει να τους παρέχονται εμβόλια, πρόληψη για πιθανή αφυδάτωση, παροχή βιταμινών, σχέδιο καραντίνας. Όλα αυτά θεωρείται ότι είναι καλύτερο να εφαρμόζονται με μία λογική κοινοτικής αλληλεγγύης, ώστε να διαφυλαχθεί το συλλογικό αγαθό της υγείας (UNHCR, 1998).

Το Άρθρο 14 του ΠΔ 220/2007 προβλέπει ότι τα ανήλικα που αιτούνται για άσυλο πρέπει να δέχονται ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη, με βασική και απαραίτητη προϋπόθεση να μην έχουν ασφαλιστική κάλυψη και οικονομική ευχέρεια.

Όσο αναφορά τα ανήλικα με ειδικές ανάγκες, πρέπει να παρέχεται εξειδικευμένη ιατρική περίθαλψη, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο. Ακόμη, σύμφωνα με το Άρθρο 18, οι ανήλικοι-θύματα κάθε μορφής κακοποίησης (βία, βασανιστήρια, εκμετάλλευση κ.ά.) πρέπει να λαμβάνουν την κατάλληλη ψυχολογική στήριξη και εξειδικευμένης θεραπείας, σε περίπτωση που αυτό κρίνεται αναγκαίο. Τέλος, σύμφωνα με το Άρθρο 84 του Ν. 3386/2005, κάθε ανήλικο άτομο, είτε συνοδεύεται είτε όχι και είτε έχει άσυλο είτε όχι, μπορεί να έχει πρόσβαση στο Σύστημα Υγείας.

Σημαντικές είναι και οι ανάγκες των παιδιών για ψυχολογική στήριξη και θεραπεία. Τα παιδιά αυτά έχουν αντιμετωπίσει πολύ δύσκολες συνθήκες στην χώρα καταγωγής τους, αλλά και στη χώρα φιλοξενίας, κυρίως, κατά την κράτησή τους. Αυτή η πραγματικότητα τους επιβαρύνει την ψυχική τους υγείας, σε σημείο που δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που ανήλικοι πρόσφυγες εκδηλώνουν διάφορες ψυχικές διαταραχές, όπως είναι αγχώδεις διαταραχές, κατάθλιψη κ.ά. Εντούτοις κρίνεται σημαντική η ψυχολογική υποστήριξη και η συμβουλευτική των ανηλίκων, ενώ πολύ συχνά είναι σημαντική και η ψυχιατρική υποστήριξη (ΥΑΗΕΠ, 2012).

Εκπαίδευση. Σύμφωνα με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, κάθε παιδί έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση, με απώτερο σκοπό την δωρεάν και υποχρεωτική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, και την τριτοβάθμια εκπαίδευση ανάλογα με τις δομές και τις δυνατότητες της κάθε χώρας (άρθρο 28). Οι ανήλικοι πρόσφυγες, στην πραγματικότητα, δε λαμβάνουν τη βασική εκπαίδευση, γεγονός που οδηγεί σε μία συνεχόμενη δύσκολη κατάσταση. Η απουσία εκπαίδευσης υπάρχει για πολλούς λόγους, όπως: την ανυπαρξία κρατικής μέριμνας και πολιτικής βούλησης για παροχή εκπαίδευση, ανεπαρκείς δομές και υλικό, ανειδίκευτο εκπαιδευτικό προσωπικό, γλωσσικά εμπόδια (UNHCR, ό.π.). Σημαντικό ρόλο, επίσης, έχει η ελλιπής ενημέρωση των προσφύγων για τις δυνατότητες εκπαίδευσης που έχουν στη κάθε χώρα και για το ποια είναι ακριβώς η διαδικασία για την εγγραφή τους σε σχολεία και την παροχή εκπαίδευσης (UNHCR, 2014).

Ωστόσο, διαδικασία ένταξης των ανηλίκων προϋποθέτει εξίσου και την εκπαίδευσή τους. Η διασφάλιση της εκπαίδευσης των παιδιών αποτελεί μία από τις πρωταρχικές ανάγκες που πρέπει να καλυφθεί, προκειμένου να γίνει μία ομαλή ενσωμάτωση των παιδιών στην κοινωνία. Σύμφωνα με το Άρθρο 9 του ΠΔ 220/2007, όλοι οι ανήλικοι έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση υπό προϋποθέσεις αντίστοιχες με αυτές των Ελλήνων

πολιτών. Η εισαγωγή των ανηλίκων στην εκπαίδευση δεν θα πρέπει να γίνεται με μεγάλη καθυστέρηση, ενώ μπορούν οι πρόσφυγες να έχουν πρόσβαση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ακόμη και μετά την ενηλικίωσή τους. Περισσότερα στοιχεία για την εκπαίδευση των ανήλικων προσφύγων δίνονται παρακάτω στο κείμενο.

Επαγγελματική Κατάρτιση. Μία από τις σημαντικές ανάγκες των ανηλίκων είναι η εύρεση εργασίας. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η πλειοψηφία των ανηλίκων αναζητούν κάποια απασχόληση, τόσο για να συντηρήσουν τον εαυτό τους όσο και την οικογένειά τους ή για να μπορέσουν να συγκεντρώσουν κάποιο ποσό για να διέλθουν στη συνέχεια τα σύνορα. Πολλές φορές αυτή η έντονη αναζήτηση εργασίας οφείλεται στην διαφορετική πολιτισμική κουλτούρα των ανηλίκων, καθώς είθισται στη χώρα καταγωγής τους να εργάζονται από πολύ νεαρή ηλικία.

Ωστόσο, στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν προφυλάσσεται απόλυτα το δικαίωμα στην εργασία για τους ανήλικες πρόσφυγες. Οι ανήλικοι που εισέρχονται σε Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αιτούνται για κάποια μορφή ασύλου ή διεθνούς προστασίας, έχουν αρχικά το δικαίωμα να εργαστούν για εννιά (9) μήνες, από την μέρα αποδοχής της αίτησής τους. Αν σε εννιά μήνες, δεν έχει παρθεί κάποια απόφαση σχετικά με την αίτηση ασύλου, τότε τους αφαιρείται το δικαίωμα για εργασία (Celikaksoy & Wadensjo, 2015).

Οικογενειακή Επανένωση. Το νομοθετικό πλαίσιο κατοχυρώνει και το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης των ασυνόδευτων ανηλίκων ή ανηλίκων που βρίσκονται στη χώρα μας με τον έναν από τους δύο γονείς ή με τα αδέρφια τους. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Άρθρο 19 του ΠΔ 220/2007, οι αρμόδιες αρχές φέρουν την ευθύνη εντοπισμού, όσο γίνεται πιο σύντομα, των μελών της οικογένειας των ανηλίκων. Βέβαια, στην Ελλάδα δεν φαίνεται να γίνονται συστηματικές προσπάθειες οικογενειακής επανένωσης, παρά την μεγάλη σημασία που φέρουν αυτές οι προσπάθειες σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, όπως είναι το Δουβλίνο (Δημητροπούλου & Παπαγεωργίου, 2008).

Παρά το γεγονός ότι τα παιδιά – πρόσφυγες έχουν το δικαίωμα να έχουν πρόσβαση σε όλες τις παραπάνω υπηρεσίες, συχνά το δικαίωμα αυτό είναι εικονικό καθώς η πραγματικότητα διαφέρει παρασάγγας. Συχνά οι διαδικασίες του ασύλου είναι πολύ

αργές, όταν ένας ανήλικος φτάνει στη χώρα υποδοχής, δεν γνωρίζει τα δικαιώματα του ή τις υπηρεσίες στις οποίες μπορεί να απευθυνθεί για να ζητήσει βοήθεια. Σε περιπτώσεις που ο ανήλικος είναι ασυνόδευτος μπορεί να παραπεμφθεί σε κέντρο κράτησης ενηλίκων μέχρι να γίνει η διαδικασία καταγραφής και η συνεπαγόμενη εκτίμηση της ηλικίας (Kelly & Bohkari, 2012). Ένα ακόμα στοιχείο που μπορεί να συμβάλλει στην περαιτέρω επιβάρυνση των ανήλικων προσφύγων είναι το γενικότερο κλίμα καχυποψίας που υπάρχει απέναντι στους πρόσφυγες. Καθώς συχνά θεωρείται ότι οι ανήλικοι δεν έχουν φύγει από την πατρίδα τους επειδή αναγκάστηκαν αλλά επειδή θέλησαν να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους, αντιμετωπίζονται με μία σχετική επιφύλαξη όσον αφορά τους ισχυρισμούς τους μια και θεωρείται ότι οι δηλώσεις τους όπως για παράδειγμα αυτή της ηλικίας τους μπορεί να έχουν ως απώτερο στόχο την απολαβή οφελών όπως είναι για παράδειγμα η γρηγορότερη πρόσβαση σε στέγη (Kelly & Bohkari, 2012).

Σε θεωρητικό επίπεδο, η προστασία των δικαιωμάτων των προσφύγων δεν διαφέρουν από τα δικαιώματα των πολιτών της χώρας που τους έχει υποδεχτεί, το οποίο, όμως, δύσκολα συμβαίνει στη πραγματικότητα. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η απόκριση σε όλες είναι ανάγκες παιδιών που το καθένα έχει βιώσει διαφορετικές καταστάσεις και προέρχονται από διαφορετικά υπόβαθρα είναι από μόνο του μία μεγάλη πρόκληση. Συχνά, η μειωμένη πρόσβαση στις υπηρεσίες σχετίζεται με τις αντι-μεταναστευτικές πολιτικές, οι οποίες φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη ισχύ σε σχέση με τα δικαιώματα και το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών. Αυτός είναι και ένας από τους βασικούς λόγους που πρέπει να υιοθετούνται οι τρόποι παρέμβασης που έχουν ως κέντρο το ίδιο το παιδί (Kelly & Bohkari, 2012).

Βασικές ανάγκες ανήλικων προσφύγων

Ένα ακόμη πολύ σημαντικό ζήτημα στις παρεμβάσεις για τους ανήλικους πρόσφυγες είναι η κάλυψη των βασικών αναγκών τους και ιδιαίτερα των διατροφικών. Χωρίς να καλύπτονται οι βασικές ανάγκες των παιδιών σίγουρα δεν μπορούν να δομηθούν περαιτέρω παρεμβάσεις που να αφορούν στην εκπαίδευσή τους ή στην ψυχοκοινωνική τους στήριξη.

Στη συντριπτική πλειοψηφία οι πρόσφυγες γενικά όπως και οι ανήλικοι πρόσφυγες ειδικά καταφθάνουν στις χώρες προορισμού τους ιδιαίτερα υποσιτισμένοι. Η

κατάσταση που αφορά τη διατροφή τους δεν φαίνεται να βελτιώνεται μετά την εγκατάστασή τους σε δομές φιλοξενίας. Πολλές φορές το φαγητό δεν είναι ποιοτικό ή δεν περιέχει όλα τα θρεπτικά στοιχεία που χρειάζεται ένας οργανισμός καθώς τις περισσότερες φορές στους πρόσφυγες δεν διανέμονται γεύματα με σαλάτα ή με φρούτα, ώστε να υπάρχει επαρκής πρόσληψη βιταμινών (Division of Global Migration and Quarantine, 2013).

Οι οργανώσεις, οι οποίες ασχολούνται με τη διατροφή των παιδιών πραγματοποιούν αξιολογήσεις αναφορικά τόσο με την παρούσα κατάσταση, όσο και με αυτή που επικρατούσε στη χώρα καταγωγής των ατόμων. Η αξιολόγηση αφορά στο μέτρημα του ύψους και του βάρους, της ποιότητας των μαλλιών των ατόμων, το αν έχουν συμπτώματα, όπως διάρροια εμετούς κτλ, καθώς και με εξετάσεις αίματος για τα επίπεδα βιταμινών (Division of Global Migration and Quarantine, 2013).

Ένας πολύ καθοριστικός παράγοντας για την σωστή αξιολόγηση και διάγνωση των διατροφικών αναγκών των ανήλικων προσφύγων είναι η γνωστοποίηση της ηλικίας των παιδιών. Οι ανήλικοι περνούν γρήγορα από το ένα αναπτυξιακό στάδιο στο άλλο, μεταβολή η οποία παίζει καθοριστικό ρόλο στις σωστές διατροφικές συνήθειες για την ανάπτυξή τους. Όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα στο κείμενο με τις διαδικασίες εξακρίβωσης της ηλικίας, οι πρόσφυγες πολλές φορές δεν έχουν μαζί τους κάποιο επίσημο έγγραφο, το οποίο να αποδεικνύει την ηλικία τους. Η κατοχή εγγράφων διευκολύνει τη γενικότερη στήριξη και παροχή βοήθειας στους ανήλικους πρόσφυγες τόσο σε επίπεδο διατροφής και νερού, αλλά και σε ζητήματα υγείας, εκπαίδευσης και εργασίας. Για το λόγο αυτό, μπορεί στις μετρήσεις των διαφόρων θρεπτικών ουσιών στους ανήλικους πρόσφυγες να φαίνονται ελλείψεις και τα παιδιά υποσιτισμένα, αλλά στην πραγματικότητα αυτό να προέρχεται στο διαφορετικό ηλικιακό στάδιο το οποίο είναι δηλωμένο στις αρχές (Division of Global Migration and Quarantine, 2013).

.

Αναφορικά με τις παρεμβάσεις στη διατροφή των παιδιών που είναι πρόσφυγες προτείνεται να λαμβάνουν πολυβιταμίνες κατά τον πρώτο καιρό. Πέρα από τη λήψη βιταμινών θα πρέπει να είναι υπο παρακολούθηση από τους γιατρούς ιδιαίτερα τα βρέφη και τα ανήλικα μέχρι 5 ετών. Κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης αυτή θα πρέπει να μετριέται το βάρος τους εν σχέση με το ύψος τους καθώς και τα επίπεδα των βιταμινών στο αίμα τους. Αν η κατάσταση δεν βελτιώνεται μετά τους 3 μήνες σταθερής

λήψης τροφής τότε θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο να υπάρχει κάποια παθολογία. Όσον αφορά τη διατροφή που πρέπει να παρέχεται πρέπει να είναι πλούσια σε υδατάνθρακες και πρωτεΐνες όπως είναι το ρύζι, η ζάχαρη, το λάδι, το κρέας και το ψάρι (Division of Global Migration and Quarantine, 2013).

Πέρα από τις παρεμβάσεις για την τροφή και τις εξετάσεις τις οποίες πρέπει να περάσουν τα ανήλικα προσφυγόπουλα, έχουν θεσπιστεί και ορισμένες άλλες προϋποθέσεις οι οποίες είναι απαραίτητες για την υγιή και αξιοπρεπή διαβίωση των ανήλικων προσφύγων. Πέρα από τα κέντρα φιλοξενίας ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η εξασφάλιση των συνθηκών αυτών και στους πρόσφυγες που ζουν στην πόλη. Τα παρακάτω στοιχεία έχουν θεσπιστεί από τα Ηνωμένα Έθνη και αναφέρονται γενικώς στις ανάγκες του κάθε ατόμου, ωστόσο περιλαμβάνονται τα παιδιά σ αυτές τις μετρήσεις και όταν χρειάζεται κάποια ειδική μεταχείριση αναφέρεται ρητά (UNHCR, 1999).

Τα ρούχα και οι κουβέρτες είναι πολύ σημαντικές για τους ανήλικους πρόσφυγες καθώς πολύ συχνά τα παιδιά χρειάζονται περισσότερες προμήθειες για να ζεσταθούν από ότι οι ενήλικες. Όσον αφορά το νερό, 20 λίτρα πόσιμου νερό αντιστοιχούν στο κάθε άτομο ημερησίως ανεξαρτήτως ηλικίας για να πει και για να μπορέσει να μαγειρέψει. Για τα καταφύγια, τουλάχιστον 3,5 τετραγωνικά μέτρα για κάθε άτομο σε εσωτερικό χώρο και 30 τετραγωνικά μέτρα σε εξωτερικό χώρο. Στο χώρο αυτό δεν περιλαμβάνονται οι παιδικές χαρές και οι χώροι άθλησης. Μία τουαλέτα για κάθε 20 άτομα, ενώ είναι προτιμότερο να υπάρχουν οικογενειακές τουαλέτες που εξυπηρετούν 6-8 άτομα (UNHCR, 1999).

Ψυχοκοινωνική Στήριξη

Οι στόχοι της ψυχοκοινωνικής στήριξης των παιδιών προσφύγων διατυπώθηκαν από την UNICEF, συμπεριλαμβανομένων της ψυχοκοινωνικής ευεξίας των παιδιών σε περιπτώσεις κινδύνων, όπως είναι οι φυσικές καταστροφές, ο πόλεμος, και άλλες μορφές βίας. Η ανάπτυξη, η παροχή και η ενίσχυση των υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής υποστήριξης για τα παιδιά και τους φροντιστές τους αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο των βασικών δεσμεύσεων των παιδιών της UNICEF για τις περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Παρακάτω περιγράφονται οι στόχοι της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης καθώς και ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να δομηθούν οι παρεμβάσεις και τα προγράμματα

προκειμένου να διασφαλιστεί όσο γίνεται η ψυχοκοινωνική στήριξη των ατόμων που βρίσκονται σε μία κατάσταση κρίσης και ιδιαίτερα των ανήλικων.

Στόχοι Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης. Οι στόχοι του προγράμματος της ψυχοκοινωνικής στήριξης αναφέρονται παρακάτω, όπως αυτοί διατυπώθηκαν από την UNICEF. Συγκεκριμένα, η ψυχοκοινωνική υποστήριξη αναφέρεται σε οποιαδήποτε τοπική ή εξωτερική δράση που ενισχύει το περιβάλλον, το άτομο ή την κατάσταση για να επιτρέψει την ανάκτηση από τις συνέπειες έκτακτης ανάγκης. Όσο αναφορά τα παιδιά, η ψυχοκοινωνική υποστήριξη δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη διατήρηση ή την αποκατάσταση της φυσιολογικής ανάπτυξής τους, έτσι ώστε τα παιδιά να είναι σε θέση να εμπλακούν στον κόσμο με τους πλέον κατάλληλους τρόπους και κατά τη διάρκεια της κατάλληλης ηλικίας τους, αναπτύσσοντας τις δυνατότητές τους στο έπακρο και όντας ικανοί και παραγωγικοί ενήλικες. Η δέσμευση, λοιπόν, επιτυγχάνεται μέσω της συνεργασίας με ομάδες τοπικής κοινότητας και οργανισμούς που μπορούν να κινητοποιούν και να υποστηρίζουν τη βελτίωση της πρόσβασης στην κοινοτική υποστήριξη, τις βασικές υπηρεσίες και την αποκατάσταση, μέσα από καθημερινές ψυχαγωγικές, κοινωνικές και επαγγελματικές δραστηριότητες.

Οι στόχοι του προγράμματος ψυχοκοινωνικής υποστήριξης της UNICEF είναι διπλοί και περιγράφονται παρακάτω:

- Προώθηση ενός κοινωνικού περιβάλλοντος που προστατεύει όλα τα παιδιά από την έκθεση σε καταστάσεις που έχουν επιβλαβείς επιπτώσεις στην ψυχοκοινωνική ευημερία τους
- Διασφάλιση της προστασίας, της αποκατάστασης και της επανένταξης παιδιών που έχουν εκτεθεί σε καταστάσεις που είναι επιβλαβείς για την ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη.

Μάλιστα, προκειμένου να επιτύχει αυτούς τους στόχους, η UNICEF (2011) εστιάζει τις προσπάθειές της στις ακόλουθες στρατηγικές:

- Δέσμευση κυβερνήσεων, κοινωνίας των πολιτών, κοινοτήτων (κ.ά.) προκειμένου να παρέχεται και να προωθείται ένα ασφαλές και προστατευτικό περιβάλλον.
- Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης της κυβέρνησης, της κοινωνίας των πολιτών, των κοινοτήτων, των οικογενειών και των παιδιών σε σχέση με τις ψυχοκοινωνικές

επιπτώσεις των ένοπλων συγκρούσεων, των φυσικών καταστροφών, άλλων μορφών βίας και εκμετάλλευσης, καθώς και υποστήριξη κατάλληλης κατάστασης εναλλακτικής περίθαλψης.

- Πρόληψη και μείωση των επιβλαβών ψυχοκοινωνικών επιπτώσεων των ένοπλων συγκρούσεων, των φυσικών καταστροφών και άλλων μορφών βίας και εκμετάλλευσης και προώθηση κατάλληλων μοντέλων, εναλλακτικής φροντίδας, καθώς η διασύνδεση των ατομικών και κοινωνικών ικανοτήτων αναφέρεται σε αυτή την ολιστική ευημερία ως ψυχοκοινωνική ευημερία. Πρόκειται για μία σύνθετη στρατηγική, η οποία γίνεται αντιληπτή διαισθητικά.

Η λέξη ψυχοκοινωνική υπογραμμίζει τη δυναμική σχέση μεταξύ των ψυχολογικών και κοινωνικών επιδράσεων μίας εκδήλωσης. Η εκδήλωση αυτή, το γεγονός αυτό δηλαδή, επηρεάζει:

- Την ψυχολογία ενός ατόμου, και συγκεκριμένα, το μυαλό, τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις συμπεριφορές του.
- Τον κοινωνικό τους κόσμο-περιβάλλον, πολιτισμό, παραδόσεις, πνευματικότητα.
- Τις διαπροσωπικές σχέσεις με την οικογένεια, την κοινότητα και τους φίλους και τα καθήκοντα της ζωής όπως είναι το σχολείο ή η εργασία.
- Την ανάπτυξη, παροχή και ενίσχυση ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών υποστήριξης για τα παιδιά και τους φροντιστές (UNICEF, 2011).

Ψυχική Ανθεκτικότητα σε παιδιά και εφήβους

Η ψυχοκοινωνική στήριξη των ανήλικων προσφύγων θεωρείται καταλυτικής σημασίας για την μετέπειτα πορεία και προσαρμογή τους μετά την τραυματική εμπειρία τη προσφυγιάς. Στις καταστάσεις κρίσης ένας πολύ σημαντικός παράγοντας πάνω στον οποίο βασίζονται όλες οι παρεμβάσεις είναι αυτός της ψυχικής ανθεκτικότητας. Της ικανότητας δηλαδή του ατόμου να ξεπερνά τα προβλήματα και να επανέρχεται στην κανονική του ζωή μετά από κάποιο χρονικό διάστημα. Παρακάτω παραθέτουμε ορισμένα γενικότερα στοιχεία για την ψυχική ανθεκτικότητα των παιδιών και των εφήβων. Τα στοιχεία αυτά παρατίθενται καθώς θεωρείται ότι στις παρακάτω αρχές βασίζονται όλα σχεδόν τα προγράμματα παρέμβασης των ασυνόδευτων ανήλικων και

τα στοιχεία αυτά θα μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε τον τρόπο δόμησης των προγραμμάτων παρέμβασης αλλά και να τα αξιολογήσουμε ως προς την κάλυψη των αναγκών των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Ο όρος της «ψυχικής ανθεκτικότητας» αποτελεί εδώ και πολλά χρόνια το κέντρο ενδιαφέροντος μίας μεγάλης ερευνητικής δραστηριότητας. Από τις αρχές της δεκαετίας του '70, ο κλάδος της ψυχολογίας παρατήρησε ότι ένα σύνολο παιδιών και εφήβων, παρότι βρισκόταν σε ομάδα «υψηλού κινδύνου» εμφάνισης συγκεκριμένων σωματικών και ψυχικών προβλημάτων, κατάφερε να πετύχει σε διάφορους τομείς της ζωής. Με άλλα λόγια, η ψυχική ανθεκτικότητα αναφέρεται σε μία δυναμική διαδικασία θετικής προσαρμογής, παρότι υπάρχουν αντίξοες συνθήκες και υψηλό ποσοστό παραγόντων επικινδυνότητας (Masten, 2007).

Εντούτοις οι ερευνητές συμφώνησαν ότι η διερεύνηση και η κατανόηση αυτής της πραγματικότητας θα μπορούσε να συμβάλλει σημαντικά στην προαγωγή παρεμβατικών προγραμμάτων, αποσκοπώντας στην πρόληψη και την αντιμετώπιση σημαντικών προβλημάτων. Έτσι, ενισχύθηκε σημαντικά η ερευνητική δραστηριότητα της ψυχικής ανθεκτικότητας, αποτελώντας τη βάση πολλών παρεμβατικών προγραμμάτων (Masten & Reed, 2002).

Έρευνες γύρω από την ψυχική ανθεκτικότητα αναφέρουν ότι οι κύριοι παράγοντες επικινδυνότητας που λειτουργούν ανασταλτικά στην ανάπτυξη συγκεκριμένων αμυντικών μηχανισμών παιδιών και εφήβων είναι οι αντιξοότητες. Εντούτοις η οποιαδήποτε προσπάθεια για την ανάπτυξη στρατηγικών με σκοπό την προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας σε παιδιά και εφήβους υψηλού κινδύνου, πρέπει να προσανατολίζεται: 1) στην αποφυγή και τη διαχείριση των αρνητικών συνεπειών αυτών των αντιξοοτήτων, και 2) την αποκατάσταση ή την αντιστάθμιση της λειτουργίας των απειλών απέναντι σε αυτούς τους συγκεκριμένους μηχανισμούς.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί, ότι, σύμφωνα με τους Παυλόπουλος, Γεωργαντή και Μπεζεβέγκης (2010), και συγκεκριμένα, σύμφωνα με μία έρευνά τους με έφηβους μετανάστες, διαπιστώθηκε ότι στην ψυχολογική προσαρμογή των εφήβων, και κατά επέκταση στην ψυχική ανθεκτικότητά τους, θετική επίδραση έχουν οι διαστάσεις της εθνικής ταυτότητας (ιδιαίτερος, η δέσμευση). Συνεπώς, οι πολιτικές ένταξης των μεταναστών εφήβων είναι σκόπιμο να εστιάσουν σε πρακτικές εναρμόνισης μάλλον, παρά αφομοίωσης.

Εστιάζοντας περισσότερο στον τρόπο που πρέπει να σχεδιάζονται τα παρεμβατικά προγράμματα προαγωγής της ψυχικής ανθεκτικότητας, παρατηρείται ότι ένα παρεμβατικό πρόγραμμα είναι περισσότερο αποτελεσματικό όταν ο σχεδιασμός του βασίζεται σε όλες τις διαστάσεις της ανάπτυξης. Έτσι, έχουν διατυπωθεί τρεις βασικές κατηγορίες στρατηγικών, οι οποίες προτιμώνται κατά τον σχεδιασμό αυτών των παρεμβατικών προγραμμάτων:

Στρατηγικές με Επίκεντρο την Επικινδυνότητα. Οι στρατηγικές με επίκεντρο την επικινδυνότητα αποσκοπούν στην πρόληψη και τη μείωση των παραγόντων κινδύνου και άγχους. Πιο συγκεκριμένα, οι στρατηγικές αυτές αποσκοπούν στη μείωση του ποσοστού έκθεσης παιδιών και εφήβων σε επιβλαβείς εμπειρίες (Masten, 2011).

Στρατηγικές με Επίκεντρο τις Δυνατότητες. Οι στρατηγικές με επίκεντρο στις δυνατότητες έχουν ως στόχο τη βελτίωση του πλήθους ή/και της ποιότητας των πηγών στήριξης. Με άλλα λόγια, οι συγκεκριμένες στρατηγικές αποσκοπούν στην αύξηση του αριθμού, καθώς και της ποιότητας, συμπεριλαμβανομένης και της προσβασιμότητας, των πηγών στήριξης, οι οποίες είναι απαραίτητες για παιδιά και εφήβους καθ'όλη τη διάρκεια της ανάπτυξής τους. Περιπτώσεις τέτοιων στρατηγικών είναι η ύπαρξη ενός εκπαιδευτικού, ο οποίος λειτουργεί για τον μαθητή ως μέντορας, παρέχοντας καθοδήγηση και υποστήριξη. Άλλα παραδείγματα τέτοιας στρατηγικής είναι η οργάνωση και η λειτουργία πνευματικών κέντρων σε κοινοτικό πλαίσιο, όπως και κέντρων απασχόλησης με ειδικά προγράμματα για παιδιά και εφήβους κ.ά. (Masten, 2011).

Στρατηγικές με Επίκεντρο τη Διαδικασία. Οι στρατηγικές με επίκεντρο την διαδικασία έχουν ως στόχο την ενεργοποίηση των δυνατοτήτων των μηχανισμών προσαρμογής του ατόμου. Με άλλα λόγια, αυτές οι στρατηγικές αποσκοπούν στην ενεργοποίηση των βασικών αμυντικών και προστατευτικών μηχανισμών ανάπτυξης. Οι συγκεκριμένες στρατηγικές δεν αποσκοπούν απλώς στη μείωση των παραγόντων επικινδυνότητας ή στην ενίσχυση αυτών των αμυντικών και προστατευτικών μηχανισμών ανάπτυξης, αλλά επιδιώκουν να συμβάλλουν και στην θετική επιρροή τους όσο αναφορά τις διαδικασίες που παίζουν σημαντικό ρόλο, και ενδεχομένως, αλλάξουν και αυτές με τη σειρά τους τη ζωή παιδιών και εφήβων. Τα προγράμματα που περιλαμβάνουν τέτοιου είδους στρατηγικές έχουν ως στόχο 1) τη βελτίωση της ποιότητας των συναισθηματικών σχέσεων που αναπτύσσονται στη ζωή των παιδιών και

των εφήβων και 2) την κινητοποίηση εκείνου του συστήματος, το οποίο ωθεί παιδιά και εφήβους να αποκτήσουν θετικές εμπειρίες, μέσω των οποίων επρόκειτο να ενισχυθεί σημαντικά η αυτοπεποίθησή τους, βιώνοντας την επιτυχία σε μία διαρκή προσπάθεια απόκτησης γνώσης και εργαλείων για τη ζωή (Masten, 2011).

Ολοκληρώνοντας την παράθεση των στρατηγικών προαγωγής της ψυχικής ανθεκτικότητας, αξίζει να αναφερθεί ότι κάθε τύπος στρατηγικών έχει τη δική του χρησιμότητα και αποτελεσματικότητα. Εν ολίγοις, κάθε είδος στρατηγικής έχει συγκεκριμένους στόχους προς επίτευξη, εστιάζοντας σε συγκεκριμένες επιμέρους διαστάσεις. Εντούτοις αναδύεται ότι ο συνδυασμός και των τριών αυτών κατηγοριών στρατηγικών αποτελεί την πλέον κατάλληλη επιλογή για την, όσο το δυνατό, αποτελεσματικότερη προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας σε παιδιά και εφήβους.

Τέλος, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτά τα παρεμβατικά προγράμματα με σκοπό την προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας έχουν πρακτική εφαρμογή σε πολλούς τομείς. Κύριος τομέας εφαρμογής τους είναι το σχολείο, και γενικότερα, η σχολική κοινότητα, το οποίο αποτελεί ένα αρκετά κατάλληλο πλαίσιο για την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών αυτών (Masten, 2011).

Στις προαναφερθείσες αρχές βασίζεται η συντριπτική πλειοψηφία των παρεμβάσεων που πραγματοποιούνται σήμερα στη χώρα και που πληθυσμό-στόχο έχουν τους ανήλικους πρόσφυγες.

6.2. Εκπαίδευση ανήλικων προσφύγων

Παρά το γεγονός ότι η Ευρώπη αποτελεί εδώ και πολλά χρόνια προορισμός για πολλούς ανήλικους πρόσφυγες είτε με τις οικογένειές τους είτε ασυνόδευτοι, η ένταξη των ανήλικων προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα παραμένει ένα πολύ επιτακτικό ζήτημα το οποίο σήμερα περισσότερο από ποτέ χρειάζεται επίλυση. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι δεν υπάρχει κοινή πολιτική και νομοθετική κατεύθυνση στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την ένταξη των ανήλικων προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Σε γενικές γραμμές οι παρεμβάσεις εστιάζονται στα δικαιώματα που δίνονται στους ανήλικους πρόσφυγες μέσω της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του παιδιού σύμφωνα με την οποία κάθε παιδί έχει το δικαίωμα να έχει πρόσβαση στο εκπαιδευτικό

σύστημα ανεξάρτητα από τους λόγους παραμονής του στη χώρα (Rudiger & Spencer, 2003).

Πρώτη φορά επίσημα η Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρει και συζητάει την εκπαίδευση των ανήλικων προσφύγων στη Σύνοδο Κορυφής που πραγματοποιείται στο Γκέτεμποργκ της Σουηδίας στις 15-16 Ιουνίου 2001 . Το Συμβούλιο των Περιφερειών προτείνει την ίδια χρονιά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τη δημιουργία και υπογραφή μίας Οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο. Η πρόταση αυτή έλεγε ότι τα κράτη-μέλη που δέχονται τους ανήλικους πρόσφυγες πρέπει να εξασφαλίζουν την πρόσβαση τους στο εκπαιδευτικό σύστημα με τις ίδιες προϋποθέσεις με αυτές που ισχύουν για τους γηγενείς μαθητές, παρέχοντας του την ίδια εκπαίδευση με τους ίδιους όρους (δωρεάν, υποχρεωτική). Όταν ο ανήλικος πρόσφυγας ή οι γονείς του βρίσκονται υπό απέλαση, τότε τα κράτη-μέλη μπορούν να περιορίζουν την πρόσβαση του ανήλικου πρόσφυγα στη δημόσια εκπαίδευση.

Η οδηγία από τη μια επιτρέπει στους ανήλικους πρόσφυγες να έχουν πρόσβαση στη εκπαίδευση, από την άλλη περιορίζει ή δίνει δυνατότητες στα κράτη-μέλη να αρνηθούν την πρόσβαση του ανήλικου πρόσφυγα στην εκπαίδευση. Επίσης εμποδίζεται η πρόσβαση των προσφύγων στην εκπαίδευση όταν αυτοί ενηλικιώνονται . Σύμφωνα με την πρόταση, ο ανήλικος πρόσφυγας πρέπει να ενταχθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας υποδοχής σε διάστημα δυο μηνών από την υποβολή της αίτησης τους. Τα κράτη-μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν στους ανήλικους πρόσφυγες γλωσσικά μαθήματα έτσι ώστε να μη δυσκολευτούν στη παρακολούθηση της σχολικής εκπαίδευσης.

Παρόλη την κοινή σχετικά νομοθετική βάση, υπάρχουν πολλές και σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις διάφορες χώρες .Ορισμένες είναι αρκετά κοντά στο να φτάσουν σε ένα επίπεδο ισότητας μεταξύ των γηγενών και των προσφύγων, όπως είναι για παράδειγμα η Σουηδία , η Αγγλία και η Ολλανδία. Από την άλλη πλευρά σε χώρες όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Ελλάδα και η Ιταλία, γίνονται ορισμένες προσπάθειες ένταξης των προσφύγων χωρίς ωστόσο να μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει ασφάλεια στο νομικό πλαίσιο που να τους προστατεύει και να εξασφαλίζει τα ίσα δικαιώματα (Rudiger & Spencer, 2003).

Για να επιτευχθεί λοιπόν ο στόχος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης πολλοί παράγοντες πρέπει να συνδράμουν καθώς όπως αναφέραμε και παραπάνω δεν είναι απλώς ζήτημα νομοθετικό. Το ζήτημα της παροχής εκπαίδευσης και ευκαιριών πρόσβασης στις

διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες είναι, κυρίως, πολιτικό. Το διεθνές, ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο προστατεύει πλήρως τα δικαιώματα των ανήλικων προσφύγων, σε ένα θεωρητικό επίπεδο. Από εκεί και πέρα, η κυβέρνηση της κάθε χώρας οφείλει να αναλάβει την ευθύνη για να υλοποιήσει το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο.

Κύριο πρόβλημα για την παροχή εκπαιδευτικών ευκαιριών σε όλους τους ανήλικους πρόσφυγες είναι η μη συμφωνία για το ποιο «σύστημα» οφείλει να εφαρμοσθεί στις χώρες που φιλοξενούν προσφυγικό πληθυσμό. Τα διάφορα μοντέλα εκπαίδευσης (πολυπολιτισμικό, διαπολιτισμικό, κτλ) έχουν διαφορετικά θετικά και αρνητικά, τα οποία ανυψώνονται και απορρίπτονται, ανάλογα με την πολιτική βούληση της κάθε κυβέρνησης.

Πρέπει να διευκρινιστεί εδώ ότι ο όρος της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης δεν θα πρέπει να συγχέονται. Ως πολυπολιτισμική εκπαίδευση ορίζεται η υπάρχουσα κατάσταση, δηλαδή ότι υπάρχουν πολλά παιδιά που δεν έχουν την Ελληνική υπηκοότητα και φοιτούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Από την άλλη πλευρά, η διαπολιτισμικότητα συνίσταται στην αρμονική συνύπαρξη και διαλεκτική σχέση των διαφόρων πολιτισμών στο σχολικό πλαίσιο. Η διαπολιτισμικότητα προϋποθέτει την ύπαρξη της πολυπολιτισμικότητας, αλλά δεν απορρέει από αυτήν (Δαμανάκης, 1998).

Κατά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που πραγματοποιήθηκε, καταφέραμε να εντοπίσουμε διάφορα μοντέλα εκπαίδευσης για τα παιδιά των προσφύγων τα οποία αξίζει να σημειωθεί ότι είναι μοντέλα που μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου, καθώς βασίζονται στα υπάρχοντα ερευνητικά δεδομένα για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες.

Το πρώτο μοντέλο το οποίο κυριάρχησε κυρίως την δεκαετία του 1960 αλλά κατάλοιπά του εντοπίζουμε ακόμα και σήμερα είναι το αφομοιωτικό μοντέλο. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό ένα κράτος αποτελεί μία ενιαία πολιτισμική και πολιτική οντότητα και η ομοιογένειά της αυτή πρέπει πάση θυσία να διατηρηθεί. Τα παιδιά των προσφύγων λοιπόν πρέπει είτε να απαλλαγούν από τα στοιχεία του πολιτισμού τους και να γίνουν ένα με το ντόπιο πληθυσμό, είτε (συνηθέστερα) να απορριφθούν από τους ντόπιους και να περιθωριοποιηθούν για χάρη της διατήρησης της ενότητας (Γκόβαρης,2001).

Όσον αφορά την εκπαίδευση, στο μοντέλο αυτό υποστηρίζεται ότι όλα τα παιδιά πρέπει να μάθουν την εθνική γλώσσα και τον Ελληνικό πολιτισμό. Η διαφορετικότητα αντιμετωπίζεται ως μειονέκτημα το οποίο πρέπει να διορθωθεί από το εκπαιδευτικό σύστημα και η ευθύνη για την αφομοίωση βαρύνει τους ώμους των ίδιων των προσφύγων (Γκόβαρης, 2001) . Στο αφομοιωτικό μοντέλο λοιπόν έχουμε ένα σχολείο μονογλωσσικό και μονοπολιτισμικό (Νικολάου, 2008).

Το δεύτερο μοντέλο για την εκπαίδευση των προσφύγων είναι το μοντέλο της ενσωμάτωσης. Το μοντέλο αυτό πρωτοεμφανίστηκε το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1960 και βασίζεται στις αρχές της ισότητας, της ανοιχτότητας προς το διαφορετικό και στόχος της είναι η επίτευξη της αρμονίας μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει η μεγαλύτερη μερίδα του πληθυσμού να γνωρίζει για τους διαφορετικούς πολιτισμούς και συνεπώς να επιτρέπει τον διαφορετικό τρόπο ζωής. Η αποδοχή του διαφορετικού πολιτισμού ωστόσο δεν πρέπει να φτάνει στο σημείο να εμποδίζει την αρμονική συνύπαρξη όπως θα μπορούσε να συμβαίνει για παράδειγμα σε περιπτώσεις ακραίως θρησκευτικών απόψεων από την πλευρά των προσφύγων (Μάρκου, 1995).

Το τελευταίο μοντέλο είναι το πολυπολιτισμικό. Το μοντέλο αυτό έκανε την εμφάνισή του στις αρχές της δεκαετίας του '70 όταν άρχισε να γίνεται αντιληπτό ότι τα δύο μοντέλα αυτά δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν επαρκώς τα ζητήματα τα οποία προκύπτουν από την πολιτισμική ετερότητα. Σύμφωνα λοιπόν με το τελευταίο μοντέλο, όχι μόνο δεν θεωρείται μειονέκτημα η διαφορετικότητα αλλά αντίθετα προωθείται και δίνεται έμφαση στα θετικά σημεία τα οποία μπορεί να προκύψουν από αυτή. Η μετατόπιση λοιπόν από τα εθνοκεντρικά μοντέλα εκπαίδευσης στο πολυπολιτισμικό μοντέλο ονομάζεται πολυπολιτισμική εκπαίδευση. Ο τρόπος αυτός της εκπαίδευσης εμπεριέχει διάφορες πρακτικές και τεχνικές, οι οποίες έχουν ως στόχο να βιώσουν τα άτομα από διαφορετικό πολιτισμό την πλήρη ισότητα σε εκπαιδευτικό επίπεδο , να μπορέσουν να αναπτύξουν μια υγιή αυτοεικόνα και να πετύχουν μέσα σ αυτό το εκπαιδευτικό σύστημα (Νικολάου, 2000).

Στο πολυπολιτισμικό μοντέλο έχει ασκηθεί επίσης έντονη κριτική τόσο από ριζοσπαστικά όσο και από συντηρητικά μοντέλα. Τα μεν πρώτα το θεωρούν συνειδητή στρατηγική για την αποφυγή των εξεγέρσεων των προσφύγων ενάντια στην καταπίεσή τους και το μέν δεύτερο θεωρεί ότι διχάζει την κοινωνία, ότι καθυποτάσσει το ελληνικό

εκπαιδευτικό σύστημα προς χάρη της ένταξης των προσφύγων και πολιτικοποιεί την εκπαίδευση (Μάρκου, 1995).

Τα προαναφερθέντα στοιχεία είναι αρκετά χρήσιμα για την κατανόηση των αναγκών των προσφύγων μέσα στο εκπαιδευτικό πλαίσιο καθώς και την αντιμετώπιση που πρέπει να έχουν. Παρά το ότι τα στοιχεία αυτά συμβάλλουν αρκετά στις παρεμβάσεις στην εκπαίδευση σε καταστάσεις κρίσης, δεν είναι από μόνα τους επαρκή καθώς υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις. Στην παρακάτω ενότητα παρουσιάζονται ορισμένες κατευθυντήριες για τη δόμηση ενός εκπαιδευτικού συστήματος για τους πρόσφυγες σε καταστάσεις κρίσης.

Εκπαίδευση σε καταστάσεις κρίσης.

Ο όρος «εκπαίδευση σε καταστάσεις κρίσης» χρησιμοποιείται σε διεπιστημονικό επίπεδο προκειμένου να δηλώσει την εκπαίδευση που παρέχεται σε παιδιά όταν αυτά δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση στο εθνικό τους σύστημα παιδείας λόγω φυσικών καταστροφών ή κρίσεων που έχουν προκληθεί από τον ανθρώπινο παράγοντα (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες,). Πολλά είναι τα ερωτήματα που προκύπτουν σχετικά με την εκπαίδευση σε καταστάσεις κρίσης. Γιατί θεωρείται απαραίτητη; Δεν είναι αρκετό να παρέχεται προστασία στα παιδιά και να καλύπτονται οι βασικές τους ανάγκες όπως είναι η τροφή και η ιατρική φροντίδα; Πότε είναι δυνατό αυτή να παρέχεται; Πώς πρέπει να οργανωθεί προκειμένου να είναι πετυχημένη;

Ο βασικότερος λόγος για να οργανωθούν δομές που θα παρέχουν εκπαίδευση σε καταστάσεις κρίσης είναι να μειωθεί η επιρροή που έχει πάνω στην ψυχολογία των παιδιών η διαδικασία της προσφυγιάς αφενός, και να προστατευθούν τα παιδιά τα οποία πάντα σε τέτοιες διαδικασίες είναι αρκετά ευάλωτα για εκμετάλλευση. Είναι ιδιαίτερα θετικό το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας ο τρόπος που τα παιδιά μαθαίνουν να αντιμετωπίζουν το τραύμα και τις γενικότερες καταστάσεις κρίσης είναι ακόμα υπό διαμόρφωση. Για το λόγο αυτό είναι πολύ σημαντικό να συνδράμουμε ώστε το κάθε παιδί να μπορέσει να αντιμετωπίζει μια καθημερινότητα στα κέντρα φιλοξενίας όμοια με αυτή που είχε σπίτι του (Save the children, 2008).

Σε γενικές γραμμές η εμπλοκή ολόκληρης της κοινότητας στη δημιουργία των σχολείων είναι πολύ σημαντική για τις καταστάσεις κρίσης. Η συμμετοχή της κοινότητας βέβαια δε σημαίνει ότι τα σχολεία είναι αυτοοργανωμένα, αλλά στην

πλειοψηφία τους είναι κάτω από την ομπρέλα είτε του κράτους είτε κάποιας ΜΚΟ. Στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων στο σχολείο συμμετέχουν τόσο ενήλικες αναλαμβάνοντας να παίξουν το ρόλο του δασκάλου παρέχοντας ό,τι υπηρεσίες γνωρίζουν όπως για παράδειγμα αθλήματα, θεατρικό παιχνίδι ή κάποια τέχνη. Συνήθως την αρχική εκπαίδευση την αναλαμβάνει κάποιος πρόσφυγας ο οποίος είναι μορφωμένος ενώ στην πλειοψηφία των περιπτώσεων γίνεται κάποια εκπαίδευση και εποπτεία από τους φορείς προκειμένου να γνωρίζει ο εκπαιδευτής ορισμένες βασικές αρχές της εκπαίδευσης σε καταστάσεις κρίσης. Ένα ακόμη κρίσιμο σημείο για την εκπαίδευση σε καταστάσεις κρίσης είναι η επαγρύπνηση της κοινότητας ώστε να υπάρχει συνεχή διαχείριση του σχολείου και να μπορέσει να συνεχιστεί για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η εμπλοκή της κοινότητας είναι καθοριστικής σημασίας για τη συνέχιση του σχολείου αλλά και για τη πρόσβαση σε αυτό παιδιών από πολύ φτωχές οικογένειες ή από πολυμελείς οικογένειες ή από οικογένειες που υπάρχει κακοποίηση. Στις περιπτώσεις αυτές πολύ συχνά τα παιδιά απέχουν από τις δραστηριότητες οπότε ο ρόλος όσων συμμετέχουν στο σχολείο είναι να τους προσεγγίσουν και να προσπαθήσουν να φέρουν τα παιδιά σε επαφή με την εκπαίδευση (Save the children, 2008).

Πέρα όμως από την εκπαίδευση στις καταστάσεις κρίσης, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη γενικότερη εκπαίδευση των παιδιών στα οποία έχει δοθεί η ταυτότητα του πρόσφυγα. Στην περίπτωση αυτή τα παιδιά θα συνεχίσουν να πηγαίνουν στο σχολείο της χώρας υποδοχής τους. Το σχολείο για τα παιδιά που πρόκειται να εγκατασταθούν σε μία νέα χώρα ενδεχομένως και να αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα μέσα κοινωνικοποίησης και προσαρμογής (Park –Taylor, Walsh & Ventura, 2007). Αποτελεί ένα από τα κύρια μέσα μεταλαμπάδευσης της κουλτούρας της νέας χώρας στους πρόσφυγες. Από τη στιγμή που θεωρείται ότι η ανάπτυξη των παιδιών δεν είναι βιολογικά καθορισμένη αλλά μεταβάλλεται ανάλογα με τα γεγονότα ζωής του καθενός, η μετανάστευση σίγουρα είναι ένα γεγονός που μπορεί να επηρεάσει την πορεία ενός παιδιού με πολλούς τρόπους. Για όλους τους παραπάνω λόγους οι δάσκαλοι και οι καθηγητές των προσφυγόπουλων οφείλουν να είναι άρτια εκπαιδευμένοι αλλά και να μπορέσουν να σκεφτούν αποτελεσματικούς τρόπους παρέμβασης και να αναθεωρήσουν τους παλιούς προκειμένου να μπορέσουν να σταθούν στο ύψος των περιστάσεων (Park –Taylor, Walsh & Ventura, 2007)

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω το ζήτημα της ευεξίας, της ανάπτυξης και του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού μόνο ως απλά ζητήματα δεν μπορούν να χαρακτηριστούν. Απαιτούν ιδιαίτερη οργάνωση και κυρίως συντονισμό σε πολλαπλά επίπεδα και κυρίως όσον αφορά στους θεσμούς, ούτως ώστε να μπορέσουν να καρποφορήσουν οι παρεμβάσεις και να υπάρξει πράγματι αλλαγή στη ζωή των παιδιών (Nandy, 2005).

Με ένα πρώτο συμπέρασμα, γίνεται κατανοητό ότι οι ανήλικοι πρόσφυγες αποτελούν μία ευάλωτη κοινωνική ομάδα, η οποία έχει παρόμοια χαρακτηριστικά με το κύριο προσφυγικό ρεύμα, αλλά έχει περισσότερες πιθανότητες να θυματοποιηθεί, λόγω της ανήλικης ταυτότητας που έχουν. Οι ανήλικοι πρόσφυγες, ανεξαρτήτως της πιθανής ή μη συνοδείας από κάποιον γονέα ή κηδεμόνα, έχουν ιδιαίτερες ανάγκες. Οι δομές, υπηρεσίες και πρακτικές υποδοχής και στήριξης των ανήλικων προσφύγων πρέπει να είναι ευαίσθητες ως προς αυτά τα χαρακτηριστικά των ανήλικων.

Τα δικαιώματα των ανήλικων προσφύγων είναι κατοχυρωμένα στο διεθνές, ευρωπαϊκό, περιφερειακό νομοθετικό σύστημα. Η θεωρία του νομοθετικού πλαισίου, ωστόσο, διαφέρει με την πραγματικότητα που αντικρίζουν και βιώνουν καθημερινά οι ανήλικοι πρόσφυγες στις χώρες υποδοχής και στα κέντρα φιλοξενίας. Η Ελλάδα, ως Κράτος-Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει ορισμένες υποχρεώσεις παροχής στήριξης και προστασίας του προσφυγικού πληθυσμού, πόσο μάλλον όταν πρόκειται για ανήλικους πρόσφυγες. Αυτό, όπως έχει γίνει σαφές, δεν είναι απόλυτα σεβαστό από τις κρατικές και κυβερνητικές πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί ως τώρα.

Για να μπορέσουμε να δούμε περισσότερα πράγματα και πιο ουσιαστικές λεπτομέρειες σχετικά με τα ζητήματα που βιώνουν και αντιμετωπίζουν σε καθημερινό επίπεδο οι ανήλικοι πρόσφυγες, και τα ασυνόδευτα ανήλικα, προχωράμε στην καταγραφή κάποιων πραγμάτων που έχουν δοθεί από τις συνεντεύξεις της ποιοτικής έρευνας που κάναμε. Οι συνεντεύξεις με τους εργαζόμενους μπόρεσαν να δώσουν αρκετά στοιχεία για την πραγματικότητα των ελληνικών κέντρων φιλοξενίας, τις δυσκολίες και προκλήσεις, αλλά και τις προοπτικές βελτίωσης της υπάρχουσας κατάστασης.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Το κομμάτι της ποιοτικής έρευνας πραγματοποιήθηκε σε δείγμα δέκα (10) ατόμων, τα οποία εργάζονται στο παρόν, ή εργαζόντουσαν παλιότερα, σε κέντρα φιλοξενίας προσφυγικού πληθυσμού από την έναρξη της προσφυγικής κρίσης. Το δείγμα αυτό επιλέχθηκε τυχαία και διατηρείται η ανωνυμία του κάθε ατόμου που συμμετέχει, αλλά και ο σεβασμός ως προς προσωπικά στοιχεία που δε θέλει να δημοσιευθούν και να χρησιμοποιηθούν εντός της ανάλυσης της έρευνας.

Το δείγμα αυτό απαρτίζεται από εννέα (9) γυναίκες, ηλικίας 25-45 ετών, και έναν (1) άνδρα, ηλικίας 26 ετών. Από τα δέκα (10) άτομα, οι δύο (2) γυναίκες δεν ήθελαν να δηλώσουν την ακριβή ηλικία τους για λόγους μη ταυτοποίησης και απόκρυψης στοιχείων, πέντε (5) γυναίκες ανήκουν στο ηλικιακό εύρος 25-30 ετών, η μία (1) γυναίκα στο ηλικιακό εύρος 40-45 ετών, και ο άνδρας στο ηλικιακό εύρος 25-30 ετών. Τα οχτώ (8) άτομα ανήκουν στο χώρο των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών, ένα (1) άτομο ανήκει στο χώρο των πολιτικών επιστημών και ένα (1) άτομο ανήκει στο χώρο των παιδαγωγικών επιστημών. Από το σύνολο των 10 ατόμων, τα έξι (6) άτομα εργάζονται/εργάστηκαν σε κέντρο φιλοξενίας εκτός Αθηνών, και τα τέσσερα (4) άτομα σε κέντρο φιλοξενίας εντός Αθηνών.

Κωδικός	Φύλο	Ηλικία	Μέρος	Επαγγελματικός Τομέας
A.	Γυναίκα	-	Σάμος	Ψυχολόγος
B.	Γυναίκα	-	Σχιστό	Κοινωνική Λειτουργός
Γ.	Γυναίκα	30	Αθήνα	Ψυχολόγος
Δ.	Γυναίκα	25	Νησί	Ψυχολόγος
E.	Γυναίκα	28	Νησί	Πολιτικός Επιστήμονας
ΣΤ.	Γυναίκα	45	Αθήνα	Ψυχολόγος

Z.	Γυναίκα	28	Αθήνα	Νηπιαγωγός
H.	Γυναίκα	25	Νησί	Κοινωνική Λειτουργός
Θ.	Γυναίκα	28	Επαρχεία	Ψυχολόγος
I	Άνδρας	26	Νησί	Ψυχολόγος

7. Ανάλυση Συνεντεύξεων

Σκοπός των συνεντεύξεων στα άτομα που έχουν εργαστεί σε κέντρα φιλοξενίας είναι η μελέτη, ανάλυση και διερεύνηση της γενικότερης κατάστασης διαβίωσης του ανήλικου τμήματος του προσφυγικού πληθυσμού, ειδικότερα σε συνάρτηση με το ευρύτερο νομικό πλαίσιο προστασίας των δικαιωμάτων τους και των βασικών ελευθεριών τους, ανεξαρτήτως του status της αίτησης ασύλου που έχουν υποβάλλει. Για να μπορέσει αυτό να πραγματοποιηθεί, το ερευνητικό εργαλείο μας είναι η συνέντευξη, η οποία είναι ανοιχτή, ημι-δομημένη, αφήνοντας πιθανό το περιθώριο τροποποιήσεων στις ερωτήσεις, ώστε να γίνει δυνατή η καλύτερη άντληση σχετικών πληροφοριών και η βαθύτερη διερεύνηση των συνθηκών διαβίωσης. Η συνέντευξη χωρίζεται σε τρεις κεντρικούς άξονες, οι οποίοι είναι αυτόνομοι, αλλά αλληλένδετοι, μιας και οι συνθήκες που ζουν οι ανήλικοι στη καθημερινότητά τους είναι ένα περίπλοκο, πολυεπίπεδο ζήτημα, το οποίο δε μπορεί να αποκοπεί και να μελετηθεί σε επιμέρους τμήματα.

Το πρώτο μέρος της συνέντευξης επικεντρώνεται: πρώτον, στην καταγραφή στοιχείων για το άτομο που δίνει τη συνέντευξη, και δεύτερον, στην άντληση γενικότερων πληροφοριών για τον ανήλικο πληθυσμό (χώρα προέλευσης, ηλικία, με οικογένεια ή ασυνόδευτα κ.τ.λ.), η ύπαρξη, ή μη, ειδικών δομών και εγκαταστάσεων για τους ανήλικους, αν διαφοροποιείται η κατάσταση για τα ασυνόδευτα ανήλικα.

Στο δεύτερο τμήμα, επικεντρωνόμαστε στο ποια είναι η θεωρητική κατάσταση που θα έπρεπε να επικρατεί εντός των κέντρων φιλοξενίας, ποια είναι τα δικαιώματα που έχουν τα ανήλικα, κρατικές οδηγίες και κινήσεις για τη προστασία τους, ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) στις παρεμβάσεις για τη προστασία των δικαιωμάτων των ανηλίκων.

Στο τρίτο μέρος της συνέντευξης, επιχειρείται να βρεθούν οι ανακολουθίες ανάμεσα στο διεθνές θεωρητικό πλαίσιο προστασίας των ανηλίκων και των δικαιωμάτων τους σε σχέση με τις κρατικές πολιτικές και τις πρακτικές που εφαρμόζονται ως τώρα στα κέντρα φιλοξενίας. Γίνεται προσπάθεια ανάλυσης της παραβίασης, καταπάτησης, ή μη πλήρους απόλαυσης των δικαιωμάτων των ανηλίκων, ποια είναι τα διλήμματα των εργαζομένων στο χώρο της διαχείρισης του προσφυγικού πληθυσμού και πώς αυτά αναδύονται στη περίπτωση των ανηλίκων και ποιους κινδύνους έχουν οι ανήλικοι, λόγω της ηλικίας τους. Ποια είναι τα επίπεδα ευαλωτότητας και ποιες πραγματικότητες κάνουν πιο δύσκολη τη διαβίωση των ανηλίκων; Πώς θεωρούν οι εργαζόμενοι ότι θα μπορούσε η καθημερινότητά τους να γίνει λιγότερο δύσκολη και να βελτιωθεί επιμέρους;

Έτσι, τα τρία κύρια ερευνητικά ερωτήματα είναι: Ποιο είναι το πλαίσιο διαβίωσης των ανηλίκων προσφύγων στα κέντρα φιλοξενίας και ποιες είναι οι ευαισθησίες που λαμβάνονται υπόψιν; Ποιες είναι οι αδυναμίες του νομοθετικού πλαισίου προστασίας των ανηλίκων, πώς αυτές καταδεικνύονται στη καθημερινότητα τόσο των ανηλίκων όσο και των εργαζομένων, που γίνονται μάρτυρες τέτοιων περιστατικών, και πώς αυτά προκύπτουν ως εμπόδια για την ψυχοκοινωνική ευημερία των ανηλίκων και τη σταδιακή κοινωνική τους ένταξη; Ποιος είναι ο ρόλος που θα μπορούσε να έχει η διεθνής κοινότητα, οι περιφερειακοί οργανισμοί, το κράτος και η κοινωνία των πολιτών, ώστε να ληφθούν υπόψιν καλύτερα οι ευαισθησίες και οι ευαλωτότητες των ανηλίκων και να δημιουργηθούν καλύτερες προοπτικές ένταξης και ενσωμάτωσης στη κοινωνία υποδοχής;

Το σύνολο των συνεντεύξεων μπόρεσε να βγάλει κάποιους κοινούς άξονες που θεωρούσαν όλοι οι εργαζόμενοι ως πιο σημαντικούς τόσο στην καθημερινότητα των ανηλίκων προσφύγων εντός των διάφορων δομών φιλοξενίας και κράτησης, αλλά και στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και την καταπάτηση, ή μη, των δικαιωμάτων τους από τις πολιτικές που ακολουθούνται για τη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος.

Τα άτομα που έδωσαν τις συνεντεύξεις ανέδειξαν διάφορες πλευρές του πολυεπίπεδου αυτού φαινομένου. Αρχικά, υπάρχουν κρατικές και συστηματικές ελλείψεις, οι οποίες δημιουργούν κενά στην στήριξη των ανηλίκων προσφύγων. Δεύτερον, η ελληνική κοινωνία και οι επί μέρους τοπικές κοινότητες, αντιδρούν πολλές φορές στις διάφορες πολιτικές πρωτοβουλίες για την ένταξη των ανηλίκων προσφύγων, όπως π.χ. η ένταξη

τους σε σχολεία. Τρίτον, τονίζεται ο ίδιος ο χαρακτήρας και η φύση των προσφυγικών ρευμάτων, τα οποία επιθυμούν στη μεγάλη πλειοψηφία τους να συνεχίσουν σε άλλη χώρα, με κύριο προορισμό τη Γερμανία, και για αυτό είναι αδρανείς κατά τη διαμονή τους στην Ελλάδα, το οποίο δε βοηθάει στην ένταξη και ενσωμάτωση στην ελληνική κοινωνία.

Κύριο ζήτημα που έθεσαν όλοι οι εργαζόμενοι είναι η ασφάλεια, η επικινδυνότητα που υπάρχει σε πολλές δομές διαμονής και κέντρα φιλοξενίας. Θεωρείται ότι η ασφαλής διαβίωση των προσφύγων γενικά, και συγκεκριμένα των ανήλικων προσφύγων που διατρέχουν περισσότερους κινδύνους, οφείλει να είναι κύρια μέριμνα του κράτους και των εμπλεκόμενων δρώντων στους χώρους κράτησης/φιλοξενίας. Ωστόσο, υπογραμμίζουν ότι αυτό δεν είναι πραγματικότητα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αναφορά μίας εργαζόμενης σε συνεχόμενες εξαφανίσεις ανήλικων από τους χώρους διαμονής, με πιθανότερο αίτιο την ύπαρξη του παράνομου διεθνούς εμπορίου παιδιών προς σεξουαλική, εργασιακή ή/και οικονομική εκμετάλλευση. Επίσης, έγιναν αναφορές για ελλιπή φύλαξη των κέντρων φιλοξενίας, ειδικά των ανοιχτών δομών που επικρατούν συνθήκες χάους, όπου γίνεται μέχρι και διακίνηση ναρκωτικών ουσιών. Σημαντική είναι και η περίπτωση προσπάθειας σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανήλικου κοριτσιού από υπάλληλο δημόσιας υπηρεσίας.

Για παράδειγμα, η Γ αναφέρει: “ *Βέβαια στην πτέρυγα μέσα μένουν και 8χρονα και 10χρονα. Είναι μια πτέρυγα που γίνονται πάρα πολλές φασαρίες , μαχαιρώματα, φωτιές, πολύ έντονες φασαρίες , καυγάδες, να γκρεμίζουν πράγματα, να χτυπιούνται μεταξύ τους. Είναι ένας χώρος που δεν προφυλάσσεται σωστά, τα παιδιά είναι εκτεθειμένα σε αλκοόλ και ναρκωτικά. Είναι πάρα πολύ εύκολο να κάνουν χρήση. Πάρα πολλά ασυνόδευτα κάνουν χρήση ουσιών.*”

Επίσης, η Δ αναφέρει: “ *Και σίγουρα και η ασφάλεια είναι κάτι πολύ σημαντικό. Στο καμπ οριακά δεν υπάρχει κανένας έλεγχος. Καμία ασφάλεια για τα παιδιά, πόσο μάλλον για όσα είναι ασυνόδευτα. “ Αυτό γίνεται σαφές από την απάντηση της Ε στο ποιο είναι το κύριο πρόβλημα των ανήλικων: “Σίγουρα για τα ασυνόδευτα ανήλικα είναι ο χώρος που μένουν. Από αυτό πηγάζουν πολλά προβλήματα, όπως ότι γίνονται χρήστες ναρκωτικών ουσιών όπως συμβαίνει σε πάρα πολλά καμπ. Γενικότερα νομίζω το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η έλλειψη ασφάλειας, αυτό το αντιμετωπίζουν και οι οικογένειες”.*

Δεύτερο θέμα, το οποίο ανέφεραν όλοι με τον έναν τρόπο ή τον άλλον, είναι οι υποδομές, η ανεπάρκειά τους και η ακαταλληλότητά τους. Πιο συγκεκριμένα, περιγράφουν τις συνθήκες που επικρατούν λέγοντας ότι η γενικότερη κατάσταση χάους φαίνεται και στα υλικά, μιας και οι σκηνές είναι τρύπιες, μπάζουν νερά όταν βρέχει, δεν είναι καλές για να προφυλάξουν τον κόσμο από το χιόνι και τα ακραία καιρικά φαινόμενα, ειδικά το χειμώνα. Επίσης, υπάρχουν περιπτώσεις όπου σε κοντέινερ 25 ατόμων, μένουν 40 άτομα και παραπάνω, με 2 άτομα να κοιμούνται σε ένα μονό κρεβάτι, χωρίς επαρκή χώρο για τα πράγματά τους. Επιπρόσθετα, υπήρξαν άτομα σε συνεντεύξεις που τόνισαν το λάθος διαχωρισμό των υποδομών, με περιπτώσεις που δεν υπάρχουν δομές ειδικά για ανήλικους πρόσφυγες, τους οποίους βάζουν μαζί με τους ενήλικες. Αυτό δημιουργεί πολλά προβλήματα στους ανήλικους, τα οποία θα αναφερθούν παρακάτω στο κείμενο.

Όπως αναφέρει η Α: “ Όλοι οι ασυνόδευτοι μεταφέρονταν «στην κλειστή δομή», μέσα σε εισαγωγικά η οποία ήταν ανοιχτή , μέχρι να κλείσει και να γίνει hot spot, όπου ήταν όλες οι εθνικότητες , οι μετανάστες, όχι πρόσφυγες, σε εισαγωγικά πάντα. Οι συνθήκες ήταν πάρα πολύ άσχημες εκεί πέρα, καθώς δεν υπήρχε ξεχωριστό μέρος που μπορούσαν να μείνουν οι ανήλικοι προστατευμένοι, οπότε διέτρεχαν οποιοδήποτε κίνδυνο. Οι μεγαλύτερες δυσκολίες που εμείς συναντήσαμε, ήταν αυτό που δεν υπήρχε ξεχωριστό μέρος να μείνουν, ότι εξαφανίζονταν παιδιά γιατί η δομή ήταν ανοιχτή , από την άλλη ήταν ένα μεγάλο Καμπ.”

Σε συμφωνία με αυτά, η Ε απαντάει σε σχετική ερώτηση: “Υποτίθεται ότι υπήρχε αυτή η πρόβλεψη, να είναι όλα τα ασυνόδευτα ανήλικα σε ένα μέρος, αλλά χωρίζεται πολύ άτυπα, σε άλλο επίπεδο. Το καμπ είναι ανηφορικό, οπότε σε ένα επίπεδο είναι οι ασυνόδευτοι. Το θέμα είναι ότι δεν είναι αρκετός ο χώρος και αρκετοί ασυνόδευτοι μένουν σε σκηνές ή σε άλλα κοντέινερ, με οικογένειες ή μόνους άνδρες. Οπότε δεν μένουν όλοι οι ασυνόδευτοι σε ένα μέρος”, αρνούμενη παράλληλα την επάρκεια των δομών και εγκαταστάσεων.

Το ζήτημα των υποδομών και των γενικότερων διαδικασιών εντός των κέντρων φιλοξενίας και δομών κράτησης συνδέεται και με το θέμα της “επιβεβαίωσης” την ανήλικης ηλικίας ενός ατόμου. Όπως αναφέρει η Β: “Ένα βασικό πρόβλημα που συζητούσαμε και σήμερα στην δουλειά είναι η ανηλικότητα. Υπάρχουν πολλά παιδιά κυρίως ασυνόδευτα που για αδιάφορους λόγους ή γιατί ο διακινητής τα συμβούλεψε να

δηλώσουν ανήλικα, δηλώνουν ανήλικα, ενώ δεν είναι . Βλέπεις μια έντονη διαφορά με ένα κανονικό δεκαπεντάχρονο με ένα που στην καλύτερη περίπτωση μπορεί να είναι 18 ή 19 και στην χειρότερη άνω των 25.”

Τρίτο πρόβλημα που εμφανίζεται στις συνεντεύξεις αφορά το προσωπικό και την εξειδίκευσή του. Σε όλες τις συνεντεύξεις τονίζεται ότι έχουν περάσει από μία διαδικασία εκπαίδευσης και κατάρτισης πάνω σε σχετικά ζητήματα, αλλά ο τρόπος που απαντούσαν στις ερωτήσεις έκανε φανερό ότι δεν είχαν πλήρη επίγνωση όλων των ζητημάτων. Σε αυτή είναι σημαντική και η απάντηση της E, η οποία λέει ότι δεν δέχθηκε κάποιου είδους εκπαίδευση για τα δικαιώματα των προσφύγων.

Σε συνέχεια της απάντησης της E, η Z εμφανίζει μία άλλη προβληματική πτυχή της εξειδίκευσης του προσωπικού των κέντρων φιλοξενίας και δομών κράτησης: *“ήταν θεωρητικό...ήταν πώς να αναγνωρίσουμε ένα παιδί το οποίο πενθεί ή έχει βιώσει κάποια πράγματα. Ήταν πάρα πολύ χρήσιμη, αλλά...υπήρχε ένα κομμάτι νομικά το οποίο...νομίζω ότι κανένας στο καμπ δεν το γνώριζε, αλλά δεν είχαν και την ίδια σχέση με τα παιδιά...Εννοώ ότι υπήρχαν άνθρωποι μέσα στο καμπ που ήταν υπεύθυνοι για τους ασυνόδευτους αλλά δεν είχαν την καθημερινή σχέση...οπότε εμείς είχαμε τον διαμεσολαβητή που παίρναμε τα παιδιά και τα πείθαμε να ζητήσουν βοήθεια για αυτά που χρειάζονταν. Και από την άλλη να δούμε τι διάθεση υπάρχει από τους υπευθύνους για να τα εξυπηρετήσουν.”*

Όπως αναφέρθηκε και στη συνέντευξη του I, τα περισσότερα πράγματα και αυτά που μπορείς να διεκδικήσεις, βασιζόμενος στα δικαιώματά τους, τα μαθαίνεις κατά τη διάρκεια της εργασίας. Αυτό έρχεται σε συμφωνία με τα όσα θεωρεί και η B σε ένα βαθμό: *“...να μιλήσεις με άλλο συνάδελφο, αυτό είναι το ιδανικό , δηλαδή την ώρα που έχω συνάντηση με κάποιο παιδί να είναι τρίτος, πχ ο ψυχολόγος να με αξιολογήσει. Να πει την άποψη του, αν κάνω κάποια κίνηση εγώ που δεν θα έπρεπε να κάνω. Θεωρώ ότι να μεν είναι σημαντικό οι οργανώσεις να εκπαιδεύουν το προσωπικό τους, αλλά από εκεί και πέρα πρέπει ο εργαζόμενος να μπορεί να πάει λίγο παραπάνω εκείνος.”*

Ωστόσο, καίρια ήταν και περιγραφή της υποστελέχωσης των δομών, ειδικά σε σχέση με τον υπερπληθυσμό που υπάρχει στις περισσότερες δομές. Η έλλειψη προσωπικού, όχι μόνο καθιστά δύσκολη την καθημερινότητα των εργαζομένων και τους κάνει λιγότερο αποτελεσματικούς, αλλά μειώνει την αξία τους και την τελική στήριξη που παρέχουν στους ανήλικους πρόσφυγες.

Άλλο ένα κρίσιμο σημείο είναι αυτό της εκπαίδευσης και της προσωπικής εξέλιξης των ανήλικων προσφύγων. Παρότι, όπως περιγράφεται εντός της εργασίας, το δικαίωμα στην εκπαίδευση υπάρχει θεωρητικά, σε πρακτικό επίπεδο συναντά πολλές δυσκολίες. Πρώτον, πολλοί ανήλικοι πρόσφυγες θεωρούν την Ελλάδα ως χώρα μετάβασης και δε θέλουν να μπου σε ελληνικά σχολεία για να μάθουν την γλώσσα και να αρχίσει η ένταξή τους. Δεύτερον, υπάρχουν πολλά γραφειοκρατικά ζητήματα από τις κρατικές δομές, και ακόμα και στις περιπτώσεις που υπάρχουν σχολεία και εκπαιδευτικές δομές, οι συνθήκες είναι ανοργάνωτες. Τρίτον, αναφέρεται σε συνέντευξη ότι στο νησί της Λέσβου παρότι υπάρχουν κάποιες δομές, οι συγκοινωνίες και τα μέσα μεταφοράς δεν λειτουργούν στο ωράριο των αντίστοιχων δομών, ή είναι πολύ ακριβά, ώστε να μπορούν οι ανήλικοι να πηγαίνουν στο σχολείο κάθε μέρα.

Χαρακτηριστική απάντηση, η οποία καλύπτει σε ένα βαθμό το ζήτημα της εκπαίδευσης, δίνεται από την Ε, η οποία απαντάει: *“Θεωρώ ότι υπάρχει ένα μεγάλο κενό, για τους ασυνόδευτους ανήλικους που δεν υπάρχει δομή από κάποια ΜΚΟ για να μπορούν τα παιδιά να κάνουν δραστηριότητες. Αυτό καλύπτεται από τους εθελοντές, για τα μικρά παιδιά που είναι με οικογένειες υπάρχει άτυπη εκπαίδευση από ΜΚΟ. Για μικρά παιδιά ηλικίας 6 έως 12 ετών υπάρχει σχολείο από ΜΚΟ. Άτυπη εκπαίδευση που μπορούν να παρακολουθούν μαθήματα είτε Αγγλικών, είτε Ελληνικών, είτε μαθηματικών, γυμναστική. Να εξοικειωθούν με το χώρο του σχολείου, γιατί πολλά παιδιά 6,7,8 χρονών δεν έχουν ξαναπάει σχολείο, οπότε προσαρμόζονται σε αυτό το πλαίσιο όσο αυτό είναι εφικτό. Αυτό το καλύπτει ΜΚΟ.”*

Η έλλειψη της εκπαίδευσης και άλλα ζητήματα που αναδύονται, υπογραμμίζει η απάντηση της Β: *“...εξηγούμε ότι μπορείς να πάρεις το παιδί σου, αφού είναι εμβολιασμένο και έχει και κάρτα του... και να το γράψεις σε οποιοδήποτε Δημοτικό...Για να μην περιμένουνε, γιατί είναι άδικο. Όλα τα παιδιά ξεκίνησαν από Σεπτέμβρη και τα δικά μας δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα σχολείο. ...υπάρχει ένα πλάνο να φτιαχτεί νηπιαγωγείο εντός του καμπ. Οι γονείς που έχουν ρωτήσει ‘γιατί το παιδί μου δεν μπορεί να πάει σχολείο ακόμα ;’ εξηγούμε την διαδικασία. Ξέρουν όλοι εκεί μέσα πως λειτουργεί το σχολείο στην Ελλάδα και μπορεί να πάει το παιδί του στο νηπιαγωγείο...”*

Ο Ι. αναφέρει και τις διαφορετικές προοπτικές εκπαίδευσης και ευκαιρίες διαπαιδαγώγησης ανάμεσα στις δομές κράτησης και τα κέντρα φιλοξενίας: *“Τα παιδιά που μένουν σε δομές, έχουν περιορισμό, δεν μπορούν να φεύγουν από τις 12 και αν*

συμβεί αυτό καλείται η αστυνομία. Από την άλλη τα παιδιά στα καμπ μπορούν να κάνουν ότι θέλουν, να κοιμούνται ότι ώρα θέλουν, δεν έχουν καμιά υποχρέωση στην παρακολούθηση τυπικής εκπαίδευσης, δεν έχουν κάποια υποχρέωση να κοιμούνται σε μια συγκεκριμένη ώρα ή να ξυπνάνε. Είναι αφημένα χωρίς καμιά καθοδήγηση χωρίς κάποιον άνθρωπο να τους βάλει να σκεφτούν, ποια θα είναι τα επόμενα βήματα της ζωής τους και που θα πρέπει να προετοιμαστούν. Να μην ξεχνάμε η προοπτική της εκπαίδευσης για πολλά από αυτά τα παιδιά, δεν υπάρχει λόγω του ότι στις χώρες τους δεν υπήρχε αυτή η επιλογή. Συνολικά δεν υπάρχει καθοδήγηση σε αυτά τα συστήματα.”

Επιπρόσθετα, βάση δόθηκε στο ζήτημα της ένταξης, ενσωμάτωσης, ή μη, των ανήλικων προσφύγων, και στη σχέση με την ελληνική κοινωνία και τις τοπικές κοινότητες. Για τους εργαζόμενους-ες θεωρείται ότι η ένταξη είναι δυνατή, και όπως λέει χαρακτηριστικά μία εργαζόμενη, «τίποτα δεν είναι ουτοπικό όταν αφορά τον άνθρωπο». Χαρακτηριστική περίπτωση προσπάθειας συνύπαρξης του προσφυγικού πληθυσμού με την τοπική κοινωνία είναι ένα κορίτσι από την Συρία, το οποίο πήρε μέρος σε εθνική παρέλαση. Πρέπει, όμως, να τονίσουμε ότι πολύ μεγάλο πρόβλημα στην ένταξη των ανήλικων είναι η ιδέα που έχουν ότι η Ελλάδα είναι σίγουρα μία χώρα μετάβασης, μιας και ζητάνε την ενεργοποίηση του μηχανισμού της οικογενειακής επανένωσης για να μεταβούν σε άλλη χώρα που υπάρχουν συγγενείς. Στις περισσότερες περιπτώσεις, ωστόσο, το αίτημα απορρίπτεται για πολλούς λόγους, τα παιδιά παραμένουν στην Ελλάδα και βρίσκονται «παγιδευμένα» σε μία μεταβατική περίοδο. Σε άλλη συνέντευξη, δίνεται έμφαση στην έλλειψη δραστηριοτήτων, οι οποίες θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην ένταξη των ανήλικων προσφύγων στην τοπική κοινότητα.

Ωστόσο, παρά τις επιμέρους προσπάθειες, η ένταξη των ανήλικων προσφύγων είναι δύσκολη, διότι όπως λέει η Ε: “...Τα μικρά δεν μπορούν να μάθουν τη γλώσσα, δεν μπορούν να επικοινωνήσουν, κατά την γνώμη μου είναι πολύ σημαντικό αυτό, να μην μπορούν να μάθουν την γλώσσα....τα μαθήματα που παρακολουθούν στο άτυπο σχολείο είναι μόνο με άτομα της ίδιας καταγωγής, άτομα που μένουν στο καμπ. Αν είχαν την δυνατότητα να πάνε σε ένα δημόσιο σχολείο, θα μπορούσαν να συναναστραφούν και με άτομα από άλλες χώρες, που θα είχαν έρθει στο σχολείο και θα ήταν πιο εύκολα να ενταχθούν σε αυτό το πλαίσιο.”

Κρίσιμη είναι και η τοποθέτηση της Β σχετικά με τις προσπάθειες ένταξης, η οποία θεωρεί ότι το κύριο ζήτημα είναι η άρνηση της ελληνικής κοινωνίας να τους δεχθεί, και όχι η δική τους άρνηση: *“Υπάρχουν και αντιδράσεις . Προσπαθούμε να τους εξηγήσουμε, τι συμβαίνει, γιατί συμβαίνει . Την προηγούμενη βδομάδα, που έγιναν οι καταστροφές στην Μάνδρα, πολλά ασυνόδευτα παιδιά ζήτησαν αν μπορούν να βοηθήσουν. Τους εξηγήσαμε ότι είναι επικίνδυνο και είναι ανήλικοι και δεν μπορούμε να πάρουμε την ευθύνη, να τους μεταφέρουμε εκεί. Μας έκανε μεγάλοι εντύπωση ότι τα παιδιά θέλανε να βοηθήσουνε . Επειδή είναι όλη μέρα στο ιντερνετ, μαθαίνουνε τα πάντα . Όταν μάθανε ότι υπάρχουν και νεκροί, στεναχωρηθήκανε περισσότερο. Πολλοί με ρώτησαν, που είναι αυτή η περιοχή. Τυχαίνει να είμαστε κοντά, όταν το έμαθαν με ρώτησαν πιο λεωφορείο πηγαίνει, ήθελαν με κάθε τρόπο να πάνε. Φέτος έγραψα κάποια παιδιά σε ένα ΕΠΑΛ, η ανησυχία του καθηγητή δεν ήταν αν τα παιδιά τα δικά μου θα μπορούν να ενταχθούν, αλλά αν τα παιδιά τα δικά του μπορούν να αποδεχτούν το διαφορετικό”*.

Ένα άλλο βασικό πρόβλημα αφορά τα βασικά αγαθά διαβίωσης, όπως τροφή, νερό και ρουχισμός, τα οποία βρίσκονται σε έλλειψη. Τις περισσότερες φορές αυτά καλύπτονται μέσω χρηματοδότησης της Ύπατης Αρμοστείας, η οποία, όμως καθυστερεί. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλά παιδιά να μη τρέφονται σωστά, να μην έχουν καλά ρούχα και να αφυδατώνονται συχνά. Όπως αναφέρεται πολύ συγκεκριμένα σε μία συνέντευξη, η τροφή που λαμβάνουν τα παιδιά είναι ελλιπής και αυτό φαίνεται και στις σχετικές εξετάσεις, που καταγράφεται ο υποσιτισμός τους.

Η Ζ συνδέει το πρόβλημα της ελλειπούς τροφής και παροχής βασικών αγαθών με ζητήματα χρηματοδότησης, λέγοντας: *“Χρήματα δεν έπαιρναν στα χέρια τους. Το φαγητό το παρείχαν με catering. Ήταν ένα ζήτημα αυτό, γιατί τα παιδιά θέλανε να αγοράζουν κινητά για να τα πουλάνε για να έχουν χρήματα. Αυτό ήταν απόλυτα σεβαστό ειδικά για τα παιδιά που κατέβαιναν στην Αθήνα, για να κινούνται.”*

Επίσης, κρίσιμο θεωρείται να υπογραμμίσουμε στο τέλος τα ζητήματα ψυχοκοινωνικής φύσης που όλα αυτά δημιουργούν. Οι ανήλικοι πρόσφυγες, έχοντας ήδη τραυματικές εμπειρίες και έχοντας ζήσει πολλές δυσκολίες στο ταξίδι τους από τη χώρα καταγωγής στη χώρα υποδοχής, βρίσκονται σε κατάσταση ευαλωτότητας. Αυτό, σε συνδυασμό με τα γεγονότα που αντικρίζουν και τις συνθήκες που επικρατούν στις χώρες υποδοχής, και συγκεκριμένα στην Ελλάδα, έχουν τραγικές συνέπειες για τη ψυχοκοινωνική τους

ευημερία. Πολλοί ανήλικοι κάνουν χρήση καπνικών ειδών και αγοράζουν οινοπνευματώδη ποτά, και υπάρχουν και περιπτώσεις που κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών. Πολλά από τα παιδιά έχουν πρόβλημα διαχείρισης της καθημερινότητας και των συνθηκών διαβίωσης, και παρουσιάζουν αγχώδη διαταραχή.

Η αναφορά της Β στα ψυχοκοινωνικά τραύματα που κουβαλάνε, αλλά και δημιουργούνται στα παιδιά, είναι επεξηγηματική των ανωτέρω, αλλά και της δυσκολίας του προσωπικού να τα διαχειριστούν: *“Μας έχει συμβεί και αυτό, να μας στείλουν ένα παιδί με πολλά προβλήματα, για να τον βγάλουν από το δικό τους κεφάλι. Μπορώ να τους καταλάβω γιατί φοβούνται. Φοβούνται για τα ναρκωτικά, για κλοπές μέσα στο καμπ, για την διακίνηση εντός του καμπ, ακόμα και για σεξουαλική εκμετάλλευση μέσα στο καμπ.”*

Σε συνάρτηση με τα ζητήματα που βιώνουν όλοι, τα ψυχοκοινωνικά τραύματα διατηρούνται, αλλά και παράγονται νέα αρκετές φορές εντός των δομών φιλοξενίας. Όπως αναφέρει η Β: *“Πολλές φορές έχει τύχει κάνοντας το καθημερινό μας πρόγραμμα να δούμε μια μελανιά που φαινόταν ότι ήταν δάχτυλα που το είχαν πιάσει στο μπράτσο, οπότε προσεγγίζεις το παιδί, κάποιες φορές δει είναι εύκολο γιατί φοβούνται, παρόλο που τα παιδιά μας ξέρουν μετά από τόσους μήνες, φοβούνται, οπότε μετά το πας αλλιώς και προσεγγίζεις την μητέρα συνήθως γιατί πολλές φορές είναι ο πατέρας που χτυπάει το παιδί και συνήθως χτυπάει και τη μητέρα. Η πολλές φορές προσεγγίζεις και τον γείτονα. Το διπλανό κοντέινερ πάντα ξέρει τι γίνεται στα γειτονικά του, οπότε μπορεί να είναι ο ίδιος ο γείτονας και να πει ότι ο ίδιος ο διπλανός μου χτυπάει τα παιδιά του”.*

Μέσα από τις συνεντεύξεις, υπήρχαν πολλές προτάσεις για βελτίωση της διαχείρισης του προσφυγικού ζητήματος, λαμβάνοντας υπόψιν τα δικαιώματα των παιδιών, το βέλτιστο συμφέρον τους και τις ευαισθησίες τους, τις ανάγκες τους και την σωστή ανάπτυξή τους, ώστε να ενταχθούν στο νέο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Προτείνεται να υπάρχουν ατομικές και ομαδικές συνεδρίες ενημέρωσης για την ιστορία, τις κοινωνικές συνθήκες και το τι συμβαίνει στις χώρες που έρχονται, ώστε να μπορούν να ενταχθούν σιγά-σιγά στις χώρες υποδοχής. Επίσης, σε μία συνέντευξη τονίζει μία εργαζόμενη ότι πρέπει οι εμπειρίες, οι γνώσεις και τα στοιχεία που υπάρχουν από την ως τώρα διαδικασία διαχείρισης του προσφυγικού ζητήματος να χρησιμοποιηθούν ως «κεφάλαιο» και να επενδυθεί για την καλύτερη, πιο κατάλληλη και αποτελεσματική οργάνωση των διάφορων δομών, πρακτικών και ενεργειών. Επίσης, μία εργαζόμενη θεωρεί ότι ένας καλός τρόπος, ώστε οι διαφορετικές ανάγκες

και επιθυμίες των παιδιών να εκπληρωθούν, είναι να υπάρχουν συστηματικές συναντήσεις μεταξύ εκπροσώπων των διαφόρων ΜΚΟ, και να συντονίζουν τις παρεμβάσεις τους και τα προγράμματά τους. Άλλη μία πρόταση είναι η συνεχόμενη ενημέρωση και εκπαίδευση του προσωπικού, ώστε να γνωρίζει καλύτερα και πιο ουσιαστικά τα διαφορετικά ζητήματα που μπορεί να προκύπτουν και το πως μπορούν να βοηθήσουν με διάφορους τρόπους τους ανήλικους στα κέντρα φιλοξενίας και τις δομές κράτησης.

Οι απαντήσεις των ατόμων του δείγματος που πήραν μέρος στην ποιοτική έρευνα έρχονται σε σύνθεση και συμφωνία, με τα όσα βρέθηκαν στην κριτική του νομοθετικού πλαισίου προστασίας των ανήλικων προσφύγων και αιτούντων άσυλο, ανεξαρτήτως του status κηδεμονίας που μπορεί να κατέχουν ή όχι. Βασικά δικαιώματα που έχουν με βάση το θεωρητικό νομοθετικό πλαίσιο δε γίνονται σεβαστά, ή στην καλύτερη των περιπτώσεων, γίνονται προσπάθειες εφαρμογής τους, οι οποίες κολλάνε σε πολλά γραφειοκρατικά, πολιτικά, χρηματοδοτικά και κοινωνικά ζητήματα.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση, παρότι είναι ένα από τα πρωταρχικά δικαιώματα για την υγιή και ορθή διαπαιδαγώγηση των ανήλικων, παραγκωνίζεται λόγω τεχνικών ζητημάτων (π.χ. έλλειψη μετακίνησης), κοινωνικών προβλημάτων (π.χ. άρνηση τοπικής κοινωνίας να δεχθεί τα παιδιά), αλλά και δομικών ζητημάτων (π.χ. κατάσταση που επικρατεί στις δομές κράτησης). Επίσης, το δικαίωμα στην επαρκή τροφή και αξιοπρεπή διαβίωση παραγκωνίζεται εντέχνως, λόγω της έλλειψης χρηματοδότησης και επαρκούς καταγραφής των όσων αγαθών χρειάζονται για την κάλυψη του πληθυσμού του κέντρου φιλοξενίας και της δομής κράτησης.

Όλα τα ζητήματα που προκύπτουν, ωστόσο, βρίσκονται στην σκιά του κύριου προβλήματος που αναφέρουν στις συνεντεύξεις, αλλά υπογραμμίζεται και στην θεωρητική έρευνα και ανασκόπηση: το ζήτημα της ασφάλειας, το οποίο συνδέεται άρρηκτα με θέματα ανεπαρκών δομών, έλλειψης εξειδίκευσης προσωπικού και έλλειψης προσωπικού και την εμφάνιση ψυχοκοινωνικών τραυμάτων και προβλημάτων. Η έλλειψη ασφάλειας και μίας σωστής καθημερινότητας οδηγεί τους ανήλικους πρόσφυγες σε άγχος, αγχώδεις διαταραχές, αλκόολ και ναρκωτικά, χρήση ουσιών, σε δίκτυα σεξουαλικής εκμετάλλευσης και μαύρης εργασίας, τα οποία δε μπορούν να αντιμετωπιστούν. Η μη επαρκής αντιμετώπιση όλων αυτών έρχεται να συνδέσει τα θέματα εξειδίκευσης του προσωπικού, ανεπάρκειας αστυνόμευσης και

προσωπικού φύλαξης των χώρων, αλλά και του ανορθόδοξου διαχωρισμού των δομών και εγκαταστάσεων διαμονής του προσφυγικού πληθυσμού.

8. Συμπεράσματα

Το προσφυγικό ζήτημα είναι ένα από τα κύρια πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα που έχουν αναδυθεί στον 21^ο αιώνα. Οι προσφυγικές ροές από χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής έλαβαν τεράστιες διαστάσεις, οι οποίες τόνισαν πολλές θεσμικές ανεπάρκειες και διεθνή ζητήματα στη διαχείριση προβλημάτων. Πιο συγκεκριμένα, ο μεγάλος αριθμός πληθυσμού που μετακινήθηκε από τη Συρία προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτέλεσε ένα μεγάλο πρόβλημα που ακόμα δεν έχει επιλυθεί. Η Ελλάδα, ως η πρώτη χώρα εισόδου του συριακού προσφυγικού πληθυσμού, εν καιρώ οικονομικής κρίσης και ύφεσης, είναι υπεύθυνη για να αντιμετωπίσει ένα πολύ σοβαρό ζήτημα.

Οι προσφυγικές ροές προς την Ελλάδα αποτελούνται από διάφορες κοινωνικές ομάδες, με διαφορετικές ανάγκες. Μεγάλη έμφαση πρέπει να δοθεί στις ανάγκες και τις ευαισθησίες των ανήλικων προσφύγων, και των ασυνόδευτων ανηλίκων ως κομμάτι της πρώτης ομάδας. Οι ανήλικοι πρόσφυγες, όντας και ανήλικοι αλλά και πρόσφυγες, έχουν μία διπλή ταυτότητα που τους καθιστά πιο εύκολους στόχους θυματοποίησης. Οι ανήλικοι πρόσφυγες έχουν ένα πλαίσιο δικαιωμάτων, το οποίο προστατεύεται από τους διεθνείς οργανισμούς, αλλά μόνο σε θεωρητικό επίπεδο.

Όπως φαίνεται από πληθώρα άρθρων, ερευνών, εγγράφων, οι ανήλικοι πρόσφυγες είναι μία ευαίσθητη ομάδα, της οποίας τα δικαιώματα και οι ανάγκες παραγκωνίζονται συστηματικά. Οι διάφορες νομικές δικλείδες ασφαλείας δε γίνονται σεβαστές και δεν πραγματώνονται πάντα, αλλά αντιθέτως, χρησιμοποιούνται κάποιες φορές για άλλους λόγους και σκοπούς. Βασικά δικαιώματα, όπως η εκπαίδευση, η πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η ασφάλεια, δεν απολαμβάνονται από τους ανήλικους πρόσφυγες. Ακόμα και βασικά αγαθά για τη διαβίωση των ανηλίκων, όπως

επαρκής τροφή, νερό, ρουχισμός και στέγαση βρίσκονται σε συνεχή έλλειψη, οδηγώντας σε υποσιτισμό, αφυδάτωση, σωματικές και ψυχικές ασθένειες.

Γίνεται σαφές, καταληκτικά, ότι πρέπει να γίνουν πολλές κινήσεις μεταρρύθμισης και μεταβολής του πολιτικού και νομικού πλαισίου, ώστε να εφαρμοσθούν ρεαλιστικά και ουσιαστικά τα δικαιώματα των ανήλικων προσφύγων. Πρέπει το σύνολο της διεθνούς κοινότητας, οι διεθνείς και περιφερειακοί οργανισμοί, οι εθνικές κυβερνήσεις και τοπικές κοινωνίες, ο ιδιωτικός τομέας και η ακαδημαϊκή κοινότητα, και η κοινωνία των πολιτών, να συνεργαστούν αρμονικά και συστηματικά, ώστε να λάβουν υπόψιν τους τις βασικές αρχές προστασίας των ανήλικων προσφύγων σε διπλό επίπεδο: τόσο τις αρχές για τη προστασία τους ως ανήλικα άτομα, όσο τις αρχές για τη προφύλαξη τους ως πρόσφυγες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Αγγελίνη, Μ. (2016). *Κολωνία: 18 πρόσφυγες μεταξύ των 31 συλληφθέντων για τις επιθέσεις της Πρωτοχρονιάς*. [Διαδίκτυο] Protothema.gr. Available at: <http://www.protothema.gr/world/article/542759/itan-organomeno-to-eglima-kata-ton-gunaikon-tin-paramoni-protohronias/> [Πρόσβαση 23 Νοεμ. 2017].

Άσυλο, πρόσφυγες, μετανάστες: Νομοθετική Πολιτική Διεθνών οργανισμών (Υπατή Αρμοστεία ΗΕ για τους Πρόσφυγες, Ευρωπαϊκή Ένωση, Συμβούλιο της Ευρώπης κ.α.), Περράκης Ε.Σ. και Μάστακας Θ.Π. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκουλα, 2002, Αθήνα-Κομοτηνή (UNHCR, 2013)

Γκόβαρης, Χ. (2001). Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Αθήνα: Ατραπός.

Δαμανάκης, Μ. (1998) Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών αμνητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική προσέγγιση. Αθήνα: Γκούτεμπεργκ.

Διεθνής Αμνηστία (2012). Αστυνομική Βία, όχι μόνο μεμονωμένα περιστατικά.

Διεθνής Αμνηστία. (2014, Σεπτεμβρίου 26). *Διεθνής Αμνηστία*. Ανάκτηση από ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ: Ενάντια στην Αστυνομική Βία στην Ελλάδα: <https://www.amnesty.gr/action/campaigns/10742/ekstrateia-enantia-stin-astynomiki-stin-ellada>

Διεθνής Αμνηστία. (2015, Σεπτεμβρίου 04). *Διεθνής Αμνηστία*. Ανάκτηση από ΕΛΛΑΔΑ: ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΣΕ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ «ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΟΛΑΣΗΣ» ΣΤΗΝ ΚΩ: <https://www.amnesty.gr/news/press/article/15849/ellada-epitheseis-se-prosfyges-kai-synthikes-kolasis-stin-ko>

Διεθνής Αμνηστία. (2015α, Αυγούστου 24). *Διεθνής Αμνηστία*. Ανάκτηση από ΕΛΛΑΔΑ: ΧΑΟΣ ΚΙ ΑΘΛΙΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΠΟΥ ΚΑΤΑΦΘΑΝΟΥΝ ΜΕ ΡΕΚΟΡ ΑΦΙΞΕΩΝ ΣΤΗ ΛΕΣΒΟ: <https://www.amnesty.gr/news/press/article/15825/ellada-haos-ki-athlies-synthikes-antimetopizoyn-oi-prosfyges-poy>

Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σε θέματα ασύλου, συνόρων και μετανάστευσης. (2014). 2^η εκ. [ebook] Brussels, Belgium: Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέσιμο στο: http://fra.europa.eu/sites/default/files/handbook-law-asylum-migration-borders-2nded_el.pdf [Ημ. Πρόσβασης 24 Νοεμ. 2017].

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2012). Απολογισμός του χρόνου. Ανακτήθηκε από: http://www.ekka.org.gr/portal_docs/forceaccount/picture/20_1064.pdf

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (2015). Απολογισμός του χρόνου. Ανακτήθηκε από: <http://www.ekka.org.gr/PressOfficeForceAccountView.action?forceaccountID=26>

Έκδοση του Τμήματος Διεθνούς Προστασίας του Γραφείου της Υπατίης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, Συλλογή Συμβάσεων και Κειμένων Διεθνούς Δικαίου Αναφορικά με τους Πρόσφυγες και τους Εκτοπισμένους Πληθυσμούς, Τόμος I και II, Συμβάσεις και Νομικά κείμενα Παγκοσμίου Χαρακτήρα, Αθήνα.

Καραμαγκάλης, Γ. (2016, Φεβρουαρίου). *διανέοσις*. Ανάκτηση από www.dianeosis.gr: <https://www.dianeosis.org/2016/02/to-profil-twn-prosfygikwn-row-n-pros-tin-ellada-to-2015/>

Left.gr, (2016). *Μαθήματα "ηθών" σε πρόσφυγες σε Νορβηγία και Αυστρία :: left.gr*. [online] Διαθέσιμο σε: <https://left.gr/news/norvigia-mathimata-ithon-se-prosfyges> [Πρόσβαση 21 Νοεμ. 2017].

Μάρκου, Γ (1994) .Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση – Ελληνική και διεθνής εμπειρία. Αθήνα: έκδοση του συγγραφέα.

Μπεζεβέγκης, Η., Παυλόπουλος, Β., & Γεωργαντή, Κ. (2010). Εθνοτική ταυτότητα και ψυχοκοινωνική προσαρμογή: Μια εμπειρική έρευνα σε εφήβους μετανάστες δεύτερης γενιάς.

Νικολάου, Γ(2000). Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο δημοτικό σχολείο. Από την ομοιογένεια στην πολυπολιτισμικότητα. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.

Νικολάου, Γ. (2008). Εκπαιδευτικές πολιτικές διαχείρισης της πολιτισμικής ετερότητας στην Ελλάδα και την Ευρώπη.

Παιδιά Πρόσφυγες: Κατευθυντήριες Αρχές για την Παιδική Προστασία και Πρόνοια. (1997). Αθήνα: Ύπατη Αρμοστεία Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες.

Σισιλιανός, Λ. (2010). *Η Ανθρώπινη Διάσταση του Διεθνούς Δικαίου: Αλληλεπιδράσεις γενικού διεθνούς δικαίου και δικαιωμάτων του ανθρώπου.*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σσ.80-95.

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ (2015). Η Ελλάδα ως χώρα ασύλου.

Φουκό, Μ. (1991). *Η μικροφυσική της εξουσίας*. Μτφρ. Λίλα Τρουλινού. Αθήνα: εκδόσεις ύψιλον.

Χρυσή Αυγή. (n.d.). *Λαϊκός Σύνδεσμος - Χρυσή Αυγή*. Ανάκτηση από Πολιτικές Θέσεις - Χρυσή Αυγή: <http://www.xryshaygh.com/kinima/thesis>

Ξενόγλωσση

Allison, J. (2009). Agency. Στο J. Qvortrup, W. Corsaro, & M.-S. Honig, *The Palgrave Handbook of Childhood Studies* (σσ. 34-45). Palgrave Macmillan.

Amnesty International. (2017). *Amnesty International*. Ανάκτηση Νοεμβρίου 25, 2017, από www.amnesty.org: <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2017/02/amnesty-international-annual-report-201617/>

- Bantekas, I., & Oette, L. (2013). *International Human Rights Law and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Beenstock, M. (1996). The Acquisition of Language Skills by Immigrants: The Case of Hebrew in Israel. *International Migration*, 34(1), σσ.3-30.
- Bhabha, J. (2004). Seeking Asylum Alone: Treatment of Separated and Trafficked Children in Need of Refugee Protection. *Int Migration*, 42(1), σσ.141-148.
- Bhabha, J. & Schmidt, S. (2007). Seeking Asylum Alone: Unaccompanied and Separated Children and Refugee Protection in the U.S. *The Journal of the History of Childhood and Youth*, 1(1), σσ.126-138.
- Carassava, A. (2017, Νοεμβρίου 14). DW. Ανάκτηση από Greek nationalist anger turns to violence against refugees: <http://www.dw.com/en/greek-nationalist-anger-turns-to-violence-against-refugees/a-41373548>
- Celikaksoy, A., & Wadensjo, E. (2015, Απρίλιος). IZA. Ανάκτηση από Unaccompanied Minors and Separated Refugee Children in Sweden: An Outlook on Demography, Education and Employment: <http://ftp.iza.org/dp8963.pdf>
- Committee on the Rights of the Children (2013), General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (αρ.3, πργ. 1). United Nations Convention on the Rights of the Child
- Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees. (2010). 1st ed. [ebook] Geneva: UNHCR. Διαθέσιμο σε: <http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.pdf> [Πρόσβαση 20 Δεκ. 2017].
- Dearden, L. (2017, Ιουλίου 19). *Independent*. Ανάκτηση από Child refugees being wrongly identified as adults and denied care amid suicide and abuse in Greek camps: <http://www.independent.co.uk/News/world/europe/child-refugees-greek-camps-adults-abuse-suicide-greece-middle-east-north-africa-lesbos-moria-a7849586.html>
- Dimitriadi, A. (2015, Σεπτεμβρίου 01). *ELIAMEP*. Ανάκτηση από Hellenic Foundation for European & Foreign Policy: http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2015/09/ELIAMEP-Thesis-1-2015_Ang.Dimitriadi.pdf

Division of Global Migration and Quarantine (2013). GUIDELINES FOR EVALUATION OF THE NUTRITIONAL STATUS AND GROWTH IN REFUGEE CHILDREN DURING THE DOMESTIC MEDICAL SCREENING EXAMINATION. Πρόσβαση από: <https://www.cdc.gov/immigrantrefugeehealth/pdf/Nutrition-and-Growth-Guidelines.pdf>

Douzinas, C. (2000). Human Rights and the Postmodern Utopia. *Law and Critique*, 11, σσ.219-240.

Eisenstadt, S. (1953, Νοεμβρίου). Analysis of Patterns of Immigration and Absorption of Immigrants. *Population Studies*, σσ. 167-180. doi:10.2307/2172030

European Commission. (2014, Ιουνίου 20). *ec.europa.eu*. Ανάκτηση από Unaccompanied Minors in the EU: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/asylum/uam/uam_infographic_a4_en.pdf

European Migration Network. (2015). *Synthesis Report for the EMN Focussed Study 2014:Policies, practices and data on unaccompanied minors in the EU and Norway*. European Migration Network. Ημ.Πρόσβασης: 21-11-2017 <http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/emn_study_policies_practices_and_data_on_unaccompanied_minors_in_the_eu_member_states_and_norway_synthesis_report_final_eu_2015.pdf>.

Euronews. (2016, Μαρτίου 03). *Euronews*. Ανάκτηση από The challenges of preventing migrant deaths in the Aegean Sea: <http://www.euronews.com/2016/03/03/the-challenges-of-preventing-migrant-deaths-in-the-aegean-sea#.VtincX6p830.mailto>

European Stability Initiative. (2017, Ιανουαρίου 30). *ESI*. Ανάκτηση Δεκεμβρίου 05, 2017, από The refugee crisis through statistics: <http://www.esiweb.org/pdf/ESI%20-%20The%20refugee%20crisis%20through%20statistics%20-%2030%20Jan%202017.pdf>

Feltz, V. (2015, Αυγούστου 25). *MdM*. Ανάκτηση από Age Assessment for Unaccompanied Minors: <https://mdmeuroblog.files.wordpress.com/2014/01/age-determination-def.pdf>

Full Fact. (2016, Σεπτεμβρίου 20). *The UK's Independent Factchecking Charity*. Ανάκτηση από Unaccompanied refugee children in Europe: <https://fullfact.org/immigration/unaccompanied-refugee-children-europe/>

Fisher, R. (1990). *Teaching children to think*. Oxford: Basil Blackwell.

Genographic Project, (2016). *The Human Journey: Migration Routes*. [Διαδίκτυο] Available at: <https://genographic.nationalgeographic.com/human-journey/> [Πρόσβαση 27 Νοεμ. 2017].

Guild, E. (2006). The Europeanisation of Europe's Asylum Policy. *International Journal of Refugee Law*, 18(3-4), σσ.630-651.

Hankins, F. (1959). Selected Studies of Migration since World War II. *The Milbank Memorial Fund Quarterly*, 37(2), σ.210.

Hopkins, P., & Bell, N. (2008, Ιουλίου 16). Ethical issues in research with unaccompanied asylum-seeking children. *Children's Geographies*, 6(1), σσ. 37-48. doi:<https://doi.org/10.1080/14733280701791884>

International Organization for Migration (2016). Managing the Migration Crisis in Greece, Implementations for the EU-Turkey Agreement.

International Save the Children Alliance. (2008). *Save the Children*. Ανάκτηση από Delivering Education for Children in Emergencies: A Key Building Block for the Future: http://www.savethechildren.org/atf/cf/%7B9def2ebe-10ae-432c-9bd0-df91d2eba74a%7D/delivering_education_emergencies.pdf

Jacobs, F. (1975). *The European Convention on Human Rights*. Oxford: Clarendon Press.

Kelly, E., & Bokhari, F. (2012). *Safeguarding Children from Abroad: Refugee, Asylum Seeking and Trafficked Children in the UK*. London: Jessica Kingsley.

Kingsley, P. (2017, Μαρτίου 24). *The New York Times*. Ανάκτηση από Syrians in Turkey: The Human Smuggler and the Young Refugee: <https://www.nytimes.com/2017/03/24/world/europe/turkey-human-trafficking-refugee-crisis.html>

- Kirk, D. and Huyck, E. (1954). Overseas Migration from Europe Since World War II. *American Sociological Review*, 19(4), σ.447.
- Leeson, C. (2013, Αυγούστου 01). Asking difficult questions: exploring research methods with children on painful issues. *International Journal of Research & Method in Education*, σσ. 206-222. doi:<https://doi.org/10.1080/1743727X.2013.820643>
- Masten, A. (2007, Ιούνιος). Resilience in developing systems: Progress and promise as the fourth wave rises. *Development and Psychopathology*, 19(3), σσ. 921-930. doi:<https://doi.org/10.1017/S0954579407000442>
- Masten, A. (2011, Μάιος). Resilience in children threatened by extreme adversity: Frameworks for research, practice, and translational synergy. *Development and Psychopathology*, 3(2), σσ. 493-506. doi:<https://doi.org/10.1017/S0954579411000198>
- Masten, A., Cutuli, J., Herbers, J., & Reed, M.-G. (2009). Resilience in Development. Στο S. Lopez, & C. Snyder, *The Oxford Handbook of Positive Psychology* (σσ. 117-132). New York: Oxford University Press.
- Mayall, B. (2002). *Towards A Sociology For Childhood: Thinking from Children's Lives*. Buckingham: Open University Press.
- Mole N., *Asylum and the European Convention on the Human Rights*, Council of Europe Publishing, Ιούλιος 2008
- Mountz, A. (2002). Feminist Politics, Immigration, and Academic Identities. *Gender, Place & Culture*, 9(2), σσ.187-194.
- Muiznieks, N. (2015, Ιουνίου 28). *The New York Times*. Ανάκτηση από You're better than this, Europe: <https://www.nytimes.com/2015/06/29/opinion/youre-better-than-this-europe.html>
- Nandy, L. (2005, Νοέμβριος). The impact of government policy on asylum-seeking and refugee children. *Children & Society*, 19(5), σσ. 410-413. doi:10.1002/chi.896
- Ni Laoire, C., White, A., Tyrrell, N., & Carpena-Mendez, F. (2012, Ιανουάριος). Children and young people on the move: Geographies of child and youth migration. *Geography*, 97, σσ. 129-134.

Park-Taylor, J., Walsh, M., & Ventura, A. (2007, Οκτώβριος). Creating Healthy Acculturation Pathways: Integrating Theory and Research to Inform Counselors' Work with Immigrant Children. *Professional School Counseling*, 11(1), σσ. 25-34. doi:<https://doi.org/10.5330/PSC.n.2010-11.25>

Punch, S. (2002, Αυγούστου 01). Research with Children: The same or different from research with adults? *Childhood*, 9(3), σσ. 321-341. doi:<https://doi.org/10.1177/0907568202009003005>

Qvortrup J., Corsaro W. and Honig M. (2009), *The Palgrave Handbook of Childhood Studies*, New York and United Kingdom: Palgrave Macmillan

Refugees, U. N. (2013). *FAS*. Ανάκτηση 2017, από Displacement: The New 21st Century Challenge: <https://fas.org/irp/agency/dhs/fema/displace.pdf>

Riggins, S. (1997). *The language and politics of exclusion*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.

Romeyn, E. (2014). Anti-Semitism and Islamophobia: Spectropolitics and Immigration. *Theory, Culture & Society*, 31(6), σσ.77-101.

Rudiger, A., & Spencer, S. (2003). Social Integration of Migrants and Ethnic Minorities: Policies to Combat Discrimination. *The Economic and Social Aspects of Migration - European Commission & OECD*. Βρυξέλλες.

Sauer, P., Nicholson, A. and Neubauer, D. (2015). Age determination in asylum seekers: physicians should not be implicated. *European Journal of Pediatrics*.

The aspirations of Afghan unaccompanied refugee minors before departure and on arrival in the host country. (2014, Μαΐου 30). *Childhood*, 22(3), σσ. 330-345. doi:<https://doi.org/10.1177/0907568214533976>

UNHCR. (1998). *UNHCR*. Ανάκτηση από Refugee Children: Guidelines on Protection and Care: <http://www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b84c6c67.pdf>

UNHCR. (2013). *FAS*. Ανάκτηση από Displacement: The New 21st Century Challenge: <https://fas.org/irp/agency/dhs/fema/displace.pdf>

UNHCR. (2014, Νοέμβριος). *ECOI*. Ανάκτηση από Barriers to Education for Syrian Refugee Children in Lebanon: https://www.ecoi.net/file_upload/1930_1416914829_reach-lbn-report-syriacrisis-outofschoolchildrenprofiling-nov2014.pdf

UNHCR. (2015, Σεπτεμβρίου 25). *UN High Commissioner of Refugees*. Ανάκτηση Νοέμβριος 09, 2017, από Seven factors behind movement of Syrian refugees to Europe: <http://www.unhcr.org/560523f26.html>

UNHCR. (2015, Δεκεμβρίου 18). *UNHCR*. Ανάκτηση από UNHCR recommends measures for strengthening security and refugee protection in parallel: <http://www.unhcr.org/news/briefing/2015/12/5673f1176/unhcr-recommends-measures-strengthening-security-refugee-protection-parallel.html>

UNICEF. (2013, Μάιος). *UNICEF*. Ανάκτηση από Actions for Children and Youth Resilience: Guide for Governments: https://www.unicef.org/lac/gg_english_ultima.pdf

UNICEF. (2016, Αύγουστος). *UNICEF*. Ανάκτηση από A home away from home for refugee and migrant children: https://www.unicef.org/eca/A_home_away_from_home_29_08_2016.pdf

UNICEF. (2017, Οκτωβρίου 27). *UNICEF*. Ανάκτηση από Growing number of unaccompanied refugee and migrant children in Greece in urgent need of shelter, care and protection: https://www.unicef.org/media/media_101396.html

van Blerk, L., & Ansell, N. (2006, Ιουνίου 1). Children's Experiences of Migration: Moving in the Wake of AIDS in Southern Africa. *Environment and Planning D: Society and Space*, σσ. 449-471. Ανάκτηση Δεκεμβρίου 01, 2017

van Blerk, L., & Ansell, N. (2006). Imagining migration: Placing children's understanding of 'moving house' in Malawi and Lesotho. *Geoforum*, 37(2), σσ. 256-272.

Van Bueren G., *The International Law On The Rights Of The Child*, Kluwer Law International, The Hague, 1998

Wilson, R. and Brown, R. (2009). *Humanitarianism and suffering*. Cambridge: Cambridge University Press.

Παράρτημα Συνεντεύξεων

Συνέντευξη 1

M: Γυναίκα, 28 ετών, πολιτικός επιστήμονας, case worker σε ελληνική ΜΚΟ σε νησί.

E: Αυτό που θέλω να σου πω είναι ότι είναι προαιρετική η συμμετοχή, όπως ξέρεις, μπορείς να διακόψεις οποιαδήποτε στιγμή, χωρίς κανένα πρόβλημα. Ότι μου αναφέρεις είναι εμπιστευτικό, δεν θα κοινοποιηθούν προσωπικά σου στοιχεία, ούτε τα λεγόμενα σου με τρόπο που να γίνεσαι αναγνωρίσιμη. Η έρευνα αφορά τους ανήλικους πρόσφυγες, με μια εστίαση σε όσους βρίσκονται στα καμπ και τα δικαιώματά τους

M: Ενδιαφέρον.

E: θέλεις να μου πεις λίγα λόγια για την θέση σου; Ποιος είναι ο ρόλος σου στην δουλειά σου;

M: Είμαι ψυχολόγος. Το πρόγραμμα έχει να κάνει με το case management και έχουμε ως κύριο αντικείμενο τα ασυνόδευτα παιδιά ή παιδιά που είναι εδώ με κάποιο κηδεμόνα που δεν είναι ο μπαμπάς και η μαμά, μπορεί να είναι ένας μεγάλος αδερφός ή αδερφή ή θείος ή άλλος συγγενής αλλά δεν είναι οι γονείς.

E:Τι ακριβώς κάνεις σε αυτό το πρόγραμμα; Ποιος είναι ο ρόλος σου;

M: Εμείς αναλαμβάνουμε το ψυχοκοινωνικό κομμάτι. Ψυχολογικό κομμάτι ή κοινωνική υποστήριξη, όσο αφορά τις διασυνδέσεις στον γιατρό, τα νομικά κτλ. Οτιδήποτε μπορεί να χρειαστούν μέσα στο καμπ , ρούχα, γιατρό που δεν γίνεται να πάει νοσοκομείο, γιατί δεν υπάρχει ή αργεί το ραντεβού. Υπάρχει και το νομικό κομμάτι που το κάνει ο δικηγόρος.

E: Αναλαμβάνεται δηλ. την διαχείριση της κάθε περίπτωσης.

M: Ναι.

E: Μπορείς να μου δώσεις λίγα στοιχεία σχετικά με τους ανήλικους που έρχεσαι σε επαφή; Μου είπες ότι είναι ασυνόδευτοί ή παιδιά χωρίς τους γονείς . Είναι συγκεκριμένου φύλου, είναι συγκεκριμένης εθνικότητας, πόσα παιδιά βλέπεις πάνω κάτω; Τέτοια στοιχεία θα ήθελα να μου πεις

M: Είναι μόνο αγόρια. Είναι από Συρία, Ιράκ, Αφγανιστάν, κάποια από Αφρική, όπως Σομαλία για παράδειγμα.

E: Πόσα παιδιά βλέπεις;

M: Έχω αναλάβει γύρω στα 30 παιδιά. Αυτός είναι μεγαλύτερος αριθμός. Βέβαια φεύγουν κάποια παιδιά, έρχονται κάποια άλλα. Πάνω κάτω αυτός είναι ο αριθμός

E: Η δομή που είσαι είναι διαχωρισμένη από τον υπόλοιπο πληθυσμό; Είναι μαζί με τον υπόλοιπο πληθυσμό; Υπάρχουν δηλαδή διαφορετικές δομές και εγκαταστάσεις για τον ανήλικο πληθυσμό.

M: Όχι. Είμαι στο hot spot στο καμπ, δηλαδή η ομάδα μου και εκεί μένουν και τα παιδιά με τα οποία δραστηριοποιούμαστε

E: Έχουν κάποια ειδική φύλαξη ή να είναι όλοι μαζί σε κοντέινερ;

M: Υποτίθεται ότι υπήρχε αυτή η πρόβλεψη, να είναι όλα τα ασυνόδευτα ανήλικα σε ένα μέρος, απλά χωρίζεται πολύ άτυπα, σε άλλο επίπεδο. Το καμπ είναι ανηφορικό, οπότε σε ένα επίπεδο είναι οι ασυνόδευτοι. Το θέμα είναι ότι δεν είναι αρκετός ο χώρος και αρκετοί ασυνόδευτοι μένουν σε σκηνές ή σε άλλα κοντέινερ, με οικογένειες ή μόνους άνδρες. Οπότε δεν μένουν όλοι οι ασυνόδευτοι σε ένα μέρος.

E: Θεωρείς ότι αυτές οι δομές και ο τρόπος που έχουν σχεδιαστεί είναι επαρκές για να στηρίξουν τους ανήλικους;

M: Όχι.

E: Για ποιο λόγο;

M: Δεν υπάρχει καθ' αρχάς ασφάλεια και μετά λειτουργικά είναι μικροί οι χώροι και δεν χωράνε. Εκτός από την ασφάλεια που είναι το βασικό, λειτουργικά είναι η θέρμανση, το φαγητό, το ζεστό νερό.... Όλα πάσχουν.

E: Οι ανήλικοι απ ότι κατάλαβα εκεί που είναι, έχουν επαφή με την τοπική κοινωνία

M: Ναι , έχουν επαφή, γιατί κυκλοφορούν στην πόλη.

E: Δεν είναι κλειστή ή απομακρυσμένη δομή;

M: Είναι στα 10 λεπτά το κέντρο από τα hot spot

E: Πιστεύεις ότι γνωρίζεις για τα δικαιώματα του ανήλικου πληθυσμού;

M: Δεν ξέρω αν τα ξέρω . Τι ακριβώς ρωτάς όταν λες δικαιώματα;

E: Γνωρίζεις δηλαδή αν δικαιούνται στέγη, εκπαίδευση.... Είναι υποχρεωμένο το κράτος ή ο οποιοσδήποτε να παρέχει κάποια πράγματα; Αν ναι. Ποια είναι αυτά;

M: Νομικά έχουν δικαίωμα να ζητήσουν άσυλο, όπως και όλος ο πληθυσμός και να εξετασθεί το αίτημα τους. Επίσης οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν δικαίωμα να ζητήσουν οικογενειακή επανένωση στο εξωτερικό με κάποιο συγγενικό τους πρόσωπο. Αυτά είναι τα βασικά τους δικαιώματα. Έπειτα έχουν δικαίωμα να βγάλουν ΑΜΚΑ και ΑΦΜ. Έχουν δικαίωμα στην περίθαλψη και όσο αφορά την εκπαίδευση , σύμφωνα με την τελευταία ενημέρωση που είχαμε, τα παιδιά που μένουν στα καμπ, οι έφηβοι και γενικότερα οι άνθρωποι δεν μπορούν να πάνε σε δημόσιο σχολείο, γιατί δεν θεωρείται μόνιμη η κατοικία τους. Σε δημόσιο σχολείο μπορούν να πάνε εφόσον υπάρχει κάποια κλειστή δομή στην οποία θα μείνουν μέχρι να ενηλικιωθούν , οπότε ξεκινούν μαθήματα στο σχολείο

E: Δέχτηκες κάποια εκπαίδευση σχετικά με τα δικαιώματα των προσφύγων;

M: Όχι

E: Στο καμπ που είσαι, υπάρχουν κρατικές παρεμβάσεις;

M: Υπάρχει το ΚΕΕΛΠΝΟ, που είναι για τα ιατρικά και τα ψυχολογικά, και έχει και κοινωνικό λειτουργό. Άλλες είναι το διοικητικό κομμάτι του καμπ, όπου είναι η διοίκηση και τα άτομα που δουλεύουν στην πρώτη υποδοχή και ο στρατός που διανέμει το φαγητό και είδη πρώτης ανάγκης, όπως κουβέρτες . Αυτά τα μοιράζει ο στρατός. Καθώς και η αστυνομία που είναι μέσα στο καμπ για θέματα ασφάλειας.

E: Θεωρείς ότι υπάρχουν προβλήματα στην συνεργασία των κρατικών φορέων και των ΜΚΟ ή νομίζεις ότι επιμερίζεται σωστά η εργασία;

M: Είναι σχετικά σωστή η συνεργασία . Ο καθένας έχει το δικό του κομμάτι και συνεργάζεται. Θα ρωτήσουμε την πρώτη υποδοχή «Τι έγινε.....» και αυτοί θα μας πουν «Ήρθε ένα καινούριο ασυνόδευτο ανήλικο .Να πάτε να το δείτε.»

E: Αυτό ισχύει και μέσα στις οργανώσεις; Θεωρείς ότι και οι οργανώσεις συνεργάζονται μεταξύ τους επιτυχώς;

M: Ναι. Θέλει λίγο χρόνο, για να ξεκινήσει η συνεργασία αλλά σε γενικές γραμμές συνεργάζονται σωστά. Δεν έχω βέβαια σύγκριση από κάποιο άλλο νησί. Όλοι θέλουν να βοηθήσουν και όταν συνεργαζόμαστε πάει σχετικά καλά.

E: Ωραία. Θέλεις να μου πεις λίγα λόγια για την καθημερινότητα των ανήλικων προσφύγων που εσύ έχεις αναλάβει; Έχουν κάποιο πρόγραμμα μέσα στην μέρα τους; Τι ακριβώς κάνουν;

M: Υπάρχει άτυπη εκπαίδευση που είναι από εθελοντές και τα παιδιά πηγαίνουν εκεί και κάθονται αρκετές ώρες μέσα στη μέρα. Βασικά αυτή είναι η καθημερινότητα τους, η διέξοδος που βρίσκουν να ξεφύγουν από το καμπ. Το hot spot είναι κοντά με το κέντρο της πόλης και κυκλοφορούν, κάνουν βόλτες. Προσπαθούμε εμείς να έλθουμε σε επαφή με άλλους φορείς εκτός καμπ και να ξεκινήσουν κάποιες δραστηριότητες, που θέλει πολύ χρόνο, να είμαστε σίγουροι πόσα άτομα θέλουν να ξεκινήσουν, γιατί πρέπει να δώσεις και ένα αριθμό. Το μεγαλύτερο κομμάτι το κάνουν οι εθελοντές που έχουν αναλάβει τις δραστηριότητες και την καθημερινότητα τους

E: Μάλιστα. Θεωρείς ότι αυτές οι δραστηριότητες έχουν ως στόχο την βέλτιστη προστασία των ανηλικών προσφύγων για την υγιή διαπαιδαγώγησή τους;

M: Θεωρώ πως ναι. Κάνουν διάφορα πράγματα, όπου στο χώρο που μένουν δεν μπορούν να τα κάνουν όπως να μάθουν ξένες γλώσσες, break dance ή μουσική, δεδομένου ότι και στη χώρα από όπου κατάγονταν μπορεί να μην είχαν αυτή την δυνατότητα, λόγω δύσκολων συνθηκών. Θεωρώ ότι οι εθελοντές προσπαθούν για το καλύτερο και από εμάς θέλουν παρακίνηση τα ανήλικα παιδιά μας για να πηγαίνουν εκεί. Σίγουρα παίρνουν πράγματα και κοινωνικοποιούνται . Ένα παιδί που δεν μένει στο level των οικογενειών (εννοεί ότι το καμπ είναι χωρισμένο σε levels) , και μένει μόνο του γιατί δυστυχώς δεν έχει χώρο, μέσα από αυτό το σχολείο, μπορεί να κοινωνικοποιηθεί και να γνωρίσει άλλα άτομα .

E: Μάλιστα. Η δική σου οργάνωση πέρα από το case management που κάνεις, η δική σου οργάνωση ποιες άλλες δραστηριότητες προωθεί;

M: Η δική μου οργάνωση;

E: Ναι.

M: Οι δραστηριότητες δυστυχώς δεν εντάσσονται στο δικό μας κομμάτι γιατί εμείς αναλαμβάνουμε άλλα πράγματα. Επειδή είμαστε μικρή ομάδα δεν μπορούμε να αναλάβουμε δραστηριότητες για παιδιά. Το τελευταίο διάστημα θα προσπαθήσουμε να έρθουμε σε επαφή με τους φορείς της τοπικής κοινωνίας, ώστε τα παιδιά μέσω εμάς να ξεκινήσουν για παράδειγμα ποδόσφαιρο ή να βλέπουν ταινίες στην κινηματογραφική λέσχη, αν αυτό είναι δυνατό. Έχουμε έρθει σε επαφή με τον προπονητή ποδοσφαίρου ώστε να μπορεί κάποιες ώρες να τους προπονεί, επειδή 99% είναι αγόρια από τα ασυνόδευτα που βρίσκονται εδώ. Δυστυχώς επειδή η ομάδα μας είναι μικρή και τρέχουν άλλες ανάγκες δεν μπορούμε να δώσουμε πολύ αφοσίωση στο κομμάτι των δραστηριοτήτων

E: Υπάρχουν και οι εθελοντές;

M: Ναι. Είναι πολύ σημαντικό, ίσως πιο σημαντικό από αυτό που κάνουμε εμείς

E: Άρα με το αν υπάρχουν δραστηριότητες ή όχι, εξαρτάται από το αν υπάρχουν εθελοντές

M: Δεν ξέρω πως είναι στα άλλα νησιά, αλλά αφού έχουν αναλάβει οι εθελοντές αυτό το κομμάτι των δραστηριοτήτων, δυστυχώς δεν υπάρχει κάποια μέριμνα από τις οργανώσεις. Το έχουν αναλάβει εξ ολοκλήρου αυτοί.

E: Πιστεύεις ότι υπάρχουν κενά ή αλληλοεπικαλύψεις στις δραστηριότητες των διάφορων ΜΚΟ;

M: Θεωρώ ότι υπάρχει ένα μεγάλο κενό, για τους ασυνόδευτους ανήλικους που δεν υπάρχει δομή από κάποια ΜΚΟ για να μπορούν τα παιδιά να κάνουν δραστηριότητες. Αυτό καλύπτεται από τους εθελοντές, για τα μικρά παιδιά που είναι με οικογένειες υπάρχει άτυπη εκπαίδευση από ΜΚΟ. Για μικρά παιδιά ηλικίας 6 έως 12 ετών υπάρχει σχολείο από ΜΚΟ. Άτυπη εκπαίδευση που μπορούν να παρακολουθούν μαθήματα είτε Αγγλικών, είτε Ελληνικών, είτε μαθηματικών, γυμναστική. Να εξοικειωθούν με το

χώρο του σχολείου , γιατί πολλά παιδιά 6,7,8 χρονών δεν έχουν ξαναπάει σχολείο, οπότε προσαρμόζονται σε αυτό το πλαίσιο όσο αυτό είναι εφικτό. Αυτό το καλύπτει ΜΚΟ.

Ε: Δηλαδή πιστεύεις ότι υπάρχει ένα έλλειμμα στις ενταξιακές δραστηριότητες.

Μ: Από κάποια ΜΚΟ , ναι. Προφανώς εμείς θα μιλήσουμε στα παιδιά , για το πόσο σημαντικό είναι τα παιδιά να ενταχτούν στην κοινωνία. Αυτό γίνεται στο πλαίσιο κάποια συζήτησης που το κάνουμε με τα παιδιά, αλλά είναι κάτι άτυπο γιατί θέλουμε να δώσουμε όσα πιο πολλά μπορούμε με τα παιδιά

Ε: πιστεύεις ότι ο στόχος των δραστηριοτήτων αυτών είναι το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών;

Μ: ναι προφανώς εκεί στοχεύουν όλες οι δραστηριότητες, να βοηθήσουν τα παιδιά με τον καλύτερο τρόπο.

Ε: Ποια πιστεύεις ότι είναι τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι πρόσφυγες; Και οι ασυνόδευτοι και οι ανήλικοι γενικά

Μ: Σίγουρα για τα ασυνόδευτα ανήλικα είναι ο χώρος που μένουν. Από αυτό πηγάζουν πολλά προβλήματα, όπως ότι γίνονται χρήστες ναρκωτικών ουσιών όπως συμβαίνει σε πάρα πολλά καμπ. Γενικότερα νομίζω το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η έλλειψη ασφάλειας, αυτό το αντιμετωπίζουν και οι οικογένειες

Ε: Έλλειψη ασφάλειας πάνω σε τι; Θέλεις να μου πεις ποιος είναι ο κίνδυνος ουσιαστικά;

Μ: Δημιουργούνται πολλά θέματα μεταξύ των διαφόρων εθνοτήτων και μπορεί να συμβεί οτιδήποτε. Σε ένα κοντέινερ που μένει μια οικογένεια να εισβάλουν μέσα, χωρίς το άτομο να είναι από την οικογένεια, αλλά η φασαρία να γίνει εκεί. Είναι και τα καιρικά φαινόμενα για τις οικογένειες που είναι σε σκηνές

Ε:Πως πιστεύεις ότι επιχειρείται η ένταξη των ανήλικων προσφύγων στην Ελληνική κοινωνία;

Μ: Στο πλαίσιο που είμαστε τώρα ή στην υπόλοιπη Ελλάδα;

Ε: Όχι , στο πλαίσιο που είσαι.

M: Θεωρώ ότι αφού τα παιδιά δεν μπορούν να πάνε σε κρατικό σχολείο , που είναι για αυτές τις ηλικίες το σημαντικότερο για να ενταχθεί σε μια κοινωνία, δυστυχώς κολλάει λίγο.

E: Υπάρχουν δηλαδή κάποια προβλήματα

M: Ναι. Τα μικρά δεν μπορούν να μάθουν τη γλώσσα, δεν μπορούν να επικοινωνήσουν , κατά την γνώμη μου είναι πολύ σημαντικό αυτό, να μην μπορούν να μάθουν την γλώσσα. Είναι σημαντικό το ότι δεν παρακολουθούν μαθήματα στο σχολείο, γιατί τα μαθήματα που παρακολουθούν στο άτυπο σχολείο είναι μόνο με άτομα της ίδιας καταγωγής, άτομα που μένουν στο καμπ. Αν είχαν την δυνατότητα να πάνε σε ένα δημόσιο σχολείο , θα μπορούσαν να συναναστραφούν και με άτομα από άλλες χώρες, που θα είχαν έρθει στο σχολείο και θα ήταν πιο εύκολα να ενταχθούν σε αυτό το πλαίσιο.

E: Μάλιστα. Κάτι άλλο πέρα από το σχολείο, το οποίο είναι πολύ σημαντικό;

M: Δραστηριότητες με άλλα άτομα.

E: Εσύ βλέπεις μόνο ασυνόδευτα;

M: Και παιδιά χωρίς τους γονείς τους.

E: Οι κηδεμόνες τους στηρίζουν αυτές τις δραστηριότητες ή προτιμούν να μένουν στο σπίτι για να είναι κοντά τους.

M: Όχι. Υπάρχουν πολλά παιδιά παρακολουθούν οπότε υποθέτω ότι τα παιδιά έχουν το ελεύθερο των κηδεμόνων. Πολλοί κηδεμόνες έρχονται μόνοι τους και ρωτάνε, που μπορεί να πάει το παιδί για να μάθει Αγγλικά για παράδειγμα. Τα πιο πολλά είναι αγόρια, δεν ξέρω τι θα γινόταν αν είχαμε γυναικείο πληθυσμό. Η κουλτούρα των αγοριών είναι διαφορετική των κοριτσιών και αυτό τους διευκολύνει στη συμμετοχή σε δραστηριότητες

E: Σχετικά με τους ασυνόδευτους ανήλικους , ποιες πιστεύεις είναι οι ευαισθησίες , ιδιαιτερότητες που μπορεί να έχει αυτός ο πληθυσμός σε σχέση με τον ανήλικο πληθυσμό των προσφύγων;

M:Ιδιαιτερότητες; Δηλαδή οι δυσκολίες;

E: Ναι αυτό ή πιο είναι αυτό που τους κάνει να ξεχωρίζουν σε σχέση με τους υπόλοιπους ανήλικους.

M: Κατ αρχή είναι σημαντικό ότι είναι ολομόναχοι, έχουν έρθει μόνοι τους, με ότι αυτό συνεπάγεται. Μπορεί να ξεκίνησαν το ταξίδι μόνοι τους, είναι για ένα 15χρονο να κάνει όλο αυτό το ταξίδι χωρίς προστασία, από κάποιο δικό του άνθρωπο ή μπορεί να χάθηκαν στην πορεία που και αυτό είναι αρκετά τραυματικό. Στη συνέχεια μπορεί να φανούν δυσκολίες σε αυτό. Να έχασε για παράδειγμα την μητέρα του ή τον πατέρα του και να μην ξέρει που είναι. Η μόνη στήριξη που μπορεί να έχουν είναι άλλα παιδιά της ίδιας κατάστασης. Θεωρώ ένας έφηβος που είναι εδώ με τους γονείς του δεν αντιμετωπίζει τις ίδιες δυσκολίες με ένα έφηβο που είναι εδώ μόνος του. Θεωρώ ότι είναι αυτή η μεγαλύτερη ιδιαιτερότητα που έχουν, ότι είναι εντελώς μόνοι τους.

E: Αυτό με ποιο τρόπο θεωρείς ότι τους επηρεάζει;

M: Σίγουρα ψυχολογικά νιώθουν επιβαρημένοι, γιατί δεν έχουν κάποιο δικό τους που να νιώθουν ότι προστατεύονται από αυτόν. Σίγουρα τους αναγκάζει να ωριμάσουν. Δεν έχουν κάποιον που να τους ενθαρρύνει ή παιδαγωγικά να τους μαλώνει... όπως γίνεται σε μια μέση οικογένεια με ένα έφηβο. Κατάλαβες τι θέλω να πω; δεν έχουν περάσει μια παιδική ηλικία που να συνάδει με την ηλικία αυτή.

E: Δηλαδή είναι σαν να έχουν ζήσει περισσότερες δυσκολίες από τον υπόλοιπο πληθυσμό

M: Ναι για μένα δεν διαχωρίζεται το παιδί που είναι 17 χρονών και 300 ημερών, από το παιδί που είναι 18 χρονών. Έχουν τις ίδιες ανάγκες. Όταν είναι 18 χρονών και ένα μήνα, ξαφνικά άλλαξε κόσμος; Η μια κοπέλα που είναι 19 χρονών, έχει λιγότερους κινδύνους από μια που είναι 17 χρονών;

E: Μου είπες ότι δεν εκπαιδευτικές για τα ανθρώπινα δικαιώματα έτσι;

M: Όχι

E: Ούτε και οι συνάδελφοι σου να υποθέσω;

M: όχι

E: Μήπως σας έχουν πει σε ποια δικαιώματα δίνεται προτεραιότητα, σε σχέση με τις παρεμβάσεις. Ότι κάποια πράγματα είναι επείγοντα και πρέπει να τα προσέχετε

M: Θες να μου δώσεις ένα παράδειγμα;

E: Παράδειγμα να σας πουν ότι αν κάποιος είναι ανήλικος πρέπει να του βρείτε στέγη. Λέω τώρα εγώ, δεν ξέρω, ή ότι πρέπει πάση θυσία να εξασφαλίσετε ότι είναι ασφαλής. Μην ασχοληθείτε τόσο πολύ με το φαγητό ή με την εκπαίδευση.

M: Αυτό δυστυχώς, δεν είναι στο δικό μας χέρι να βρεθεί στέγη, είναι καθαρά θέμα του κράτους. Το θέμα που μας έχουν πει ότι τα παιδιά πρέπει άμεσα να λαμβάνουν ενημέρωση είναι για τα νομικά τους, είναι κάτι που αξίζει πιο πολύ απ' όλα, να ολοκληρωθεί η διαδικασία του ασύλου που είναι νομικό κομμάτι

E: Μάλιστα. Αν είχες την δυνατότητα ποια είναι τα θέματα που θα άλλαζες; Τι θα άλλαζες από το σκηνικό από εκεί που εργάζεσαι;

M: Θεωρώ πως αν δεν φύγουν τα παιδιά από τις ανοικτές δομές όπως είναι τα καμπ το σκηνικό δεν πρόκειται να αλλάξει. Τα παιδιά χρειάζονται 24ωρη φροντίδα που δεν την έχουν από καμία οργάνωση από κανένα φορέα. Θα έδινα έμφαση στον ξενώνα και περισσότερη αστυνόμευση στους ανήλικους. Τώρα για να γίνει κάτι εδώ να βελτιωθεί η κατάσταση να γίνουν περισσότερες δραστηριότητες, να υπάρχει περισσότερη ασφάλεια στο μέρος που μένουν οι ανήλικοι, να δοθεί περισσότερος χώρος για να είναι μαζί όλοι σε ένα μέρος και όχι διασκορπισμένοι σε σκηνές ή σε άλλα κοντέινερ, να μην επιτρέπεται να μπαίνουν ενήλικες μέσα σε αυτό τον χώρο των ανηλίκων. Μετά να μην μένουν, σε κοντέινερ και να γινόταν άλλη κατασκευή όπου θα είναι πιο καθαρά και ζεστά, πιο όμορφα, να έχουν την δυνατότητα να διακοσμήσουν τον χώρο που μένουν, να το φτιάξουν όπως θέλουν και να θέλουν να μένουν εκεί

E: Σαν εργαζόμενος πως έχεις βιώσει όλο αυτό το πλαίσιο; Υπάρχουν φορές που ζορίζεσαι, που κουράζεσαι; Ποια είναι αυτή η λεπτή γραμμή που σε κάνει να ανταποκρίνεσαι και να στέκεσαι και στους ανήλικους πρόσφυγες και να διατηρείς την προσωπική σου ηρεμία. Αν υπάρχει αυτή η γραμμή

M: Αυτό που με δυσκολεύει είναι ότι δεν μπορούμε να τους βρούμε στέγη και τα παιδιά θεωρούν ότι εμείς ευθυνόμαστε που μένουν εδώ και δεν πηγαίνουν σε κάποιο ξενώνα. Με δυσκολεύει πιο πολύ απ' όλα, γιατί δεν έχουν καταλάβει ποιος ευθύνεται, γιατί καθυστερούν. Δεν μπορούμε να εξηγήσουμε στα παιδιά απόλυτα τι συμβαίνει. Εξηγούμε ποια είναι η θέση μας και δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι. Και όσο να ναι σε στενοχωρεί αυτό..

Ε: Πιστεύεις η ενσωμάτωση και η ένταξη, είναι στόχοι που μπορούν να επιτευχθούν ή είναι λίγο ουτοπικό να πιστεύουμε σε αυτό.

Μ: Πιστεύω ότι πρέπει να γίνει αυτό και από την στιγμή που πρέπει να γίνει αυτό, γιατί αυτοί οι άνθρωποι θα μείνουν στην Ελλάδα παρόλο που δεν είναι αυτό που θέλουν. Αφού πρέπει και είναι αναγκαίο, εννοώ η Ελληνική κοινωνία οφείλει να τους δεχτεί. Είναι αναγκαίο να βρεθούν λύσεις σε αυτό, έχει καταφέρει πολύ περισσότερα πράγματα οπότε μπορεί να καταφέρει και αυτό.

Ε: Μάλιστα. Ενδιαφέρουσα προσέγγιση. Θέλεις να μου αναφέρεις κάτι άλλο που εγώ ξέχασα να σε ρωτήσω;

Μ: Νομίζω οι ερωτήσεις σου κάλυψαν ένα μεγάλο εύρος και δεν παρέλειψες κάτι

Συνέντευξη 2

Η δεύτερη συμμετέχουσα, case worker στο καμπ του Σχιστού, αναφέρει ότι παρά το γεγονός ότι αρχικά υπήρχαν αρκετά προγράμματα που αποσκοπούσαν στην ένταξη των ανήλικων προσφύγων, πλέον δίνεται έμφαση στην διαχείριση της ευαλωτότητας αυτών με τους υπεύθυνους να στοχεύουν στην αλλαγή στέγης των πιο ευάλωτων περιστατικών και να προσεγγίσουν τα παιδιά μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων ή κοντινών τους προσώπων αναφοράς. Ως κύριος στόχος των επαγγελματιών προβάλλεται η ανεξαρτητοποίηση των παιδιών, η προσαρμογή τους και η στήριξή τους σε σημαντικές αποφάσεις της ζωής τους όπως και η πολύ κρίσιμη προστασία τους από τους κινδύνους που εγκυμονεί το πλαίσιο του καμπ. Επίσης, ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην καλή και αποτελεσματική διεπιστημονική συνεργασία προκειμένου οι παρεμβάσεις που πραγματοποιούνται να είναι ορθά σχεδιασμένες και έγκαιρες. Αναφορικά με τα δικαιώματα των ανήλικων προσφύγων, η συνεντευξιαζόμενη δήλωσε ότι έχει δεχτεί σχετική εκπαίδευση καθώς και ότι υπάρχουν παραβιάσεις δικαιωμάτων αλλά οι ειδικοί προσπαθούν και καταφέρνουν να την αντιμετωπίσουν ως ένα σημαντικό βαθμό.

E: Ερευνήτρια

M: Συνεντευξιαζόμενη

Συνθήκη: Εργαζόμενη σε ελληνική ΜΚΟ στο τμήμα της Παιδικής Προστασίας από τον Ιανουάριο 2016.

E: Γεια σας. Να σου πω λίγα λόγια για αυτή την έρευνα. Το θέμα της είναι η κατάσταση των ανήλικων προσφύγων στα καμπ της Ελλάδας και τα δικαιώματα των ανήλικων προσφύγων.

M: Ωραία

E: Σε ευχαριστώ πολύ που δέχτηκες να συμμετέχεις και να σε ενημερώσω πως ότι πούμε είναι απολύτως εμπιστευτικό, δεν θα κάνω αναφορά στα λεγόμενα σου με τρόπο που να γίνεσαι αναγνωρίσιμη και μπορείς να διακόψεις όποια στιγμή θέλεις την συνέντευξη χωρίς να υπάρχει κάποια κύρωση. Θέλεις να μου πεις σε ποια οργάνωση εργάζεσαι;

M: Εγώ είμαι στο Δίκτυο για τα Δικαιώματα του παιδιού, από τον Ιανουάριο 2016 . Ήμουν αρχικά σε άλλο πρόγραμμα και όταν τον Απρίλιο του 2016 σε συνεργασία με την Save the children πήραμε το πρόγραμμα για την παιδική προστασία στο Σκιστό, τότε αξιοποιήθηκα στο Σκιστό. Οπότε από τον Μάιο του 16 μέχρι και σήμερα δουλεύω στο Σκιστό, αποκλειστικά με ανήλικους από 0 έως 18.

E: Ωραία. Μάλιστα. Ποια ακριβώς είναι η θέση σου;

M: Η θέση που εργάζομαι case worker δηλαδή διαχειρίζομαι τα περιστατικά που έρχονται μέσα στο γραφείο και αφορούν ευαλωτότητες ή προβλήματα που έχουν οι πρόσφυγες και το δικό μου background είναι είμαι πολιτικός επιστήμονας με μεταπτυχιακό στην ψυχολογία

E: Θέλεις να μου πεις λίγο στο συγκεκριμένο πρόγραμμα πως δουλεύεται , τι αφορά;

M: να σου πω αυτή την στιγμή ή πως ξεκινήσαμε;

E: Πες μου για ολη την πορεία

M: Όταν μπήκαμε στο σκιστό πριν από ενάμιση χρόνο, το πρόγραμμα του δικτύου είχε 3 διαφορετικά μέρη. Ήταν child friendly space όπου εμψυχωτές απασχολούσαν παιδιά ηλικίας 3 έως 18 ετών , το οποίο μπορεί να σημαίνει δημιουργική απασχόληση, κατασκευές, αθλητικά, γυμναστική, μαθήματα αγγλικών, μαθήματα ελληνικών, εξωτερικές δράσεις, επισκέψεις σε μουσεία και τα σχετικά Υπήρχε το δεύτερο πρόγραμμα MBA, Mother and Baby Area όπου εγκυμονούσες και θηλάζουσες γυναίκες και παιδιά έως 2 ετών μπορούσαν να πηγαίνουν εκεί πέρα και από την counselor και την μαία δεχόντουσαν συμβουλές για την εγκυμοσύνη, τον θηλασμό, για την τροφή, εισαγωγή στερεάς τροφής στα βρέφη και οτιδήποτε έχει σχέση με την εγκυμοσύνη , θηλασμό και μωρά. Το τρίτο πρόγραμμα είναι το CPU, Child Protection Unit, μόνο εμείς έχουμε παραμείνει πλέον , είμαστε 2 κοινωνικοί λειτουργοί, ένας ψυχολόγος, μία δικηγόρος και δύο διερμηνείς. Αυτή την στιγμή στο Σκιστό υπάρχουν 600 άνθρωποι, τα 219 περίπου είναι παιδιά, ως επί το πλείστον είναι αφγανικής καταγωγής, ένα μικρό ποσοστό είναι ιρανικής καταγωγής, ένα πιο μικρό ποσοστό είναι ιρακινής καταγωγής και πλέον μας έρχονται και κάποιοι Κούρδοι, Κούρδοι βέβαια του Ιραν. Αυτό που κάνουμε είναι να αντιμετωπίζουμε είτε από μόνοι μας κάποιο περιστατικό το οποίο το χαρακτηρίζουμε ευάλωτο, μπορεί να είναι κακοποιημένο, μπορεί να είναι με ειδικές ανάγκες, ακόμα και άρρωστο, που έχει ένα χρόνιο νόσημα, περνάει από εμάς γίνεται

αξιολόγηση και ξεκινάμε και το παρακολουθούμε μέχρι να κλείσει η υπόθεση . Βέβαια έχουμε και παραπομπές ή η πρώτη υποδοχή του Σχιστού, παραπέμπει περιστατικά με παιδιά, δηλαδή έχουν αναγνωρίσει εκείνοι ότι υπάρχει κάποια ευαλωτότητα και την αναλαμβάνουμε εμείς, μετά έρχονται και οι ίδιοι οι γονείς ή σε περίπτωση ασυνόδευτων ανηλίκων έρχεται το ίδιο το παιδί, μας αναφέρουν το αίτημα και ξεκινάμε την υπόθεση.

E: Ήθελα να σε ρωτήσω σχετικά με αυτό που είπες ότι μπορεί να δείτε εσείς κάποιο παιδί και να θεωρήσετε ότι χρειάζεται κάποια υποστήριξη. Δηλαδή κάνετε κάποια προσέγγιση των παιδιών, δηλαδή μπορείτε να πάτε στο κοντέινερ και να χτυπήσετε την πόρτα...

M: Ακριβώς. Αυτή την στιγμή υπάρχουν 145 κοντέινερ και είναι χωρισμένο σε 4 ζώνες, οπότε βάζουμε στο πρόγραμμα και πηγαίνουμε και περνάμε έστω και μια απλή καλημέρα να πεις , κάτι μπορεί να ανιχνεύσεις, ή μπορεί να τους ακούσεις που είναι μέσα και να μην σου ανοίγουν ή να δεις κάποιον κλεμμένο ή να δεις μια μελανιά.... Πολλές φορές έχει τύχει κάνοντας το καθημερινό μας πρόγραμμα να δούμε μια μελανιά που φαινόταν ότι ήταν δάχτυλα που το είχαν πιέσει στο μπράτσο , οπότε προσεγγίζεις το παιδί, κάποιες φορές δει είναι εύκολο γιατί φοβούνται, παρόλο που τα παιδιά μας ξέρουν μετά από τόσους μήνες, φοβούνται, οπότε μετά το πας αλλιώς και προσεγγίζεις την μητέρα συνήθως γιατί πολλές φορές είναι ο πατέρας που χτυπάει το παιδί και συνήθως χτυπάει και τη μητέρα. Ή πολλές φορές προσεγγίζεις και τον γείτονα. Το διπλανό κοντέινερ πάντα ξέρει τι γίνεται στα γειτονικά του, οπότε μπορεί να είναι ο ίδιος ο γείτονας και να πει ότι ο ίδιος ο διπλανός μου χτυπάει τα παιδιά του.

E: Μάλιστα. Από εκεί και πέρα την περίπτωση πως την χειρίζεσθε;

M: Γίνεται αξιολόγηση, ανοίγει φάκελος που σημαίνει ότι θα του γίνει ένα Best Interest Assesment. Σίγουρα θα πάρεις την γραπτή συναίνεση αν το παιδί είναι πάνω από 15 θα την πάρεις από το παιδί ή από τον γονέα που βλέπεις ότι είναι πιο συνεργάσιμος. Καμία φορά μπορεί να προσεγγίσουμε και αλλιώς τον γονέα, δηλαδή αν δούμε ότι δεν θέλουν να μιλήσουν αν υπάρχει περίπτωση abuse δεν θέλουν να τα μαθαίνουμε ή παραμέληση για παράδειγμα, προσεγγίζεις αλλιώς και το βγάζει ο γονέας που είναι πιο συνεργάσιμος. Μετά από τη διαδικασία της αξιολόγησης, γνωρίζεις καλύτερα το παιδί , μπαίνει στο γραφείο, με την ψυχολόγο θα κάτσουν να ζωγραφίσουν, παίξουν κάποιο παιχνίδι, θα μιλήσουν, πολλές φορές τα παιδιά που μιλάνε πολύ καλά αγγλικά δεν θα

χρειαστεί να υπάρχει και ο διαμεσολαβητής μέσα στο χώρο, οπότε το παιδί μπορεί να νιώσει και πιο άνετα να μιλήσει, όταν δεν είναι παρουσία κάποιου τρίτου. Από εκεί και πέρα ανάλογα κάνουμε μια αξιολόγηση σαν ομάδα ειδικά αν είναι κάτι τόσο τραβηγμένο όπως κακοποίηση, παραμέληση, οποιουδήποτε είδους εκμετάλλευση, κάνουμε σαν ομάδα ένα σχέδιο δράσης.

E: Μετά από εκεί και πέρα τι γίνεται; Μπορεί να τον παραπέμψετε σε γιατρό, να φέρετε εισαγγελέα, αν χρειαστεί να απομακρυνθεί το παιδί; Ποιές είναι οι συνήθεις παρεμβάσεις, μπορεί να είναι ψυχοκοινωνική ενδυνάμωση; Τι κάνετε συνήθως;

M: Κάποιες περιπτώσεις που είναι πολύ εμφανέστερες, ότι είναι εκμετάλλευση ή κακοποίηση, δεν έχει κάποιο νόημα να προσπαθήσεις να κάνεις σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ γονέα και παιδιού, οπότε εκεί ενημερώνεις τον γονέα και κινείς και άλλες διαδικασίες, δηλ. ενημερώνεις και την υποδοχή. Στην περίπτωση της μητέρας, επειδή εμείς δεν μπορούμε να κάνουμε case management σε ενήλικες. Ή ακόμα και αν κάνουμε το κάνουμε για το παιδί, παράδειγμα έστω ότι είναι ο πατέρας αυτός που κακοποιεί μέσα στο σπίτι, κάνεις μια παραπομπή στην μητέρα για να νιώσει σίγουρη και σταθερή για ό,τι θα ακολουθήσει, στην καλύτερη περίπτωση έχεις μεταφορά των κακοποιημένων μελών της οικογένειας σε κάποιο ξενώνα, ακόμα πιο ιδανικά αν ο ξενώνας είναι εκτός Αττικής, όπως είχαμε περιπτώσεις που στείλαμε παιδιά στο Βόλο, στο καμπ της Ραφήνας και Θεσσαλονίκη, εκεί ενημερώνεις τον εισαγγελέα ότι έχεις μια μητέρα και παιδιά που κακοποιούνται, πηγαίνει η μητέρα συνοδεία δικηγόρου στον αστυνομικό τμήμα και κάνει μήνυση στον πάτερα, για να μην θεωρηθεί αρπαγή ανηλίκων και από εκεί και πέρα μπορεί να κινηθεί διαδικασία διαζυγίου και οτιδήποτε άλλο. Δεν είναι τόσα πολλά τα περιστατικά που είχαμε μέχρι τώρα, αλλά όταν συμβαίνουν είναι πολύ σημαντικά και γίνονται ολααα... Δηλαδή τα αξιολογούμε ως high risk. Μέχρι το πρώτο εικοσιτετράωρο πρέπει να έχουμε κάνει το πλάνο και να έχουμε κινήσει διαδικασίες να απομακρυνθεί η μητέρα και τα ανήλικα και τα σχετικά.

E: Εκτός από αυτά τα περιστατικά, μου είπες κάνετε κάποιες δραστηριότητες για τα παιδιά σε σχέση με την ένταξη.

M: Κάναμε. Μέχρι τέλος Ιουλίου 2017 υπήρχαν οι δραστηριότητες, δυστυχώς τώρα κόπηκε η χρηματοδότηση από τα την Save the children πλέον χρηματοδότης μας είναι η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ που μας ενέκριναν μόνο το case management, όχι όλα τα υπόλοιπα προγράμματα. Όσο ήταν δραστηριότητες ήταν ακόμα πιο εύκολο να

παρατηρήσεις μια αλλαγή στο παιδί , γιατί είχαμε καθημερινά γύρω στα 70 με 100 παιδιά στις δραστηριότητες και καταλαβαίναμε την αλλαγή στην συμπεριφορά. Ακόμα χειρότερα αν το παιδί δεν παρουσιαζόταν ένα χρονικό διάστημα . Ερχόταν για παράδειγμα η κοπέλα που ήταν υπεύθυνη για παιδιά 3 έως 6 και ανέφερε ότι έχω να δω το παιδί πάρα πολύ καιρό, ενώ βλέπω τα αδέρφια του. Οπότε πήγαινα με τον διερμηνέα και την εθελόντρια στο κοντέινερ και ρωτάγαμε αν είναι καλά το παιδί, ακόμα και σε ασθένεια μπορούμε να βοηθήσουμε και σε αυτό το κομμάτι, έχουμε δυστυχώς πολλά ιατρικά περιστατικά και παρέχουμε βοήθεια και έβλεπαν οι γονείς ότι προσέχουμε τα παιδιά τους . Παρόλο που δεν υπάρχει το child friendly space είναι πιο δύσκολο, έχουμε αναλάβει εμείς την διαδικασία αυτή. Η ψυχολόγος για παράδειγμα έχει ομάδες παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας, εγώ κάνω ομάδες εφήβων και εγώ μέσα από την συζήτηση και η ψυχολόγος μέσα από τις δραστηριότητες που κάνει ανιχνεύουμε κάποια αλλαγή

E: Επειδή είπες ότι κάνετε κάποιες ομάδες τώρα.. Τι ακριβώς κάνετε σε αυτές τις ομάδες;

M: Ακόμα ότι θα μαζέψει η ψυχολόγος 5 παιδιά και θα παίξουν μονόπολη ή θα ζωγραφίσουν όλοι μαζί σε χαρτί μέτρου ή θα βάλει η ψυχολόγος μια θεματική και τα παιδιά θα ζωγραφίσουν όλοι μαζί, θα βάλει η ψυχολόγος μια θεματική και τα παιδιά θα ζωγραφίσουν , αυτή η ομαδούλα μαζεύει παιδιά κάποιες φορές μαζεύει και τα καινούρια παιδιά που είναι πιο τρομαγμένα γιατί έρχονται σε ένα διαφορετικό περιβάλλον, εκεί βλέπεις με τι παιδιά έχεις να κάνεις . Εγώ είμαι πιο πολύ με τα εκπαιδευτικά τους και τα ιατρικά τους Έχω αναλάβει τους έφηβους. Οι έφηβες κοπέλες είναι πιο αποστασιοποιημένες και πιο καχύποπτες. Τα έφηβα αγόρια είναι πιο πολύ χαμένα , δηλαδή θέλουν κάποιον να τους καθοδηγεί. Τα κορίτσια, απ ότι έχω καταλάβει, το ψάχνουν και μόνες τους . Τα αγόρια θέλουν συμβουλευτική για το σχολείο, συμβουλευτική τι κατεύθυνση να ακολουθήσουν μετά, για δραστηριότητες, αν και έχουν κάτι στο μυαλό τους αλλά αυτό το κάτι είναι πολύ γενικό. Πρέπει να έχουν κάποιον από δίπλα να τους δείχνει κάτι το ιδιαίτερο και τι τους ταιριάζει. Οπότε και σε κουβέντα που μπορούμε να κάνουμε και στο πόδι, δηλαδή ενώ περπατώ μέσα στο καμπ μπορεί να τύχει παιδιά να ξεκινήσουν μια συζήτηση για προβληματισμούς και οτιδήποτε τους απασχολεί . Επειδή κάνω ομάδες μπορεί να συζητήσουμε το πιο απίθανο πράγμα που μπορεί να τους απασχολεί , κυρίως τους απασχολεί το μέλλον τους, επειδή είναι αγόρια και αυτή την στιγμή έχω υπ υπεύθυνη μου 6 ασυνόδευτα

παιδιά, αγόρια, 16 και 17 ετών και 11 separated τους έχω πιο πολύ από κοντά, γιατί θα ενηλικιωθούν από 1/1, είναι πιο κοντά στον να μην βρουν κάτι εύκολο στο να μην τους κακομεταχειριστούν. Είχαμε περιπτώσεις που πήγαν να δουλέψουν και δεν πληρωθήκαν ποτέ . Για να τα αποφύγουμε κάνουμε ομάδες και προσπαθούμε να έχουμε τα παιδιά που είναι πιο μεγάλα, από κοντά

E: Σε γενικές γραμμές ποιος θα έλεγες ότι είναι ο στόχος του προγράμματος ;

M: Θα σου πω τον δικό μου στόχο. Να τους κάνουμε να μην είναι εξαρτημένοι. Θα σου πω το πιο βασικό. Κάνουμε συνοδεία παιδιά στο Νοσοκομείο. Θα την κάνεις την πρώτη φορά, μπορεί να την κάνεις και την δεύτερη φορά , την τρίτη φορά θα δώσεις το ραντεβού, θα εξηγήσεις στον πατέρα, τι πρέπει να κάνει και θα αφήσεις το παιδί και τον πατέρα να πάει μόνος του. Έτσι αν τύχει κάτι και δεν μπορούμε να κάνουμε την συνοδεία, να είναι δυνατοί και σίγουροι όταν θα πάνε μόνοι τους. Κάποια στιγμή μονογονεϊκή οικογένεια με 4 παιδιά, από ημερών τα 2 δίδυμα που είχε και μέχρι 4 χρονών, το ένα μωρό ανεβάζει πυρετό και το πρωτόκολλο του ιατρού μας, λέει ότι πρέπει να μεταφερθεί με ασθενοφόρο στο Παιδών. Η μητέρα φοβόταν τόσο πολύ που αρνήθηκε να μεταφέρει το παιδί της . Οπότε κάλεσαν εμάς από το ιατρείο, να βρούμε λύση. Άτυχε να είμαι διαθέσιμη και πήγα το παιδί και την μάνα στο Νοσοκομείο. Όταν ξανά αρρώστησε το πιο μεγάλο παιδί , το αγόρι, το πήγε μόνη της. Τους έχουμε πάντα από δίπλα, να ελέγχουμε τις διαδικασίες, προσπαθούμε να τους εξηγήσουμε τα πάντα, παρόλο που είναι χαοτικό αυτό και το καταλαβαίνουμε. Είναι πολύ δύσκολο για ένα πρόσφυγα, ξαφνικά να τους βάλεις στη διαδικασία του ελληνικού δημοσίου και της γραφειοκρατίας. Προσπαθούμε ώστε αν αύριο το πρωί , το πρόγραμμα κοπεί και εγώ δεν πάω στο καμπ, να είναι υπεύθυνος για το παιδί του και το παιδί από μόνο του να είναι υπεύθυνο για τον εαυτό του.

E: Άρα κατά κάποιο τρόπο θέλετε να προσαρμοστούν.

M: Ναι ναι να προσαρμοστούν. Γιατί κακά τα ψέματα αυτό το μεταναστευτικό κύμα που ήταν στη χώρα μας δεν ήταν έτοιμοι όλοι οι άνθρωποι να τους υποδεχτούν. Υπάρχουν και αντιδράσεις . Προσπαθούμε να τους εξηγήσουμε, τι συμβαίνει, γιατί συμβαίνει . Την προηγούμενη βδομάδα, που έγιναν οι καταστροφές στην Μάνδρα, πολλά ασυνόδευτα παιδιά ζήτησαν αν μπορούν να βοηθήσουν. Τους εξηγήσαμε ότι είναι επικίνδυνο και είναι ανήλικοι και δεν μπορούμε να πάρουμε την ευθύνη, να τους μεταφέρουμε εκεί. Μας έκανε μεγάλοι εντύπωση ότι τα παιδιά θέλανε να βοηθήσουνε .

Επειδή είναι όλη μέρα στο ιντερνετ, μαθαίνουνε τα πάντα . Όταν μάθανε ότι υπάρχουν και νεκροί, στεναχωρηθήκανε περισσότερο. Πολλοί με ρώτησαν, που είναι αυτή η περιοχή. Τυχαίνει να είμαστε κοντά, όταν το έμαθαν με ρώτησαν πιο λεωφορείο πηγαίνει, ήθελαν με κάθε τρόπο να πάνε. Φέτος έγραψα κάποια παιδιά σε ένα ΕΠΑΛ, η ανησυχία του καθηγητή δεν ήταν αν τα παιδιά τα δικά μου θα μπορούν να ενταχθούν, αλλά αν τα παιδιά τα δικά του μπορούν να αποδεχτούν το διαφορετικό. Μετά από 3 μήνες που πηγαίνουν τα παιδιά στο σχολείο, ξέρω ότι έχουν φίλους, έχουν γίνει φίλοι και στο facebook και σε όλα τα social media, πηγαίνουν για μπάλα, οπότε βλέπεις ότι σιγά σιγά ενσωματώνονται. Είναι πολύ σημαντικό αυτό για εμάς να ενσωματωθούν. Να μην αλλοιωθούν βέβαια αλλά να ενσωματωθούν .

Ε:Πώς προσπαθείτε να πετύχετε την ενσωμάτωση;

Μ: Παράδειγμα είναι το σχολείο. Τα παιδιά δεν έχουν ακόμα ξεκινήσει το δημοτικό σχολείο, ούτε τα παιδιά του Δημοτικού, ούτε του Γυμνασίου, αυτό είναι απαράδεχτο. Τους δίνουμε το δικαίωμα στην ενημέρωση, εξηγούμε ότι μπορείς να πάρεις το παιδί σου, αφού είναι εμβολιασμένο και έχει και κάρτα του... και να το γράψεις σε οποιοδήποτε Δημοτικό της περιοχής. Για να μην περιμένουνε, γιατί είναι άδικο. Όλα τα παιδιά ξεκίνησαν από Σεπτέμβρη και τα δικά μας δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα σχολείο. Ακόμα και τα παιδιά προσχολικής ηλικίας υπάρχει ένα πλάνο να φτιαχτεί νηπιαγωγείο εντός του καμπ. Οι γονείς που έχουν ρωτήσει “γιατί το παιδί μου δεν μπορεί να πάει σχολείο ακόμα ;” εξηγούμε την διαδικασία. Ξέρουν όλοι εκεί μέσα πως λειτουργεί το σχολείο στην Ελλάδα και μπορεί να πάει το παιδί του στο νηπιαγωγείο. Απλώς πρέπει να είσαι υπεύθυνος για να το πας και να το γυρίσεις. Αυτό είναι πολύ σημαντικό γιατί υπάρχουν γονείς που αφήνουν τα παιδιά τους μόνα είτε εντός του καμπ και πάνε για ψώνια στη Βικτώρια, είτε εκτός του καμπ να αφήσουν το παιδί ηλικίας 7 χρονών και αυτό και να κατέβει το παιδί μόνο του στο Σουπερμάρκετ. Εξηγούμε πως αν είναι υπεύθυνοι για την μεταφορά από και προς το σχολείο μπορείς να πας το παιδί στο σχολείο. Είναι ενσωμάτωση και είναι πολύ καλός τρόπος για να ενσωματωθεί ένα παιδί στην Ελληνική κοινωνία, το σχολείου . Επειδή η υποχρεωτική εκπαίδευση είναι μέχρι 15 ετών και το υπουργείο φροντίζει τα παιδιά μέχρι 15 ετών, φροντίζουμε εμείς για τα παιδιά μέχρι 16 και 17 και 18 ετών είτε σε ΕΠΑΛ είτε σε διαπολιτισμικά λύκεια .

Ε: Επειδή ανέφερες τις κρατικές παρεμβάσεις, ποια είναι η γνώμη σου γι αυτές; ποια πιστεύεις ότι είναι τα κυριότερα προβλήματα που υπάρχουν για τους ανήλικους

πρόσφυγες που βρίσκονται στα καμπ και ποιο το θετικό; Πως κρίνεις τις παρεμβάσεις που γίνονται από πλευράς κράτους;

M: Η μόνη παρέμβαση που έχει κάνει το κράτος και υπολειτουργεί είναι το σχολείο. Ενώ έπρεπε να ξεκινήσουν μαθήματα το Σεπτέμβρη με τα Ελληνόπουλα , ενώ έπρεπε από τον Αύγουστο να είναι έτοιμα τα παιδιά να γραφτούν, βλέπουμε ότι το καθυστερούν . Οι γονείς δεν θα πάνε στην πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια να ρωτήσουν και θα έρθουν στο δικό μου γραφείο να ρωτήσουν κάθε μέρα. Όταν ρωτάνε «γιατί το δικό μου παιδί δεν έχει πάει ακόμα σχολείο;» ξέρουν, ξέρουν την ημέρα που τα Ελληνόπουλα άρχισαν το σχολείο, και πρέπει να εξηγήσεις ότι το κράτος πρέπει να υπογράψει διαφορετικούς καθηγητές για τα δικά σας παιδιά, να υπογράψει έγκριση για τους διαφορετικούς καθαριστές που θα μπαίνουν το απόγευμα στο σχολείο , να υπογράψει για το παραπάνω πετρέλαιο να μην παγώνουν τα παιδιά στο σχολείο. Το κράτος προσπαθεί να κάνει παρέμβαση, αλλά έχει αποτύχει. Το άλλο το πάρα πολύ σημαντικό είναι τα Δημόσια Νοσοκομεία, που έπρεπε να έχουν, Περσικά, Αραβικά, Κουρμαντζί όλες αυτές τις γλώσσες ορισμένους από το κράτος. Είναι πολύ δύσκολο εκείνη την ώρα να έχω τον δικό μου διαμεσολαβητή και να πρέπει να συνεννοηθώ μια ή 2 εβδομάδες νωρίτερα με άλλες οργανώσεις που κάνουν διερμηνείες. Έτυχε να ακούσω, ενώ είμαι στο Αλεξάνδρας ότι όποιος δεν έχει διερμηνέα δεν θα εξυπηρετηθεί, επειδή έτυχε να έχω διερμηνέα, προσπάθησα να καταλάβω, ποια γλώσσα μιλάνε για να τους εξυπηρετήσουμε εμείς. Δεν ήταν δική μου δουλειά, συνόδευα 2 κορίτσια ανήλικα. Όταν το άκουσα πανικοβλήθηκα για τις εγκύους και κατορθώσαμε και εξυπηρετήσαμε άλλες 2. Μου έχει τύχει να πάω στο Έλενα για κοπέλα δικιά μας, έκανα διερμηνεία από το τηλέφωνο και με ρώτησε η μαία «μπορείς να με εξυπηρετήσεις και μια άλλη κοπέλα ,που δεν καταλαβαίνω τι μου λέει;» Η κοπέλα δεν ήταν Αφγανή ή Ιρανή ήταν Σύρια έπρεπε να καλέσω Αραβόφωνο διερμηνέα για να μας βοηθήσει . Όλα αυτά είναι ελλείψεις, προσπαθούμε κατά καιρούς είτε μέσω του συνηγόρου του παιδιού, για πολύ σοβαρά πράγματα να κάνουμε διάφορες αναφορές είτε με οποιοδήποτε άλλο τρόπο ακόμα και εισαγγελέα ανηλίκων έχει τύχει να ενημερώσουμε. Είχαμε ένα περιστατικό πρόσφατα, δεκαπεντάχρονος με εισαγγελική εντολή, έπρεπε να οδηγηθεί σε ψυχιατρικό νοσοκομείο . Εφηβικό ψυχιατρικό είναι το Σισμανόγλειο, που είπε ότι δεν έχει κρεβάτι να τον φιλοξενήσει , οπότε τον στείλαμε στο Δαφνί. Το Δαφνί για 15χρονο ήταν δύσκολο περιβάλλον, πόσο μάλλον για την αδερφή του που πήγαινε καθημερινά και τον έβλεπε. Έπρεπε να ενημερώσουμε ξανά τον εισαγγελέα, ότι πήγαμε το παιδί στο

Σισμανόγλειο, αλλά τον έστειλε στο Δαφνί και τώρα πρέπει να βρεις εσύ μια λύση γιατί το παιδί δεν μπορεί να μένει σε Νοσοκομείο που είναι για ενήλικες. Έχουμε ευτυχώς καλές σχέσεις με εισαγγελείς ανηλίκων και κάποιες φορές εισακούγονται οι αιτήσεις μας, κάποιες φορές δυστυχώς δεν γίνονται αποδεκτές.

E: Αυτή την στιγμή στο καμπ υπάρχουν άλλες οργανώσεις που να ασχολούνται με τα παιδιά ή είστε μόνο εσείς;

M: Ότι αφορά θέματα ανηλίκων, είμαστε εμείς. Υπάρχει η Άρσις η οποία έχει αναλάβει τη safe zone του Σχιστού.

E: Δηλαδή τι κάνει ακριβώς;

M: Η safe zone είναι ένα καμπ, ένας ξενώνας που φιλοξενεί ασυνόδευτα ανήλικα από 14 χρονών ως 17 ετών, μόνο αγόρια, ενώ στο καμπ είναι συγκεκριμένα τα κοντέινερ που μένουν τα παιδιά, υπάρχει 24ωρη φύλαξη, αλλά δεν είναι κάτι περιφραγμένο και τα παιδιά δεν μπορούν να βγουν, είναι κοντέινερ στην σειρά που τα έχουν χαρακτηρίσει ότι είναι η safe zone. Είναι δίπλα το κοντέινερ των φροντιστών και της αντίστοιχης υπηρεσίας. Ας πούμε είναι λίγο πιο προστατευμένα. Είναι 30 ασυνόδευτοι ανήλικοι στην Άρσις και 6 οι δικοί μας. Υπάρχει η DRC που έχει αναλάβει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα εντός καμπ, Ελληνικά, Αγγλικά, μαθηματικά και πρόσφατα ξεκίνησε να πηγαίνουν τα παιδιά εκδρομές. Αύριο θα πάει τους εφήβους στο Πλανητάριο. Άλλες οργανώσεις που υπάρχουν στο καμπ είναι το GCR που έχει αναλάβει το GBV.

E: Όχι, θα ήθελα να εστιάσουμε αποκλειστικά στα παιδιά

M: Είμαστε μόνο εμείς, που έχουμε το γενικότερο case management, η Άρσις που έχει το safe zone, και τη DRC που κάνει τα μαθήματα για τα παιδιά.

E: Υπάρχει κάτι που θα άλλαζες στον τρόπο που δομούνται οι παρεμβάσεις; Από οργανώσεις εννοώ.

M: Σε συνεργασία με άλλες οργανώσεις ή μόνο σε εμάς;

E: Ό,τι θέλεις εσύ να μου αναφέρεις

M: Σαν κριτική που κάνουμε σαν ομάδα, θα μπορούσαμε κάποια περιστατικά να τα είχαμε ανιχνεύσει νωρίτερα. Όχι ότι τα ανιχνεύσαμε στο τελευταίο στάδιο και δεν μπορούσαμε να κάνουμε τίποτα, ας πούμε ότι είμαστε τυχεροί και για κάποιο λόγο η

πληροφορία έφτανε. Αν έχεις ένα παιδί που κακοποιείται από τον πατέρα του, ενώ είμαι από τον Μάιο του 16, το έμαθα το Σεπτέμβριο του 16. Θα μπορούσα να το είχα μάθει νωρίτερα ή να είχα διακρίνει αλλαγές. Αυτό που έχει βοηθήσει πάρα πολύ είναι η συνεργασία με άλλες οργανώσεις. Υπάρχει το DRC που έχει αναλάβει το monitoring και το ΚΕΕΛΠΝΟ μέσα στο καμπ και το που έχει τους ενήλικους . Όταν η ψυχολόγος ή κοινωνική λειτουργός μου αναφέρει έναν πατέρα που είναι χρήστης αλκοόλ, με βοηθά να πλαισιώσουμε τα παιδιά ώστε να δούμε κακοποιούνται, δεν κακοποιούνται, είναι καλά; Ο πατέρας κάνει κακό μόνο στον εαυτό του οπότε είναι καθαρά περίπτωση του ΚΕΕΛΠΝΟ; Χρειάζεται να παρέμβουμε και εμείς; Αυτό έχει βοηθήσει πάρα πολύ. Όπου υπάρχει καλή συνεργασία, θεωρώ ότι μπορείς να προλάβεις πάρα πολλά. Το θέμα της ταχύτητας στην ανίχνευση του περιστατικού και η συνεργασία είναι τα πιο βασικά . Το να έχεις ένα καλό πλάνο, να έχεις σκεφτεί κάθε ενδεχόμενο, ώστε αν προκύψει κάτι που σου χαλά το σχέδιο δράσης, να έχεις το δεύτερο, τρίτο πλάνο ώστε να ολοκληρώσεις και να καταφέρεις να προστατεύσεις το παιδί.

E: Εκπαίδευση σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού, έχετε λάβει;

M: Ναι, από την πρώτη στιγμή και το Δίκτυο μας έκανε εκπαίδευση. Πρόσφατα ξαναδιαβάσαμε όλη η ομάδα την Συνθήκη για τα Δικαιώματα του Παιδιού να στείλουμε για την ετήσια αίτηση κάποιους προβληματισμούς, αλλά και οι partners μας φροντίζουν να μας εκπαιδεύουν. Μας εκπαιδεύσαν για τα δικαιώματα του παιδιού, για την παιδική προστασία, για την παιδική κακοποίηση γιατί ακόμα και ένα παιδί κακοποιημένο , ένα παιδί ταλαιπωρημένο, πρέπει να ξέρεις πώς να του μιλήσεις, πώς θα σταθείς απέναντί του, αν θα το ακουμπήσεις, πως θα το ακουμπήσεις. Οπότε ναι έχουμε κάνει σχετικές εκπαιδεύσεις.

E: Θεωρείς την εκπαίδευση που δέχτηκες επαρκή; Σε κάλυψε σαν επαγγελματία, μπορούσες να σταθείς στο πεδίο;

M: Προσωπικά θεωρώ, πως ό,τι εκπαίδευση και να κάνω πάνω στα δικαιώματα και προστασία των παιδιών, θα μου δώσουν κάποια βασική γνώση. Όλα αυτά τα σεμινάρια και ομάδες που κάνουμε είναι λίγων ωρών , δεν είναι κάτι εντατικό, οπότε πρέπει να το δουλέψεις και μόνος σου σαν επαγγελματία. Να φτάσεις λίγο παραπάνω. Να μιλήσεις με άλλο συνάδελφο, αυτό είναι το ιδανικό , δηλαδή την ώρα που έχω συνάντηση με κάποιο παιδί να είναι τρίτος, πχ ο ψυχολόγος να με αξιολογήσει. Να πει την άποψη του, αν κάνω κάποια κίνηση εγώ που δεν θα έπρεπε να κάνω. Θεωρώ ότι ναι μεν είναι

σημαντικό οι οργανώσεις να εκπαιδεύουν το προσωπικό τους, αλλά από εκεί και πέρα πρέπει ο εργαζόμενος να μπορεί να πάει λίγο παραπάνω εκείνος.

E: Μάλιστα, περιπτώσεις καταπάτησης δικαιωμάτων στο καμπ, είχατε;

M: Νομίζω όχι, στο λέω πολύ επιφυλακτικά. Ερχόντουσαν κάποια στιγμή παιδιά ασυνόδευτα, ανήλικα από νησιά, η πρώτη υποδοχή αρνιόταν να καταγράψει, γιατί φοβόταν, τους ανήλικους μέσα στο καμπ. Είμαστε εκεί και φτάσαμε μέχρι τον εισαγγελέα για να δώσει τοποθέτηση για το παιδί, για να μην μείνει άστεγο. Μας ήρθε κάποια στιγμή πέρσι ένα χαρτί, από κάποια οργάνωση στο κέντρο της Αθήνας, για ένα συγκεκριμένο ανήλικο, ο οποίος ήταν άστεγο ενάμισι μήνα και παρακαλούσαν μήπως μπορούμε να τον φιλοξενήσουμε . Πάλι η πρώτη υποδοχή φοβήθηκε .Ημασταν εκεί, για να επικαλεστούμε ότι ήταν άστεγο το παιδί, σου ζητά κάποιος να τον φιλοξενήσεις, αν αυτό το παιδί φύγει από το καμπ και πάει στο κέντρο της Αθήνας και μείνει και του συμβεί κάτι είσαι υπεύθυνος. Το δικαίωμα στην στέγαση, σε ένα ασφαλές μέρος να μείνουν, όλα αυτά τα καλύπτουμε. Είναι πολύ άσχημο να υπάρχουν άστεγα παιδιά στο κέντρο της Αθήνας . Είναι αρκετά τα ασυνόδευτα γύρω από το Πεδίο Του Άρεως, στη Βικτώρια, στην Ομόνοια και σε άλλες περιοχές.

E: Άρα υπάρχει κάποια καταπάτηση έτσι όπως το καταλαβαίνω, αλλά προσπαθείτε να μην υπάρχει, αυτό καταλαβαίνω.

M: Δεν είναι καταπάτηση. Οι υπάλληλοι του μεταναστευτικού μέσα στο καμπ, μπορώ να τους καταλάβω, γιατί φοβούνται να πάρουν την απόφαση αυτοί και να πουν ασυνόδευτο 16 ετών, άστεγο ενάμισι μήνα, ας το βάλω στο καμπ. "Όταν δεν έχεις μια πληροφορία ή ένα ιστορικό από πού είναι αυτό το παιδί , τι είναι, γιατί είναι ενάμισι μήνα στο δρόμο μπορεί κάποιος να έχει γράψει αυτό το σημείωμα για τον οποιαδήποτε λόγο, γιατί θέλει να τον βγάλει από εκείνον και να τον βάλει κάπου αλλού. Μας έχει συμβεί και αυτό, να μας στείλουν ένα παιδί με πολλά προβλήματα, για να τον βγάλουν από το δικό τους κεφάλι. Μπορώ να τους καταλάβω γιατί φοβούνται. Φοβούνται για τα ναρκωτικά , για κλοπές μέσα στο καμπ , για την διακίνηση εντός του καμπ, ακόμα και για σεξουαλική εκμετάλλευση μέσα στο καμπ . Ας πούμε ότι μπορώ να τους καταλάβω αλλά εκεί επικαλείσαι το δικαίωμα στην ασφαλή στέγη και ότι δεν μπορείς να έχεις ανήλικα στο δρόμο. Ευτυχώς δικαιώματα όπως η υγεία, η εκπαίδευση προσπαθούμε να μούνε σε μια σειρά. Δικαιώματα όπως η ίση μεταχείριση... Δεν είναι κάτι διαφορετικό είναι παιδιά . Στο σχολείο, ναι μεν με μια ευαισθησία κάτι παραπάνω,

αλλά αν κάνεις κάτι κακό θα τιμωρηθείς , αν είσαι καλός θα έχεις την επιβράβευση. Σε εμάς ευτυχώς δεν έχουμε, είναι πολύ ευαισθητοποιημένοι . Αν για οποιοδήποτε λόγο δεν μπορούν να καταγράψουν ένα παιδί στο καμπ , καλούν εμας, «βρες κάτι, προσπάθησε για κάποια άλλη safe zone κάποιον ξενώνα, για κάποια προσωρινή φιλοξενία σε κάποιο transit room». Οι συγκεκριμένοι υπάλληλοι έχουν κάνει πολλές φορές τα στραβά μάτια σε παιδιά που παίρνουν ναρκωτικά αλλά δεν λέγανε τίποτα . Θα ήταν πολύ εύκολο να καλέσουν την αστυνομία, να μπει το περιπολικό, να πάρει το παιδί, να το πάει στο αστυνομικό τμήμα της περιοχής . Ναι του λένε «πρέπει να φύγεις» , γιατί δεν έχουμε χώρο και δεν μπορούμε να σε καταγράψουμε , αλλά κάνουν τα στραβά μάτια. Πολλές φορές λένε «είναι καλά το παιδί; Πείτε του να μην κυκλοφορεί πολύ μέσα στο καμπ , για να μην το δει κάποιος άλλος».

E: Μάλιστα, πολύ ωραία. Υπάρχει κάτι που θέλεις να αναφέρεις και δεν σκέφτηκα να σε ρωτήσω;

M: Ένα βασικό πρόβλημα που συζητούσαμε και σήμερα στην δουλειά είναι η ανηλικότητα. Υπάρχουν πολλά παιδιά κυρίως ασυνόδευτα που για αδιάφορους λόγους ή γιατί ο διακινητής τα συμβούλεψε να δηλώσουν ανήλικα, δηλώνουν ανήλικα, ενώ δεν είναι . Βλέπεις μια έντονη διαφορά με ένα κανονικό δεκαπεντάχρονο με ένα που στην καλύτερη περίπτωση μπορεί να είναι 18 ή 19 και στην χειρότερη άνω των 25. Από την στιγμή που έχει δηλώσει δεν μπορείς να κάνεις και αλλιώς, αλλά κακά τα ψέματα είναι επικίνδυνο, να έχεις έναν 16χρονο με έναν που δηλώνει 16χρονο και μπορεί να έχει τα διπλάσια χρόνια Μπορεί να οδηγήσει τα πραγματικά ανήλικα παιδιά σε πολύ άσχημα μονοπάτια. Εκεί πρέπει να έχεις από κοντά αυτόν που δηλώνει ανήλικο αλλά και τον ανήλικο. Δυστυχώς υπάρχουν πάρα πολλά παιδιά που έχουν δηλώσει ανήλικα, ενώ δεν είναι. Ή μπορεί αυτοί να έχουν πάει σε ξενώνα και να στερούν θέση από ένα 13χρονο ή 14χρονο ή μπορεί να διαπράττουν διάφορα και να είναι προστατευμένοι γιατί είναι ανήλικοι . Έχουν δηλώσει και οι γιατροί του κόσμου να κάνεις ένα τεστ ανηλικότητας και να πέσεις ακριβώς. Βγαίνει συν ή πλην 2 ή 3 χρόνια. Παρόλα αυτά θα έπρεπε το κράτος και η υπηρεσία να είναι πιο αυστηρή σε αυτό. Καταπατάς το δικαίωμα του παιδιού σε αυτό που δηλώνει . Σου δηλώνει ότι είναι 16, πρέπει να τον πιστέψεις και να τον αντιμετωπίσεις σαν 16. Κάποιες φορές αυτό το 16 μπορεί να δημιουργήσει πολλά προβλήματα. Θα έπρεπε να υπάρχει ένα καλύτερο πλάνο, κυρίως από την υπηρεσία φύλλου

Ε: Πολύ ενδιαφέρον αυτό . Πολύ ωραία, δεν έχω κάτι να προσθέσω. Σε ευχαριστώ πολύ, ήταν πολύ ενδιαφέροντα όσα είπες και με βοήθησες πολύ

Συνέντευξη 3

Η συμμετέχουσα εργάστηκε στο νησί της Σάμου κατά την περίοδο της μεγαλύτερης εισροής αιτούντων/σων άσυλο στο τμήμα της παιδικής προστασίας ελληνικής ΜΚΟ, σε συνθήκες δηλαδή έκτακτης ανάγκης. Στην παρούσα συνέντευξη καταδεικνύεται η απουσία οργανωμένης παρέμβασης που να αφορά στους ανήλικους πρόσφυγες καθώς και οι προερχόμενες από το ευρύτερο πλαίσιο της «κρίσης» δυσκολίες της παροχής ασφαλούς και αξιοπρεπούς ζωής και διαβίωσης. Το ζήτημα που πρωτοστατεί είναι αυτό της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων οργανώσεων για την ορθή και προσοδοφόρα απάντηση των αναγκών του εκάστοτε ανήλικου. Τέλος, αναφέρεται ότι παρέχεται επαρκής εκπαίδευση των ειδικών πριν την είσοδό τους στο πεδίο καθώς και αέναη ανατροφοδότηση από εξειδικευμένους επαγγελματίες, παρά ταύτα η καταπάτηση βασικών δικαιωμάτων των ανήλικων προσφύγων δεν έχει εκλείψει με το δικαίωμα στην ασφάλεια να είναι αυτό που διακυβεύεται περισσότερο.

E: Ερευνήτρια

M: Συνεντευξιζόμενη

Συνθήκη: Εργαζόμενη από την άνοιξη του 2015 ως την άνοιξη του 2016 στη Σάμο στο τμήμα της Παιδικής Προστασίας με ελληνική ΜΚΟ.

E: Σε ευχαριστώ πάρα πολύ που δέχτηκες να συμμετέχεις στην έρευνα μας. Το θέμα της έρευνας μας είναι οι ανήλικοι πρόσφυγες στα camp της Ελλάδας και η καταπάτηση των δικαιωμάτων τους. Να σε ενημερώσω πως ό,τι πεις είναι απόρρητο και δεν θα αναφερθούμε στα λεγόμενα σου με τρόπο που να είσαι αναγνωρίσιμη. Οποιαδήποτε στιγμή θέλεις να σταματήσεις την συνέντευξη μπορείς να το κάνεις χωρίς να υπάρχει καμία κύρωση. Να ξεκινήσουμε;

M: Ναι, βεβαίως

E: Θέλεις να μου πεις λίγα λόγια για την εμπειρία σου στο κάμπ; Σε ποιο κάμπ δούλευες;

M: Ήμουν στη Σάμο. Στη Σάμο υπάρχουν 2 κάμπ, το ένα ήταν σαν κλειστή δομή όπου πήγαιναν όλες οι εθνικότητες που δεν αναγνωρίζονται σαν πρόσφυγες απευθείας, δηλαδή ήταν Αφγανιστάν κυρίως, Πακιστάν, Ιράν, Αλγερία κλπ, κλπ. Το άλλο κάμπ

ήταν στο λιμάνι που πηγαίνανε οι εθνικότητες που αναγνωρίζονταν ως πρόσφυγες. Συρία, Ιρακ, Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, ήταν κυρίως αυτές οι εθνικότητες. Τώρα επειδή στο Καμπ στο λιμάνι οι διαδικασίες διέφεραν για τους ασυνόδευτους ανηλίκους.... Επικεντρωνόμαστε στους ασυνόδευτους ανηλίκους ;

E: Στους ανηλίκους γενικά. Εσύ δούλευες με ασυνόδευτους;

M: Ναι, δούλευα με ασυνόδευτους.

E: Εντάξει. Ωραία.

M. Όλοι οι ασυνόδευτοι μεταφέρονταν «στην κλειστή δομή», μέσα σε εισαγωγικά η οποία ήταν ανοιχτή , μέχρι να κλείσει και να γίνει hot spot, όπου ήταν όλες οι εθνικότητες , οι μετανάστες, όχι πρόσφυγες, σε εισαγωγικά πάντα. Οι συνθήκες ήταν πάρα πολύ άσχημες εκεί πέρα, καθώς δεν υπήρχε ξεχωριστό μέρος που μπορούσαν να μείνουν οι ανήλικοι προστατευμένοι, οπότε διέτρεχαν οποιοδήποτε κίνδυνο. Οι μεγαλύτερες δυσκολίες που εμείς συναντήσαμε, ήταν αυτό που δεν υπήρχε ξεχωριστό μέρος να μείνουν, ότι εξαφανίζονταν παιδιά γιατί η δομή ήταν ανοιχτή , από την άλλη ήταν ένα μεγάλο Καμπ. Γινόταν η μεταφορά τους και οι αρχές δεν ήξεραν ποιοι ήταν ασυνόδευτοι και ποιοί όχι, οπότε κανένας δεν τους έψαχνε κιόλας. Αν δεν είμαστε στην καταγραφή να ξέρουμε ότι αυτός είναι ασυνόδευτος να τον βάλουμε στην ομάδα μας, το παιδί δεν ξέραμε πως θα εξελισσόταν. Έπαιρνε πάρα πολύ καιρό η διαδικασία μεταφορά τους σε κάποιο ξενώνα προστασίας ασυνόδευτων και αυτός είναι ένας λόγος που το έσκαγαν τα παιδιά γιατί δεν μπορούσαν να μείνουν για μήνες στο Καμπ , για 2 μήνες, μέχρι να βρεθεί θέση σε κάποιο ξενώνα και να μεταφερθούν.

E: Μάλιστα. Είπες πολλά τώρα !!! Θα πάμε πρώτα στα πιο βασικά, εσύ μας είπες λίγο για την γενικότερη κατάσταση και για κάποια προβλήματα που αντιμετωπίζατε. Ποιος ήταν ο ρόλος σου στο Καμπ; Τι υπηρεσίες παρείχατε;

M: Ήμουν η ψυχολόγος και η συντονίστρια της CP unit. Επειδή η οργάνωση που ήμουν δεν είχε εξασφαλίσει άδεια ώστε να παρέχει high protection, προσπαθούσαμε να βρούμε -μαζί με το κέντρο ταυτοποίησης όπου το είχε μια άλλη οργάνωση εκείνη την περίοδο και δεν ήθελε καμία συνεργασία, δεν είχαμε χώρο να κάνουμε κάποιες συνεδρίες , οπότε ο ρόλος διαμορφώθηκε στην αναγνώριση των ασυνόδευτων ανηλίκων και στο να δημιουργηθεί μια σχέση που θα μπορούνε να έρχονται τα παιδιά αυτά και να μας λένε οτιδήποτε για να το λύσουμε, είτε σε πρακτικό επίπεδο, τους

έλειπαν κάποια βασικά είδη, ρούχα, παπούτσια, είδη υγιεινής κλπ, είτε σε ψυχολογικό επίπεδο που προσπαθούσαμε να βρούμε κάποιο μέρος μέσα στο Καμπ , που θα μπορούσαμε να πάμε να μιλήσουμε, επίλυση συγκρούσεων τέτοια πράγματα δηλαδή . Δηλαδή ο ρόλος μου δεν ήταν ως ψυχολόγος αλλά πιο πολύ ως κοινωνικός λειτουργός .

E: Αυτό που θες να μου πεις καταλαβαίνω ότι είναι ότι ο τρόπος οργάνωσης, οι δομές , και οι καταστάσεις που υπήρχαν, και οι παρεμβάσεις που γίνονταν, δεν ήταν αντίστοιχες των περιστάσεων. Σε ρωτάω για να καταλάβω.

M: ναι ναι ακριβώς αυτό.

E: Υπήρχε κάποια άλλη οργάνωση που να ασχολείται αποκλειστικά με τα παιδιά; Που να έχει κάποια άλλα προγράμματα;

M: Είμαστε μόνο εμείς αποκλειστικά με τα παιδιά και καμία άλλη οργάνωση. Μόνο το κέντρο ταυτοποίησης, η πρώτη υποδοχή που αναλάβανε αποκλειστικά τα ασυνόδευτα εκείνη και μια άλλη μεγάλη οργάνωση που αναλάβανε υποτίθεται την εποπτεία της , αλλά ήταν λίγο ανήμπορη.

E: Γιατί λες ότι ήταν ανήμπορη;

M: Δεν υπήρχε παρουσία. Υπήρχε ένας άνθρωπος που αναλάβανε όλα τα παιδιά και δεν ήταν στο καμπ να τα βλέπει. Ουσιαστικά αυτός ο άνθρωπος είναι ο υπεύθυνος, τον έχει ορίσει ο εισαγγελέας ως υπεύθυνος για τα συγκεκριμένα παιδιά. Ότι χρειάζονταν τα συγκεκριμένα παιδιά έπρεπε αυτός ο άνθρωπος να το κάνει. Αυτό δεν γινόταν. Δεν γινόταν επειδή ήταν ένας άνθρωπος φαντάζομαι και μιλάμε για 50 ασυνόδευτα την εβδομάδα, πάρα πολλά παιδιά. Το άλλο θέμα ήταν ότι δεν υπήρχε διαφορετικός χώρος για τα κορίτσια ασυνόδευτα. Πολύ μεγάλο.

E: Ναι. Αυτό πως... κάνατε κάτι να το αντιμετωπίσετε; Τι προβλήματα προέκυψαν στην προσπάθεια αυτή ;

M: Ασκούσαμε πίεση στο να δημιουργηθεί ξεχωριστός χώρος για τα ασυνόδευτα, όπου θα μπορούσαν να έχουν τα δικά τους... Αλλά δεν έγινε ποτέ, τουλάχιστο όσο ήμουν εγώ. Τώρα δεν ξέρω αν έχει γίνει κάτι... Νομίζω ότι άλλαξαν λίγο τα πράγματα, αλλά και πάλι δεν ξέρω ακριβώς τι έγινε.

E: Ποιά περίοδο ήσουν εσύ;

M: Το 2015 και 16

E: Δύο χρόνια;

M: Όχι μισό 15 και μισό 16. Ένα χρόνο . Έφυγα λίγο αφού έγιναν τα hot spot. Οπότε υπήρξε και αυτή η μεταβατική περίοδος που έκαναν εργασίες στο κέντρο εκεί πέρα. Να το κάνουν πιο μεγάλο να το διευρύνουν, να βάλουν κοντέινερ, για να κλείσει πλέον η δομή. Όποτε έχοντας και αυτό στο μυαλό τους δεν ασχολήθηκαν για τα ασυνόδευτα, επίσης έδωξαν και όλες τις οργανώσεις από μέσα και δεν ξέραμε ποιος θα αναλάβει τα παιδιά. Ήταν μια πολύ περίεργη περίοδος

E: Ποιά ήταν τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετώπιζαν τότε τα παιδιά;

M: Ασφάλεια. Η ασφάλεια ήταν το κυριότερο. Τότε τα σύνορα ήταν ανοιχτά, ήταν διαφορετική περίοδος όταν ήμουν εκεί, όλος ο πληθυσμός ήταν σε κίνηση. Η Ελλάδα δεν ήταν η χώρα που θα έμενε. Οπότε δεν μπορώ να βάλω την έλλειψη εκπαίδευσης ως βασικό τους θέμα, γιατί δεν θα μένανε εδώ πέρα. Το μόνο που μπορούσαμε και παρείχαμε ήταν να τους μάθουμε αγγλικά να μπορέσουν να συνεχίσουν το ταξίδι τους με καλλίτερο τρόπο. Νομίζω το θέμα της ασφάλειας ήταν το μεγαλύτερο . Δηλαδή το trafficking ήταν για εμάς αυτό που προσπαθούσαμε να γλυτώσουμε τα παιδιά.

E: Έχεις κάποιο περιστατικό να αναφερθείς σε αυτό;

M: Μία κοπέλα είχε εξαφανιστεί και είχε έρθει και με είχε βρει η φίλη της ήταν 2 ασυνόδευτες , η οποία εντελώς τυχαία και αθώα μου είπε ότι θα πάει να κοιμηθεί σήμερα αυτό το βράδυ σε ένα ξενοδοχείο και της το κάνει δώρο κάποιος και τέλος πάντων επειδή φρόντισα να είμαι εκεί πέρα όταν ερχόταν να την πάρει , δεν την πήρε και το θέμα λύθηκε κάπως έτσι.

E: Μετά με τον άνθρωπο αυτόν τι συνέβη...

M: Να σου πω τι έγινε; Του έγινε μια απλή σύσταση Όλο το σύστημα λίγο πάσχει, σε αυτό το κομμάτι. Δεν υπήρχαν αποδείξεις..... Ο συγκεκριμένος ήταν διερμηνέας στο λιμενικό.

E: Ναι. Άλλες περιπτώσεις παιδιών που να είχες παρόμοια προβλήματα;

M: Είχα και άλλες 2 περιπτώσεις που τα παιδιά ήρθαν μόνα τους και με ρώτησαν “ Τι θα γίνει αν φύγουν από το Καμπ. Δηλαδή χωρίς να έχουν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες ,

και συνεχίσουν μόνα τους και μου είπαν ότι μας έχουν πλησιάσει ζητώντας αυτό το χρηματικό ποσό για να μας φτάσουν μέχρι Γερμανία για παράδειγμα. Αυτό που προσπαθήσαμε να κάνουμε, με το που τους βλέπαμε και τους γνωρίζαμε, τους λέγαμε ότι εμείς είμαστε εδώ για να σου μάθουμε τα δικαιώματά σου και να σου παρέχουμε ασφάλεια κλπ, κλπ. Αν δεν χτίζαμε αυτή την σχέση δεν θα ερχόντουσαν. Ευτυχώς ότι περιστατικό έμαθε η ομάδα μου, καταφέραμε και δεν έφυγε με αυτό τον τρόπο, αλλά επειδή ήταν πολύ μεγάλοι οι χρόνοι αναμονής και για οικογενειακή επανένωση και για μετεγκατάσταση και κλπ, κλπ δεν μας έφταναν τα επιχειρήματά μας

E: Ναι. Θεωρείς δηλαδή ότι οι καταστάσεις σας ξεπερνούσαν κάπως, δεν είχατε μέσα να ...;

M: Ναι

E: Πιστεύεις ωστόσο, ότι ανταποκριθήκατε;

M: Ναι σίγουρα, σύμφωνα με τις καταστάσεις. Έκανα το καλύτερο που μπορούσα.

E: Θα άλλαζες κάτι στον τρόπο που δουλεύατε;

M: Όταν λες «αν θα άλλαζα», δηλαδή στις δραστηριότητες που βάζαμε, στο πλαίσιο ή στην μεθοδολογία μας; Τι εννοείς;

E: Και τα δυο μας αφορούν.

M: Ναι, θεωρώ ότι έπρεπε να υπάρχει ένας χώρος που θα μπορούσαν να πηγαίνουν τα συγκεκριμένα παιδιά και να μιλάνε, ανεξαρτήτως οργάνωσης. Ένας χώρος που θα μπορούσε να πάνε, να βρουν ένα πρόσωπο αναφοράς, για όλα τα θέματα τους. Αυτό, τώρα που το λες. Να μην μπλεκόντουσαν πολλοί φορείς στην διαδικασία ενός ανθρώπου, δηλαδή αν αυτό το άτομο είχε πάντα ένα πρόσωπο αναφοράς, το παιδί να το ήξερε και να σου έλεγε «μιλάω με την συγκεκριμένη κυρία από την συγκεκριμένη οργάνωση, αλλά αυτή την στιγμή έχω αυτό το πρόβλημα», να μπορούσες εσύ να επικοινωνήσεις με αυτήν την κοπέλα ή τον άντρα και να μην πλέκονται πάρα πολλοί. Υπήρχαν περιπτώσεις που τρέχανε 3 οργανώσεις που μπορεί να μην είχαν σχέση με παιδιά, οργανώσεις που ήταν ιατρικές, ο Ερυθρός Σταυρός πχ, και εμπλεκόταν με παιδιά που είχαν θέματα όπως συγκρούσεις, τσακωμούς κλπ. Είμαστε εμείς οι «υπεύθυνοι» (μέσα σε εισαγωγικά) που είχαμε φτιάξει μια σχέση, θα μπλεκόταν οι «Υπατη και θα χαλάσει ό,τι είχες κτίσει εσύ μέχρι αυτή την στιγμή, μετά θα πήγαινες

εσύ θα γινόντουσαν ο «κακός». Ένας άνθρωπος, μια οργάνωση για κάθε περίπτωση. Νομίζω ότι είναι κάτι που και τώρα δεν μπορείς να το ελέγξεις.

E: Μάλιστα. Παρεμβάσεις από το κράτος υπήρχαν στο Καμπ που ήσουν εσύ;

M: Τι εννοείς;

E: Κάποια κρατική παρέμβαση ή παροχή υπηρεσίας;

M: Είχαμε το φαγητό από την στιγμή που έκλεισε το hotspot το οποίο το έκαναν διανομή ο στρατός και ήταν και η αστυνομία μέσα σε αυτά .

E: Η αστυνομία γιατί ήταν μέσα στο Καμπ;

M: Γιατί υπήρχε θέμα ταυτοποίησης

E: Δεν υπήρχε άλλος λόγος;

M: Μέσα στο πλαίσιο της «τάξης»... σε εισαγωγικά

E: Ναι, εσύ δούλεψες και σε ένα πιο πρώιμο στάδιο, ενώ τώρα γίνονται ξενώνες, γίνονται προσπάθειες ένταξης

M: ναι ναι εγώ ήμουν σε emergency

E: δεν κάνατε κάτι σχετικό με την ένταξη;

M: όχι είχαμε μόνο τα διαχείριση του πληθυσμού ...

E: Μάλιστα. Σας έγινε κάποια εκπαίδευση για τα δικαιώματα των ανηλίκων προσφύγων;

M: Ναι και των παιδιών γενικότερα.

E: Ποιός έκανε αυτή την εκπαίδευση;

M: Το έκανε ο χρηματοδότης του προγράμματος, ήταν η Save the children. Και μας πέρασαν από εκπαίδευση πάνω στο child protection.

E: Είσαι ευχαριστημένη από την εκπαίδευση που δέχτηκες;

M: Ναι ναι. Ήταν εξαιρετική, εντατική, υπήρχε και συνεχόμενη εποπτεία από τους Save the children. Πολύ υποστηρικτικό το πλαίσιο.

E: Είχατε και εποπτεία δηλαδή

M: Ναι ναι

E: Πιστεύεις δηλαδή , ότι έχεις μια ολοκληρωμένη εικόνα με τα δικαιώματα των παιδιών.

M: Πιστεύω ότι, ένας χρόνος εμπειρίας δεν είναι και κάτι... δεν είναι πολύ μεγάλος. Αυτό που βλέπαμε συνέχεια, αναφορικά με τα δικαιώματα των παιδιών έχω μια καλή εικόνα, αλλά διαφέρουν τα δικαιώματα των παιδιών εν γένει και τα δικαιώματα που πρέπει να τα προτεραιοποιήσεις ουσιαστικά σε κρίση. Στην έκτακτη ανάγκη, χρειάζεται να είσαι πολύ ευέλικτος και να βάλεις τι είναι πιο σημαντικό εκείνη τη στιγμή να γίνει για το παιδί.

E: Περιστατικά καταπάτησης δικαιωμάτων είχατε;

M: Βασικό δικαίωμα των παιδιών είναι να είναι ασφαλή. Να τους προσφέρεις ασφάλεια από κίνδυνο σωματική βλάβης, κλπ, κλπ. Οπότε υπήρχε αυτή η βασική καταπάτηση που όμως δεν είδα κανένα άνθρωπο από τους πολλούς αρμόδιους, οι οποίοι ήταν αδιάφοροι πάνω σε αυτό το κομμάτι, αλλά είδα πως το σύστημα συντηρεί όλη αυτή την κατάσταση. Αν μπορούσαν οι αστυνομικοί, που ήταν η πρώτη αρχή, και το κέντρο ταυτοποίησης να φτιάξει ένα ξεχωριστό χώρο που να απαγορεύσει την είσοδο σε όποιον είναι ... και να έμεναν εκεί τα ασυνόδευτα, θα το έκανε. Αλλά όλο αυτό το μπλέξιμο από οργανώσεις που λέγανε «όλα τα υπόλοιπα παιδιά δεν έχουν αυτά τα δικαιώματα; Πώς να δεσμεύσουμε 2 ολόκληρα κοντέινερ για ασυνόδευτα, το ένα για κορίτσια το άλλο για αγόρια και να μην είναι και γεμάτα και οι οικογένειες να μένουν έξω ; Δεν υπήρχε.. Μερικές φορές τα δικαιώματα του ενός έρχονται και μπλέκουν με τα δικαιώματα του άλλου. Ο κάθε φορέας παλεύει για τα δικαιώματα της ομάδας που πληρώνεται μέσα σε εισαγωγικά να το κάνει . Εμείς είμαστε για τους ασυνόδευτους , άλλοι ήταν για τις μονογονεϊκές , άλλοι ήταν για...ξέρω γω, δεν ξέρω Οι ύπατοι ήταν πιο πολλοί για επιζήσαντες από ναυάγια, δηλαδή για περιπτώσεις πολύ σοβαρές, με προβλήματα υγείας κλπ . Ο καθένας κοίταζε πως θα βολέψει τον δικό του πληθυσμό και δεν υπήρχε αυτό το συνολικό, που θα φτιάξουμε κάτι που θα είναι καλό για όλους . Σου έλεγαν οι αστυνομικοί, εγώ κάνω κάτι για γυναίκες και το περιφρουρώ, θα έρθουν να μου κάψουν το πάνω μέρος του Καμπ κάποιιοι, ως αντίποινα. Δεν υπήρχε ένας συνολικός τρόπος για όλα.

E: Ναι

M: Καλώς ή κακώς ήταν όλα πρωτόγνωρα. Πιστεύω πως μέσα σε όλα αυτά τα χρόνια, θα έπρεπε να έχει αναπτυχθεί γνώση, για το πώς θα κτιστούν τα Καμπ, κέντρα φιλοξενίας κλπ, κλπ. Τότε ήταν η αρχή που έρχονταν σωρηδόν, 1000 και 3000 άτομα την ημέρα και δεν μπορούσες τόσο εύκολα να τα διαχειριστείς.

E: Μάλιστα πολύ ωραία όσα μας είπες. Έχεις να μου αναφέρεις κάτι άλλο, που δεν σκέφτηκα να σε ρωτήσω;

M: Πάνω στο child protection

E: Γενικά κάτι που ήθελες να πεις πάνω στα παιδιά που αντιμετώπισες, κάτι που θα ήθελες να αναφέρεις.

M: Τίποτα. Αυτό που ήθελα να πω...Σκέφτομαι ότι δεν μπορείς να πιάνεις μόνο ένα πρόβλημα των παιδιών, πρέπει να βλέπεις συνολικά τις ανάγκες τους. Οπότε πιστεύω ότι χρειάζεται μια προσπάθεια πολλών οργανώσεων, που θα έρθουν και θα συνεννοηθούν για το τι θα κάνουν. Τότε στηνόντουσαν πολύ γρήγορα πράγματα που μπορεί να μην ήταν τα καλύτερα. Πάνω στην βιασύνη να προσφέρεις κάτι που να προστατεύσεις με κάποιο τρόπο. Τώρα πρέπει να φτιαχτούνε πιο σταθερές δομές, χρειάζεται συνεργασία φορέων και όχι κάθε φορέας μόνος του.

E: Να εξυπηρετούν πλέον την ένταξη συνολικά εννοείς απ' ότι καταλαβαίνω.

M: ναι ναι ακριβώς

E:Εντάξει σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 4

M: Γυναίκα, 28 ετών, ψυχολόγος, εργάζεται ως case worker σε καμπ εκτός Αθηνών

E: Σ' ευχαριστώ πάρα πολύ που δέχτηκες να συμμετάσχεις στην έρευνα. Να σ ενημερώσω πως το θέμα αφορά τους ανήλικους πρόσφυγες στην Ελλάδα και τα προγράμματα που υπάρχουν για αυτούς στα καμπ, καθώς και τα δικαιώματα των ανηλικών προσφύγων . Όλα όσα θα αναφέρεις, θα είναι εμπιστευτικά και δεν θα αναφέρω οποιαδήποτε πληροφορία με τρόπο που να γίνεσαι αναγνωρίσιμη. Να προχωρήσουμε λοιπόν. Θέλεις να μου πεις πόσο καιρό δουλεύεις πάνω στο συγκεκριμένο αντικείμενο;

M: Στο προσφυγικό δουλεύω τα τελευταία δύο χρόνια .

E: Και στα παιδιά;

M: Από την αρχή ήμουν στα παιδιά.

E: Ποια είναι ακριβώς η θέση σου;

M: Τον πρώτο ενάμισι χρόνο ήμουν στο CFS σε αυτούς τους χώρους. Είμαι ψυχολόγος και αυτό που έκανα ήταν ψυχολογικές δραστηριότητες για το social activities και κάναμε κάποιες ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις ώστε να βρούμε ποιά παιδί χρειάζεται να παραπεμφθεί για πιο εξειδικευμένη υποστήριξη.

E: Μπορείς να μου πεις γενικά στοιχεία για τον ανήλικο πληθυσμό στα καμπ, κάτι που έχεις προσέξει και θέλεις να μου πεις για τους ανήλικους.

M: Έχω φύγει το τελευταίο τρίμηνο και δεν βλέπω συχνά, παρόλα αυτά έχω εικόνα . Να σου δώσω δημογραφικά στοιχεία ;

E: Όχι στατιστικά στοιχεία, κάποια δική σου παρατήρηση, όπως πόσα άτομα έρχονται στο πρόγραμμα, σε σχέση με το πρόγραμμα. Υπάρχει ανταπόκριση; Ήταν πολλοί; Ήταν κυρίως αγόρια ή κορίτσια;

M: Ερχόταν ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού, πάνω από το 60% του πληθυσμού ήταν παιδιά. Τα περισσότερα ήταν αγόρια , στην αρχή ερχόταν αγόρια και κορίτσια χωρίς διάκριση. Μετά ήταν περισσότερα τα αγόρια.

E: Κάνετε δηλαδή δημιουργικές δραστηριότητες.

M: δημιουργικές που είχαν ψυχοκοινωνικό χαρακτήρα. Δραστηριότητες που ήταν mix group. Τα αγόρια και τα κορίτσια μιλάγανε μεταξύ τους, με τις όποιες δυσκολίες που έπρεπε να ξεπεράσεις αλλά υπήρχε η σχέση. Στην πορεία έγινε μια μεγάλη ανακατάταξη στο καμπ που ήμουν. Έφυγε πολύ κόσμος και ήρθε πολύς κόσμος. Παρατηρήσαμε τεράστια αλλαγή. Οι καινούριες οικογένειες δεν εμπιστευόταν τα κορίτσια τους να έρθουν στις δραστηριότητες και η ισορροπία ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια άρχισε να αλλάζει. Στους γονείς ήταν πιο κατανοητό να έρχονται τα κορίτσια στα Αγγλικά, στα υπόλοιπα τα κρατούσαν μέσα στο σπίτι. Αυτό ήταν σε γνώση των γονέων και ήταν συνειδητό. Κρατώ τα κορίτσια στο σπίτι και στέλνω μόνο τα αγόρια. Κατ' επέκταση τα αγόρια απέκτησαν μια δύναμη, που για μένα δεν θα έπρεπε να έχουν, δηλ. έστελναν τις αδερφές τους στο σπίτι. Αυτό ήθελε μεγάλη παρέμβαση από όλους τους φορείς για να σταματήσει να γίνεται, γιατί ήταν πισωγύρισμα.

E: Συγγνώμη ξέχασα να σε ρωτήσω. Σε ποιά περιοχή ήσουν εσύ;

M: Μαλακάσα.

E: Με ποια οργάνωση;

M: Με την οργάνωση Αυτό αν δεν είναι απαραίτητο μην το αναφέρεις.

E: Όχι. Μην αγχώνεσαι, δεν θα γράψω το όνομα. Οι δομές για τους πρόσφυγες πως χωρίζονταν μέσα στο καμπ; Υπήρχαν ειδικοί χώροι για τους ανήλικους;

M: Δεν υπήρχε κάποιος ειδικός χώρος που είχε χωριστεί το καμπ. Ήταν για όλους. Δεν υπήρχε χώρος για ανήλικους ασυνόδευτους. Απλά έμεναν 3 ή 4 ασυνόδευτοι σε ένα κοντέινερ. Φρόντιζαν οι ανήλικοι ασυνόδευτοι να είναι όλοι μαζί και να μην υπάρχει ενήλικας στο δικό τους κοντέινερ. Όλα τα άλλα ήταν mix.

E: Οι δομές αυτές που έμεναν οι ανήλικοι ασυνόδευτοι, είχαν κάποια φύλαξη; Αλλού μας είχαν πει ότι είχαν κάποιο φύλακα κάτι σαν safe zone.

M: Δεν υπήρχε safe zone. Ήταν απλά κοντέινερ ανάμεσα σε όλα τα υπόλοιπα κοντέινερ. Φαγητό συνήθιζαν να παίρνουν, όταν οι υπόλοιποι έπαιρναν cash για να μαγειρεύουν.

E: Δηλαδή αυτοί δεν έπαιρναν χρήματα.

M: Από όσο γνωρίζω, γιατί αυτό δεν ήταν δικό μου κομμάτι και ίσως είναι ανακριβές, οργανώσεις αναλάμβαναν την διαχείριση των χρημάτων τους και έκαναν κάποιες επισκέψεις σε μαγαζιά για να αγοράσουν ότι θέλουν τα παιδιά. Χρήματα δεν έπαιρναν στα χέρια τους. Το φαγητό το παρείχαν με catering. Ήταν ένα ζήτημα αυτό, γιατί τα παιδιά θέλανε να αγοράζουν κινητά για να τα πουλάνε για να έχουν χρήματα. Αυτό ήταν απόλυτα σεβαστό ειδικά για τα παιδιά που κατέβαιναν στην Αθήνα, για να κινούνται. Στη Μαλακάσα υπήρχε μεγάλο ζήτημα, γιατί κατέβαιναν στην Αθήνα μόνοι τους και αν έχαναν το τρένο έπρεπε να παραμείνουν στο σταθμό Λαρίσης ή στην Βικτώρια μέχρι το πρωί. Δεν υπήρχε κάποια συνεννόηση και ούτε η δυνατότητα φαντάζομαι . Αν ξέμεναν στην Αθήνα, ξέμεναν στο δρόμο. Είναι πολύ εύκολο να χάσεις το τρένο, το τελευταίο νομίζω είναι 11 παρά τέταρτο. Σε απεργίες μέσω μαζικής μεταφοράς αναρτούσαμε εμείς ανακοίνωση, ώστε οι ασυνόδετοι να μην κατεβαίνουν στην Αθήνα .

E: Μάλιστα. Πολύ ενδιαφέρον. Πολλά ζητήματα που πρέπει να επιλυθούν

M: Ναι πολλά πρακτικά ζητήματα.

E: Άρα οι ασυνόδετοι έχουν επαφή με τον υπόλοιπο πληθυσμό, τις οικογένειες, τους ενήλικους . Εσύ θεωρείς ότι γνωρίζεις για τα δικαιώματα του ανήλικου πληθυσμού;

M: Θεωρητικά μπορώ να σου πω ότι ξέρω. Στην πράξη θα ήθελα να έχω καλύτερη ενημέρωση, όσο αφορά τους νόμους που υπερασπίζονται τα δικαιώματα.

E: Δέχτηκες κάποια εκπαίδευση;

M: Τα κλασικά δικαιώματα του παιδιού, που υπάρχουν και στην σελίδα της Unicef. Δεν έχω κάτι άλλο, θα ήθελα κάτι πιο πρακτικό . Υπήρχαν δυσκολίες των παιδιών, ερχόταν σε εμάς για να τους κατευθύνουμε και εμείς δεν είχαμε την δυνατότητα

E: Μπορείς να μου πεις ένα παράδειγμα;

M: Πέρσι όταν ήταν να πάνε στο σχολείο, οι ασυνόδετοι δεν μπορούσαν να πάνε στο σχολείο, γιατί δεν υπήρχε ενήλικας να υπογράψει την μετακίνησή τους. Θεωρητικά ξέρω ότι στα βασικά δικαιώματα του παιδιού είναι να πηγαίνει σχολείο, νομικά όμως δεν υπήρχε κάποιος να υπογράψει . Μαζικά και μαζί με την ομάδα Μιας άλλης οργάνωσης πιέσαμε καταστάσεις , τα παιδιά ενημερώθηκαν και πήγαν σχολείο. Θα ήθελα να ήμουν πιο πολύ προετοιμασμένη για αυτό και όχι πρακτικά να αντιμετωπίζω

δυσκολίες και να ψάχνω τρόπους να τις λύσω. Δηλαδή δεν είχαμε ενημερωθεί καθόλου για το πλαίσιο των ασυνόδευτων. Τι ισχύει; Ποίος είναι υπεύθυνος, ποιος δεν είναι; Παράδειγμα υπήρχαν παιδιά που απλά σηκωνόταν και έφευγαν από το καμπ. Η προσωπική και επαγγελματική μου εκτίμηση είναι ότι δεν μπορείς να αφήνεις ένα παιδί 11 χρονών να παίρνει τα πράγματά του και να φεύγει. Να σε ενημερώνει κιόλας ότι θα ψάξω να βρω ένα άλλο καμπ και θα προσπαθήσω να περάσω τα σύνορα. Σε ποιά σύνορα θα πάει, σε ποιο καμπ; Αποδεικνύεται όμως νομικά ότι δεν μπορείς να το σταματήσεις. Θεωρητικά έχουμε κάποιο κηδεμόνα που έχει οριστεί από τον εισαγγελέα. Αυτός ο κηδεμόνας έχει την κηδεμονία αν θα πάει σχολείο και δεν έχει την κηδεμονία αν θα μπορεί εξαφανιστεί μέρα μεσημέρι χωρίς να το ξέρουμε; Αυτοί οι προβληματισμοί θα μπορούσαμε να τους διαχειριστούμε αλλιώς, αλλά δεν υπάρχει ουσιαστική ενημέρωση.

E: Σίγουρα προκύπτουν πολλά επί μέρους και εξειδικευμένα προβλήματα στην πρακτική εφαρμογή της θεωρίας που μαθαίνεται, τα οποία δεν υπάρχουν στην εκπαίδευση. Αυτό καταλαβαίνω ότι μου λες. Η εκπαίδευση σου έγινε από την οργάνωση σου;

M: Η οργάνωση είχε φέρει κάποιον ειδικό στην παιδική προστασία ο οποίος μας εκπαίδευσε πάνω στο κομμάτι των δικαιωμάτων του παιδιού και πως θα μπορούμε εμείς να τα υποστηρίξουμε καλύτερα.

E: Άρα είχε ένα θεωρητικό μέρος, το οποίο πιστεύεις ότι δεν σε βοήθησε τόσο.

M: ήταν θεωρητικό, δεν ήταν πρακτικό για τα δικαιώματα του παιδιού. Ήταν πώς να αναγνωρίσουμε ένα παιδί το οποίο πενθεί ή έχει βιώσει κάποια πράγματα. Ήταν πάρα πολύ χρήσιμη, αλλά από την άλλη υπήρχε ένα κομμάτι νομικά το οποίο δεν το γνωρίζαμε καθόλου. Νομίζω ότι κανένας στο καμπ δεν το γνώριζε, αλλά δεν είχαν και την ίδια σχέση με τα παιδιά.

E: Τι εννοείς με αυτό το τελευταίο;

M: Εννοώ ότι υπήρχαν άνθρωποι μέσα στο καμπ που ήταν υπεύθυνοι για τους ασυνόδευτους αλλά δεν είχαν την καθημερινή σχέση, ώστε να νιώσουν ότι μπορούν να βοηθηθούν από εκείνους για την οποιαδήποτε δυσκολία. Οπότε εμείς είχαμε τον διαμεσολαβητή που παίρναμε τα παιδιά και τα πείθαμε να ζητήσουν βοήθεια για αυτά.

που χρειάζονταν. Και από την άλλη να δούμε τι διάθεση υπάρχει από τους υπευθύνους για να τα εξυπηρετήσουν.

E: Οι υπεύθυνοι ήταν κρατικοί;

M: Όχι. Ήταν από άλλες οργανώσεις τότε.

E: Κρατική παρέμβαση υπάρχει, όσο αφορά τον τομέα των ανηλίκων;

M: Προσωπικά, δεν είδα κάτι. Μέσα στο καμπ το μόνο κρατικό ήταν από τον ΟΑΕΔ. οι οποίοι φύγανε γιατί δεν ανανεώθηκαν οι συμβάσεις τους ποτέ . Από εκεί και έπειτα κάποια στιγμή εμφανίστηκε το κεελπνο. Δεν μπορώ να σου πω ότι ανέλαβε συγκεκριμένα πράγματα, τουλάχιστο μέχρι να φύγω εγώ. Πιο πολύ ήταν βολιδοσκοπικά για να αναλάβει μετά

E: Πότε έφυγες;

M: Έφυγα πριν 3 μήνες

E: Η συνεργασία μεταξύ των διαφόρων οργανώσεων, στο κομμάτι πάντα των ανηλίκων προσφύγων, πως είναι;

M: Εξαρτάται. Σε επίπεδο οργανώσεων, δεν είμαι σίγουρη ότι υπάρχει πολύ καλή συνεργασία, σε επίπεδο επαγγελματιών μπορεί να υπάρχει πάρα πολύ καλή συνεργασία ή καθόλου καλή. Ελπίζω ότι οι γραμμές που ακολουθούνται από πιο πάνω έχουν σαν στόχο να υποστηρίξουν όσο πιο αποτελεσματικά γίνεται. Πιθανότατα να έρθει και αυτό, αλλά νομίζω είναι άλλες προτεραιότητες. Είναι προσωπική μου άποψη.

E: Θέλεις να μου πεις κάτι πάνω σε αυτό; Από πού αντλεις αυτό το συμπέρασμα; Έχεις να αναφέρεις κάτι σχετικά με την κακή συνεργασία. Τι ήταν αυτή η κακή συνεργασία;

M: Επίσημα δεν μπορώ να ξέρω ποιο παιδί είναι ασυνόδευτο, παρά μόνο αν με ενημερώσει το ίδιο το παιδί. Παρόλα αυτά υπάρχει φορέας μέσα στο καμπ για τους ασυνόδευτους και ξέρει ποιοι είναι ασυνόδευτοι. Σε επίπεδο διεπιστημονικής συνεργασίας θα έπρεπε να γνωρίζω ποια παιδιά είναι ασυνόδευτα και να μπορώ να τα προσεγγίσω λίγο πιο έντονα, μπορεί να μην έρθουν μόνα τους, τα υπόλοιπα έρχονται με τους γονείς τους. Όμως δεν μπορώ να το κάνω, γιατί δεν τα γνώριζα και μόνα τους δεν ερχόντουσαν. Εννοώ δεν είχα ενημερωθεί από κάποιο φορέα ότι υπάρχουν 10 ή 20 ασυνόδευτοι που μένουν εκεί. Για αυτό σου λέω ότι έχει να κάνει και στο επίπεδο των

επαγγελματιών. Σαν επαγγελματίας που ενδιαφέρεται για το αποτέλεσμα, έστω και Off the record, θα μπορούσε να με ενημερώσει « Στο καμπ υπάρχουν ασυνόδευτοι. Έρχονται σε εσάς; Για να τους παρακινήσουμε». Θα μπορούσε ο ίδιος να τους παρακινήσει και μου τους φέρει να τους γνωρίσω. Δεν σου λέω να μου έρθει ένα mail και να μου τα λέει όλα αυτά, αλλά θα μπορούσε να με καλέσουν σε ένα από τα meeting που έκαναν ή να έρθουν εκείνοι σε μένα, να δημιουργηθεί με κάποιο τρόπο η γεφύρωση για να μπορούν αυτά τα παιδιά να ενημερωθούν ή μη τι άλλο για τις υπηρεσίες που έχουν πρόσβαση. Υπάρχουν πάρα πολλά παιδιά μέσα στο καμπ κυρίως ασυνόδευτα που δεν ενημερώθηκαν ποτέ για το πρόγραμμά μας.

E: Τώρα σχετικά με τις άλλες οργανώσεις που μου λες ότι η συνεργασία σου δεν είναι η καλύτερη δυνατή, εσύ μου είπες ότι είχατε αναλάβει τις διάφορες δραστηριότητες και τα εκπαιδευτικά, οι υπόλοιπες οργανώσεις τι είχαν αναλάβει;

M: Είχαν κομμάτια που δεν είχαν σχέση με εμάς, παράδειγμα την διανομή φαγητού ή ρούχων, διάφορα τέτοια. Να σου πω ότι είχαμε πάρα πολύ συνεργασία με άλλη οργάνωση η οποία ήταν επίσης για παιδιά για το εκπαιδευτικό κομμάτι και είχαμε τόσο καλή συνεργασία που βγάσαμε ένα κοινό πρόγραμμα, για να μπορούν τα παιδιά να πηγαίνουν και στις δύο οργανώσεις και να έχουν όλες τις υπηρεσίες. Είχαμε φτιάξει με τέτοιο τρόπο το πρόγραμμα ώστε να μην χάνουν μαθήματα και δεν συνέπιπταν με το κάθε τμήμα οι ώρες. Ήταν εξαιρετικό.

E: Υπήρχε δηλαδή οργάνωση που έκανε άλλα μαθήματα από αυτά που κάνατε εσείς ;

M: Ναι. Ουσιαστικά συνεργαζόμαστε να δουλεύουμε παράλληλα .

E: Κάτι άλλο για εξειδικευμένη παρέμβαση στα παιδιά υπήρχε;

M: Όχι καμία

E: Σχετικά με την καθημερινότητα των ανηλίκων στο κάμπ, με τι απασχολούνται;

M: Γενικά για τους ανήλικους ή για τους ασυνόδευτους;

E: Γενικά

M: Θα ξυπνήσουν από το πρωί ως το μεσημέρι, θα πάνε σχολείο αν πάνε , γιατί πέρσι πήγαν μόνο 2 μήνες σχολείο. Θα ξεκινήσουν να έρθουν στις δραστηριότητες μέχρι τις 5 περίπου που είναι οι οργανισμοί και παρέχουν δραστηριότητες, μετά παίζουν και

ξεναγυρίζουν στο κοντέινερ. Για τους ασυνόδευτους αλλάζει λίγο αυτό, γιατί ξενουχτάνε και ξυπνάνε μεσημέρι. Κάποιες φορές καπνίζουν ή πίνουν το βράδυ .

E: Οι μεγαλύτερες ηλικίες εννοείς ή και οι μικρότεροι;

M: Νομίζω από τα 14 και πάνω.

E: Είναι κάτι που θεωρείς ότι σε οικογένειες δεν θα το έβλεπες , για αυτό μου το αναφέρεις ειδικά για τους ασυνόδευτους

M: Δεν έχουμε τον έλεγχο. Ένα παιδί που είναι σε οικογένεια κάποια στιγμή πρέπει να κοιμηθεί το βράδυ γιατί όλοι κοιμούνται στο κοντέινερ. Ακόμα και αν ξενουχτήσει μια μέρα δεν μπορεί να το κάνει κάθε μέρα. Οι ασυνόδευτοι ξενουχτούσαν κάθε βράδυ Αυτό τους ενοχλούσε, τους έλλειπε που δεν είχαν όριο και προφανώς δυσκολευόταν να το βάλουν και μόνοι τους. Για παράδειγμα κάποιοι μας ζητούσαν το πρωί που ερχόμαστε να τους ξυπνάμε για να μην χάνουν όλη την μέρα. Ουσιαστικά αυτό που έκαναν έπιναν κάπνιζαν όλο το βράδυ και ξυπνούσαν μεσημέρι. Αυτό γινόταν καθημερινά .

E: Η οργάνωση σου πως θεωρείς ότι συμβάλει στην καθημερινότητα με τις δραστηριότητες; Πως διαμορφώνει την καθημερινότητα των παιδιών;

M: Καταρχήν, μόνο που μπαίνουν σε ένα πρόγραμμα, μια ρουτίνα, που αισθάνονται ότι πρέπει να λογοδοτήσουν, είναι μια αίσθηση όχι κάτι άλλο, απλά το γεγονός ότι αν εξαφανιζόταν μια εβδομάδα , εμείς ανησυχούσαμε και τα ρωτούσαμε. Είναι σαν το παιδί που πάει σχολείο. Το σχολείο δεν προσφέρει μόνο μάθηση, αλλά και κοινωνικές δεξιότητες σε ένα παιδί, δηλαδή το ότι θα πρέπει να βγαίνω έξω φροντισμένος και καθαρός , να είμαι καλά για να μιλάω με τους άλλου ανθρώπους, οι άλλοι άνθρωποι νοιάζονται για μένα. Είχε δουλέψει καλά το συγκεκριμένο πρόγραμμα , γιατί τα παιδιά βρήκαν ένα χώρο που αισθάνθηκαν ότι ζούνε μια φυσιολογική καθημερινότητα. Οι ασυνόδευτοι όσο χάλια και να ήταν την προηγούμενη νύχτα, θα κάνανε μπάνιο και θα ερχόντουσαν φροντισμένοι, να πάρουν μέρος στις δραστηριότητες . Για το κομμάτι των δεξιοτήτων μάθανε να είναι αγόρια και κορίτσια στον ίδιο χώρο . Μάθανε σε πολύ μεγάλο βαθμό να διαχειρίζονται τα συναισθήματα τους και τον θυμό τους . Σίγουρα έβλεπες πολύ μεγάλη διαφορά πως ήταν παιδιά όταν τα γνωρίσαμε , όσο αφορά τον ψυχισμό τους και την συμπεριφορά τους και πως ήταν ένα και ενάμιση χρόνο μετά. Για να καταλάβεις, όταν πήγαμε κάποιο παιδί μας πέταγε πέτρες , ήταν πολύ επιθετικό, μου

είχε πετάξει πέτρα και στο αμάξι, μιλάμε για πολύ επιθετική συμπεριφορά , ένα χρόνο μετά το συγκεκριμένο παιδί δανειζόταν ένα ή τρία βιβλία την εβδομάδα λογοτεχνίας, τα οποία τα επέστρεφε πάρα πολύ προσεχτικά και είχε φτάσει στο σημείο να γράφει ποίηση . Υπάρχουν φάσεις που λες «τι κάνω εδώ ;» Το λειτουργώ με ενσυναίσθηση , να εκφράζω γνήσια τα συναισθήματα μου βοηθάει; Έχεις τέτοιες απορίες στις δύσκολες περιόδους , μετά σκέφτεσαι τις διαφορές αυτές μέσα στα παιδιά και λες , δεν ξέρω τι ακριβώς, αλλά κάτι λειτουργεί, και όσο λειτουργεί συνεχίζω να το κάνω.

E: Θέλεις να μου πεις , πως δομούνταν αυτές οι δραστηριότητες;

M: Η δική μου ομάδα αποτελούνταν κυρίως από ψυχολόγους και εκπαιδευτικούς , αλλά πολύ αργότερα ήρθαν και επαγγελματίες άλλων χώρων που είχαν πάρα πολύ μεγάλη διάθεση να συνεισφέρουν. Θα σου πω για την δική μου δουλειά, αυτό που έκανα ήταν να βλέπω τις ανάγκες που είχαν τα παιδιά και να βγάζω ένα εβδομαδιαίο πρόγραμμα που θα είχε μια συγκεκριμένη θεματική . Για παράδειγμα, όταν είδα ότι υπάρχει πάρα πολύ μεγάλη δυσκολία στην επικοινωνία ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια, αφιέρωσα μια ολόκληρη εβδομάδα πάνω σε αυτό. Κάναμε πάρα πολλές δραστηριότητες ψάχνοντας το λάθος και πως μπορεί να αλλάξει. Να δούμε μια ταινία σχετική και την συζητήσουμε, να κάνουμε συζήτηση, να κάνουμε role play, θεατρικό παιχνίδι, art therapy , αλλά όλα με την ίδια θεματική. Μπορεί να επαναλάμβανα την ίδια δραστηριότητα δύο και τρεις φορές την ίδια μέρα, σε διαφορετικά γκρουπ. Προσπαθούσα να κρατώ σταθερά τα παιδιά, για να προχωρά και λίγο η σχέση.

E: Μάλιστα. Πολύ ωραία Σε σχέση με όσα λέγαμε με τις υπόλοιπες ΜΚΟ, θεωρείς ότι υπάρχουν επικαλύψεις σχετικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες; Δηλαδή δραστηριότητες που να έχουν τον ίδιο στόχο και να μπορούσαν να οργανωθούν κάπως καλύτερα;

M: Επίσημα μπορεί να μην υπάρχουν, ανεπίσημα ο ένας φορέας προσπαθεί να επικαλύψει τον άλλο. Τι εννοώ; Ο δικός μας ο πληθυσμός ήταν τα παιδιά, από την άλλη υπήρχε οργάνωση που είχε δραστηριότητες γενικότερα ψυχοκοινωνικές. Κατά δική μου γνώμη έπρεπε να πιάσουν τον κόσμο που δεν είχε καθόλου ψυχοκοινωνικές δραστηριότητες και υπήρχε πάρα πολύς κόσμος, για παράδειγμα οι single men που δει είχαν καμία παροχή μέσα στο καμπ, ούτε από κάποιον οργανισμό δραστηριότητες ψυχοκοινωνικές, γιατί τα παιδιά πληρώνουν πιο πολύ και από εκείνη την πλευρά δινόταν έμφαση στα παιδιά . Υπήρχε οργάνωση που παρείχε στις γυναίκες και μαθήματα και δραστηριότητες και πάρα πολλά πράγματα. Ειλικρινά σου μιλάω, νομίζω

οι single men δεν έχουν δραστηριότητες μέσα στα καμπ . Φαινομενικά χωρίζεται η πίτα πολύ σωστά , από την άλλη αυτό που έχω δει στην πράξη, ο καθένας προσπαθεί να κάνει τα μεγαλύτερα και πιο δυνατά νούμερα. Ακόμα και σε εμάς στο κομμάτι των παιδιών, παλέψαμε πάρα πολύ. Το πιο απλό ακόμα και σε εκδρομές στο σχολείο δεν μπορούσαν να πάνε ασυνόδευτα.

E: Γιατί;

M: Γιατί δεν υπάρχει κάποιος να υπογράψει να αναλάβει την ευθύνη

E: Αυτό πως σχετίζεται με την αλληλοεπικάλυψη των υπηρεσιών;

M: Αυτό στο είπα γιατί οι οργανώσεις κοιτάζουν το πιο εύκολο. Ενώ είναι σημαντικό για την ένταξη αυτών των παιδιών να πάνε στην εκδρομή.

E: Ουσιαστικά, κοιτάνε μόνο τα νούμερα, αλλά δεν κοιτάζουμε το κενό. Έτσι δημιουργούνται κενά. Καταλαβαίνω καλά;

M: ναι

E: Πολύ ενδιαφέρον αυτό που λες.

M: Φαντάσου ότι κάναμε εκδρομές που μπορεί να παίρναμε 150 παιδιά και δεν μπορούσαμε να πάρουμε τους ασυνόδευτους. Αυτοί όμως το είχαν πολύ περισσότερο ανάγκη. Θα ήταν πιο ποιοτική η δουλεία σου αν έκανες αυτό

E: Πολύ ενδιαφέρον. Πώς πιστεύεις ότι μπορεί να βελτιωθεί αυτή η κατάσταση κατά την άποψη σου.

M: Νομίζω έχει να κάνει με την πολιτική που ακολουθούμε. Όσοι δουλεύουν στα γραφεία των ΜΚΟ στην οργάνωση των προγραμμάτων και όχι τόσο οι άνθρωποι στο πεδίο, γιατί σίγουρα έχουν πολύ μεγάλη δύναμη, όσο αφορά τις αποφάσεις τους. Σίγουρα το ένα κομμάτι είναι να δούμε ποιος είναι ο στόχος. Να μαζέψουν νούμερα ή να κάνουν ποιοτική δουλεία; Δηλαδή σημασία έχει να έχω μια τάξη με 20 παιδιά που ήδη ξέρουν Αγγλικά και να βγάλω μια εφημερίδα ή να πάρω 4 παιδάκια αναλφάβητα και να μάθουν να μιλάνε;

E: Αυτό που αναφέρεις με την εφημερίδα είναι κάτι πραγματικό;

M: Ναι, έχει γίνει στα περισσότερα καμπ, τουλάχιστον αρκετά. Δυστυχώς πολλοί εκπαιδευτικοί έχουν αυτή την νοοτροπία. Θεωρούν ένα παιδί που χαρακτηρίζεται ως δύσκολο, δεν θέλει να μάθει και πάει την ομάδα πίσω. Όταν λέμε ομάδα εννοούμε τα παιδιά που δεν έχουν κάποια δυσκολία αυτή την στιγμή. Το θέμα είναι ότι αυτά τα παιδιά που δεν έχουν δυσκολία θα βρουν τον δρόμο τους. Πάντα θα βρεθεί κάποιος να βοηθήσει ένα παιδί που ζητάει να μάθει και θέλει από μόνο του να πάει σχολείο . Ουσιαστική παρέμβαση κάνεις σε παιδιά που έχουν παύσει να προσπαθούν από μόνα τους. Καταλαβαίνεις τι θέλω να πω;

E: Ναι καταλαβαίνω.

M: Σίγουρα θα είναι πιο δύσκολη η δουλειά σου και δεν θα έχεις το ίδιο αποτέλεσμα να παρουσιάσεις , αλλά για μένα η δουλειά σου είναι πιο ποιοτική. Εκεί πραγματικά μπορείς να αλλάξεις ίσως την ζωή ενός παιδιού. Δηλαδή ένα παιδί που το έχουν για 'τελειωμένο' είσαι εσύ να του δείξεις ένα άλλο δρόμο. Το παιδί που το μέλλον του ήδη φαίνεται πάρα πολύ λαμπρό θα φτάσει εκεί που θέλει να φτάσει Σίγουρα έχει να κάνει με την πολιτική που ακολουθούν οι οργανισμοί.

E: Δηλαδή;

M: Όπως σου είπα εμάς ο χαρακτήρας της ομάδας από ένα σημείο άλλαξε. Ο λόγος που άλλαξε ήταν πως ήρθε πολύ κόσμος που δεν ήταν επαγγελματίες, απλά θελαν να προσφέρουν στο προσφυγικό.

E: ήρθαν ως εθελοντές ή προσλήφθηκαν;

M: Προσλήφθηκαν Σου λέω για την δική μου οργάνωση αλλά το ίδιο υπάρχει σε πάρα πολλές οργανώσεις Το θέμα είναι ότι πρέπει να έχεις και την κατάλληλη γνώση για να μπορέσεις να ανταπεξέλθεις στις όποιες δυσκολίες έχει αυτή η δουλειά και το πεδίο. Ίσως θα πρέπει να σου αρέσει αυτό που κάνεις . Δεν τα καταφέρνουν όλοι και εγώ υπάρχουν πάρα πολύ χώροι που δεν μπορώ να δουλέψω . Δεν σημαίνει ότι όλοι μπορούμε να δουλεύουμε παντού. Όταν φέρνεις έναν επαγγελματία που δεν ξεχωρίζει και μπαίνει στην διαδικασία να τσακωθεί και αυτός με το παιδί, γιατί παίρνει προσωπικά αυτό που λέει το παιδί . Δεν ευθύνεται, απλά δεν είναι ο κατάλληλος άνθρωπος για αυτή την θέση . Το πρόγραμμα εκεί δεν προχωρά ψυχοδυναμικά ,ούτε οι δραστηριότητες δεν μπορείς να παράγεις σωστά. Νομίζω είναι αυτά τα δύο, το κομμάτι

των επαγγελματιών που επιλέγονται και πρέπει να σχετίζονται με το αποτέλεσμα που θέλεις να φέρεις και η πολιτική που θα ακολουθήσουν οι οργανώσεις.

E: Αυτά θα αλλάζεις;

M: Ναι.

E: Ωραία. Σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι πρόσφυγες, ποια θα ανέφερες ότι είναι τα βασικότερα ;

M: Μιλάμε γενικότερα για ανήλικους

E: Ναι.

M: Ένα από τα βασικότερα προβλήματα που έχουν, πέρα από το κομμάτι της εκπαίδευσης, της σίτισης που καλύπτονται σε ένα πρώτο επίπεδο, είναι ότι δεν υπάρχει ή τουλάχιστον δεν υπήρχε κάποιο πρόγραμμα για την ενσωμάτωση τους . Καταλαβαίνω ότι αυτό δεν σχετίζεται πάρα πολύ με τα παιδιά, αλλά τα επηρεάζει πολύ. Όταν δεν υπάρχει κάποιος φορέας να βάλει τους γονείς στην διαδικασία να δουν πως είναι η ζωή στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, αυτό επηρεάζει και τα παιδιά.

E: Αυτή θα ήταν η ακριβώς επόμενη ερώτηση μου. Αν πιστεύεις ότι τα προγράμματα που γίνονται συμβάλλουν στην ένταξη του ανήλικου πληθυσμού στην τοπική κοινωνία

M: Πραγματικά όχι. Υπάρχουν πάρα πολλά προγράμματα που έχουν ασχοληθεί με την ένταξη, η πράξη όμως δείχνει άλλα. Δεν έχω δει κάτι που να προάγει την ενσωμάτωση τους . Υπήρχαν οικογένειες που έφυγαν από τα καμπ με αγόρια και κορίτσια. Τα αγόρια πάνε σχολείο στην πόλη που πήγαν, ενώ τα κορίτσια μένουν στο σπίτι. Αν ακούσεις θα σου πουν «Ναι, τα παιδιά τα φέραμε στην πόλη και πήγαν σχολείο». Ποια παιδιά όμως; Τα αγόρια. Τα κοριτσάκια μόλις ήρθαν στην πόλη, μένουν σπίτι.

E: Άρα οι οργανώσεις δεν έχουν καταφέρει να ευαισθητοποιήσουν κάποια πράγματα, τα οποία θεωρούνται φυσικά στην Ελλάδα.

M: Έχει γίνει πολύ προσπάθεια και δεν θέλω να γίνομαι άδικη. Θεωρώ ότι θα έπρεπε να υπάρχουν παρεμβάσεις από τις κρατικές δομές. Με το που θα έρθουν, να υπάρχει μια ενημέρωση για το κοινωνικό μας πλαίσιο. Παράδειγμα από την κοινωνική υπηρεσία που έχει αναλάβει την συγκεκριμένη οικογένεια και ελέγχει το σπίτι , τίθενται ως υπεύθυνοι οι κοινωνικοί λειτουργοί, να υπάρχει παρέμβαση και πει ότι , «Εδώ στην

Ελλάδα πάνε όλα τα παιδιά σχολείο. Θεωρείται παραμέληση ανηλίκου, ένα 9χρονο κορίτσι να μη πηγαίνει σχολείο» Αυτά δεν γίνονται. Για αυτό λέω ότι δεν είναι θέμα μόνο των οργανώσεων, επειδή οι οργανώσεις δεν έχουν αυτή την δύναμη. Για παράδειγμα, όταν αφήναν τα κοντέινερ, τα κοντέινερ ήταν σε κακό χάλι και έπρεπε να μπουν εθελοντές να τα καθαρίσουν, ενώ θα έπρεπε σε επίπεδο κρατικής παρέμβασης ,να πει « αν θα μπεις σε διαμέρισμα, θα πρέπει να αφήσεις το κοντέινερ όπως το βρήκες για τον επόμενο που θα έρθει». Σε επίπεδο εκπαίδευσης , όσο αφορά τις κοινωνικές μας συνήθειες. Τα παιδιά παίρνουν κακό παράδειγμα και η κοινωνία δεν τους αποδέχεται. Σου λένε νοίκιασα το σπίτι μου, και το κάνανε χάλια.

Ε: Ωραία. Τους γονείς πως τους βλέπεις; Υποστηρίζουν τις δραστηριότητες που κάνουν ή δημιουργούν προβλήματα ;

Μ: Εξαρτάται. Μέχρι το σημείο που σου είπα που έγινε αυτή η ανακατάταξη, όσο αφορά τον κόσμο που ήλθε στο καμπ, οι γονείς ήταν πάρα πολύ υποστηρικτικοί. Βέβαια είχαμε κάνει πάρα πολύ μεγάλη προετοιμασία πριν ξεκινήσουμε . Για ένα μήνα πριν ξεκινήσουμε τις δραστηριότητες πηγαίναμε και γνωρίζαμε τις οικογένειες. Αυτό τους έδωσε ασφάλεια και μας εμπιστεύτηκαν και ήταν και υποστηρικτικοί. Σαφώς υπήρχαν αυτοί που ήταν πολύ κάθετοι και δεν αφήναν τα παιδιά καθόλου να έρθουν σε εμάς, ιδίως τα κορίτσια. Υπήρχαν αυτοί που ήρθαν μαζί με τις κόρες τους για να δουν τι ακριβώς κάνουμε, λέμε, τι εννοούμε mix group κλπ. Κάποιοι από αυτούς συνέχισαν να αφήναν τα παιδιά τους να έρχονται, η πλειοψηφία βασικά. Από την στιγμή που άλλαξε ο πληθυσμός, - αυτό δεν έγινε εν μια νυκτί, πήρε κάποιο χρόνο και εμείς το συνειδητοποιήσαμε από το αποτέλεσμα ,ότι ήρθε πάρα πολύς καινούριος κόσμος επειδή άλλαξαν οι μεταξύ τους σχέσεις μέσα στο καμπ , - πολλές από τις καινούριες οικογένειες δεν αφήναν τα παιδιά τους , κυρίως τα κορίτσια. Επίσης δεν ξέρω αν είναι σημαντικό να πω ότι το μήνυμα που είχα πάρει από έφηβα κορίτσια που ήταν από την αρχή μέχρι το τέλος ,ότι το πρώτο καιρό ο πληθυσμός ήταν πολύ πιο φιλελεύθερος και θεωρούσαν ότι έχουν έρθει στην Ευρώπη, ότι τα κορίτσια είναι πιο ελεύθερα εδώ και θα πρέπει να είναι, όσο περνούσε ο καιρός και μένανε στάσιμοι και κολλημένοι άρχισαν να γίνονται σαν μια μικρογραφία της χώρας τους, να γίνονται όλοι πιο αυστηροί, ακόμα και κορίτσια που οι γονείς τους ήταν πάρα πολύ φιλελεύθεροι και ανοικτοί , κορίτσια που δεν φορούσαν μαντήλες για παράδειγμα , μας έλεγαν ότι δυσκολευόταν να βγουν από το κοντέινερ, όχι γιατί τους το απαγόρευαν, αλλά επειδή μπορεί να τους δει κάποιος γείτονας και να τους μιλήσει άσχημα , «Γιατί βγαίνεις έξω

χωρίς μαντήλα; Να πας σπίτι σου. Πού είναι ο πατέρα σου; « Τέτοια. Στην αρχή δεν είχαμε αυτά.

Ε: Πολύ ενδιαφέροντα θέματα βάζεις. Τώρα σχετικά με τους ασυνόδευτους ανήλικους, πες μου λίγα λόγια για την κατάσταση τους. Είχαν κάποια ειδική μεταχείριση; Κάποιες ειδικές ανάγκες; Έχεις πει κάποια βασικά, θέλεις να προσθέσεις κάτι άλλο;

Μ: Ιδιαίτερες ανάγκες, όχι. Σίγουρα είχαν ανάγκη να έχουν τις ίδιες δυνατότητες όπως τα παιδιά που είχαν γονείς , δηλ. να μπορούν να κάνουν πράγματα που τα άλλα μπορούσαν και αυτά δεν μπορούσαν, από τελείως πρακτικά ζητήματα, όπως όταν τους μοιράζανε σαμπουάν στην αρχή που δεν τους ξέρανε, διώχνανε τους ασυνόδευτους και τους λέγανε «Φύγετε και ελάτε με τους γονείς σου». Αυτά ντρεπόταν, φεύγανε , δεν ξαναγύριζαν να πάρουν . Αυτό λύθηκε πολύ εύκολα, τους έδωσαν μια κάρτα που πιστοποιούσε ότι το παιδί είναι ασυνόδευτο οπότε του δίνανε. Χρειάστηκε κάποιες φορές για να μπει στην διαδικασία , ένα παιδί να το παλέψει και να πάρει αυτήν την κάρτα. Υπήρχαν παιδιά που δεν το λύσανε ποτέ Οπότε θα έπρεπε να υπάρχει μια φροντίδα για τους ασυνόδευτους, θα έπρεπε αν μη τι άλλο, να έχουν ενημέρωση για τις υπηρεσίες που μπορούν να έχουν πρόσβαση, θα έπρεπε να αναγνωριστούν οι ανάγκες τους όπως θα τις αναγνώριζε η οικογένεια τους , δηλαδή το να θέλει ένας 16χρονος να έχει λεφτά πάνω του για να πάει για ένα καφέ δεν είναι παράλογο, είναι υγιές . Θα το κάνει με τρόπο που δεν είναι επιθυμητός, δηλ θα αγοράσει ένα κινητό και θα πάει να το πουλήσει. Θα έπρεπε να αναγνωρίζεται αυτή του η ανάγκη για κοινωνικοποίηση για ένταξη. Αντί να υποστηρίζεται κατά κάποιο τρόπο υπήρχε και σαμποτάζ, όπως αυτό που είπα, κατεβαίνανε στην Αθήνα, πληρώνανε 8 ευρώ για 2 εισιτήρια και αν χάνανε τον ηλεκτρικό έπρεπε να παραμείνουν εκεί και δεν υπήρχε κάποιος φορέας, ούτε καν ο φορέας που ήταν υπεύθυνος για την κηδεμονία τους να δώσουν μια δυνατότητα σε αυτά τα παιδιά, έστω μια εναλλακτική . Ξέρουμε πολύ καλά ότι το να μείνει ένας έφηβος στο σταθμό Λαρίσης και στην πλατεία Βικτωρίας, ουσιαστικά τον στέλνεις στο στόμα του λύκου, γενικά με όλα αυτά που ξέρουμε ότι γίνονται. Παρόλα αυτά η απάντηση ήταν «Να μάθουν να μη χάνουν το τρένο». Σημασία δεν έχει τι θα μάθει και ποίος θα μάθει, αλλά πως θα μπορέσει αυτό το παιδί να θέσει κάποιες σωστές βάσεις για το μέλλον του . Έρχεται στο μυαλό μου, έφηβοι με τους οποίους είχα σχέση και επαφή, που μπορούσαν να μου λένε αυτές τις δυσκολίες τους και μπαίνω στην διαδικασία να σκεφτώ αυτούς που δεν μάθανε ποτέ ότι είμαστε εμείς εκεί. Μάθαμε εκ των υστέρων ότι υπήρχαν ασυνόδευτοι που ήταν αναλφάβητοι, είχαν κακοποιηθεί και έφυγαν από

την χώρα τους και για να βρουν χρήματα εκδίδονταν στο Πεδίο του Άρεως. Αυτά τα παιδιά δεν τα μάθαμε ποτέ για να τα υποστηρίξουμε, κάποιος όμως ήξερε ότι υπάρχουν αυτά τα παιδιά, οπότε θα μπορούσε να είχε γίνει μια διαφορετική διαχείριση της κατάστασης.

E: Μάλιστα. Στο κέντρο φιλοξενίας που ήσουν τι θα άλλαζες σχετικά με τους ανήλικους; Σε ρωτάω γιατί ανέφερες τώρα κάποια πράγματα..Προηγουμένως μου είπες και επικεντρώθηκες με τις οργανώσεις, σχετικά με τους ανήλικους;

M: Νομίζω αν ήταν στην δική μου δυνατότητα θα προσπαθούσα να τους έχω όλους μαζεμένους, να μην είναι διάσπαρτα μέσα σε όλο το καμπ. Να υπάρχει άνθρωπος 24 ώρες το 24ωρο, ένα focal point. Που εμείς δεν είχαμε, στον οποίο να μπορούν να απευθυνθούν στην οποιαδήποτε δυσκολία και να ξέρουν ότι υπάρχει και κάποιος που τους ελέγχει με την καλή έννοια. Το έχουν πάρα πολύ ανάγκη να αισθάνονται ότι κάποιος άλλος τους έχει στο νου του. Μετά θα μπορούσε να έχουν κάρτα απεριόριστων διαδρομών για να μπορούν να πηγαίνουν σε μαθήματα στην Αθήνα και να έχουν κάποια φυσιολογική καθημερινότητα. Θα τους έδινε πρακτικές λύσεις και θα τους καθοδηγούσα, ώστε να μπορέσουν να βάλουν την καθημερινότητα τους σε μία σειρά. Φαντάσου ότι τα παιδιά που παλεύανε λίγο περισσότερο από τα άλλα, είχαν βγάλει ετήσια συνδρομή στα γνωστά γυμναστήρια που υπάρχουν και ανάλογα πότε είχαν χρήματα κατεβαίνανε για αυτό. Θα έμπαινα σ αυτή την διαδικασία, να δω πως μπορούν να υποστηριχτούν καλλίτερα.

E: Στο πρακτικό κομμάτι δηλαδή.

M: Ναι. Θεωρώ πως αν τους ξεκινήσεις από το πρακτικό κομμάτι, που είναι αυτό που τους πνίγει και τους αγχώνει, θα είναι πιο εύκολο να μπούμε σε μια σειρά. Αισθάνονται ότι δεν έχουν καμία δυνατότητα και τους βοηθάς να τα βάλουν σε μια σειρά. Να αισθάνονται τον κηδεμόνα ότι δεν απλά υπογράφει για αυτούς.

E: ότι έχει ένα πιο ενεργό ρόλο.

M: Αυτό. Αυτό τον ρόλο, προσπαθούσαν να μας τον δώσουν, αλλά εμένα ο ρόλος δεν ήταν και αυτός. Παρόλα αυτά, επειδή, τα έβλεπα περισσότερο από τον κηδεμόνα τους ,προφανώς προσπαθούσαμε να καλύψουμε αυτό το κενό στα πλαίσια που μπορούσαμε. Το πιο απλό, ενημερώναμε πότε υπάρχει 24ωρη απεργία, κάτι τελείως πρακτικό , που αν εγώ ήμουν υπεύθυνη φροντίδας ενός ασυνόδευτου , θα ήταν από τα πρώτα πράγματα

που θα έλεγα. Άσε το θεωρητικό, άσε τις γνώσεις, άσε τις σπουδές. Ενημερώνεις ότι σήμερα μην κατέβεις στην Αθήνα, γιατί δεν θα έχεις τρόπο να γυρίσεις πίσω. Πρακτικό και δεν σε κουράζει καθόλου, απλά το λες.

E: Ναι έχεις πολύ δίκιο σε αυτό που λες. Σχετικά με την εμπειρία σου, αυτόν τον ενάμισι χρόνο στο καμπ, ποιες πιστεύεις είναι οι διάφορες αντιφάσεις που βιώνουν οι εργαζόμενοι στις υποθέσεις που διαχειρίζονται; Πως μπορούν να σταθούν ανάμεσα στην προσωπική τους ηρεμία, στο συμφέρον των ανήλικων προσφύγων και στη λειτουργία του καμπ;

M: Είναι μεγάλη συζήτηση. Νομίζω ότι το πιο δύσκολο είναι ότι βλέπεις πολύ αυτά τα κενά που υπάρχουν, βλέπεις πολύ τα παιδιά να δυσκολεύονται και νομίζω ότι υπάρχει μια μόνιμη εσωτερική διαμάχη αναφορικά με το πώς μπορείς εσύ να βοηθήσεις σε αυτό. Από την άλλη πρέπει να μπει και ένα όριο γιατί δεν είναι δική σου ευθύνη, και δεν μπορείς να επωμισθείς εσύ το βάρος άλλων οργανώσεων, άλλων καταστάσεων, κρατικής πολιτικής, είναι πολλά. Είναι αυτό που σου είπα και πριν, τα παιδιά αυτά ζητάνε κάποιον να τα φροντίσει. Είναι πάρα πολύ εύκολο, ειδικά αν έχεις κτίσει σχέση μαζί τους, να προσπαθήσουν να σου δώσουν αυτό τον ρόλο και είναι εξίσου εύκολο και εσύ να τον πάρεις. Αυτό είναι πολύ ψυχοφθόρο και άδικο για σένα, γιατί αν μπεις σε αυτή την διαδικασία, η δουλειά σου ξεπερνά το οκτώωρο. Μετά δεν φροντίζεις εσύ, και το burn out είναι πάρα πολύ κοντά για να έλθει. Σίγουρα είναι πάρα πολύ δύσκολο να βλέπεις αυτές τις άσχημες συνθήκες και να γυρίζεις σπίτι σου και να κατεβάζεις διακόπτες. Όταν φεύγαμε από το καμπ και τα παιδιά ήταν σε σκηνές και χιόνιζε, όταν γύριζα εδώ και είχα ζέστη, υπήρξαν στιγμές που ένιωθα άσχημα. Ήταν πολύ άσχημο για εμένα, αλλά είμαι σε θέση να καταλαβαίνω τον εαυτό μου και να προστατευθώ και ήμουν OK μετά. Θέλω να πω ότι φλερτάρεις πολύ εύκολα με το να καείς σε τέτοιους χώρους. Χρειάζεται πολύ μεγάλη αυτογνωσία. Να το δεις στον εαυτό σου ότι έρχεται και να τον φροντίσεις πολύ καλύτερα και σίγουρα να σε φροντίσει και η ομάδα σου και ο οργανισμός σου. Ήμουν τυχερή γιατί ήμουν σε ομάδα που φροντίζαμε πάρα πολύ ο ένας τον άλλο. Αυτό δεν είναι συνηθισμένο σε αυτό τον χώρο και αισθάνομαι πάρα πολύ καλά για αυτό. Ένας από τους λόγους που έμεινα τόσο πολύ σε αυτούς τους χώρους ήταν ότι είχα μια πολύ υποστηρικτική ομάδα.

E: Σίγουρα είναι πολύ σημαντικό να κάνεις ένα debriefing. Να συζητάς μετά.

M: Να σε υποστηρίζει τόσο πολύ η ομάδα σου, που να μη σκέφτεσαι να πεις αυτό που σε βαραίνει. Μου έχει τύχει να πάω στην δουλειά και να είμαι πολύ κουρασμένη και από άλλα πράγματα που τρέχουν στην προσωπική μου ζωή εκείνη την περίοδο και ήμουν στα όρια μου. Η ίδια μου η ομάδα μου είπε, κάτσε πίσω, σήμερα δεν θα δουλέψεις, πιες καφέ. Η ίδια μου η ομάδα να με φροντίσει, όπως έχουμε κάνει αντίστοιχα σε συνάδελφο που έδινε μεταπτυχιακό και ήταν άπνη και είπαμε σήμερα ξεκουράσου. Καθαρά σε επίπεδο ομάδας όχι πιο πάνω ιεραρχικά. Αυτό σε έκανε να αισθάνεσαι πολύ καλά.

E: Σίγουρα είναι από τα πιο σημαντικά. Και μια τελευταία ερώτηση. Πιστεύεις ότι μπορεί να επιτευχθεί η ενσωμάτωση;

M: Δεν είμαι απόλυτη σίγουρη. Είναι ένα ερώτημα που έχω και εγώ μέσα μου. Σίγουρα είναι πιο εύκολο για τα παιδιά, όχι για όλα τα παιδιά, εξαρτάται από το πόσο ισχυρές αντιλήψεις είχε το παιδί πριν έλθει και το βασικότερο αν ήθελε το παιδί να έλθει. Έχω ακούσει πολλά παιδιά να λένε «Ήμουν καλά εκεί, δεν μου αρέσει εδώ. Δεν κατάλαβα γιατί οι γονείς μου με πήραν και ήρθα. Ήμασταν πάρα πολύ καλά, οι αδερφές μου θα παντρευόταν σε λίγο». Αυτό το παιδί δεν μπορώ να σου πω ότι θα ενσωματωθεί. Όμως υπάρχουν παιδιά που από την στιγμή σκέφτηκαν να έρθουν, ήδη είχαν ξεκινήσει να ενσωματώνονται και με το που πάτησαν το πόδι τους εδώ ήταν σαν να ανέπνευσαν. Αυτά με τις κατάλληλες υπηρεσίες θα ενσωματωθούν πιο εύκολα. Δεν είμαι απόλυτα σίγουρη για τους γονείς, τείνω ότι δεν θα μπορούν να ενσωματωθούν, πιθανότατα να μπορέσουν να συνυπάρξουν σε ένα πολύ λειτουργικό βαθμό, το οποίο είναι και ένα μέρος ενσωμάτωσης. Πλήρη ενσωμάτωση, δεν είμαι απόλυτα σίγουρη. Πιθανότατα να μιλήσουμε για επόμενες γενιές.

E: Ως πλήρη ενσωμάτωση, το αντιλαμβάνεσαι να πουν ότι η πατρίδα τους είναι η Ελλάδα; Να πουν ότι είναι έλληνες; Αυτό θέλω να διευκρινίσω

M: Ως πλήρη ενσωμάτωση εννοώ το να αποδεχτούν την Ελληνική κοινωνία, να μπορούν να αισθανθούν μέρος της και να μην αναπολούν την καλή κοινωνία της χώρας τους

E: Μάλιστα. πολύ ωραία. Κάτι άλλο που θέλεις να προσθέσεις και δεν σκέφτηκα να σε ρωτήσω;

M: Ένα παράδειγμα για την κοινωνία, έχω ακούσει έφηβο να μου λέει, ότι δεν καταλαβαίνω, γιατί στην Ελλάδα σας αρέσει να δείχνεται το σώμα σας.

E: Για τις γυναίκες;

M: Ε, ναι για τις γυναίκες. Και ότι ήταν πιο ωραίο στην χώρα του γιατί οι γυναίκες, ήταν πιο σεμνές και δεν προκαλούσαν . Μιλάμε για ένα παιδί που ήταν από πολύ ευκατάστατη οικογένεια την χώρα του. Μιλά 3ή 4 γλώσσες, είναι αρκετά μορφωμένο, ανήκει σε ανώτερο κοινωνικό στρώμα. Πιθανότατα θα έχει ένα πολύ λειτουργικό ρόλο μέσα στην κοινωνία μας. Δεν θα μπορέσω να τον θεωρήσω ενσωματωμένο αυτόν . Καταλαβαίνεις ;

E: Ναι, καταλαβαίνω.

M: Υπάρχει πολύ σαν νοοτροπία αυτό. Θα πρέπει μείνουνε εδώ, αλλά δεν τους αρέσει πολύ , στους περισσότερους.

E: Εντάξει. Σε ευχαριστώ πολύ

Συνέντευξη 5

M: Γυναίκα, 25 ετών, ψυχολόγος, case worker σε ελληνική ΜΚΟ σε νησί.

E: Ευχαριστώ πολύ που δέχτηκες να συμμετέχεις σε αυτήν την έρευνα, γίνεται σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο της Κορίνθου, για την μεταπτυχιακή μου εργασία. Να ξέρεις ότι είναι προαιρετική η συμμετοχή και οποιαδήποτε στιγμή νιώσεις ότι θέλεις να διακόψεις, μπορείς να το κάνεις χωρίς να υπάρχει κάποια κύρωση. Το θέμα της έρευνας είναι οι ανήλικοι πρόσφυγες στα καμπ, η κατάσταση των ανήλικων προσφύγων στα καμπ και τα δικαιώματά τους. Μπορείς να μου πεις λίγα λόγια για την εργασία σου, για τον ρόλο σου στα καμπ.

M: Ευχαριστώ πολύ και εγώ, που επιλέξατε να συμμετέχω στην έρευνα. Είμαι case worker σε ελληνική οργάνωση, ελληνική ΜΚΟ χρειάζεται να πω όνομα;

E: εε όχι δεν είναι απαραίτητο

M: οκ. Δουλεύω πάνω στους ανήλικους πρόσφυγες και έχω τελειώσει ψυχολογία στο Ρέθυμνο, έχω κάνει μεταπτυχιακό στην Κοινωνική και πολιτισμική ανθρωπολογία. Γενικά τα ενδιαφέροντά μου είναι πάνω στο προσφυγικό.

E: Τέλεια. Θέλεις να μου πεις λίγο τον τρόπο που δουλεύετε; Τι ακριβώς κάνεις στην δουλειά σου;

M: Γενικά, πως βρίσκουμε αυτά τα παιδιά; Είτε μας τα παραπέμπουν άλλες οργανώσεις, μας λένε τι περιστατικά έχουν, αν είναι βέβαια ανήλικοι πρόσφυγες, και είτε μας τα στέλνουν είτε τα φέρνουν οι γονείς τους επειδή προφανώς έχουν μάθει τι οργανώσεις υπάρχουν στο νησί και έχουν μάθει που πρέπει να πάνε για το κάθε περιστατικό. Στα καμπ μαθαίνονται τα νέα, κάνουμε κι εμείς outreach που ενημερώνουμε και οι περισσότεροι ξέρουν που πρέπει να απευθυνθούν. Το τρίτο κομμάτι είναι ότι η οργάνωση μας απασχολεί πολλούς εθελοντές που κάνουν διάφορες δραστηριότητες σε καμπ για να απασχολούν τα παιδιά, κάποιιοι από αυτούς αναγνωρίζουν αν ένα παιδί είναι ευάλωτο, ή υπάρχει κάποιο επίπεδο επικινδυνότητας, ή οτιδήποτε και μέσω αυτών ερχόμαστε σε επαφή

E: Πολύ ωραία. Όταν το εντοπίζεται το παιδί τι κάνετε ακριβώς;

M: Αφού φτάσει ένα παιδί στα χέρια μας, αυτό που κάνουμε σε πρώτη φάση είναι να λάβουμε σε πρώτη φάση ένα μικρό ιστορικό από το παιδί και από τους γονείς του αν υπάρχουν. Από το ιστορικό θέλουμε να δούμε ποιες είναι οι ανάγκες του, αν πηγαίνει σχολείο, αν έχει κάποιο ιατρικό θέμα που χρήζει να το διευθετήσουμε, αν έχει βαρύ ψυχικό θέμα ή κάτι πιο μικρό. Βλέπουμε επίσης την οικογενειακή κατάσταση του, τι γίνεται με τους γονείς του. Ανάλογα με το ιστορικό που έχουμε πάρει, φροντίζουμε είτε να τον παραπέμψουμε σε κάποιο ψυχολόγο για να κάνουμε κάποιες συνεδρίες, είτε να κλείσουμε κάποιο ραντεβού σε κάποιο Νοσοκομείο αν υπάρχει κάποιο θέμα να το κοιτάξουν οι γιατροί, είτε να πάει σχολείο αν υπάρχει αυτό το αίτημα και δεν βγαίνει. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, δεν συμβαίνει συχνά, να υπάρχει κακοποίηση από την οικογένεια. Εκεί θα καλέσουμε εισαγγελέα. Αυτό δεν έχει πέσει στην αντίληψη μας συχνά.

E: Εννοείς να υπάρχει κακοποίηση ή να έχεις καλέσει τον εισαγγελέα;

M: Να υπάρχει κακοποίηση τόση ώστε να θεωρήσουμε ότι πρέπει να καλέσουμε τον εισαγγελέα. Υπάρχει κακοποίηση, απλά δεν θα καλέσουμε κατευθείαν τον εισαγγελέα. Δηλαδή θα προσπαθήσουμε μέσω ψυχολόγου κάπως να το λύσουμε, να μιλήσουμε με τους γονείς ή το παιδί μέσω συνεδριών, αλλά σε πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί και να καλέσουμε εισαγγελέα.

E: Μάλιστα. Μπορείτε να μας πείτε κάποια γενικά στοιχεία για τον ανήλικο πληθυσμό, ποιες ηλικίες είναι, πόσα άτομα δέχεστε, αν είναι κυρίως αγόρια ή κορίτσια ;

M: Γενικά δεχόμαστε όλες τις ηλικίες μέχρι και 18 χρονών, γενικότερα έρχονται και αγόρια και κορίτσια, τα περισσότερα είναι αγόρια κυρίως. Ίσως επειδή έχουν πιο έντονη συμπεριφορά από τα κορίτσια, είναι λίγο πιο επιθετικά, πιο ζωντανά . Είναι πιο εύκολο να παρατηρήσεις μια συμπεριφορά στα αγόρια και για αυτό ίσως παραπέμπονται περισσότερο, απ ότι κορίτσια που είναι πιο κλειστά, πιο μαζεμένα και δεν τα εντοπίζουν εύκολα σαν περιστατικά υποθέτω. Οι ηλικίες που έρχονται περισσότερο είναι 3 ως 12 ετών. Μεγαλύτεροι, έφηβοι, δεν έρχονται. Αυτό συμβαίνει για 2 λόγους. Κατ αρχάς οι περισσότερες δραστηριότητες που κάνουν οι εθελοντές στα καμπ είναι πιο παιδικές, απευθύνονται σε αυτές τις ηλικίες και οι έφηβοι αφού δεν συμμετέχουν, δεν εντοπίζονται σαν περιστατικά. Οι έφηβοι επιλέγουν δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με ποτό, να καπνίζουν, ασχολούνται με άλλα πράγματα και δεν θα επιλέξουν να πάνε σε μια οργάνωση για να βοηθηθούν ψυχολογικά. Επίσης οι

εθνικότητες που έρχονται είναι κυρίως από το Αφγανιστάν, Ιράν και διάφορες Αφρικανικές χώρες.

E: Οι δομές που έχετε εσείς είναι για όλο τον πληθυσμό; Δηλαδή οι ανήλικοι πρόσφυγες είναι μαζί με τον ανήλικο πληθυσμό ή μένουν κάπου χωριστά

M: Είναι όλοι μαζί

E: Άρα έρχονται οι ανήλικοι με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

M: Ναι δεν τους διαχωρίζουμε. Δεν υπάρχει αυτή η τακτική στο καμπ που είμαι εγώ. Είναι όλοι μαζί.

E: Το ανήλικο μέρος του πληθυσμού μπορεί να έρθει σε επαφή με την τοπική κοινωνία; Αν θέλει να βγει από το καμπ και να πάει στην πόλη.

M: Ναι εννοείται ότι συμβαίνει αυτό, δεν αποκλείονται οι πληθυσμοί μεταξύ τους, ούτε οι ανήλικοι από τους ενήλικους ούτε οι ενήλικοι από την τοπική κοινωνία. Δεν είναι αυτός ο σκοπός .

E; Μάλιστα. Γνωρίζετε για τα δικαιώματα του ανήλικου πληθυσμού;

M: Ναι γνωρίζω κάποια βασικά.

E: Έχετε δεχτεί κάποια εκπαίδευση από την οργάνωση σας;

M: Ναι. Νομίζω όλες οι οργανώσεις εκπαιδεύουν πάνω σε διάφορα θέματα και σε αυτό.

E: Σας κάλυψε αυτή η εκπαίδευση;

M: Ναι με κάλυψε. Τα συζητάμε και με τους συναδέλφους πάνω σε τέτοια ζητήματα. Δεν το κάνεις μια φορά και το ξεχνάς, είναι καθημερινή η ενασχόληση που πρέπει να έχεις με αυτό το κομμάτι για να μπορείς να πεις ότι ξέρεις.

E: Θεωρείται ότι η προάσπιση των δικαιωμάτων των ανηλίκων είναι πραγματικότητα στο καμπ ή ανήκει περισσότερο στη θεωρία;

M: Δύσκολη ερώτηση. Θεωρητικά όσοι δουλεύουν στα καμπ, όλοι οι εργαζόμενοι, όλες οι οργανώσεις, είμαστε υπέρ των δικαιωμάτων, υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματα όλων των ανθρώπων, είναι οι αρχές μας, οι αξίες μας, είμαστε εκεί για αυτό τον λόγο. Στην

πράξη τι γίνεται; Είναι καλό που γίνεται μια προσπάθεια να πάνε όλα τα παιδιά στο σχολείο και η πολιτεία πολλές φορές προσπαθεί να οργανώσει και να συνεισφέρει σε αυτό, όμως αυτό είναι δύσκολο πολλές φορές. Είναι δύσκολο γιατί το Ελληνικό Δημόσιο σε πολλά πράγματα κωλυσιεργεί και αυτό συμβαίνει και σε αυτήν την περίπτωση, γιατί θα υπάρχουν πάρα πολλές ελλείψεις ή δεν θα έχουν προσληφθεί νέοι δάσκαλοι. Υπάρχουν σίγουρα αντιδράσεις και από την τοπική κοινωνία, από γονείς και δασκάλους που μπορεί να έχουν πιο δεξιές πεποιθήσεις και να μην επιτρέπουν την είσοδο των παιδιών στο σχολείο ή να κάνουν παρόμοια. Οπότε ενώ υπάρχει το δικαίωμα το παιδιών να πάνε σχολείο και να φοιτήσουν, πρακτικά δεν συμβαίνει αυτό και δεν κατοχυρώνεται. Τώρα ως προς το θέμα της υγείας, υπάρχουν διερμηνείς στα καμπ οι οποίοι είναι διαθέσιμοι να συνομιλήσουν με τους ανθρώπους και να εντοπίσουν περιστατικά. Όταν υπάρχει ένα περιστατικό που είναι επείγον να πάει στο Νοσοκομείο ο διερμηνέας μπορεί να συνοδεύσει αυτό το άτομο στο Νοσοκομείο. Αυτό σημαίνει ότι δεσμεύεται ο διερμηνέας με ένα συγκεκριμένο άτομο και αφήνει πίσω του άλλα περιστατικά που μπορεί να είναι εξ ίσου επείγοντα. Εκτός αυτού αν ένα περιστατικό είναι πολύ επείγον μπορεί να πάει και στο Νοσοκομείο χωρίς διερμηνέα. Σε αυτή την περίπτωση δεν μπορεί να συνεργαστεί με τους γιατρούς είτε γιατί δεν καταλαβαίνουν την γλώσσα, αλλά βασικά οι περισσότεροι είναι απρόθυμοι να βοηθήσουν τους πρόσφυγες. Δεν είναι καθόλου εξυπηρετικοί, πολλές φορές θα έλεγα είναι προσβλητικοί. Γενικά συμπεριφέρονται στους ανθρώπους σαν να είναι κατώτεροι και πρέπει πάντα να είμαστε εμείς εκεί και να πιέζουμε πάρα πολύ τα πράγματα. Να κυνηγάμε τους γιατρούς, να τους πιάνουμε από το χέρι, να τους παρακαλάμε. Και στον τομέας της υγείας παρουσιάζεται πάλι αυτή η ανικανότητα του κράτους και υπάρχουν πάρα πολλές ελλείψεις γιατί στα νησιά δεν υπάρχουν γιατροί με εξειδικεύσεις. Έχουμε περιστατικά που δεν καλύπτονται από τις ειδικότητες που παρέχονται. Συνήθως δεν υπάρχει νευρολόγος. Πρέπει να γίνουν χειρουργεία που είναι αρκετά σύνθετα και δεν καλύπτονται. Για παράδειγμα είχαμε ένα πρόσφυγα που είχε χτυπηθεί από βόμβα και έπρεπε να χειρουργηθεί και δεν υπήρχε χειρουργός που να μπορούσε να αναλάβει το περιστατικό, οπότε έπρεπε να μεταβεί στην Αθήνα, με ό,τι μπορεί να συνεπάγεται αυτό με καθυστερήσεις, με το ότι δεν υπάρχει δυνατότητα για όλα τα δύσκολα περιστατικά να πηγαίνουν Αθήνα. Το άλλο κομμάτι έχει να κάνει με την ασφάλεια στα καμπ, αν είναι ασφαλείς εκεί οι άνθρωποι ή όχι. Θεωρητικά υποτίθεται ότι είναι και θα έπρεπε να είναι. Αυτό προβάλλεται ως επιχείρημα στα μέσα, ότι οι άνθρωποι είναι ασφαλείς. Εμείς που δουλεύουμε μέσα γνωρίζουμε ότι αυτό δεν συμβαίνει. Σίγουρα υπάρχει

διακίνηση ναρκωτικών, ένα φαινόμενο ευρέως γνωστό. Επίσης οι άνθρωποι περιμένουν με το άσυλο να δουν τι θα γίνει, αν θα πάνε, αν θα φύγουν, αν θα επαναπατριστούν, προφανώς οδηγεί σε πολλές αναταράξεις, σε βίαιες αντιδράσεις, σε διενέξεις. Σίγουρα, ψυχολογικά δεν είναι το καλύτερο για ένα άνθρωπο να ζει σε ένα καμπ και να περιμένει να δει τι θα γίνει με την ζωή του, να ξυπνά και να μην ξέρει τι θα του ξημερώσει. Είναι μια κατάσταση που οδηγεί σε ευαλωτότητα και πολλές φορές αυτό οδηγεί δυο άνθρωποι από διάφορες εθνικότητες να τσακώνονται μεταξύ τους. Μπορεί να έχουν έχθρες και να γίνονται εμφανείς και στα καμπ.

E: πολύ ωραία. Εκεί που δουλεύεις εσύ υπάρχει κάποια μέριμνα από το κράτος;

M: Νομίζω αυτή η ερώτηση μπορεί να είναι γελοία. Δεν θέλω να προσβάλω την ερώτηση, αλλά απ όσα έχουν ειπωθεί, δεν υπάρχει καμία μέριμνα από το κράτος κατά την γνώμη μου. Αντικειμενικά αυτό που προσφέρει το κράτος είναι η δυνατότητα να πάνε σχολείο με όσα έχουμε πει για τις δυσκολίες που συναντάνε πάνω σε αυτό το κομμάτι και δευτερευόντως υπάρχει ο στρατός ο οποίος προβαίνει σε καταγραφή και ταυτοποίηση και μοιράζει φαγητό στους ανθρώπους. Ένας άνθρωπος με κοινή λογική μπορεί να καταλάβει ότι το φαγητό δεν μπορεί να καλύψει οποιαδήποτε ανάγκη σαν άνθρωπο. Δεν είναι το φαγητό μόνο είναι χίλια δύο που παραλείπονται και τρέχουμε εμείς για να τα καλύψουμε γιατί το κράτος είναι ανύπαρκτο.

E: Θα ήθελα να μου αναφέρεις αν μπορείς για τη συνεργασία ανάμεσα στις ΜΚΟ, ανάμεσα στις παρεμβάσεις . Υπάρχει συνεργασία ανάμεσα στις ΜΚΟ και εάν ναι, πως θα την χαρακτήριζες;

M: Ναι, προφανώς και υπάρχει συνεργασία. Στο προσφυγικό. Συνεργάζονται οι οργανώσεις μεταξύ τους σε όλα τα θέματα και ιδιαίτερα στο προσφυγικό που είναι μόνο αυτές που διαχειρίζονται κάπως το προσφυγικό ως πιο σωστά από το κράτος. Το κατά πόσο συνεργάζονται καλά είναι άλλο θέμα. Προσπαθούμε αλλά αυτό δεν συμβαίνει πάντα, γιατί υπάρχουν δυσκολίες. Μπορεί μια οργάνωση να αναλάβει ένα περιστατικό και να το έχει αναλάβει και μια άλλη οργάνωση. Γιατί οι άνθρωποι μπορούν να πάνε σε πολλές οργανώσεις και να μη το γνωρίζουμε αυτό. Επίσης υπάρχει και δυσκολία συνεννόησης ανάμεσα στους συνεργάτες μιας ΜΚΟ και στους συνεργάτες μιας άλλης ΜΚΟ. Αυτό μπορεί να είναι γιατί παρεισφρέουνε συνεργάτες που μπορεί να μην έχουν εμπειρία, προϋπηρεσία, κατάλληλα προσόντα, άνθρωποι που δεν έχουν τις ικανότητες για αυτή την θέση και να υπάρχει δυσκολία στο πως θα

συνεννοηθούμε. Το έχω αντιμετωπίσει πολλές φορές να μιλώ με άτομα από άλλες οργανώσεις που δεν έχουν τις αντίστοιχες γνώσεις για να καταλάβουν τι θέλω να κάνω ή τι εννοώ. Επίσης υπάρχει αστάθεια σε αυτά τα προγράμματα, μπορεί για παράδειγμα μια ΜΚΟ να κλείσει η αποστολή της, πράγμα που έχει συμβεί ή μπορεί ο συνάδελφος από την άλλη ΜΚΟ που συνεργάζομαι να τελειώσει η σύμβαση του και να πρέπει να ξεκινήσω να δουλεύω το ίδιο περιστατικό με κάποιο άλλο συνάδελφο και να αρχίσω να το χτίζω από την αρχή. Όλα αυτά δημιουργούν αναταραχές, δεν είναι σταθερό το έδαφος πάνω στο οποίο δουλεύουμε.

E: Πολύ ωραία. Επειδή ανέφερες κάτι σχετικό στην απάντησή σου.. θα ήθελα να πιαστώ από εκεί και να σε ρωτήσω.. Πιστεύεις ότι υπάρχουν κενά και αλληλοεπικαλύψεις ανάμεσα στις ΜΚΟ που ασχολούνται με τον ανήλικο πληθυσμό;

M: Κενά υπάρχουν πάρα πολλά και από αυτά που έχουμε πει από την καταπάτηση των δικαιωμάτων, προκύπτουν πάρα πολλά κενά. Αλληλοεπικαλύψεις δεν έχουμε πολλές, γιατί οι οργανώσεις που ασχολούνται με τους ανήλικους πρόσφυγες είναι λίγες, οι περισσότεροι ασχολούνται με τους ενήλικες, οπότε στο κομμάτι των ενήλικων προσφύγων είναι πολλές περισσότερες, σε εμάς δεν είναι τόσες. Η αλληλοεπικάλυψη υπάρχει κυρίως στο κομμάτι που έχει να κάνει με την δουλειά των εθελοντών. Τους εθελοντές τους βάζουμε στα καμπ να κάνουνε δραστηριότητες με παιδιά, δημιουργικές, να παίζουν και τέτοια. Εκεί μπορεί η μια οργάνωση να καλύψει την άλλη, αλλά στο κομμάτι το δικό μας το πιο επαγγελματικό, δεν υπάρχει αυτό. Είναι λίγες οι ΜΚΟ στα νησιά, δεν είναι όπως στις μεγάλες πόλεις, όπως η Αθήνα. Καμία σχέση με τα νησιά

E: Μάλιστα. Θα ήθελα να επιστρέψουμε σε κάτι που αναφέρθηκε πιο πριν σχετικά με την καθημερινότητα των προσφύγων. Πώς απασχολούνται τα παιδιά κάθε μέρα;

M: Στην δική μου οργάνωση, δεν υπάρχει κάποιος κανονισμός που θα λέει ότι τα παιδιά θα είναι αναγκασμένα να ακολουθούν ένα δεδομένο πρόγραμμα που θα τους θέσουμε. Εμείς προσφέρουμε δραστηριότητες είτε μέσω εθελοντών είτε μέσω ατόμων που έχουν προσληφθεί για δημιουργικές δραστηριότητες. Τα παιδιά είναι ελεύθερα να κάνουν ότι θέλουν, αν θέλουν συμμετέχουν στη δραστηριότητα αν δεν θέλουν, δεν συμμετέχουν. Τώρα δεν ξέρω αν είναι απόλυτα καλό, γιατί πολλά παιδιά μπορεί να κοιμούνται αργά και να χάνουν δραστηριότητες και να καταλήγουν σε άλλα πράγματα όπως είπαμε ναρκωτικά, αλκοόλ και τέτοια. Από την μια τους δίνουμε την ελευθερία, αλλά από την

άλλη αυτή η απουσία εντελώς ελέγχου και προγράμματος ίσως να μην είναι και τόσο καλή για αυτούς.

E: Πιστεύεις ότι οι δραστηριότητες έχουν διαμορφωθεί σύμφωνα με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού;

M: Ναι, προφανώς. Ό,τι δραστηριότητα έχουμε φτιάξει, την έχουμε φτιάξει να ταιριάζει στο παιδί, για να συμμετέχει κιόλας, αλλιώς δεν έχει κάποιο νόημα αυτή η δραστηριότητα.

E: Ποιος είναι ο ρόλος των ΜΚΟ στην καθημερινότητα των παιδιών; Η δική σου ΜΚΟ τι παρεμβάσεις προωθεί;

M: Κάνουμε case management που είναι να παραπέμψουμε παιδιά σε άλλες οργανώσεις ή να φροντίσουμε εμείς τα αιτήματα σου κλπ και υπάρχει ένας χώρος children Friendly space όπου έρχονται τα παιδιά και απασχολούνται με πολλά πράγματα, να ζωγραφίσουν, να παίζουν μαζί μας . Ο σκοπός είναι να τους παρέχουμε δραστηριότητες και τα παιδιά να αποκτήσουν πάλι τον παιδικό τους εαυτό, επειδή όλο αυτό το «τραύμα» σε εισαγωγικά, της βίαιης μετακίνησης τους, είναι σαν να τους έχει κάνει απότομα ενήλικες, μετά από τόσο μικρή ηλικία έρχονται αντιμέτωποι με ένα τόσο απότομο γεγονός. Εμείς θέλουμε πάλι να θυμηθούν την παιδική τους ηλικία και να περάσουν κάποιο χρόνο ώστε να ξεχαστούν. Είναι προτιμότερο για ένα παιδί να το βλέπουμε να καπνίζει και να πίνει αλκοόλ ή να κάνει ναρκωτικά, είναι καλύτερο κάποια ώρα της μέρας να την περνάει εκεί πέρα.

E: Ποιά πιστεύεις είναι τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο ανήλικος πληθυσμός;

M: Έχω αναφερθεί πολλές φορές στα προβλήματα. Είπαμε για το σχολείο, ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες δεν μπορούν να πάνε σχολείο. Το θέμα της ασφάλειας, ότι είναι συνέχεια εκτεθειμένα, ότι μπλέκουν με ναρκωτικά, έχουν γίνει αναφορές σε διάφορα καμπ, δεν το έχω δει ,αλλά το έχω ακούσει, ότι υπάρχουν αναφορές για πορνεία. Είναι σε ένα μόνιμο περιβάλλον επικινδυνότητας. Τα καμπ είναι σαν ξέφραγο αμπέλι. Πολλά παιδιά δεν έχουν γονείς και δεν έχουν κάποιο να τους κατευθύνει όταν δεν θα είναι κάποιος εκεί παρών σε κάποιο περιστατικό. Είπαμε και για την υγεία, για το Νοσοκομείο, πολλά πράγματα. Νομίζω πλήττονται όλα τους τα δικαιώματα

E: Εσύ τι θα βελτιώνες όσο αφορά την παροχή υπηρεσιών, για τους ανήλικους πρόσφυγες;

M: Όλα. Δεν ξέρω τι ν' απαντήσω γιατί δεν υπάρχει κάτι που να λειτουργεί σωστά εξ αρχής, ήδη είναι στα καμπ, αυτό από μόνο του είναι προβληματικό, σχολείο, υγεία., είναι όλα. Δεν ξέρω να απαντήσω σε αυτό. Πιστεύω όλα θέλουν ριζικά αλλαγή.

E: Πώς θα θέλατε να είναι;

M: Σίγουρα δεν θα ήθελα να υπάρχουν καμπ. Θα ήθελα το κράτος να δώσει κτήρια και στην Αθήνα, και στα νησιά υπάρχουν άπειρα κτήρια του Δημοσίου που δεν τα εκμεταλλεύονται και έχουν αφεθεί στο έλεος, θα μπορούσε να φιλοξενηθεί όλος ο προσφυγικός πληθυσμός και άλλος τόσος. Θα μπορούσε η διαδικασία ασύλου να μην κωλυσιεργεί τόσο πολύ. Θα μπορούσε να μην επαναπατρίζει τους ανθρώπους που έφυγαν από τις χώρες τους για να σωθούν και αναγκάζονται να επιστρέψουν πίσω. Γενικά, όλη μεταναστευτική πολιτική πρέπει να αλλάξει.

E: Μάλιστα. Θεωρείται ότι επιχειρείται ένταξη των ανηλίκων προσφύγων στις τοπικές κοινωνίες;

M: Όχι. Είναι αστείο αν το πει κάποιος, ότι επιχειρείται κάποια ένταξη, εκτός αν το πει κάποιο πρόσωπο που δουλεύει σε κρατικές υποδομές. Ο κόσμος δεν θέλει τους πρόσφυγες. Στο νησί είναι λίγοι αυτοί που υποστηρίζουν και βοηθάνε τους πρόσφυγες. Οι περισσότεροι τους αντιμετωπίζουν σαν να είναι εχθρός είτε είναι ενήλικας ο πρόσφυγας είτε ανήλικος. Δεν υπάρχει ευαισθησία προς τα παιδιά, που προβάλλεται συχνά δημόσια. Η ένταξη αυτή επιχειρείται θεωρητικά από το κράτος με την εκμάθηση Αγγλικών και με το να στέλνουν τα παιδιά στο σχολείο, αλλά για μένα αυτό δεν σημαίνει ένταξη, θεωρώ ότι είναι κάτι πάρα πολύ επιφανειακό, δηλ. σαν να τους πετάει ένα κομμάτι ψωμί. Είναι εγκλωβισμένοι αυτοί οι άνθρωποι σαν αν τους έχουν φυλακίσει σε ένα νησί απ' όπου δεν μπορούν να απομακρυνθούν, οπότε ούτε και οι ίδιοι έχουν κάποια επιθυμία να ενταχθούν - η ένταξη είναι πολύ προβληματική λέξη να γίνουν σαν εμάς; Δεν θέλουμε να γίνουμε όλοι μια μάζα. Θέλουμε οι άνθρωποι να κρατήσουν τα χαρακτηριστικά τους και τις αξίες τους. Δεν θα τους κάνουμε Έλληνες. Θεωρώ ότι και αυτοί έχουν αντιδραστικότητα σ αυτό, στο να γίνουν σαν κι εμάς.

E: Στις διάφορες δραστηριότητες και προγράμματα που κάνετε στις ΜΚΟ, οι γονείς συμφωνούν, στηρίζουν τα παιδιά τους; Τα στέλνουν να συμμετέχουν ή δημιουργούν προβλήματα στην προσπάθεια να βοηθήσετε τα παιδιά;

M: Γενικά οι γονείς στηρίζουν πολύ τα παιδιά τους και τα στέλνουν σε εμάς και στις δραστηριότητες. Τα ενισχύουν, τα προωθούν. Δεν έχω αντιμετωπίσει γονείς που να μην έχουν επιτρέψει στα παιδιά τους να έρθουν. Έχουν δε αρκετά στενούς οικογενειακούς δεσμούς νομίζω, ειδικά οικογένειες από την Ανατολή. Τα παιδιά που είναι μεγαλύτερα και προτιμούν να κάνουν άλλα πράγματα αντιμετωπίζονται κάπως πιο ανεξάρτητα άτομα από την οικογένεια τους και δεν τα πιέζουν να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες. Ναι έρχονται πολλοί, τα βοηθάνε οι γονείς τους. Έρχονται βέβαια περισσότερο αγόρια τα κορίτσια περισσότερο μένουν στο σπίτι και βοηθάνε την μητέρα τους στις δουλειές του σπιτιού. Με τόσα που γίνονται στο καμπ πολλοί γονείς φοβούνται να αφήσουν τα κορίτσια να κυκλοφορούν. Νομίζω παίζει και αυτό.

E: Μπορείς να μου πεις, αν έχεις υπόψη σου, ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ασυνόδευτων ανηλίκων;

M: Εμείς ασχολούμαστε γενικά με τα παιδιά, όχι ασυνόδευτα. Για αυτά υπάρχουν άλλες ΜΚΟ. Απ' ό,τι έχω δει, είναι τα πιο ευάλωτα παιδιά γιατί έχουν περάσει όλο αυτό το τραυματικό της μετανάστευσης. Έχουν χάσει τους γονείς τους είτε έχουν μείνει πίσω, είτε έχουν πεθάνει ή τους έχουν επαναπατρίσει, οπότε έχουν πιο βαρύ ιστορικό από τα υπόλοιπα παιδιά. Δεν ξέρω να σας πω κάτι πιο συγκεκριμένο δυστυχώς γιατί δεν δουλεύω εκεί.

E: Γενικά πως μπορείς και ανταπεξέρχεσαι στη δυσκολία αυτής της θέσης. Πως μπορεί να στέκεσαι ως εργαζόμενος στην δική σου ημερία και στο πλαίσιο και συμφέρον του ανήλικου;

M: Είναι γνωστό πως όποιος κάνει αυτή την δουλειά δεν μπορεί να είναι απόλυτα ζεν, ούτε ήρεμος, ούτε τίποτα τέτοιο. Κάθε μέρα πας εκεί βλέπεις όλες αυτές τις αδικίες που γίνονται εις βάρος των παιδιών. Βλέπεις παιδιά που έχουν περάσει τόσα δύσκολα πράγματα στην ζωή τους και μπορεί να είναι μόνο 3 ετών, δεν έχει σημασία, ότι και να είναι ,είναι παιδιά. Βλέπεις την συμπεριφορά από τον στρατό και από τους αστυνομικούς που μπορεί να χτυπήσουν παιδιά. Είναι πολύ συχνό να χτυπήσουν ή να φερθούν βίαια κάποιο παιδί, όταν το βλέπεις αυτό εξοργίζεσαι, θέλεις να σκοτώσεις

όποιον είναι κοντά σου αυτή την στιγμή. Είναι και μια πρόκληση, ότι θες να παλέψεις για τα παιδιά, ενάντια στο κράτος θες να βοηθήσεις για το καλό των παιδιών. Νευριάζεις, θυμώνεις και μετά παίρνεις μια αγκαλιά από το παιδί και γυρνάς χαρούμενος στο σπίτι, γιατί λες, σήμερα κάτι έκανα. Αυτό είναι πάρα πολύ ωραίο να το βλέπεις.

E: Εσείς , τι θα βάζατε ως προτεραιότητα για τους ανήλικους πρόσφυγες, σε ένα δικό σας κέντρο φιλοξενίας;

M: Ποτέ δεν θα έκανα καμπ με αυτούς τους όρους που έχει θέσει το κράτος. Θα είχα διαμερίσματα. Είναι πολύ δύσκολο να το πω εγώ, γιατί δεν έχω τις ανάλογες σπουδές για να προτείνω κάτι τέτοιο. Φαντάζομαι θα παρείχα στα παιδιά διαμερίσματα, θα φρόντιζα να καλύπτω όλες τους τις ανάγκες και θα ρωτούσα και τα παιδιά. Θα συζητούσαμε όλοι μαζί τι πρέπει να φτιάξουμε. Δεν θα αποφάσιζα μόνη μου, εδώ θα έχουμε ένα ψυχολόγο, ένα κοινωνικό λειτουργό... Θα ρωτούσα τα ίδια, θα προσπαθούσα να διαμορφώσουμε όλοι μαζί κάτι'.

E: Πιστεύεις ότι υπάρχουν δικαιώματα που μπαίνουν σε προτεραιότητα στις παρεμβάσεις και άλλα που θεωρούνται δευτερεύοντα;

M: ε κατά κάποιο τρόπο ναι.. όχι ότι συμφωνώ απόλυτα από την άποψη ότι όταν ο άλλος έχει περάσει τόσα πολλά οφείλει να έχει και σπίτι και φαγητό και υγεία και να πηγαίνει στο σχολείο. Γιατί μόνο έτσι θα μπορέσει να ανακάμψει.. τώρα εδώ βέβαια δίνεται προτεραιότητα στο φαγητό ας πούμε και ίσως στη στέγαση.

E: Θεωρείς ότι η ενσωμάτωση και ένταξη είναι στόχοι που μπορούν να επιτευχθούν ή ουσιαστικά είναι κάτι το ακατόρθωτο ;

M: με τις παρούσες συνθήκες θεωρώ είναι κάτι το ακατόρθωτο. Στην Ελλάδα δεν υπάρχει κάτι να λειτουργεί σωστά σε αυτό το θέμα. Ακόμα και να υπάρξουν οι υποδομές θα υπάρξουν αντιδράσεις από τους ανθρώπους. Ακόμα και οι άνθρωποι της τοπικής κοινωνίας να τους δεχόταν τους πρόσφυγες, δεν θα υπήρχαν οι υποδομές. Οπότε με αυτές τις συνθήκες δεν μπορούμε να μιλάμε για ένταξη και ενσωμάτωση. Να ξανά αναφέρω άλλη μια φορά πόσο προβληματική είναι για μένα η έννοια της ενσωμάτωσης

E: Μιλάμε για ένταξη και όχι για αφομοίωση

M: Τι σημαίνει ένταξη; Να ενταχθούν στο δικό μας τρόπο ζωής; Έχουν δικό τους.

E: Να θεωρήσουν ότι εδώ μπορούν να μένουν και να είναι καλά εδώ και αυτοί και οι άλλοι κάτοικοι, διατηρώντας την ιδιαιτερότητα τους. Εγώ έτσι θα το όριζα Την συνύπαρξη.

M: Ναι, η συνύπαρξη είναι κάτι θεμιτό και τελείως διαφορετικό από την ένταξη. Συνήθως η ένταξη και ενσωμάτωση αναπαράγεται από ένα λόγο «δεξιό», που θέλουν να καταρρίψουν την διαφορετικότητα των ανθρώπων που έρχονται στην Ελλάδα. Θέλουν να τους εντάξουν επειδή κάτι φοβούνται. Θέλουν να πετύχουν κάποια ομοιότητα μεταξύ εμάς και των άλλων. Δεν ξέρω πώς να το ορίσω ακριβώς. Αλλά και αυτή η συνύπαρξη που λες θεωρώ ότι είναι κάτι πολύ μακρινό

E: Υπάρχει κάτι άλλο που θα ήθελες να προσθέσεις κάτι που δεν σκέφτηκα εγώ να σε ρωτήσω;

M: Όχι. Νομίζω οι ερωτήσεις ήταν πολλές και πολύ συγκεκριμένες και νομίζω έχουν απαντηθεί όλα, τα πάντα.

E: σε ευχαριστώ πολύ και πάλι.

M: Και εγώ

Συνέντευξη 6

M: Γυναίκα, 30 ετών, ψυχολόγος, case worker

E: Σ ευχαριστώ πάρα πολύ που αποφάσισες να συμμετέχεις στην έρευνα . Να σου πω ότι η συμμετοχή σου είναι προαιρετική, μπορείς να αποχωρίσεις οποιαδήποτε στιγμή θελήσεις χωρίς να υπάρξει κάποια κύρωση. Να σου πω επίσης πως όσα θα αναφέρεις είναι απολύτως εμπιστευτικά και δεν θα αναφέρω προσωπικά σου στοιχεία και τα λεγόμενα σου, με τρόπο που να γίνεσαι αναγνωρίσιμη. Το θέμα της έρευνας είναι οι ανήλικοι πρόσφυγες στα καμπς και τα δικαιώματά τους. Μπορείς να μας πεις λίγα λόγια για την θέση σου, ποιος είναι ο ρόλος στην δουλειά σου τώρα;

M: Το τελευταίο διάστημα, περίπου δύο μήνες και κάτι, είμαι στην Μυτιλήνη στην ομάδα. Είμαι ψυχολόγος και η ομάδα μου παρέχει ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη σε ανήλικους. Πρώτο μέλημα μας είναι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι λόγω αναγκαιότητας, και μετά καλύπτουμε και ανάγκες οικογενειών με μικρά παιδιά, ευάλωτα. Στο τωρινό κομμάτι της δουλειάς μου, επειδή έχω περάσει και από άλλα στάδια σε αυτό το πλαίσιο, κάνουμε καθαρά συνεδρίες οι ψυχολόγοι με τους ανήλικους

E: Πιο πριν τι έκανες και για πόσο καιρό;

M: Πιο πριν ήμουν σε δομή ασυνόδευτων για 9 μήνες στην Αθήνα, και 8 σε κάποιο άλλο νησί. Και εκεί παρείχαμε την ψυχοκοινωνική υποστήριξη, γιατί υπήρχαν και κοινωνικοί λειτουργοί, αλλά σε ένα πιο δομημένο πλαίσιο, καθώς ήταν ξενώνας με πιο πολλά άτομα και προστατευμένο περιβάλλον, που αυτό δεν υπάρχει στο καμπ. Ελεγχόμενο περιβάλλον. Αν συνέβαινε κάτι μπορούσαμε με κάποιο παιδί, μπορούσαμε να το ελέγξουμε και να ελέγξουμε τις συνθήκες τις οποίες θα υπήρχαν μετά, για να μπορέσουμε να ξεπεράσουμε το επεισόδιο που μπορεί να είχε το παιδί. Αυτό στο καμπ δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Όταν πρωτοξεκίνησα, πριν από 2 χρόνια, ήμασταν στην ομάδα του CFS, Child Friendly Space του Ανατολικού Αιγαίου. Ήμασταν στο καμπ και είχαμε ασφαλή ζώνη απασχόλησης και εντοπισμού των παιδιών Πάντα στις δράσεις που είμαι εγώ είναι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι . Μέσα από το CFS μπορούσαμε να εντοπίσουμε ασυνόδευτοι ανήλικοι, που δεν είχαν καταγραφεί ως ασυνόδευτοι ή ευάλωτα συνοδευόμενα παιδιά

E: Πες μου λίγο για τον πληθυσμό που βλέπεις.

M: Εννοείς εθνικότητα ;

E: Εθνικότητα, πόσα άτομα βλέπεις, ποιο είναι το φύλλο τους, ποιες ηλικίες;

M: Οι περισσότεροι είναι σε μεγάλη πλειοψηφία Αφγανοί. Αυτό οφείλεται στο ότι δεν φεύγουν σχεδόν καθόλου, πηγαίνουν για επαναπροώθηση, οπότε μένουν εδώ για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Όλα όσα βλέπω είναι αγόρια, είναι στην συντριπτική τους πλειοψηφία αγόρια. Άλλοι είναι Σύριοι, Πακιστανοί, έχουμε κάποιους Αφρικανούς .

E: Τι ηλικίες;

M: Αυτά που βλέπει κυρίως η ομάδα μου είναι από 15 ετών και πάνω γιατί υπάρχει και η Μετάδραση που λαμβάνει που αναλαμβάνει έως 15 και αναλαμβάνει και τις επιτροπείς. Για αυτό έχουμε από 15 και πάνω.

E: Στην δομή που είσαι ο ανήλικος πληθυσμός είναι προστατευμένος; Υπάρχει κάποιο safe zone, είναι απομονωμένος;

M: Όχι. Η ομάδα καλύπτει και τα δύο καμπ που υπάρχουν στη Μυτιλήνη και το Καρατεπέ και το καμπ της Μόριας. Το Καρατεπέ Είναι πιο προστατευμένο και ελεγχόμενο. Εκεί μεταφέρονται οι ευάλωτες οικογένειες οπότε χαριτολογώντας είναι σαν ένα μικρό χωριό, αν και χωριό δεν μπορείς να το πεις . Καλοδιατηρημένο γιατί ο διοικητής του είναι εξαιρετικά αυστηρός ως προς όλους τους κανόνες και με το παραπάνω , πολλές φορές δυσκολεύει και την ζωή μας όλο αυτό. Υπάρχει ένα αρκετά καλό επίπεδο ζωής για καμπ. Η Μόρια είναι το άλλο κομμάτι, που εγώ είμαι κατά βάση εκεί. Δεν είναι προστατευμένο. Υπάρχει ένας κλειστός προφυλαγμένος χώρος, υποτίθεται για να προστατεύει τα ανήλικα. Ήταν 3 πτέρυγες, όταν λέμε πτέρυγες παραπέμπει καθαρά σε φυλακή, αλλά έτσι τα λένε, χωρισμένες με συρματοπλέγμα και πόρτα κλεισμένη μεταλλική, μέσα στο καμπ, δίπλα στο χώρο που στεγάζονται όλες οι υπηρεσίες και οι οργανώσεις. Είναι 3 διαφορετικοί διάδρομοι γεμάτοι κοντέινερ. Παλιότερα ήταν και οι 3 διάδρομοι για ασυνόδευτους ανήλικους , τους τελευταίους μήνες έχει δοθεί μια πτέρυγα σε οικογένειες που έχουν κυρίως μικρά παιδιά, υποτίθεται πιο προστατευμένα. Η δεύτερη είναι για τους ασυνόδευτους ανήλικους και η τρίτη πτέρυγα είναι για γυναίκες που έχουν φτάσει μόνες τους είτε είναι ανήλικες είτε είναι ενήλικες. Αντιλαμβάνομαι ότι το να μην στοχεύεις στην έρευνά σου στους ασυνόδευτους ανήλικους να μην είναι πάρα πολύ σωστό , επειδή δουλεύω κυρίως με ασυνόδευτους ανήλικους και είναι ο άτυπος διαχωρισμός με την συνάδερφο ψυχολόγο,

ότι επειδή έχω δουλέψει περισσότερο με εφήβους αγόρια και ασυνόδευτους, αναλαμβάνω αυτές τις υποθέσεις και εκείνη δουλεύει περισσότερο με οικογένειες και μικρότερα παιδιά και κοπέλες. Αλλά δεν είναι ο κανόνας αυτός, είναι η κάθε μια με την εμπειρία της αυτό που μπορούμε να δώσουμε καλύτερα οπότε και το χωρίζουμε έτσι. Βέβαια στην πτέρυγα μέσα μένουν και 8χρονα και 10χρονα. Είναι μια πτέρυγα που γίνονται πάρα πολλές φασαρίες, μαχαιρώματα, φωτιές, πολύ έντονες φασαρίες, καυγάδες, να γκρεμίζουν πράγματα, να χτυπιούνται μεταξύ τους. Είναι ένας χώρος που δεν προφυλάσσεται σωστά, τα παιδιά είναι εκτεθειμένα σε αλκοόλ και ναρκωτικά. Είναι πάρα πολύ εύκολο να κάνουν χρήση. Πάρα πολλά ασυνόδευτα κάνουν χρήση ουσιών. Σήμερα είχα συνεδρία με ένα ανήλικο που ήθελε να μου μιλήσει και ο θεός του, που το συνόδευε σαν κηδεμόνας του, το μεγαλύτερο άγχος του ήταν ότι το παιδί θα μπλέξει με κακές παρέες μέσα στο καμπ. Στο δίνω σαν παράδειγμα για να καταλάβεις λίγο. Φανταζόμαστε ότι τα παιδιά που είναι με τις οικογένειες δεν κινδυνεύουν. Δεν ισχύει αυτό. Είναι τόσοι οι κίνδυνοι στο καμπ είτε είναι στην πτέρυγα των ανηλίκων είτε είναι στο έξω καμπ αυτό που δεν είναι η προστατευμένη ζώνη, είναι το καμπ που μένουν όλοι, οικογένειες, ενήλικες, παιδιά που δεν έχουν καταγραφεί λανθασμένα ως ανήλικοι, αλλά έχουν καταγραφεί ως ενήλικοι, μένουν στο έξω καμπ, που οι κίνδυνοι είναι πολλοί μεγαλύτεροι. Δεν υπάρχει καθόλου έλεγχος από οποιαδήποτε αρχή, δεν είμαι υπέρ της αστυνόμευσης, αλλά σε τέτοιους χώρους θα έπρεπε να υπάρχει μεγαλύτερη ασφάλεια.

E: Βασικά αυτή ακριβώς ήταν και η επόμενη ερώτηση μου. Μου περιγράφεις μια κατάσταση παντελούς έλλειψης προστασίας, διόρθωσε με αν έχω καταλάβει λάθος.

M: Όχι δεν έχεις καταλάβει καθόλου λάθος. Υποτίθεται ότι στην πτέρυγα Β των ανηλίκων, υπάρχει μια μεγαλύτερη ασφάλεια, όχι μέσα στην πτέρυγα, απ έξω. Γιατί απ έξω είναι ο χώρος που είναι όλες οι οργανώσεις η αστυνομία, η υπηρεσία ασύλου, η ΕΑΣΟ, όλα αυτά. Οπότε υπάρχει μια μεγαλύτερη ασφάλεια, αλλά και πάλι δεν μπορείς να προλάβεις. Αν σκεφτείς ότι ένα κοντέινερ χωράει περίπου 25 παιδιά να κοιμηθούν άνετα και κοιμούνται μέσα πάνω από 40 άτομα, γιατί υπάρχει υπερπληθυσμός, που σημαίνει ότι κοιμούνται στο πάτωμα, κοιμούνται 2 αδέρφια στο ίδιο κρεβάτι, ότι δεν υπάρχει χώρος να αναπνεύσουν, ότι ο ένας μπορεί ακόμα και κατά λάθος, αν και δεν το υποστηρίζω αυτό, να πάρει ένα ξένο αντικείμενο γιατί το μπέρδεψε. Οι κλοπές λοιπόν είτε γίνονται κατά λάθος είτε όχι είναι πολύ συνηθισμένο και οδηγούν πολύ συχνά σε καυγάδες. Η ασύδοτη χρήση αλκοόλ, ουσιών ναρκωτικών παίρνουν τα παιδιά που

βρίσκονται σε ένα καθεστώς ατέρμονης παραμονής και αναμονής. Υπάρχουν παιδιά που βρίσκονται σε αναμονή ενάμιση χρόνο, ασυνόδευτα, ανήλικα, που δεν έχουν καν μεταφερθεί σε δομή φιλοξενίας. Αν μιλάμε για δικαιώματα παιδιών μπορώ να σου πω πολλά πράγματα που αφορούν την νομική υποστήριξη.

E: Ναι με αφορούν τα δικαιώματα φυσικά. Θα σε ρωτήσω.

M: Ωραία. Να το πάμε σιγά-σιγά να μου κάνεις την ερώτηση για να μη ξεφεύγω πολύ;

E: Όχι όχι, ό,τι λες είναι χρήσιμο, μην νιώθεις ότι ξεφεύγεις. Μην αγχώνεσαι για αυτό καθόλου. Πες μου κιόλας, αφού ανέφερες για τα δικαιώματα και συνδέεται και με την ασφάλεια πολύ, πιστεύεις ότι έχεις επαρκή γνώση των δικαιωμάτων του παιδιού;

M: Όχι, σαφώς και δεν έχω, αν και έχω κάνει και εκπαίδευση. Θεωρώ ότι είναι κάποιοι τομείς που ποτέ δεν μπορεί να πει κανείς ότι έχει επαρκή γνώση, σίγουρα κάτι θα ξεφύγει. Ξέρω ποια είναι τα βασικά δικαιώματα του παιδιού και όλη η εκπαίδευσή μου γύρω από αυτό το πλαίσιο ήταν, για τα δικαιώματα του παιδιού και των πληθυσμών εν κινήσει. Νομίζω αν δεν είμαι εξειδικευμένη και μόνο σε αυτό το κομμάτι, δεν μπορώ να σου πω ότι γνωρίζω επαρκώς τα δικαιώματα του παιδιού. Σίγουρα κάτι θα μου ξεφεύγει. Όποιος δεν έχει εξειδικευτεί και το πει αυτό, θα λέει ψέματα, δεν μπορεί σε αυτό το πλαίσιο να γνωρίζει τα πάντα. Μπορώ να σου πω και για συμπεριφορές αρχών μέσα στο καμπ, οι οποίες είναι απαράδεχτες.

E: Για πες μου.

M: Ανήλικοι κατηγορούνται αναπόδεικτα, κατηγορούνται για διακίνηση ναρκωτικών. Τα ίδια τα παιδιά κάνουν παράπονα για απαράδεκτη συμπεριφορά απέναντι τους, τους πετάνε το φαγητό σαν να είναι ζώα δεν τους το μοιράζουνε,- πιασε έλα, σκυλάκι, τα παιδιά το αντιλαμβάνονται αυτό. Τα περισσότερα βρίσκονται σε μια διαρκή αγχώδη διαταραχή, που είναι η πιο συνήθης διάγνωση που κάνουμε, γιατί ζούνε μέσα σε μια κατάσταση φόβου η μια εθνικότητα φοβάται την δε γιατί είναι πιο δυνατή γιατί είναι πιο φωνακλάδες, γιατί κάνουν πιο πολύ φασαρία, γιατί έχουν μαχαίρια που κρύβουν στις τσάντες τους. Κανένας υπεύθυνος δεν το ακούει αυτό. Υποτίθεται υπάρχουν κάποιοι που είναι υπεύθυνοι της πτέρυγας που προσπαθούν να νοιαστούν για τα ανήλικα και να κάνουν κάτι, που δεν συμβαίνει. Αντίστοιχα η συμπεριφορά δεν είναι καλή και προς τις οικογένειες, αλλά στους ασυνόδευτους ανήλικους είναι πιο έντονο το πρόβλημα γιατί θεωρούνται αυτόματα παραβατικοί. Χωρίς να έχουν κάνει κάτι, επειδή

είναι ασυνόδευτος ανήλικος σημαίνει ότι σίγουρα θα μπλέξει κάπου. Αυτή είναι η λογική τους. Οι οικογένειες, σίγουρα υποφέρουν. Υπάρχει μια διαδικασία, την οποία δεν γνωρίζω, με την οποία οι άνθρωποι βγάζουν μια κάρτα και παίρνουν ένα χρηματικό ποσό για να συντηρούνται από τη UNHCR. Αργεί πάρα πολύ, αυτή η διαδικασία και έχουμε αντιμετωπίσει γιαγιάδες και παππούδες με ανήλικα 3 έως 5 χρονών που τα συνοδεύουν και τα παιδιά δεν έχουν ρούχα να φορέσουν, είναι βρεγμένα, δεν έχουν πάνες να τα αλλάξουν, δεν έχουν γάλα και κρέμες να τα ταΐσουν, γυρνάνε στο καμπ ψάχνοντας κάποιον να τους βοηθήσει. Είναι μια κατάσταση που όλοι είναι παρατημένοι . Ήμουν σε καμπ από τα 15 έως το 16 , την άνοιξη, δεν ήταν ίδια ή κατάσταση. Σκέψου ότι τότε ήταν οι μεγάλες ροές . Το μεγάλο το κύμα που ήταν το 15 Ξεκίνησε από το καλοκαίρι του 15 και έφτασε μέχρι και το 16 όταν έκλεισαν τα σύνορα, τον Μάρτιο. Σε αυτό το διάστημα από το Φθινόπωρο, ήμουν σε καμπ, στις πολλές αφίξεις και δεν ήταν έτσι η κατάσταση. Τώρα απλά είναι παρατημένοι μικροί και μεγάλοι. Τώρα όσο αφορά τις νομικές διαδικασίες, παίρνουμε απορριπτικές για αιτήματα οικογενειακής επανένωσης ανηλίκων, μόνο οι ανήλικοι μπορούν να κάνουν αίτημα επανένωσης, με το μέλος που βρίσκεται στην Ευρώπη παίρνουνε απορριπτική απάντηση από την αντίστοιχη Ευρωπαϊκή χώρα, γιατί αμφισβητεί η χώρα αυτή την αξιοπιστία που εξακριβώνεται στην Ελλάδα της ανηλικότητας. Είναι βεβαία πολύ τραγικό πως στην Μυτιλήνη πως γίνεται και θα έπρεπε να το αμφισβητούν, αλλά όχι όλης της Ελλάδας, γιατί στην Αθήνα όταν ήμουν και χρειάστηκε να το κάνουν για κέντρα φιλοξενίας, age assessment και το έκαναν μια χαρά. Θέλω να πω ότι, δεν είναι παντού έτσι. Στην Μυτιλήνη απλά σε βλέπει ένας γιατρός, οδοντίατρος, βλέπει αν έχεις φρονιμίτες και λέει είσαι ενήλικας, αν δεν έχεις , δεν είσαι ενήλικας γράφει αυτό ακριβώς πάνω, στην εκτίμηση ενηλικότητας, «Έχει φρονιμίτες», άρα είναι ενήλικας. Καμία αξιοπιστία. Το βλέπω και εγώ, όμως με εκνευρίζει πάρα πολύ ,ότι δεν ζητάνε οι χώρες αυτές, επαναληπτική μέθοδο πιο αξιόπιστη , η οποία γίνεται. Όταν ήμουν στην Αθήνα και χρειάστηκε να κάνουμε age assessment, κάναμε και στα δόντια και στα οστά του καρπού και δεν θυμάμαι που αλλού ήταν τριπλό, που είναι πιο αξιόπιστο, κανείς δεν μπορεί να απαντήσει 100%, αλλά είναι το πιο αξιόπιστο. Χωλαίνει πάρα πολύ ο τρόπος καταγραφής όλων των ανθρώπων αλλά οι ενήλικοι κάπου φωνάζουν, κάτι κάνουν και ακούγονται, οι ανήλικοι ειδικά οι ασυνόδευτοι μπορεί να μείνουν και ένα μήνα στη λίστα καταγραφής , που σημαίνει ότι δεν έχουν ούτε καν κρεβάτι. Μένουν σε μια τεράστια σκηνή και περιμένουν να καταγραφούν για να προχωρήσουν στο υπόλοιπο καμπ. Είναι πολύ αμφισβητήσιμος ο τρόπος που γίνονται οι καταγραφές, γιατί πάρα

πολλές φορές ανήλικοι έχουν καταγραφεί ως ενήλικοι παρά το γεγονός ότι έχουν δηλώσει ότι είναι ανήλικοι, χωρίς να έχουν περάσει από την αντίστοιχη εκτίμηση ψυχολόγου, όπου περνάνε στο ΚΕΕΛΠΙΝΟ ή age assessment. Όποιο και αν είναι αυτό, έστω και με τους φρονιμίτες και αυτό τους στερεί πολλά δικαιώματα

E: Μάλιστα. Έχεις αναφέρει πάρα πολλά και πολύ σημαντικά. Ουσιαστικά πιστεύεις ότι είναι σε θεωρητικό επίπεδο τα δικαιώματα. Το πλαίσιο στηρίζει τα δικαιώματα των ανήλικων;

M: Όχι .

E: Κρατικές παρεμβάσεις εκεί που είσαι υπάρχουν;

M: Τι εννοείς

E: κάποιιοι μου έχουν αναφέρει το ΚΕΕΛΠΙΝΟ. Υπάρχει συνεργασία κράτους και ΜΚΟ;

M: Το ΚΕΕΛΠΙΝΟ, την υπηρεσία ασύλου. Δεν ξέρω αν έχουμε κάτι άλλο. Προφανώς δεν αναφερόμαστε στην διοίκηση του καμπ, που είναι κρατική. Η διοίκηση, έχει και τους εργαζόμενους, που εργάζονται στις 3 πτέρυγες και φροντίζουν τις υποθέσεις. Δεν τους κατηγορώ πλέον, γιατί είναι τόσες πολλές οι υποθέσεις και τόσοι πολλοί οι κίνδυνοι και 3 άνθρωποι σε μια πτέρυγα που μένουν 200 άτομα δεν μπορούν να κάνουν κάτι. Αυτή την στιγμή αγγίζουν τα 360 ασυνόδευτα ανήλικα. Τα συνοδευόμενα με τις οικογένειες δεν ξέρω πόσα είναι γιατί καταγράφονται ως οικογένειες, αλλά τα βλέπω τριγύρω, είναι πάρα πολλά. Να μην αναφερθούμε στις συνθήκες φιλοξενίας, ο Ξένιος Δίας θα γελάει μαζί μας, με καλοκαιρινές σκηνές που μπάζουν, που κάνει κρύο, που βρέχονται, που μουσκεύονται, που θα ψοφήσουν από το κρύο. Ευτυχώς δεν κάνει το πάρα πολύ κρύο ακόμα στην Μυτιλήνη. Με τις πρώτες μπόρες, πριν 2 εβδομάδες έγιναν ποτάμια τα πάντα. Υπάρχουν σκηνές παντού. Υπάρχει μια ανηφόρα που ήταν για αυτοκίνητα και όχι για να την περπατάς, που δεν μπορώ να την ανεβώ και λαχανιάζω, είναι πάρα πολύ απότομη, είναι η βασική ανηφόρα του καμπ που περνά σε όλες τις πτέρυγες με τα κοντέινερ και τις σκηνές. Ακόμα και εκεί έχουν στηθεί σκηνές, στην ανηφόρα. Είναι παντού γεμάτο. Έχουν στήσει και εκτός καμπ. Η Μόρια έχει 2 εισόδους. Η μια η κάτω η βασική που είναι η πρόσβαση στις πτέρυγες των ανηλικών και σε όλες τις υπηρεσίες. Η πάνω είναι μια μικρή που την χρησιμοποιούν συνήθως οι εργαζόμενοι, γιατί είναι κάποια γραφεία στο τελευταίο level του καμπ, οπότε για να

μην περνάμε όλο αυτό και έχουμε την βασική ανηφόρα μπαίνουμε από εκεί για να πάμε στα απ ευθείας στα γραφεία Η πόρτα ήταν πάντα κλειστή με έλεγχο της αστυνομίας . Έμπαινες « Ποιος είσαι;», το καρτελάκι, η ταυτότητα σου . Τις τελευταίες μέρες έχω διαπιστώσει η πόρτα είναι μονίμως ανοικτή γιατί σε ένα χώρο που είναι στο βουνό, δίπλα στο καμπ έχουν στηθεί πάρα πολλές σκηνές, γιατί δεν χωράνε μέσα στο καμπ, οπότε έχουν αφήσει την είσοδο ανοικτή για να μπει ο κόσμος, το οποίο φυσικά δημιουργεί πολύ μεγάλα θέματα έλλειψης ασφάλειας, αφού μπορεί να μπει οποιοσδήποτε μέσα αφού δεν ελέγχεται. Αυτά. Στα λέω λίγο μαύρα αλλά έτσι είναι.

E: όχι, πολύ ωραία. Πέρα από το κράτος, συνεργασία μεταξύ των ΜΚΟ θεωρείς ότι υπάρχει και αν υπάρχει πως είναι; Είναι αποτελεσματική; Δεν είναι; Υπάρχουν προβλήματα ;

M: Σε γενικές γραμμές είναι καλή. Βέβαια επειδή είμαστε ο μόνος actor που δουλεύουμε ανήλικους, είμαστε το focal point για τους ανήλικους, που σημαίνει οποιαδήποτε οργάνωση εντοπίσει το οποιαδήποτε ακόμα και αν είναι ιατρικό που εμείς δεν καλύπτουμε ιατρικό και αφορά ανήλικο, τον κάνει παραπομπή σε εμάς. Αυτό το λέω , όχι σαν παράπονο που έχουμε πολύ δουλειά, αλλά δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν 360 ασυνόδευτα ανήλικα και να υπάρχουν μόνο 11 άνθρωποι που δουλεύουν για αυτά. Δεν μπορώ δε να σου πω τον συνολικό αριθμό ανηλίκων που είναι σε οικογένειες. Αν είναι 360 τα ασυνόδευτα, τα παιδιά των οικογενειών, αγγίζουν τα 600 με 700. Είναι πάρα πολλές οι οικογένειες με παιδιά, οπότε μπορεί να φτάνουν και τα 1000 και μην το έχω στο μυαλό μου. Αν υπάρχουν μόνο 11 άνθρωποι μαζί με τους case workers, δικηγόρους, ψυχολόγους, διερμηνείς, όλη την ομάδα , που δουλεύει για τα ανήλικα έχουμε πρόβλημα. Δηλαδή σαν οργάνωση του καμπ έχουμε πρόβλημα, σαν οργανώσεις γενικώς, σαν Ύπατη Αρμοστεία, σαν άνθρωποι που υποτίθεται κάνουμε κάτι για τους ανήλικους . Έχουμε πρόβλημα, γιατί δεν φτάνουν. Έχουμε αγγίζει το όριο στις υποθέσεις μας και συνεχώς δεχόμαστε και άλλες παραπομπές. Αν θέλουμε να προστατεύσουμε τα δικαιώματα των παιδιών τότε χρειάζεται ένα δυναμικό τουλάχιστον 30 ανθρώπων να δουλεύει για αυτά.

E: Σίγουρα είναι πολύ σημαντικό για την αξιοπρεπή διαβίωση.

M: Ναι, δεν φταίει η οργάνωση η δική μου, ούτε κάποια άλλη, απλά δεν έχει αξιολογηθεί σωστά αυτή η ανάγκη.

E: Άρα πιστεύεις δεν υπάρχει θέμα στην συνεργασία, αλλά στην υποστελέχωση και υπερπληθυσμό.

M: Ναι. Μας έχουν εξυπηρετήσει η άλλες οργανώσεις, δεν υπάρχει τέτοιο θέμα.

E: Σχετικά με την καθημερινότητα στα καμπ, ποια είναι αυτή; Υπάρχει ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα που κάνουν τα παιδιά όταν ξυπνάνε; Την ώρα που κοιμούνται; Πως είναι η ζωή τους ;

M: Για τους ανήλικους;

E: Ναι. Αν θέλεις να αναφέρεις κάτι ειδικό για τους ασυνόδευτους, εννοείται μπορείς να το κάνεις

M: Ήταν οι Save the children είχαν αναλάβει το αυτό κομμάτι των δραστηριοτήτων η οποία αποσύρθηκε από τις δραστηριότητες της και μέχρι τέλους του χρόνου θα έχει τελειώσει από τα καμπ και την Ελλάδα, που σημαίνει έχουμε μια έλλειψη σε αυτό το κομμάτι. Γίνονται κάποια μαθήματα στην πτέρυγα των ανήλικων Αγγλικά και ελληνικά, δεν ξέρω πόσες φορές την εβδομάδα νομίζω δύο. Είναι μια προσπάθεια που δεν είναι σωστή γιατί δεν υπάρχει συγκεκριμένος χώρος, δεν υπάρχει παρακολούθηση . Απλά κάνουν κάποια μαθήματα και δεν υπάρχει τίποτε άλλο. Είναι όλη μέρα στα κρεβάτια τους ή έξω και πίνουν Βασική δικαιολογία των παιδιών που πίνουν είναι ότι « όταν πίνω δεν σκέφτομαι την κατάσταση στην οποία βρίσκομαι και δεν καταλαβαίνω τι συμβαίνει γύρω μου και περνά γρήγορα ο χρόνος» . Δεν υπάρχει κάτι άλλο να κάνουν. Υπάρχει ένας χώρος στην Μυτιλήνη όπου χρηματοδοτείται από μια άλλη οργάνωση και δουλεύει με εθελοντές που κάνει δωρεάν μαθήματα όλων των γλωσσών για όλο τον πληθυσμό είτε είναι Έλληνες είτε είναι πρόσφυγες, οτιδήποτε. Προτρέπουμε τα παιδιά να πάνε εκεί αφού είναι δωρεάν, αλλά υπάρχει πρόβλημα με την μετακίνηση τους γιατί με το αυτοκίνητο είναι ένα τέταρτο το καμπ από την πόλη, οπότε πρέπει να πάρει το λεωφορείο και είναι συγκεκριμένα δρομολόγια και δεν έχουν τα παιδιά λεφτά για εισιτήρια. Επίσης η ομάδα έχει γράψει παιδιά στο τμήμα ένταξης στο νυκτερινό σχολείο, αλλά δεν μπορούν να πάνε γιατί το τελευταίο λεωφορείο φεύγει στις 9 και το σχολείο τελειώνει στις 10 και δεν μπορούν να γυρίσουν πίσω μετά. Ξέχασα να σου πω πως όταν τα παιδιά έχουν κάνει αίτημα για άσυλο και παίρνουν απορριπτική απόφαση έχουν ένα διάστημα για να κάνουν ένσταση και όταν περάσει το διάστημα και δεν κάνουν σημαίνει ότι αποδέχονται την απόρριψη και υποχρεούνται οι αρχές να τους

βάζουν στο προαναχωρησιακό κέντρο. Το οποίο είναι καθαρά κράτηση για επαναπροώθηση. Τα παιδιά, επειδή δεν υπάρχουν πολλοί διερμηνείς, δεν υπάρχει ευσυνειδησία του προσωπικού που το κάνει αυτό, δεν ενημερώνονται για το ότι μπορούν να κάνουν ένσταση απλά περνάνε οι μέρες και βρίσκονται στην κράτηση.

E: Αλήθεια;

M: Ναι. Έχει τύχει να μας παραπέμψουν υποθέσεις που είναι στην κράτηση γιατί κάποιος δεν τους το είπε αυτό ή τους το είπε ο υπάλληλος στα αγγλικά σε ένα παιδί που δεν μιλά αγγλικά και περίμενε να καταλάβει και από την στιγμή που το παιδί δεν του είπε «Ναι, ναι, θέλω να μου βρεις δικηγόρο από το κράτος για να μου το κάνει αυτό» δεν το έκανε ποτέ. Δικαιώματα όπως είναι η εκπαίδευση έρχονται σε πολύ δεύτερη μοίρα σε αυτή την φάση..

E: Μάλιστα. Ας επιστρέψουμε στις δραστηριότητες που λέγαμε πριν και θα επανέλθουμε σε αυτό που μου είπες. Οι δραστηριότητες που υπάρχουν μέσα στο καμπ, κατά πόσο θεωρείς στοχεύουν στο βέλτιστο συμφέρον των παιδιών;

M: Καθόλου. Γιατί δεν υπάρχουν. Υπάρχουν μόνο δύο μαθήματα για τους ασυνόδευτους της πτέρυγας. Είναι λίγο μπέρδεμα για το τι χρειάζονται αυτά τα παιδιά, είναι παιδιά που χρειάζονται το παιχνίδι για να ξεφύγουν, οι πιο μεγάλοι δεν χρειάζονται το παιχνίδι, δεν πέρασαν μια θάλασσα και ένα πόλεμο, για να φτάσουν εδώ και να φτιάξουν ομάδα μπάσκετ ή ποδοσφαίρου. Το έχω ακούσει από τους ίδιους τους ανθρώπους, να το λένε αυτό, δεν είναι δική μου άποψη.

E: Δηλαδή;

M: Ένας νεαρός στα 18,19, που μπορεί να ήταν ενήλικας, αλλά δεν ήταν μακριά από τις ηλικίες που βλέπω εγώ, ρώτησε έναν από κάποια οργάνωση, εσείς τι κάνατε εδώ; Γιατί ήταν μια καινούρια ομάδα και του είπε εγώ κάνω αθλήματα και γυρνά και του απαντά « Δεν περάσαμε όλα αυτά, για να έρθουμε εδώ να παίξουμε ποδόσφαιρο». Τα παιδιά με μικρές ηλικίες σύμφωνα με την εμπειρία μου μέχρι 12 χρονών περίπου, βαριά 13, θέλουν πάρα πολύ το παιχνίδι. Δεν καταλαβαίνουν τι ακριβώς συμβαίνει για αυτά είναι μια απλή αλλαγή στην ζωή τους. Δεν έχουν συνειδητοποιήσει σε τι συνθήκη βρίσκονται. Οι γονείς δεν τα ενημερώνουν για τίποτα. Οπότε το παιχνίδι είναι πολύ σημαντικό, είναι βασικό, κοινωνικοποιούνται. Είναι παιδιά. Από τα 12 και πάνω, ειδικά όταν έχεις να αντιμετωπίσεις 13χρονα και 14χρονα που ήταν children soldiers στη

Συρία, δεν περιμένεις να παίξουν μπάλα. Όλη αυτή η ένταση που υπάρχει στο καμπ, είτε είναι στην πτέρυγα είτε είναι εκτός, οι διαταραχές που έχουν θεωρώ ότι δημιουργήθηκαν εδώ. Ένα παιδί μου λέει ότι έφυγα από ένα πόλεμο και ήρθα εδώ για να είμαι κάθε μέρα σε άλλο πόλεμο μεταξύ των παιδιών και ότι ακούει την φασαρία και παθαίνει κρίσεις πανικού, γιατί ξυπνάνε μέσα του όλες οι εμπειρίες του πολέμου. Δεν είναι ασφαλές περιβάλλον για τα παιδιά. Αυτό που δυσκολεύονται πάρα πολύ οι άνθρωποι για να καταλάβουν είναι ότι όταν εμείς λέμε παιδιά, φανταζόμαστε οι Έλληνες, ότι και στα 22 είναι παιδιά. Οι άνθρωποι αυτοί από τα 14, 15 έχουν γίνει άντρες για να καταφέρουν να έρθουν εδώ, οπότε εγώ δεν τα αντιμετωπίζω τόσο πολύ ως παιδιά. Δουλεύω σύμφωνα με τα δεδομένα ότι είναι παιδιά, αλλά δεν θα του πω « αγόρι μου βάλε την μπλουζίτσα σου να μην κρυώσεις» για παράδειγμα.

E: Καταλαβαίνω απόλυτα αυτό που λες, με βάση αυτό θέλω να σου κάνω μια ερώτηση που ουσιαστικά την έχεις απαντήσει, αλλά για να μην απορρέει από τα λεγόμενα σου... σχετικά με τον τρόπο που δομούνται τα προγράμματα και την συνεργασία των ΜΚΟ μπορεί να υπάρχουν κάποια κενά σε ορισμένες ανάγκες του ανήλικου πληθυσμού ή κάποιες αλληλοεπικαλύψεις σε κάποιες άλλες ανάγκες ;

M: Μόνο ελλείψεις έχω δει. Αλληλοεπικαλύψεις δεν έχω δει, αλλά φυσικά και υπάρχουν . γιατί η κάθε οργάνωση καλύπτει ένα κομμάτι που θεωρεί ότι είναι σημαντικό. Δεν υπάρχει κοινός σχεδιασμός για όλες τις ανάγκες των ανηλίκων . Δεν υπάρχει η Ύπατη που έχουν αυτό το ρόλο που θα σχεδιάσει από την αρχή μέχρι το τέλος και θα αναθέσει ως πούμε MSF το ιατρικό κομμάτι για τα παιδιά και τους ενήλικες, θα αναθέσει στους Save the Children το εκπαιδευτικό και την προστασία , θα αναθέσει σε κάποια άλλη οργάνωση το ψυχολογικό ή το νομικό ή οτιδήποτε. Όπως επίσης δεν υπάρχουν και δικηγόροι μέσα στο καμπ, που να δραστηριοποιούνται μέσα στο καμπ, είναι δύο δικοί μας και άλλοι 3 νομίζω .

E: Άρα ελλείψεις και όχι αλληλοεπικαλύψεις . Πως πιστεύεις ότι θα μπορούσε να βελτιωθεί η υπάρχουσα κατάσταση ;

M: Με καλύτερο, συνολικά σχεδιασμό των δράσεων . Είμαστε μια ομάδα 11 ατόμων . Θα μπορούσε να ήταν 3 ομάδες σαν εμάς. Θα είχαν καλύτερα αποτελέσματα .

E: Άρα πιστεύεις ότι είναι πολύ σημαντικά τα ζητήματα της οργάνωσης .

M: Η οργάνωση που δουλεύω, δεν παίρνει τέτοια απόφαση, καταθέτει η Ύπατη το πρόγραμμα και το αναθέτει στην οργάνωση αυτή και λέει «Θέλω αυτό το προσωπικό». Οπότε σίγουρα χρειάζονται παραπάνω άτομα

E: Πιστεύω ότι αυτό που λες είναι πολύ σημαντικό το θέμα του σχεδιασμού των παρεμβάσεων. Σε σχέση με τα προβλήματα του ανήλικου πληθυσμού, ποια πιστεύεις ότι είναι τα κυριότερα;

M: Σε σχέση με την καθημερινή ζωή ή σε σχέση με τα αιτήματά τους.

E: Ότι πιστεύεις εσύ ότι είναι σημαντικό

M: Η ασφάλειά τους. Ο χώρος που ζουν και κοιμούνται δεν υπάρχει ασφάλεια και ηρεμία. Αν στα κοντέινερ κοιμούνταν 20 παιδιά και είχε τι καθένα το προσωπικό του χώρο, θα ήταν πολύ λιγότεροι οι καβγάδες. Αν δούλευαν σωστά τα πάντα και τα παιδιά έφευγαν στην ώρα τους ή δεν έφευγαν στην ώρα τους ή τουλάχιστον έπαιρναν τις απαντήσεις στην ώρα τους για τις υποθέσεις τους, δεν θα υπήρχε τόση προσμονή και δεν θα υπήρχε τόση ανυπομονησία, τόση αναστάτωση. Δεν μπορείς να έχεις πτέρυγα ανηλίκων χωρίς να έχεις μέσα εξειδικευμένο προσωπικό ψυχολόγους κοινωνικούς λειτουργούς να δουλεύουν με τα παιδιά. Γιατί όταν το παιδί πάρει την αρνητική απάντηση και χαρακωθεί ποιος θα ασχοληθεί μαζί του; Το τραγικό που δεν πρέπει να αναφερθεί πουθενά, η δουλειά που κάνω εδώ, για μένα, είναι σχεδόν άχρηστη. Για το ότι βλέπω και παρακολουθώ περιστατικά συστηματικά 1 ώρα την εβδομάδα, τι να του κάνει 1 ώρα την εβδομάδα στις συνθήκες που ζει. Μια τρίχα από τα μαλλιά του πειράζω κάθε φορά. Δεν μπορώ να ανοίξω ούτε τραύμα, ούτε πένθος, ούτε τίποτα, είναι πληθυσμός εν κινήσει, δεν ξέρω πότε θα φύγει. Κάνω απλά μια συμβουλευτική, που τί κάνει; Για μία ώρα την εβδομάδα για ένα παιδί που καθημερινά είναι αντιμέτωπο με ένα σωρό προβλήματα.

E: Είναι δηλαδή το ζήτημα της ψυχολογικής παρέμβασης πολύ ιδιαίτερο.

M: Είναι γιατί δεν είναι εξοικειωμένοι, ούτε αυτοί οι πληθυσμοί με τον ψυχολόγο, ουσιαστικά τι συζητάμε, σκέψεις, φοβίες, ότι θέλω να πάω να μείνω σε ένα σπίτι και να φύγω από το καμπ; Αυτά είναι που μπορείς να συζητήσεις με τα παιδιά. Όταν είσαι σε μια δομή φιλοξενίας σε ένα σπίτι, που έχεις ένα πλάνο, ένα ελεγχόμενο περιβάλλον, μπορείς να δουλέψεις καλύτερα κάποια πράγματα. Εδώ στο καμπ δεν είναι τόσο εύκολο έως καθόλου.

E: Σχετικά με την ένταξη πιστεύεις ότι επιχειρείται η ένταξη των ανήλικων προσφύγων στην τοπική κοινωνία ;

M: Όχι ιδιαίτερα. Είναι ανά περίπτωση. Πόσο θα το προσπαθήσει και ο ανήλικος, η τοπική κοινωνία δεν νομίζω ότι κάνει κάτι . Είναι και αρκετά αρνητική . Δεν είναι από τις χειρότερες στην Σάμο ήταν αρκετά πιο δύσκολα τα πράγματα. Αν ο ίδιος ο ανήλικος προσπαθήσει να εμπλακεί και στο σχολείο με οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα ,ναι . Αλλιώς η κοινωνία δεν θα τον τραβήξει.

E: Μέσω των οργανώσεων θα μπορούσε να είναι η ένταξη. Εννοώ αν πιστεύεις ότι επιχειρείται από την πλευρά των οργανώσεων ;

M; με ποιο τρόπο εννοείς, δεν καταλαβαίνω;

E: Να αναφέρω ένα παράδειγμα. Έχουμε μια οργάνωση στην Αθήνα που πηγαίνει τα Σαββατοκύριακα πρόσφυγες εκδρομές στα μουσεία, στα μνημεία, στις γύρω περιοχές. Θα μπορούσε με την εκμάθηση της γλώσσας.

M: Όχι όχι όχι δεν υπάρχουν αυτά στα νησιά. Τώρα για την εκμάθηση της γλώσσας... Εξαρτάται πως γίνεται. Θεωρώ ότι δεν υπάρχει... Γιατί ουσιαστικά είμαστε σε transit σημείο. Στην Αθήνα οι άνθρωποι, ναι μεν υπάρχουν πάρα πολλοί που είναι στην μέση του ταξιδιού τους , αλλά είναι και πολλοί που θα μείνουν στην Αθήνα, οπότε έχουν φτάσει στον προορισμό τους . Εδώ σίγουρα δεν είναι κάποιος στον προορισμό του , οπότε δεν ασχολείται κάποιος ιδιαίτερα με αυτό.

E: Αναφορικά με τις ελάχιστες δραστηριότητες που ανέφερες ή με τις θέσεις σου ως ψυχολόγος, επειδή μου είπες ότι δεν βλέπεις παιδιά με οικογένειες, οι γονείς στηρίζουν την συμμετοχή τους και την επαφή με τις οργανώσεις και τις δραστηριότητες, την επαφή με τον ψυχολόγο ή προσπαθούν κατά κάποιο τρόπο να την εμποδίσουν;

M: Δεν την εμποδίζουν αλλά διατηρούμε μια αμφιβολία για πιο λόγο την στηρίζουν. Δηλαδή έχει περάσει πάρα πολύ στον κόσμο ότι το να πας στον ψυχολόγο, θα σου δώσει ευαλωτότητα και θα φύγεις πιο γρήγορα. Μπορεί κάποιος να πει το παιδί μου έχει πρόβλημα και να τον δει ο ψυχολόγος και να είναι μια χαρά

E: Τώρα σε σχέση με τους ασυνόδευτους που δουλεύεις σε αυτό το κομμάτι. Πιστεύεις έχουν ιδιαιτερότητες σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό;

M: Ναι. Μια πολύ βασική, ότι είναι και παιδιά και άντρες και αυτό δυσκολεύει πάρα πολύ την προσέγγιση τους γιατί αν τον αντιμετωπίσεις ως παιδί θα σου πει « Ξέρεις τι πέρασα για να έλθω εδώ;» και θα έχει απόλυτο δίκιο. Αλλά εκεί που πας να του μιλήσεις ως έμπειρου τέλος πάντων που έχει περάσει πράγματα στην ζωή του, του βγαίνει το παιδί από μέσα και θα αρχίσει να κλαίει και θα σου λέει «Και εγώ παιδί είμαι και θέλω την μαμά μου». Είναι πολλοί λίγοι οι άνθρωποι που δουλεύουν σε φορείς και πραγματικά θέλουν να τους βοηθήσουν επειδή είναι ασυνόδευτοι ανήλικοι και αντιμετωπίζουν πολλές περισσότερες δυσκολίες, γιατί κουβαλάνε ένα πολύ μεγάλο βάρος, τώρα όχι τόσο συχνά, γιατί έχουν αλλάξει οι συνθήκες, αλλά πιο πριν, περίμεναν να φτάσουν εκεί που ήθελαν για να καλέσουν την οικογένεια τους . Κουβαλάνε το βάρος της σωτηρίας της οικογένειας ίσως. Είναι ένας πολύ ιδιαίτερος πληθυσμός.

E: Ναι, σίγουρα είναι πολύ ιδιαίτερος. Σχετικά με εσένα ως εργαζόμενη, πώς καταφέρνεις να ισορροπήσεις σε μια τέτοια θέση;

M: Η αλήθεια είναι ότι σε αυτή την θέση που είμαι τώρα, δεν έχω βρει αυτή την ισορροπία, γιατί είμαι και 2 μήνες και κάτι μέρες. Στα προηγούμενα που ήταν δομές φιλοξενίας, αν ρωτήσεις αυτά τα παιδιά στο ανθρωπιστικό πλαίσιο έδινες ένα πολύ μεγάλο κομμάτι του εαυτού σου και επειδή έχεις να κάνεις με ανθρώπους παίρνεις πίσω και πράγματα. Αυτό που εισπράττεις με τα παιδιά που δουλεύεις είναι ευγνωμοσύνη, είναι χαρά, είναι αγάπη, που την δείχνουν με οποιοδήποτε τρόπο, αυτό είναι και ανατροφοδότηση. Φορτίζεις και συνεχίζεις. Εδώ τα πράγματα είναι πιο δύσκολα, οπότε δεν το έχω βρει ακριβώς. Νομίζω έχω αποθέματα από το παρελθόν . Όταν τελειώσουν αυτά τα αποθέματα, δεν ξέρω.

E: Τι εννοείς;

M: Πως θα αντέξω;

E: Τι εννοείς αποθέματα από το παρελθόν;

M: Από τα παιδιά! Όλη αυτή την ευγνωμοσύνη που έχω πάρει, με όλα αυτά. Υπάρχουν παιδιά με τα οποία θέλουν να έχουν επικοινωνία όταν φεύγουν. Το να θέλει ένα παιδί να επικοινωνήσει μαζί σου, αφού έχει φτάσει στον προορισμό του, αφού είναι με την οικογένεια του, είναι μια πολύ καλή ανατροφοδότηση για σένα. Γιατί λες κάτι έκανα. Ακόμα και να του κράτησα το χέρι, μια μέρα που γλίστρησε. Δείχνουν φοβερή ευγνωμοσύνη τα παιδιά και αυτό σε γεμίζει . Και εδώ έχω κάποια τέτοια παιδιά, που

είναι καλές πηγές ανατροφοδότησης, αλλά δεν είναι τόσο πολύ όσο ήταν στις δομές φιλοξενίας. Σίγουρα παίρνεις μια ικανοποίηση, όταν πετύχεις κάτι ή όταν γράψω μια πολύ καλή ψυχολογική εκτίμηση και βοηθήσω πάρα πολύ ένα παιδί με αυτό που θα γράψω, δεν θα το κάνω μόνο εγώ αλλά και ο δικηγόρος εννοείται . Θέλω να πω ότι όλοι μαζί θα καταφέρουμε να πάρει άσυλο ή να κάνουνε μια απορριπτική απάντηση, θετική , οτιδήποτε είναι κάτι που σε κρατάει και σου δίνει ενέργεια να συνεχίσεις . Δεν ξέρω αν κατάλαβα καλά την ερώτηση.

E: Όχι την κατάλαβες . Είναι πολύ σημαντικό αυτό που λες. Να πούμε κάτι για τα δικαιώματα. Πιστεύεις ότι υπάρχουν δικαιώματα στα οποία δίνεται προτεραιότητα και κάποια δικαιώματα που θεωρούνται δευτερευούσης σημασίας από το προσωπικό των ΜΚΟ ;

M: Ναι στο φαγητό δίνεται προτεραιότητα, στο δικαίωμα της σίτισης. Προσπαθούν για την στέγαση, αλλά δεν το καταφέρνουν πάντα. Εκπαίδευση είναι κάτι που χρησιμοποιείται σαν μάσκα, δηλ. κάνουν κάτι για να λένε ότι κάνουν κάτι, ότι καλύπτουν και αυτό το δικαίωμα των παιδιών, χωρίς όμως να είναι ουσιαστικό.

E: Με ποιο τρόπο δεν είναι αποτελεσματικό;

M: Εννοώ ότι το να κάνεις 2 ώρες την εβδομάδα μάθημα μέσα σε ένα χώρο υπό χάλια συνθήκες σε ασυνόδευτους ανήλικους δεν είναι εκπαίδευση. Απλά το κάνεις για να λες, έχω και το εκπαιδευτικό κομμάτι. Όπως είναι και στην Αθήνα, που δεν έχουν τμήματα ένταξης και γράφεις τα παιδιά υποχρεωτικά στην πρώτη λυκείου λόγω ηλικίας και δεν καταλαβαίνουν τίποτα γιατί το μάθημα γίνεται στα Ελληνικά. Αυτό το κάνεις για να πεις ότι το έκανες, όχι για να είναι ουσιαστικό.

E: Ναι, καταλαβαίνω. Στο κέντρο φιλοξενίας που είσαι, σε γενικές γραμμές, τι πιστεύεις ότι θα άλλαζες;

M: Τα πάντα. Το κέντρο ολόκληρο. Γιατί αφού μιλάμε για πολύ βασικά δικαιώματα, από την στιγμή που ο άνθρωπος που έρχεται, δεν έχει που να μείνει, δεν νομίζω να μπορώ να πάω στα υπόλοιπα, το να έχει κάτι να κάνει μια δραστηριότητα . Πάνω απ όλα είναι η στέγαση. Ένα καμπ που χωράει 2.500 άτομα και έχει 6.000 αυτή την στιγμή, καταλαβαίνεις ότι είναι στοιβαγμένοι απλά οι άνθρωποι. Δεν μένουν στα κοντέινερ. Είναι στοιβαγμένοι οπουδήποτε. Το πρώτο πράγμα που θα έπρεπε να γίνει είναι να δημιουργηθούν περισσότερα κρεβάτια . Όχι σκηνές, κρεβάτια . Να μπορούν να

κοιμηθούν φυσιολογικά σε ένα κοντέινερ. Θα μου πεις στο κοντέινερ, είναι φυσιολογικός ύπνος; Ναι, σε σχέση με την σκηνή είναι. Μετά μιλάμε για ιατρική περίθαλψη και σωστή νομική υποστήριξη . Δεν ήρθε κανείς για να μείνει εδώ, ήρθαν όλοι για να πάνε κάπου. Ακόμα και αυτοί που είναι για να πάρουν άσυλο, δεν ήρθαν να μείνουν στη Μυτιλήνη. Άρα θέλουν υποστήριξη για να μπορέσουν να πάρουν τα χαρτιά τους και να πάνε οπουδήποτε αλλού στην Ελλάδα θέλουνε, να δουλέψουν φυσιολογικά και να μπορέσει να φτιάξει την ζωή του. Κανείς δεν ήρθε για να μείνει εδώ στην Μυτιλήνη. Είναι πάρα πολλά τα κομμάτια που χωλαίνουν, αλλά το πιο βασικό είναι το που θα κοιμούνται., η στέγαση τους

E: Πιστεύεις γενικά ότι η ένταξη μπορεί να πραγματοποιηθεί ή πιστεύεις ότι είναι μία ουτοπία;

M: Η ένταξη μπορεί να πραγματοποιηθεί, αλλά δεν ξέρω αν το ελληνικό κράτος μπορεί να την υποστηρίξει. Αν όντως έχεις τμήματα ένταξης αν όντως έχεις δασκάλους που μπορούν να διδάξουν στο τμήμα ένταξης. Εάν έχεις τμήματα παιδιών που μπορούν να μάθουν, όχι με 50 και 100 άτομα, με 30. Εάν τους δώσεις πραγματικές ευκαιρίες να ενταχθούν στην αγορά εργασίας μετά από αυτό. Επειδή μιλάω με παιδιά που ήδη έχουν φύγει και βρίσκονται σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και είναι ήδη ένα χρόνο εκεί, με παιδιά που ήταν δικά μου παιδιά από την δομή φιλοξενίας ή το καμπ, ο τρόπος που τους ενσωματώνουν, στην Γερμανία, όπου έχουν πάει πάρα πολλά είναι απίστευτος. Πάνε σχολείο, δίνουν πιστοποιήσεις, περνάνε από το επίπεδο της γλώσσας, αν δεν περάσουν το ένα επίπεδο το επαναλαμβάνουν και δεν μένουν πίσω στην πορεία τους. Όταν κατακτήσουν το επίπεδο της γλώσσας, πάνε στο λύκειο, τελειώνουν και θα δώσουν εξετάσεις να πάνε πανεπιστήμιο, όσοι θέλουν. Επειδή στη Γερμανία έχουν ένα πολύ έξυπνο σύστημα να καταλαβαίνουν ποια παιδιά τραβάνε και ποια όχι, υπάρχουν παιδιά που θα τα οδηγήσουν στο τεχνικό λύκειο και ήδη το έχουν κάνει αυτό. Θα διαλέξουν όποια κατεύθυνση θέλουν, θα συνεχίσουν το σχολείο, θα το τελειώσουν , θα έχουν μια ειδικότητα, ένα επάγγελμα. Θα μου πεις πήγαν όλα τα παιδιά για να γίνουν εργατικά χέρια; Όχι, αλλά έχουν μια πολύ καλύτερη ευκαιρία από αυτήν που τους δίνεται στην Ελλάδα. Έχω παιδιά εκεί που είναι ένα χρόνο, τελειώνουν τη γλώσσα φέτος και έχουν διαλέξει ήδη την επαγγελματική τους κατεύθυνση για το επαγγελματικό τους Λύκειο που θα πάνε του χρόνου. Τους βοηθούν οικονομικά μέχρι να αρχίσουν να δουλεύουν, τους παρέχει σπίτι το κράτος κράτος και θα τους βοηθήσουν να βρουν και δουλεία. Δεν θα πουν « Α εσύ έγινες υδραυλικός , στην ευχή του Θεού ». Θα το βοηθήσουν να

βρει την πρώτη του δουλειά Νομίζω αυτό είναι ένταξη και όχι αυτό που κάνουμε εμείς. Η ένταξη είναι ένα συνολικό κομμάτι, δεν έχει να κάνει με το σχολείο . Έχει να κάνει με το ότι συζητάνε μαζί τους. Έχουν δασκάλους στα σχολεία στα τμήματα ένταξης που μιλάνε την γλώσσα των παιδιών . Είναι ξεχωριστά τμήματα πολλές φορές, οπότε τους είναι πολύ πιο εύκολο να κατανοήσουν. Ένα παιδί όταν ακούει στα Αραβικά τα στοιχεία του πολιτεύματος της Γερμανίας θα το κάνει πολύ καλλίτερα αν θα πρέπει να μάθει τα Γερμανικά και μετά να μάθει τι είναι αυτό Θεωρώ ότι το έχουν κάνει πάρα πολύ έξυπνα και σιχαίνομαι την Γερμανία .

E: Έχω τελειώσει από ερωτήσεις, δεν ξέρω αν εσύ θέλεις να αναφέρεις κάτι που δεν σκέφτηκα να σε ρωτήσω .

M: Όχι, νομίζω είπα πάρα πολλά.

E: εντάξει τότε. Σ ευχαριστώ πολύ και πάλι για τη συμμετοχή σου.

M: Κι εγώ σ ευχαριστώ.

Συνέντευξη 7

M: άντρας 26 χρονών, ψυχολόγος, εργάζεται ως case worker σε ελληνική ΜΚΟ σε νησί

E: καλησπέρα. Καταρχάς σε ευχαριστώ πολύ που θέλησες να συμμετέχεις στην έρευνά μου. Αυτό που θέλω να σου πω είναι ότι είναι προαιρετική η συμμετοχή, όπως ξέρεις, μπορείς να διακόψεις οποιαδήποτε στιγμή, χωρίς κανένα πρόβλημα. Ότι μου αναφέρεις είναι εμπιστευτικό, δεν θα κοινοποιηθούν προσωπικά σου στοιχεία, ούτε τα λεγόμενα σου με τρόπο που να γίνεσαι αναγνωρίσιμη. Η έρευνα αφορά τους ανήλικους πρόσφυγες, με μια εστίαση σε όσους βρίσκονται στα καμπ και τα δικαιώματά τους

M: Πολύ ενδιαφέρον θέμα.

E: θέλεις να μου πεις λίγα λόγια για την θέση σου; Ποιος είναι ο ρόλος σου στην δουλειά σου;

M: Για 11 μήνες δούλευα σε ένα ξενώνα στην Χίο, ασυνόδευτων. Το καθήκον μου ήταν η καθημερινή φροντίδα τους. Παρόλα αυτά λόγω του ότι έχω σπουδάσει ψυχολογία, ήμουν και ο ψυχολόγος της δομής, δηλαδή είχα και την εποπτεία όλων των περιστατικών. Εντός λειτουργούσε και κοινωνικός φροντιστής. Που περιλάμβανε και κάποια παιδιά πιο συγκεκριμένα να είμαι τα πρόσωπα αναφοράς τους, που αναφέρονται για πιο λεπτά ζητήματα της καθημερινότητας τους, δηλ την ψυχολογική τους αποκατάσταση, να είναι καλά, να ξέρω την ιστορία τους, να την μάθω, να δουλέψω λίγο παραπάνω στο ποιό είναι, ήμουν κάτι σαν κηδεμόνας τους, και νομικά. Όλους αυτούς τους μήνες κουράστηκα προσπάθησα να βρω μια άλλη δουλειά και μπόρεσα και μπήκα στην λεγόμενη επιτροπεία. Έφυγα από το νησί της Χίου και πήγα στο νησί της Σάμου. Εκεί άλλαξε η δουλειά μου και αναλαμβάνω τη διαχείριση περιπτώσεων και της υπεράσπισης κάποιων παιδιών, ιδιαίτερα τα παιδιά που βρίσκονται στο καμπ, στην Σάμο δηλαδή και τα παιδιά που βρίσκονται σε δομές. Είναι ένας ρόλος πιο ανεξάρτητος. Δεν ζεις μαζί με τα παιδιά αλλά έχεις την δρομολόγηση των νομικών τους υποθέσεων, να εισακούσεις τα παράπονα τους, τα προβλήματα τους και να τα υποστηρίξεις στην διαδικασία της ανάπτυξης τους στην Ελλάδα. Είμαι κάποιες μέρες στο καμπ και κάποιες μέρες σε ξενώνα με ασυνόδευτα.

E: Τώρα τα άτομα που έχεις αναλάβει εσύ και σε αυτή την δουλειά και στην προηγούμενη, αφού είναι και οι δύο για ανήλικους, μπορείς να μου πεις για τα

χαρακτηριστικά τους ήταν όλοι ασυνόδευτοι, ήταν αγόρια, ήταν κορίτσια ήταν από συγκεκριμένες χώρες καταγωγής;

M: Και στην προηγούμενη δουλειά κυρίως είχαμε να κάνουμε με παιδιά από την Συρία με συντριπτική πλειοψηφία και πολύ ευάλωτες περιπτώσεις, δηλαδή κάτω από 13, παιδιά που δεν είχαν κανένα και καμία απολύτως σχέση με εκπαίδευση, δεν είχαν πλαισιωθεί από πολύ μικροί. Είχα αντιμετωπίσει παιδιά που είχαν εμπλακεί σε παράνομες δραστηριότητες όχι με κλέψιμο παγκαριού, αλλά είχαν ενσωματωθεί ως βαποράκια σε εγκληματικές οργανώσεις . Ασχολούμαι με κάθε εθνότητα έχω την δυνατότητα να βλέπω παιδιά και από την Αφρική, την Συρία, την Παλαιστίνη και φυσικά πάρα πολλά παιδιά από το Αφγανιστάν. Προηγουμένως δεν είχα αυτή την ευκαιρία. Εδώ είναι πάνω από 16 και φαίνεται να είναι λιγότερο ευάλωτα σε σχέση με τα προηγούμενα, φαίνεται τελευταία έχει αλλάξει τα χαρακτηριστικά των παιδιών που έρχονται. Έρχονται λιγότερα ασυνόδευτα ανήλικα, βρίσκονται στην περίοδο της εφηβείας και πιο πάνω. Είχα την ευκαιρία να έχω υπό την ευθύνη μου μια νέα κοπέλα που είχαν πεθάνει οι γονείς της και τη βοήθησα να βγάλει μια απόφαση όσο αφορά την επιμέλεια της. Δεν ήθελε να αναλάβει επιμέλεια ο θείος, έβλεπα το κοριτσάκι, έρχονταν συχνά κουβεντιάζαμε το τι θέλει να κάνει.

E: Σχετικά με τις δομές που ήσουν, οι δομές αυτές ήταν μαζί με τον γενικό πληθυσμό, ήταν ξεχωριστά, ήταν σε προστατευμένο μέρος οι ανήλικοι, πώς ήταν;

M: ήταν εντός της πόλης έξω από τα κιτ και τα καμπ, όπου εκεί ήταν σε ένα μικρό σπιτάκι, όπως όλες οι δομές. Τα παιδιά που δεν είχαν την δυνατότητα να μένουν σε τέτοιο ξενώνα έμεναν εντός που έχουν διαμορφωθεί ιδιαίτερα για την εξυπηρέτηση των ανηλίκων, σε τέτοιες δομές τέλος πάντων. Αυτά που λέω δομές είναι κοντέινερ τα οποία έχουν φθαρεί καθώς η μανία, το άγχος, και η βία του προσφυγικού, αντανακλάται πολλές φορές και στα υλικά. Γύρω μας και όσο περνά ο καιρός, οι ανήλικοι που μένουν σε αυτά τα κοντέινερ, βιώνουν όλο και χειρότερες καταστάσεις με σπασμένα τζάμια, σπασμένες πόρτες, κτήρια χωρίς προστασία από το κρύο.

E: Θα αναφερθούμε στην συνέχεια στα προβλήματα που υπάρχουν. Οι ανήλικοι που βλέπεις έρχονται σε επαφή με την υπόλοιπη κοινωνία; Έρχονται σε επαφή με ενήλικες πρόσφυγες, είναι ελεύθεροι να βγουν κανονικά, είναι περιορισμένοι σε ένα χώρο; Πως δουλεύετε; Μπορούν να βγουν ότι ώρα θέλουν και να πάνε στην πόλη;

M: Υπάρχουν στα παιδιά που μένουν εδώ και στα παιδιά που μένουν στο Κιτ. Τα παιδιά που μένουν σε δομές, έχουν περιορισμό, δεν μπορούν να φεύγουν από τις 12 και αν συμβεί αυτό καλείται η αστυνομία. Από την άλλη τα παιδιά στα καμπ μπορούν να κάνουν ότι θέλουν, να κοιμούνται όση ώρα θέλουν, δεν έχουν καμιά υποχρέωση στην παρακολούθηση τυπικής εκπαίδευσης, δεν έχουν κάποια υποχρέωση να κοιμούνται σε μια συγκεκριμένη ώρα ή να ξυπνάνε. Είναι αφημένα χωρίς καμιά καθοδήγηση χωρίς κάποιον άνθρωπο να τους βάλει να σκεφτούν, ποια θα είναι τα επόμενα βήματα της ζωής τους και που θα πρέπει να προετοιμαστούν. Να μην ξεχνάμε η προοπτική της εκπαίδευσης για πολλά από αυτά τα παιδιά, δεν υπάρχει λόγω του ότι στις χώρες τους δεν υπήρχε αυτή η επιλογή. Συνολικά δεν υπάρχει καθοδήγηση σε αυτά τα συστήματα.

E: Μάλιστα. Για τα δικαιώματα του παιδιού γνωρίζεις;

M: Ένα κομμάτι της εκπαίδευσης ήταν και ζητήματα όσον αφορά τα δικαιώματα του παιδιού. Επίσης χρειάστηκε στην πράξη να τα χρησιμοποιήσω επειδή κάποια δικαιώματα βρίσκονται υπό αμφισβήτηση τότε έχουμε την δυνατότητα να πιέσουμε πολύ παραπάνω τις χώρες που είναι για οικογενειακή επανένωση. Για παράδειγμα τα παιδιά τα οποία είναι έκθετα θα πρέπει να τα αναλάβει μια τρίτη χώρα στην οποία υπάρχει έστω και ένας μακρινός συγγενής, όπως τρίτος ξάδελφος, θείος κλπ.

E: Άρα πιστεύεις ότι στην ουσία τα δικαιώματα αυτά είναι θεωρητικές συνθήκες για τους ανήλικους πρόσφυγες ή αποτελούν μια πραγματικότητα;

M: Η έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γίνεται αντιληπτή ως ατομικό ανθρώπινο δικαίωμα. Που σημαίνει στα μάτια του ανθρώπου που υιοθετεί το ανθρώπινο δικαίωμα του, στην ουσία δεν βλέπει ένα κοινωνικό σύνολο όπου για όλους είναι αναγκαία κάποια στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά κάθε ένας αποτελεί μια εξατομικευμένη μόνη της περίπτωση, που κατά περίπτωση αμφισβητεί τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τώρα όταν έχεις ένα καμπ που δεν υπάρχει μέριμνα για τα στοιχειώδη για την ασφάλεια του παιδιού, εντός του καμπ, δεν έχουν ασφάλεια να προστατευτούν από την αστυνομία σε σχέση με την αντιπαράθεση τους με ενήλικες πρόσφυγες πολλές φορές, δεν έχουν το ποιο βασικό τους δικαίωμα, που είναι πρόσβαση στην εκπαίδευση, δεν προσφέρεται από την ελληνική κυβέρνηση και έχουμε παιδιά στα 8 στην Σάμο ή στην Χίο, που δεν έχουν την δυνατότητα να πάνε σε ελληνικό σχολείο, όταν το φαγητό το οποίο προσφέρεται είναι σαφώς αναντίστοιχο με τις αναπτυξιακές τους ανάγκες. Συνολικά μπορούμε να πούμε ότι η έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα νησιά, αν

μπορώ να κάνω αυτή την γενίκευση, δεν υλοποιείται ακόμα, έτσι όπως νοείται από την κυρίαρχη ιδεολογία.

E: Πολύ ωραία. Από την εμπειρία σου υπάρχουν κρατικές παρεμβάσεις σε σχέση με τον ανήλικο πληθυσμό; Μήπως τον ρόλο της φροντίδας των ανήλικων τον έχουν αναλάβει όλοι οι ΜΚΟ;

M: Και οι δύο θα έλεγα. Επί της ουσίας οι ΜΚΟ έχουν αναλάβει το κατ'εξοχήν έργο της παρακολούθησης και φροντίδας των ευάλωτων περιπτώσεων. Παρόλα αυτά και το κράτος και ιδιαίτερα παρόν. Ο τελικός υπεύθυνος, αυτός παίρνει αποφάσεις, αυτός διαχειρίζεται κονδύλια. Θα έλεγα είναι και οι δύο.

E: Θεωρείς ότι υπάρχει ένας επιμερισμός των διαφόρων καθηκόντων σε σχέση με τις ΜΚΟ και το κράτος.

M: Βέβαια.

E: Σε σχέση με τις διάφορες ΜΚΟ μεταξύ τους υπάρχει μια συνεργασία για τις διάφορες υποθέσεις των ανηλικών ή υπάρχει ανταγωνισμός;

M: Εγώ βλέπω ότι συνεργάζονται αλλά υπάρχει ανταγωνισμός γιατί πρέπει να αναλάβουν έργα. Που σημαίνει ότι η ύπατη αρμοστέια και η ευρωπαϊκή ένωση έχει ρίξει χρήμα για το προσφυγικό, έχει υπάρξει μια λυσσασμένη μάχη όσο αφορά τα επιτελεία και τα αφεντικά των ΜΚΟ στο ποιος θα αναλάβει το έργο, ποιος είναι πιο κατάλληλος κλπ, κλπ. Είναι πάρα πολλά χρήματα και η συνέχιση των δραστηριοτήτων των ΜΚΟ το πρόβλημα είναι ότι επειδή ζορίζεται η κατάσταση αυτό αντανακλάται και στις κατώτερες βάσεις των ΜΚΟ δηλαδή υπάρχει ένα κλίμα έλλειψης εμπιστοσύνης, ένα κλίμα μη συλλογικότητας, περιορισμού δηλαδή στα δικά μου, το οποίο η μη ανάληψη ευθυνών όσο αφορά ολόκληρους ανθρώπους που κατ'εξοχήν έχουν αναλάβει την διεκπεραίωση κάποιων σημαντικών ζητημάτων σε σχέση με τους πρόσφυγες, άρα πάρα πολλοί πρόσφυγες μένουν αδικημένοι, χωρίς να βοηθούνται κλπ, κλπ Αυτή η έλλειψη εμπιστοσύνης που περιέγραψα προηγουμένως είναι πολύ ενοχλητική γιατί όταν έχεις ένα απρόβλεπτο πράγμα όπως είναι το προσφυγικό, τις άπειρες ανάγκες ή προβλήματα που μπορείς να βρεις και να προκύψουν σε ένα χώρο όπου στεγάζονται 2000 άτομα, αυτή η έλλειψη εμπιστοσύνης που αιωρείται πάνω στο φαγοπότι, δημιουργεί κακές συνθήκες δουλειάς.

E: Θεωρείς ότι αυτό επηρεάζει και την πορεία των ανήλικων προσφύγων;

M: Φυσικά. Χωρίς καμία αμφισβήτηση.

E: Τώρα θέλω να επιστρέψουμε σε κάτι που ανέφερες πιο πριν. Η καθημερινότητα των ανήλικων προσφύγων πως είναι; Υπάρχουν κάποιες δραστηριότητες, υπάρχει κάποιο πρόγραμμα, πως είναι η ζωή ;

M: Εξαρτάται αν μένουν στο καμπ ή σε δομή. Αν είναι σε δομή υπάρχει γενικώς μια προσπάθεια τα παιδιά να ζουν σαν να ήταν σπίτι τους, δηλαδή να παρακολουθούν σχολείο, να κάνουν δραστηριότητες, ποδόσφαιρο και να πηγαίνουν τα παιδιά στη μελέτη, δηλαδή σε μια δραστηριότητα που κάνουν τα μαθήματα του σχολείου. Για τα παιδιά του καμπ είναι αφημένα στην πρωτοβουλία. Οι μόνοι που ασχολούνται είναι κάτι εθελοντές οι οποίοι είναι ανεκπαίδευτοι δεν μπορούν να καταλάβουν τι ακριβώς κάνουν. Με λατρεία αποφάσισαν να κάνουν, αντί να πάνε, το πιο τρελό ταξίδι της ζωής τους και να συσσωρεύσουν εμπειρίες στην Ταϊλάνδη και στην Νοτιοανατολική Ασία, αποφάσισαν να σηκώσουν την πανοπλία της φιλανθρωπίας και είπαν για τους 3 μήνες ανάμεσα στο μπάτσελορ και το μάστερ να εντρυφήσουν στο προσφυγικό. Στην πραγματικότητα αυτό δεν έχει κανένα νόημα, η ουσιαστική βοήθεια που χρειάζονται οι πρόσφυγες δεν είναι αυτή. Είναι τελείως ακανόνιστο, ανοργάνωτο επομένως δεν μπορεί μακροπρόθεσμα να ακολουθήσει τους ανήλικους.

E: Αυτό που καταλαβαίνω ότι λες είναι ότι δεν υπάρχει μια σταθερότητα στις δραστηριότητες που παρέχονται έτσι ώστε να μπορέσουν οι ανήλικοι να βοηθηθούν συστηματικά σταθερά και οργανωμένα. Αυτό λες;

M: Ναι

E: Ωραία. Υπάρχουν άλλες ΜΚΟ οι οποίες να παρέχουν δραστηριότητες ή υπηρεσίες στα παιδιά εκτός από εσάς ή έχει γίνει τέτοιος επιμερισμός;

M: Ναι υπάρχουν. Θες να τις κατονομάσω;

E: Πες μου κυρίως τα προγράμματα με ενδιαφέρουν, όχι τόσο τα ονόματα. Ποιες άλλες υπηρεσίες παρέχονται, εκτός από την στέγη

M: Η PRAKSIS βοηθά στις νομικές υποθέσεις και παρέχει και ψυχολογική υποστήριξη. Η Έλιξ έχουν στήσει ένα αυτοδιαχειριζόμενο σχολείο με δραστηριότητες να πηγαίνουν τα παιδιά εκεί. Η ύπατη αρμοστέία είναι γενική υπεύθυνη του protection των ανηλίκων.

E: Πιστεύεις ότι υπάρχουν κενά ή αλληλοεπικαλύψεις ανάμεσα στις υπηρεσίες και δραστηριότητες που παρέχονται;

M: Δηλαδή;

E: Μπορεί να κάνετε εσείς μάθημα αγγλικών και να κάνουν και κάποιοι άλλοι μάθημα αγγλικών, ενώ θα μπορούσε να υπάρχει και κάποια άλλη ανάγκη;

M: Όχι δεν υπάρχει. Δεν προσφέρεται άτυπη εκπαίδευση για ανήλικους πρόσφυγες. Υπάρχει άτυπη εκπαίδευση για ενήλικες . Προσπαθούν τώρα να βοηθούν και τους ανήλικους. Όσο αφορά τις αλληλοεπικαλύψεις δεν υπάρχει καμία οργάνωση. Πολλές φορές πρέπει να προσπαθείς να συνεννοηθείς μέχρι να δώσεις στο άλλο να καταλάβει ότι δεν θα του φας την δουλειά. Είναι θέμα εμπιστοσύνης.

E: Πώς πιστεύεις ότι θα μπορούσε να βελτιωθεί η παροχή υπηρεσιών, ώστε να επωφελούνται οι ανήλικοι στο μέγιστο;

M: Αυτό που πιστεύω είναι ότι είναι χαλασμένο το πλαίσιο. Προκειμένου να στείλουν μήνυμα στους υπόλοιπους πρόσφυγες να μην έρθετε από εδώ, θα κολλήσετε και δεν θα συνεχίσετε. Υπάρχει μια προσπάθεια στη δημιουργία φυλακών στη θέση προσφυγικού καταυλισμού, αλυσίδες πόρτες, να αποπνέει την αίσθηση φυλακής. Αυτό έχει την σκοπιμότητα του να δώσει το μήνυμα για να μην έρθουν κι άλλοι. Με δεδομένου αυτού του πλαισίου σίγουρα υπάρχουν πράγματα που μπορούν να κάνουν για να βοηθήσουν τα παιδιά, το πιο σημαντικό είναι να τους υποστηρίξουν στην προοπτική τους, στα χαρτιά τους. Παρόλο αυτά αυτή η ανθρωπιστική γαρνιτούρα των ΜΚΟ να μιλάς για φυλακές, να μιλάς για ανθρώπινα δικαιώματα εμένα μου φαίνεται υποκρισία. Αν πραγματικά θέλουμε να αλλάξουμε την κατάσταση να καταργήσουμε τα κέντρα και να μην υπάρχει καμία διαφορά αν είσαι πρόσφυγας ή Έλληνας. Να κρατικοποιηθούν εγκαταλειμμένα κτήρια που δεν χρησιμοποιούνται να βάλουμε εκεί τους πρόσφυγες να μην τους κάνουμε να νιώθουν ότι είναι ζώα και να χτίσουμε μαζί ένα κοινό μέλλον μπλέκοντας τους πολιτισμούς και τις κουλτούρες μας.

E: Μάλιστα. Επειδή σκόπευα να σε ρωτήσω έτσι κι αλλιώς και ταιριάζει τώρα.. Θέλεις, αν και έχεις αναφερθεί αρκετά, αλλά να μου πεις τα κυριότερα προβλήματα αντιμετωπίζει ο ανήλικος πληθυσμός;

M: Ασφάλεια, αντιμετώπιση φυσικών φαινομένων, κρύο, βροχές. Γενικώς να εσωτερικεύσει ότι δεν είναι κάτι κατώτερο σε σχέση με τον Έλληνα. Όλα αυτά τα πράγματα πιστεύω είναι πολύ σημαντικά για τους ανήλικους.

E: Θεωρείς ότι με αυτά τα προβλήματα που υπάρχουν, μέσα από την δόμηση των προγραμμάτων υπάρχει ο στόχος της ένταξης των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία;

M: Και ναι και όχι.

E: Δηλαδή;

M: Υπάρχουν κάποιες σημαντικές κινήσεις που βοηθούν στην ένταξη. Οι ΜΚΟ βοηθούν στην ένταξη και ομαλών σχέσεων μεταξύ των δύο πληθυσμών με τις διάφορες δραστηριότητες. Ταυτόχρονα υπάρχουν και σημαντικές τάσεις μη ένταξης στο προσφυγικό, ακροδεξιά κινήματα, ρατσιστικές εκδηλώσεις.

E: Ρατσιστικές εκδηλώσεις, μέσα στις οργανώσεις καταλαβαίνω .ότι εννοείς

M: Μέσα στην κοινωνία των πολιτών.

E: Όταν λες ότι επιχειρείται από τις ΜΚΟ η ένταξη, εννοείς ότι κάνουν κάποιες κοινές δραστηριότητες με τον πληθυσμό του νησιού;

M: Υπάρχουν πολλά πράγματα σχετικά με την ένταξη. Ένα από αυτά είναι και οι δραστηριότητες, ένα άλλο η γλώσσα, το σχολείο, το ότι υπάρχει επαφή με την τοπική κοινωνία. Έγινε και ένα άλλο σκηνικό που ένα κοριτσάκι από την Συρία πρώτη φορά παρέλασε με την τάξη του στο δημοτικό. Γενικά είμαι κατά των παρελάσεων αλλά πιστεύω ότι είναι εν τέλει κάτι πολύ σημαντικό αυτό που έγινε.

E: οι γονείς των παιδιών τα στηρίζουν στην επαφή με τις οργανώσεις;

M: δεν το ξέρω αυτό να σου απαντήσω γιατί στη Χίο ήμουν μόνο σε ξενώνα και δεν είχα επαφή με το καμπ για να ξέρω, πέρα από το ότι ήταν ασυνόδευτος ο πληθυσμός, και τώρα στη Σάμο πάλι δεν εμπλέκομαι σε τέτοια θέματα. Έρχομαι στο καμπ όταν έχω

ραντεβού κτλ δεν είμαι μόνιμα εκεί, πέρα από το ότι και πάλι ο πληθυσμός μου ουσιαστικά είναι τα ασυνόδευτα ανήλικα.

E: Τώρα σε σχέση με τον ασυνόδευτο πληθυσμό που δουλεύεις, μπορείς να μου πεις τις ιδιαιτερότητες που μπορεί να έχει αυτός ο πληθυσμός; Καθώς και στις περαιτέρω δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζει σε σχέση με τον ανήλικο που είναι μαζί με τους γονείς του εδώ;

M: Ο ανήλικος έχει τις εξής ιδιαιτερότητες, ότι έχει ένα πολύ σκληρό κέλυφος αμυνών, που δεν σε αφήνει ποτέ να δεις . δεν θα σου πει τι θέλει αυτός, τι δεν θέλει, τι αγαπάει και για αυτό το λόγο, γίνονται πάρα πολλές πράξεις και κινήσεις και υποθέσεις οι οποίες μπορεί να είναι και αχρείαστες. Αυτό είναι το πρώτο. Το δεύτερο είναι ότι οι άμεσες ανάγκες του είναι πάρα πολλές, ίσως επειδή θέλει να είναι με την οικογένεια του, μπορεί να είναι πιο πιεστικός σε σχέση με τους υπόλοιπους πρόσφυγες, να μην καταλαβαίνει τι του λες και γενικώς να μην μπορεί να συνεννοηθεί. Οι άμεσες ανάγκες τους είναι πάρα πολύ μεγάλες και είναι επίσης πολύ βασικό το ότι νομίζει ότι είναι άντρας επειδή έχει περάσει δυσκολίες ενώ στην πραγματικότητα είναι απλά ένα μωρό παιδί.

E: Από ποια άποψη το εννοείς αυτό;

M: από την άποψη ότι έχει τις ίδιες ανάγκες με τα υπόλοιπα παιδιά και από το ότι δεν θα έπρεπε να είναι έτσι.

E: Γνωρίζουν κατά την γνώμη σου, οι εργαζόμενοι στα καμπ τα δικαιώματα των ανήλικων προσφύγων;

M: Σίγουρα όχι, αλλά μπορούν οι περισσότεροι να υποθέσουν ποια είναι. Τώρα αν τα εφαρμόζουν; Θα έλεγα ότι όχι. Δεν τα εφαρμόζουν.

E: Δέχονται κάποια ειδική εκπαίδευση σχετικά με τα ζητήματα των παιδιών;

M: Ναι όσοι ξέρω έχουν δεχτεί κάποια εκπαίδευση αλλά αυτό δεν λέει κάτι. Δηλαδή η δική μου εκπαίδευση ήταν πολύ χαλαρή. Γενικά θεωρώ ότι υπάρχει μεγάλο έλλειμμα σχετικά με την καθοδήγηση για τα δικαιώματα των ανήλικων προσφύγων ακόμα και κεντρικά στις οργανώσεις.

E: Εσύ είπες δέχτηκες εκπαίδευση, έτσι;

M: Έκανα ένα μικρό σεμινάριο 3 βδομάδες.

E: πιστεύεις ότι οι δραστηριότητες στα καμπ βασίζονται στο βέλτιστο συμφέρον των παιδιών;

M: ναι αυτό έχουν ως στόχο να διατηρήσουν ως ένα βαθμό το επίπεδο στη ζωή των παιδιών.. τώρα το αν το πετυχαίνουν είναι ένα άλλο θέμα.

E: Πιστεύεις ότι υπάρχουν δικαιώματα που θεωρούνται πρωτεύονται και άλλα που θεωρούνται δευτερευούσης σημασίας;

M: ε ναι.. η τροφή και η στέγη και η υγεία είναι μάλλον πιο σημαντικά σε σχέση με την παιδεία για παράδειγμα. Αλλά και πάλι θα μπορούσα και να απαντήσω όχι σ αυτή την ερώτηση από την άποψη ότι όλα τα δικαιώματα καταπατώνται με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο. Δηλαδή όταν το φαγητό είναι τόσο χάλια και στις εξετάσεις όλα τα παιδιά βγαίνουν υποσιτισμένα δεν έχει σημασία εν τέλει αν θεωρείται πρωτεύον ή όχι τίποτα δεν γίνεται όπως πρέπει.

E: Θεωρείς, από την δουλειά σου και μέσα στο γενικότερο πλαίσιο, δυσκολεύεσαι να αντεπεξέρθεις;

M: Πάρα πολλές φορές.

E: Έχεις νιώσει, ότι θα καταρρεύσεις, θες να τα παρατήσεις. Πιστεύεις ότι μπορεί να υπάρξει ένα λεπτό όριο, μέσα σε αυτό το πλαίσιο που να ανταπεξέλθεις, έτσι όπως θέλεις ;

M: Πάρα πολλές φορές νιώθω ανεπαρκής όσο αφορά την αντιμετώπιση μου επί των καταστάσεων και στο παρελθόν πολλές φορές ένιωσα ότι θα καταρρεύσω, ένιωσα ότι έχω πολλά νεύρα και χαμηλές αντοχές. Τώρα όσο αφορά την αντιμετώπιση πιστεύω ότι το πιο σημαντικό είναι η ομαλότητα μεταξύ των οργανώσεων, των εργαζομένων, να μην δηλητηριάζονται αυτές οι σχέσεις από ανταγωνισμούς άλλωστε η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων, είτε δουλεύουν στα καμπ, είτε αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της ανεργίας και για αυτό τον λόγο κάνουν και αυτό τον συμβιβασμό. Γι αυτό το λόγο δέχονται αυτές τις συνθήκες και αυτή ην αστάθεια. Παρόλα αυτά είναι σημαντικός ο φόβος και δυσκολεύει τους εργαζόμενους να ασχοληθούν με το αντικείμενο τους.

E: Κάτι που θα βελτιώνες αν μπορούσες;

M: Υπάρχουν πολλά που μπορείς να κάνεις, αλλά δεν ξέρω αν μπορείς να τα κάνεις. Αυτό που θα έκανα σε πρώτο επίπεδο να φτιάξει λίγο παραπάνω η δομή και η οργάνωση του πώς συζητά το προσφυγικό μεταξύ των ώστε να μην δίνεται η αίσθηση ότι δεν καλύπτεται

E: Ότι δεν είναι ενδιαφέρον;

M: Θα έφτιαχνα λίγο περισσότερο την δομή και την οργάνωση, του πως κουβεντιάζουν οι οργανώσεις μεταξύ τους.

E: Δηλαδή, τι εννοείς ;

M: Συστηματικές συναντήσεις με περιεχόμενο, οι οποίες θα αντιμετώπιζαν τα ουσιαστικά προβλήματα των προσφύγων. Γενικά ανάληψη ευθυνών, απέναντι στο πληθυσμό που βοηθάν.

E: Τελευταία ερώτηση πιστεύεις ότι ρεαλιστικά μπορεί να επιτευχθεί η ενσωμάτωση των ανήλικων προσφύγων;

M: Ναι, πιστεύω ότι μπορεί να επιτευχθεί η ενσωμάτωση και αντί να κρυβόμαστε πίσω από την ταυτότητα μας, ότι είμαστε Έλληνες ή ότι να είναι , να δούμε τους ανθρώπους που έχουν τις ίδιες ανάγκες με εμάς τα ίδια ενδιαφέροντα και απλώς έτυχε να έχουν διαφορετικό χρώμα και μιλάνε λίγο ακαταλαβίστικα. Αν μπορέσουμε και δουλέψουμε τους δικούς μας όρους, τις δικές μας ανασφάλειες, θα μπορέσει η καρδιά μας να ανοίξει τόσο, ώστε να αρχίσει να καταλαβαίνει τα προβλήματα των άλλων σαν δικά μας, τότε θα μπορέσουμε να βάλουμε το θεμέλιο για μια πραγματική ενσωμάτωση και αντί να δημιουργήσουμε συστηματικά χαλασμένες και τραυματισμένες προσωπικότητες να ζούμε με ψυχική δύναμη και αγάπη και με την αίσθηση ότι περιβάλλονται με ένα πλαίσιο και επομένως δεν είναι έκθετοι. Αν κατορθώσουμε να κάνουμε αυτό το πράγμα θα έχουμε κερδίσει πάρα πολλά μέσα από την ενσωμάτωση τους.

E: Τέλεια! Κάτι που θα ήθελες να μου πεις και δεν σε ρώτησα;

M: Ευχαριστώ.

E: Και εγώ ευχαριστώ.

Συνέντευξη 8

M: γυναίκα, 45 ετών ψυχολόγος, case worker σε καμπ της Αθήνας

E:Να σε ενημερώσω πως ότι πεις είναι απόρρητο, δεν θα αναφέρουμε καμία πληροφορία σου με τρόπο που να γίνεσαι αναγνωρίσιμη και η συμμετοχή στην έρευνα είναι προαιρετική. Οποιαδήποτε στιγμή θέλεις να διακόψεις, μπορείς να το κάνεις χωρίς να υπάρχει καμία κύρωση. Θέλεις να μου πεις λίγο ποια είναι η θέση σου στην οργάνωση που δουλεύεις, ποιος είναι ο ρόλος σου ακριβώς;

M: Να σου πω και το όνομα της οργάνωσης;

E: Άμα θέλεις

M: Είμαι στο Δίκτυο για τα δικαιώματα του παιδιού από το Μάρτιο του 17 ως ψυχολόγος και από την αρχή είμαι στα camp, στα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων. Οι αρμοδιότητές μου στο camp είναι το case management που αφορά τα παιδιά από 0 μέχρι 18 χρονών και βέβαια ότι συνοδεύει το παιδί, εννοώντας τους γονείς ή τους κηδεμόνες.

E:Εσύ δηλαδή εργάζεσαι ως case worker ή..

M:Όχι, ως... ως ψυχολόγος. Γιατί άλλες οργανώσεις όντως το δουλεύουν έτσι, case worker, δηλαδή και ο ψυχολόγος και ο κοινωνικός λειτουργός κάνουν την ίδια δουλειά. Εμείς το έχουμε πιο διαχωρισμένο, δηλαδή η δικιά μου αρμοδιότητα είναι να εντοπίζω περιστατικά, δηλαδή... διάγνωση να το πω; Να εντοπίσω ψυχοπαθολογία, να κάνω τις παραπομπές τόσο μέσα στην.. στο κέντρο όσο και έξω, να συνεργάζομαι και με νοσοκομεία, δημόσια και μη ή άλλες οργανώσεις, να συμμετέχω και να διοργανώνω δράσεις με τους γονείς που έχουν να κάνουν με τα ίδια τους τα παιδιά, τα λεγόμενα... εκτός από αυτό... τα λεγόμενα awareness sessions που έχει να κάνει για κάποιο θέμα συγκεκριμένο όπως είναι η ενδοοικογενειακή βία και να ενημερώνουμε τους γονείς. Αυτά τα κάνουμε και μέσα από την ομάδα μας. Τα έχουμε κάνει και με άλλες οργανώσεις, δηλαδή για την ενδοοικογενειακή βία να ενημερώνουμε και το νομικό πλαίσιο δηλαδή τι ισχύει στην Ελλάδα σχετικά με αυτό. Επίσης ομάδες εφήβων, κοριτσιών ή αγοριών. Συνεδρίες, αλλά συνεδρίες υποστηρικτικού τύπου, έχοντας συνέχεια στο μυαλό μας ότι δουλεύουμε για τα παιδιά δηλαδή κάνουμε το case

management παιδιών, ότι αφορά τους ενήλικές δηλαδή άνω των 18 παραπέμπουμε σε άλλη οργάνωση πάλι μέσα στο camp.

E:Μάλιστα, άρα έρχεσαι σε απευθείας επαφή με τον ανήλικο πληθυσμό του camp

M:Ναι βέβαια

E:Ωραία. Μπορείς να μου πεις σε παρακαλώ λίγο τα χαρακτηριστικά του ανήλικου πληθυσμού που βλέπεις, δηλαδή είναι συγκεκριμένης εθνικότητας, ηλικίες αν είναι αγόρια ή κορίτσια, πόσο καιρό βλέπεις περίπου το καθένα, κατά μέσο όρο, κατά προσέγγιση

M:Θα σου πω πρώτα το κομμάτι όταν πρωτοέρχονται, δηλαδή έρχονται με κάποια διαδικασία δηλαδή δεν δέχονται περιστατικά που περιμένουν έξω στην πύλη, «δεν έχετε στέγη ελάτε μέσα», είναι συγκεκριμένη η διαδικασία που έρχονται σε αυτά τα κέντρα. Το κέντρο στο σχιστό είναι κλειστού τύπου. Δηλαδή.. δεν είναι.. δεν βγαίνουν.. είναι.. αυτό εννοούσα, ορισμένη διαδικασία. Από τη στιγμή που έρχονται και αυτοί ακολουθούνε κάτι τυπικό και ως προς την πρώτη υποδοχή τους δέχεται ως προς το ιατρείο που αμέσως μετά περνάνε ιατρικές εξετάσεις και ορίζεται και το container που θα μένει η οικογένεια. Μέσα στο καμπ εκτός από το δημόσιο που είναι ας πούμε για την πρώτη υποδοχή, είναι και ο δήμος, πολλές πληροφορίες εδώ δεν θα δώσω γιατί δεν σχετίζεται με την έρευνα έτσι; Είναι και άλλες οργανώσεις, εμείς κάνουμε λοιπόν μία πρώτη γνωριμία, η ομάδα μας αποτελείται από κοινωνικό λειτουργό, δικηγόρο, ψυχολόγο, κάνουμε γνωριμία με την οικογένεια... Λόγω του διαφορετικού πολιτισμού έχουμε πάρα πολλά παιδιά... Δηλαδή εξαίρεση είναι η οικογένεια χωρίς παιδιά, δηλαδή μπορεί να είναι μία ή δύο σε αυτές που έχω συναντήσει αυτούς τους δέκα μήνες κάνουμε μία καταγραφή των αιτημάτων που μπορεί να είναι νομικό. Αυτό είναι προσωπική εμπειρία που θα σου πω ως ψυχολόγος, όταν πρωτοέρχονται τα παιδιά είναι σε άλλη ψυχολογική κατάσταση, είναι πιο τρομαγμένα, μερικές φορές έχουν μείνει μήνες στο νησί δηλαδή σε σημείο που λέω μήπως υπάρχει κάποια ψυχοπαθολογία, τόσο πολύ. Γι' αυτό μαθαίνοντάς το έχω πάντα στο νου μου να ξαναβλέπω τα παιδιά, να μη βγάλω γρήγορα συμπεράσματα, να ξαναβλέπω αυτά τα παιδιά με την οικογένεια κυρίως. Δεύτερη και τρίτη φορά για να βγάλω ένα συμπέρασμα γιατί με τη πρώτη επαφή αντιδράνε διαφορετικά, με κριτήρια ευρωπαϊκά μπορώ να πω και ψυχοπαθολογία. Τώρα αν θες ένα παράδειγμα σε αυτό... τι να πω.. από πολύ ντροπαλότητα.. από ψυχαναγκασμούς; Από μη επαφή βλεμματική, δηλαδή κάπως

έτσι... Ούτε καν να γυρίζουν στο άκουσμα του ονόματος, αρκετά έτσι να σου πω παραδείγματα. Τι άλλο... έχω ξεχάσει τη πρώτη σου ερώτηση

E:Πόσα παιδιά βλέπετε, τι εθνικότητας είναι

M:Εθνικότητες μέχρι πρότινος είχαμε μόνο δύο, Αφγανοί και Ιρανοί, σε ποσοστό 80% Αφγανοί και το υπόλοιπο Ιρανοί. Τον τελευταίο καιρό έχουμε και από Ιράκ από Κουβέιτ δηλαδή και αραβόφωνους όπως και κούρδους που μιλάνε σορανί Άλλη γλώσσα, είναι πολύ λιγότερες αυτές οι οικογένειες... Αυτές είναι περίπου. Αλλά η επικοινωνία μαζί τους γίνεται με μεταφραστή.

E:Μάλιστα, αναφέρατε πριν κάτι για την υποδοχή του camp. Πέρα τούτου υπάρχει κάποια κρατική παρέμβαση για τους ανήλικους στο camp;

M:Ιατρική; Ψυχολογική; Μέσα στο camp επειδή το σύνολο της παρέμβασης το έχουμε αναλάβει εμείς σαν μη κυβερνητική οργάνωση για τα παιδιά από 0-18 εάν κάτι παραπέμπει σε ψυχολογικό επίπεδο κάνουμε παραπομπή είτε σε δημόσιο ιατρείο είτε πρώτα στο ιατρείο του camp γιατί ακόμη και στο νοσοκομείο εάν πάνε πρέπει να έχουν παραπομπή από το ιατρείο του camp που το ιατρείο στο camp το έχει αναλάβει το ΚΕΛΠΙΝΟ. Και όχι μόνο, στο ιατρείο του camp είναι το ΚΕΛΠΙΝΟ και οι ιατροί του κόσμου αυτή τη στιγμή.

E:Άρα συνεργάζεστε και με άλλες οργανώσεις

M: Ναι, και με δημόσιο και με άλλες οργανώσεις και αναφέρω και τους γιατρούς του...army doctors, του στρατού. Αυτοί ήταν το μεγαλύτερο κομμάτι στο ιατρικό κομμάτι, μετά ήρθε το ΚΕΛΠΙΝΟ και ταυτόχρονα και οι ιατροί του κόσμου.

E:Άρα αναλαμβάνουν κάποιες παρεμβάσεις αλλά είναι ιατρικές

M:Είναι ιατρικές ναι ή κάνουν παραπομπές αλλά το κομμάτι το ψυχολογικό, το δικό μας το αναλαμβάνουμε... όχι το θεραπευτικό, κι εμείς επειδή δεν έχουμε χώρο κάνουμε παραπομπή σε κάποιον οργανισμό και βέβαια κρατάμε επαφή. Εμείς σαν οργάνωση είχαμε πριν και το λεγόμενο child friendly space που ήταν χώρος για τα παιδιά, κάτι σαν νηπιαγωγείο δηλαδή κάθε μέρα είχαμε διαφορετικές δράσεις, πάρα πολλές φορές και παραπομπές, δηλαδή ένα παιδί από το παιχνίδι το παρατηρείς αν κάτι συμβαίνει μαζί του, εκεί θα... θα δείχνει αλλαγμένη συμπεριφορά

Ε:Ωραία, μάλιστα. Η συνεργασία μεταξύ των ΜΚΟ για τις διάφορες υποθέσεις των ανηλίκων πως σας φαίνεται; Έχετε συνεργαστεί καλά; Είναι θεωρείτε αποτελεσματική, έχει κάποια ζητήματα;

Μ:Ήταν εξαιρετική. Εξαρτάται πολύ και από τα... νομίζω οι άνθρωποι ήταν που έχουν πάρα πολύ καλές σχέσεις και με άλλες ΜΚΟ και με όλους τους εργαζόμενους που υπάρχουν στο camp. Γενικά εμείς από το ΔΙΚΤΥΟ ήμασταν πολύ ανοικτοί προς συνεργασία και ακόμα είμαστε. Ακόμα και αυτές οι μέρες που έχουν φτάσει του δήμου οι συμβασιούχοι θα τους βοηθήσω που θα ασχοληθώ με το κομμάτι των ανηλίκων με νηπιαγωγεία. Δηλαδή ενώ είναι οκτάμηνα δηλαδή μέσω ΟΑΕΔ τους έχουμε δεχτεί πάρα πολύ.. δηλαδή ότι χρειαστούν και παραπομπές... Και γενικά εάν έχουμε υπόψιν μας το συμφέρον του παιδιού και αυτό κρατάμε εννοείται ότι δεν... κάνουμε ότι καλύτερο για να χτίζουμε σχέσεις συνεργασίας αυτών των παιδιών να είναι... να πηγαίνουν εύκολα και γρήγορα εμπρός.. και να είναι ανοικτοί προς άλλες υπηρεσίες. Δηλαδή αυτό έχουμε στο μυαλό μας και νομίζω έτσι λειτουργούν και οι άλλοι

Ε:Πιστεύεις ότι έχεις επαρκή γνώση των δικαιωμάτων του παιδιού;

Μ; Ενδιαφέρουσα ερώτηση (γέλια). Προϋπηρεσία μέχρι τώρα στο παιδικό κομμάτι είχα. Γιατί είχα κάνει πρακτική στο κέντρο παιδοψυχικής υγιεινής στην Ηπείρου. Αυτό ήταν ένα πρόγραμμα... Είχα προσφέρει και εποπτεία αλλά και καθημερινή παρουσία, ήταν οχτάωρη σαν εργασία. Ήταν 9άμηνη, για πολύ μεγάλο διάστημα. Είναι ένα πολύ οργανωμένο κέντρο που έπρεπε να συνεργαστείς καλά και με άλλες ειδικότητες πολλές, δηλαδή εργοθεραπεύτρια, λογοθεραπεύτρια, κοινωνική λειτουργό, δηλαδή έτσι αντιμετώπιζες το παιδί από την αρχή που ερχόταν. Από εκεί είχα την... ως προς το διαγνωστικό κομμάτι και επαφή με τα παιδιά, δηλαδή με αυτήν τη πείρα ήρθα προς το παιδί. Για τα δικαιώματα... σε θεωρητικό κομμάτι δεν ξέρω τι είναι, δηλαδή να τα είχα διαβάσει κάπου, όχι. Νομίζω στην πορεία έχω μάθει αλλά όχι, να πω ποια είναι τα δικαιώματα του παιδιού..

Ε:Δεν χρειάζεται να μου τα απαριθμήσετε απλά εάν πιστεύετε ότι έχετε γνώση

Μ:Ναι στο χώρο του δικτύου έχω εξοικειωθεί με αυτό. Από τις πρώτες μέρες το έχω ακούσει αυτό...

Ε:Δέχτηκες κάποια εκπαίδευση για αυτό στο χώρο της εργασίας σου;

M: Από τα meetings που έχουμε κάνει... εκπαίδευση... Ναι είχαμε κάνει... ναι...
Επειδή πριν δεν το είχα τόσο πολύ. Επειδή πριν δεν το είχα τόσο πολύ σε εκπαιδευτικό κομμάτι, το θεωρούσα ότι ναι, είχα πρόσβαση σε αυτό

E: Από τη δουλειά σου τόσο καιρό με τους ανήλικους, πιστεύεις ότι και οι άλλοι εργαζόμενοι... είναι κάτι που το γνωρίζουν και που έχουν στο μυαλό τους κατά τη διάρκεια των παρεμβάσεων

M: Όχι πιστεύω ότι αυτοί του δικτύου ξεχώριζαν ως προς αυτό, δεν ξέρω... είναι οι...
οι... είναι το δίκτυο που κάνει ευαισθητοποίηση;; δεν ξέρω.. είναι και η ονομασία που λέμε «Δίκτυο για τα δικαιώματα του παιδιού» που σκέφτεσαι, σε κάνει να σκέφτεσαι πιο πολύ γι' αυτό... οι συζητήσεις μεταξύ μας... Όχι για τους άλλους δεν θα έλεγα αλλά ούτε με ανησύχησε αυτό γιατί δεν είναι δικό τους κομμάτι... δηλαδή...
εργάζονται με άλλο πληθυσμό γι' αυτό δεν μπήκα στον κόπο να αναρωτηθώ αν το ξέρουν ή εάν είναι εξοικειωμένοι με αυτούς τους όρους. Αλλά εμείς που δουλεύουμε με το δίκτυο ναι, γιατί αυτό είναι το αντικείμενό μας

E: Πιστεύετε ότι το camp είναι ένας χώρος που γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα του παιδιού ή υπάρχουν καταπατήσεις των δικαιωμάτων;

M: Εμ... Έχω δει ότι όλοι κάνουν ότι καλύτερο μπορούν. Τώρα αυτό πολλές φορές...
Μπορεί να γίνεται και αυτό που λες εσύ.. να καταπατιούνται... Ειδικά προς την εκπαίδευση αυτό... εγώ το θεωρώ... δηλαδή χτες... χτες τι μέρα είχαμε; Τι ημερομηνία είχαμε; Δεκατρείς. Χτες είχαν ξεκινήσει τα παιδιά να πάνε σχολείο. Είχαν μάθει ότι έχουν δικαίωμα να γραφτούν σε σχολείο κανονικό. Είχαν! Αλλά αυτά είναι... είναι κάτι πιο οργανωμένο. Έρχονται και τους πάνε ομαδικά στα σχολεία. Κάτι πιο οργανωμένο από τη μεριά του υπουργείου. Έχουμε μέσα Δεκεμβρίου. Αυτό με το σχολείο το ήθελαν και τα ίδια τα παιδιά. Να πάνε.. Το θέλουν και οι γονείς πολύ καιρό, δηλαδή κάθε μέρα η ερώτηση για το σχολείο, ήταν καθημερινή. Όχι αυτό το θεωρούσα ότι είναι.. Ότι είναι καταπάτηση αυτό. Από τη στιγμή που δεν είχαν... Δεν πήγαιναν... Δεν ξέρω για ποιους λόγους δεν πήγαιναν αλλά ήταν μέσα Δεκεμβρίου και τώρα ξεκίνησαν να πάνε σχολείο... Στα δημόσια σχολεία εννοώ. Τα άλλα κομμάτια, δηλαδή... όχι... Προσπαθώ να σκεφτώ άλλα δικαιώματα που μπορεί αν μην είναι... Πρόσβαση προς την υγεία την έχουν... Ασφάλεια... πάλι... Σκέφτομαι τώρα τα παιδιά που ζουν με την οικογένεια, εντάξει προστατεύονται... Πληροφόρηση... υπάρχει. Και από το υπουργείο δίνουν

πολύ μεγάλη σημασία. Φροντίζουμε ότι ανακοίνωση κάνουμε, να γίνεται σε όλες τις γλώσσες που υπάρχουν

Ε:Μάλιστα. Τώρα αναφορικά με τη καθημερινότητα των παιδιών, πως είναι η καθημερινότητα των ανήλικων στα camp; Υπάρχει κάποιο πρόγραμμα; Υπάρχουν κάποιοι κανόνες; Ατυποί κανόνες; Δηλαδή τι ώρα θα κοιμηθούνε, τι ώρα θα ξυπνήσουνε; Προσφέρονται δραστηριότητες στις οποίες μπορούνε να συμμετέχουν;

Μ:Κανόνες δεν έχουμε. Τι παρατηρώ εγώ; Ότι είναι τελείως ανατολίτικος τρόπος ζωής. Νομίζω ότι κανόνες βάζουν και οι ίδιοι αν υπάρχει κάποια δράση. Και μετά πάνε γύρω από αυτό. Δηλαδή δεν έχουν κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα για να δω εγώ αν ταιριάζει με το πρόγραμμά μου. Θα κάνουν και αυτοί το πρόγραμμά τους σύμφωνα με κάποια δραστηριότητα. Βλέπω ότι δίνουν έμφαση πάρα πολύ στην παιδεία. Δηλαδή να πάνε σχολείο. Για πολλές οικογένειες ήταν ο λόγος που έχουν φύγει από τη χώρα τους. Όταν τους ρωτάω μου λένε ότι δεν είχαν πρόσβαση, δεν πήγαιναν στο σχολείο. Δηλαδή έχω συναντήσει 17άχρονο που δεν έχει πάει ποτέ σχολείο. Είχε μάθε μόνο να γράφει το όνομά της και αυτό το έμαθε από μία ξαδέρφη της. Δράσεις στο σχολείο είναι κάποια μαθήματα που τους κάνουν. Ακόμη δεν λειτουργεί το νηπιαγωγείο φέτος. Λειτουργούσε μέχρι το καλοκαίρι αλλά ακόμα δεν έχει ξεκινήσει, είναι γραφειοκρατικό το θέμα. Βλέπω ότι δίνουν έμφαση στο να απασχοληθούν τα παιδιά και να μαθαίνουν κάτι. Γενικά λειτουργούν χωρίς ωράριο. Δεν έχω δει Αφγανό να φοράει ρολόι (γέλια). Δηλαδή αυτό με την ώρα είναι... Έρχονται πίσω και τους λέω «μα σας έχω κλείσει ραντεβού την τάδε ώρα και δεν... είναι κάτι πολύ ξένο. Λένε ναι σε όλα αλλά κατανοώ ότι δεν έχουν την έννοια του χρόνου. Όταν μιλάω με παιδιά, με μεγαλύτερα που θα έπρεπε να γνωρίζουν την ώρα καταλαβαίνω ότι δεν κάνουν την ίδια μοιρασιά του χρόνου, δηλαδή να προσανατολιστούνε στον χρόνο, με τις εποχές, με την ώρα, με τον μήνα. Μετράνε και οι ίδιοι διαφορετικά τον χρόνο. Δηλαδή, για εμάς έχουμε 2017, γι' αυτούς δεν ξέρω... μετράνε... χίλια κάτι είναι.. Επίσης βλέπεις αυτό με το χρόνο και στις ταυτότητές τους. Η ημερομηνία γεννήσεως αναφέρεται πρώτη πρώτου του... ξέρω γω χρονολογία. Νομίζω ότι στις πρώτες πληροφορίες που δίνανε, όταν σε ρωτάει κάποιος πότε έχεις γεννηθεί (ημερομηνία) είτε δεν ήξεραν, είτε δεν τους ενδιέφερε... αυτό που σου λέω, δεν μετράνε τον χρόνο όπως εμείς. Έτσι για να είναι πιο εύκολο και να μην καθυστερήσουν σε κάτι, η ημερομηνία γράφει πρώτη πρώτου και χρονολογία. Όλοι είναι γεννημένοι την πρώτη μέρα του έτους. Δεν είναι οργανωμένοι, ακόμη και

στο φαγητό, δεν έχουν συγκεκριμένο ωράριο που θα φάνε. Ούτε όταν ξυπνάνε, ούτε όταν κοιμούνται.

E:Υπάρχουν άλλες οργανώσεις που να προσφέρουνε, παρόλο που μπορεί να μην εξειδικεύονται στο κομμάτι των παιδιών, να προσφέρουν ωστόσο δραστηριότητες για τα παιδιά; Δηλαδή μαθήματα, κοσμήματα, παιχνίδια, κάτι να προσφέρουνε;

M:Για τα παιδιά είχαμε εμείς σαν δραστηριότητες το λεγόμενο CFS . Αυτή τη στιγμή λειτουργεί το λεγόμενο σχολείο αλλά κάνουνε μαθήματα, αγγλικά, ελληνικά και νομίζω και μαθηματικά γιατί είναι και ο δήμος που έχει δάσκαλο. Δηλαδή μία από τις οργανώσεις που έχει ο δήμος έχει και δάσκαλο μέσα στο πρόγραμμα. Και σε αυτό το κομμάτι ναι, έχουν τα μαθήματα και κάποιες δραστηριότητες έξω.. Μέχρι τώρα δεν ήταν εύκολο να γίνουν γιατί από τη στιγμή που έχεις το... έχεις αναλάβει το κομμάτι των παιδιών... Το έχουμε αναλάβει όχι μόνο σαν ειδικότητες αλλά και σαν δραστηριότητες σαν διασκέδαση. Μέχρι τέλη Ιουλίου είχαμε του Δικτύου το κομμάτι

E:Πιστεύετε ότι υπάρχουν κάποια.. κενά στις παρεμβάσεις για τους ανήλικους πρόσφυγες; Υπάρχουν δηλαδή ανάγκες τους που δεν καλύπτονται;

M:Όχι, η εντύπωσή μου είναι ότι υπάρχουνε πολλά προγράμματα... Μάλλον καλύτερος συντονισμός για να ξέρουν από πού να πάρουν αλλά πιστεύω ότι είναι πολλά τα προγράμματα

E:Μπορεί να υπάρχουν αλληλοεπικαλύψεις μεταξύ των προγραμμάτων;

M:Όχι γιατί έρχονται με ανάγκες πολλές.. Όχι δεν θα το έλεγα.. Πιστεύω ότι υπάρχουν αρκετά προγράμματα για... για τους πρόσφυγες. Για τα παιδιά αυτό θα ήταν το καλύτερο, το σχολείο, αυτό είναι το ζήτημα που θέλουν. Τώρα για την απασχόληση, βρίσκουν και αυτοί τρόπους για να διασκεδάσουν και να παίξουν. Το σχολείο τώρα εννοώντας και το νηπιαγωγείο, είναι εκπαίδευση και αυτό...

E:Ποια πιστεύετε ότι είναι τα κυριότερα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι πρόσφυγες στο camp σήμερα;

M:Που μου έχουν αναφέρει εμένα; Ή που νομίζω;

E:Ποια είναι η εντύπωσή σας; Όχι τα αιτήματα δηλαδή που δέχεστε, εσείς τι πιστεύετε. Μπορεί να είναι κάτι άσχετο των αιτημάτων

M: Η παιδεία είναι το κυριότερο. Και αυτό μου το ανέφεραν συνέχεια και αυτό έβλεπα ότι χρειάζονται. Όποιο πρόβλημα έβλεπα και μετέπειτα, πάλι είχε να κάνει με την παιδεία. Ακόμη και για την οριοθέτηση, πάλι από εκεί θα μάθεις. Από το νηπιαγωγείο πρώτα να συμπεριφέρεται σε κάποια πλαίσια, σε κάποιο πρόγραμμα. Κυρίως το σχολείο θα έλεγα, το εκπαιδευτικό,

E: Και τι είναι αυτό που θα βελτιώνετε στις υπάρχουσες συνθήκες; Γενικά;

M: Σαν Δίκτυο ή σαν ψυχολόγος;

E: Αν μπορούσατε με οποιοδήποτε τρόπο, μία ευχή ας το πούμε έτσι.

M: Αυτό ως προς την ενσωμάτωση; Ως προς τι;

E: Ότι θέλετε, τι θα αλλάζατε ως προς τους ανήλικους πρόσφυγες;

M: Θα έκανα ενημερωτικές συνεδρίες, όχι μόνο ατομικές, και ομαδικές. Για το νομικό πλαίσιο, για το κοινωνικό πλαίσιο. Γιατί η Ελλάδα λειτουργεί, έτσι, σε κάποια ευρωπαϊκά, με ευρωπαϊκούς κανόνες και τρόπο ζωής, δεν διαφέρει πολύ το πώς λειτουργεί, αυτό θα έκανα. Ενημερωτικές συνεδρίες. Αλλά με τρόπο που να τους κάνω, και τους γονείς λέω, τα παιδιά οτιδήποτε τους δίνεις θα το πάρουν, είναι σφουγγάρια δηλαδή είναι στεγνά, θα... παίρνουν οτιδήποτε.....

[Διακοπή]

E: Για πες μου

M: Λοιπόν, αυτό έλεγα, ότι τα παιδιά παίρνουν οτιδήποτε, για τους γονείς: ενημερωτικές, αλλά να έχουν ενδιαφέρον, δηλαδή κάτι.. ή να είναι σύντομες σαν χρόνο γιατί δεν ξέρω, δεν θα μπορούν να αντέξουν πολύ, δηλαδή αν εκεί τη στιγμή θυμηθούν ότι πρέπει να μαγειρέψουν θα σηκωθούν να φύγουν. Να ενημερωθούν σου λέω, ιατρικά, νομικά, κοινωνικά

E: Οι γονείς μιας και το ανέφερες τώρα, πως αντιμετωπίζουν τις παρεμβάσεις σας; Δηλαδή ενισχύουν τα παιδιά να έρχονται σε εσάς, θέλουνε; Ή υπάρχουν κάποιοι γονείς ας πούμε που μπορεί να μην θέλουνε; Ή να αφήνουν τα κορίτσια ας πούμε να μην έρχονται στις δραστηριότητες, το οτιδήποτε, πως είναι η στάση τους;

M:Όχι, από την αρχή, επειδή δουλεύουμε με παιδιά παίρνουμε τη φόρμα συνεννόησης υπογεγραμμένη από το γονιό. Όχι σπάνια, με μία δύο εξαιρέσεις έχουν τύχει σε αυτό το διαστήματα είναι πολύ επιφυλακτικοί και να διαβάζουν πολύ προσεκτικά αυτό που δίνουμε. Το θέλουν και βλέπω ότι μας εμπιστεύονται. Βέβαια αυτό μπορεί να οφείλεται και στο ότι όταν τους απευθυνόμαστε τους συστηνόμαστε, λέμε ποια είναι η δουλειά μας, τι έχουμε να κάνουμε και μετά μας έχουν ανάγκη, δηλαδή αν έχουν ανάγκη από ιατρική παραπομπή ακολουθούν αυτά που τους λέμε. Μας προσεγγίζουν καλά. Για δραστηριότητες όσων αφορά το σχολείο είναι όλοι τους δεκτικοί. Δεν έχω συναντήσει κάποιον να λέει όχι δεν θέλω. Δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με χορό.. όσο είναι παιδιά δεν έχουν κανένα πρόβλημα. Όσο μεγαλώνουν, ειδικά δε τα κορίτσια προσπαθούν να τα προφυλάξουν πιο πολύ, δηλαδή όχι να αφαιρούν την ανεξαρτησία τους αλλά να ξέρουν ποια είναι αυτή η δράση και τι ακριβώς είναι. Νομίζω ότι θέλουν να συμμορφωθούν με δικά τους κοινωνικά και θρησκευτικά κριτήρια. Νομίζω ότι αυτό είναι στην εφηβεία. Που στα κορίτσια βλέπεις όταν αλλάζει, ακόμη και βιολογικά. Δηλαδή βλέπεις που στην θρησκεία τους, μετά που αδιαθετούν φοράνε μαντήλα, δηλαδή περίπου το καταλαβαίνεις ότι περνάει σε άλλη φάση, τότε ναι οι γονείς γίνονται πιο προσεκτικοί.

E:Μάλιστα, τώρα σχετικά με τους ασυνόδευτους ανήλικους, ποιες πιστεύεις ότι είναι οι ιδιαιτερότητες που έχουν σε σχέση με το γενικό πληθυσμό των παιδιών

M:Το ότι δεν έχουν την οικογένεια δίπλα τους, ότι δεν έχουν κάποιον...

E:Εννοώ, πως τους επηρεάζει αυτό, τι είναι διαφορετικό σε σχέση με άλλα...

M:Με τα άλλα που είναι μαζί με την οικογένειά τους;

E:Ναι

M:Αυτό το θεωρώ πάρα πολύ βασικό, δηλαδή να μην έχεις την οικογένεια

E:Δηλαδή είναι πιο... ανασφαλείς; Υπάρχουν άλλες παρεμβάσεις που γίνονται για εκείνα; Έχεις προσέξει εσύ κάποια ιδιαιτερότητα στον τρόπο που συμπεριφέρονται;

M:Επειδή και μόνο είναι ασυνόδευτα;

E:Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να έχουν ταξιδέψει και μόνα τους, που μπορεί να σημαίνει ότι τους έχει συμβεί κάτι πιο τραυματικό.

M:Είναι και σε άλλη φάση της ηλικίας και αντιδράνε διαφορετικά. Μου έχει συμβεί να βλέπω αντίδραση εφήβου με την οικογένεια που ήταν ακριβώς η ίδια με του άλλου που ήταν ασυνόδευτος, όχι, δεν έχω παρατηρήσει κάτι... Στον τρόπο που εκφράζονται παρατηρείς ότι υπάρχει διαφορετική αντίδραση γιατί είναι έφηβοι ή σε νεαρή ηλικία και αντιδράνε διαφορετικά. Ως προς τα χαρακώματα όταν έχουν πολύ άγχος.. ως προς άλλες συμπεριφορές όπως κάπνισμα αλκοόλ.. ναι δηλαδή ένα παιδί δεν θα το κάνει γιατί δεν είναι σε αυτή την ηλικία. Αλλά αυτή την ιδιαιτερότητα την αποδίδω στην ηλικία και στη φάση, όχι οπωσδήποτε ότι είναι ασυνόδευτο... ή μπορεί να είναι και τα δύο. Το ότι υπάρχει υπάρχει αλλά μπορεί να οφείλεται σου λέω και στη φάση που βρίσκεται

E:Άρα θα έλεγες ότι είναι λίγο περισσότερο.. η συμπεριφορά λίγο πιο... ακραία; Δεν ξέρεις όμως αν αυτό οφείλεται στο αν είναι ασυνόδευτοι ή εάν οφείλεται στο ότι συνήθως είναι μεγαλύτερα παιδιά στην εφηβεία

M:Δεν ξέρω, είναι και στα δύο, ναι. Και ότι ήταν ασυνόδευτοι, και ότι έχουν περάσει πιο πολλά και ότι δεν έχουν στήριγμα, το στήριγμα της οικογένειας. Οπωσδήποτε, η αντίδραση είναι... είναι πιο ακραία

E:Μάλιστα. Οι δραστηριότητες που πραγματοποιείται εσείς στο camp πιστεύεις ότι εξασφαλίζουν αυτό που λένε το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού;

M:Η ομάδα που είμαστε τώρα της Child Protection Unit, το λεγόμενο CPU έχουμε κρατήσει μόνο το ψυχοκοινωνικό κομμάτι, δηλαδή οι δραστηριότητες είναι μόνο οι ομαδικές συναντήσεις μαζί τους ή ατομικές, δηλαδή κάποιες δραστηριότητες δεν κάνουμε έτσι, ελεύθερο χρόνο. Το έχουμε ως αρχή, το καλύτερο συμφέρον του παιδιού οπωσδήποτε.

E:Ωραία, μία τελευταία ερώτηση θέλω να σου κάνω. Πιστεύεις ότι η ένταξη των ανηλίκων μπορεί να πραγματοποιηθεί ή είναι κάτι ουτοπικό ας πούμε;

M:Δεν είναι ουτοπικό τίποτα ότι αφορά τον άνθρωπο. Πρώτα απ' όλα είναι να θέλουν να μείνουν εδώ οι περισσότεροι που έχω συναντήσει. Σχεδόν όλοι θέλουν να φύγουν. Έχουν ως προορισμό άλλη χώρα ευρωπαϊκή και όχι την Ελλάδα. Δηλαδή να θέλεις να μείνεις εδώ. Ελάχιστοι είναι που θα μείνουν εδώ. Και αυτοί που είναι έχουν κάνει επανειλημμένες προσπάθειες αποτυχημένες προς άλλες χώρες. Και επειδή υπήρξε μετά από κάθε τέτοια προσπάθεια κάποια αντίδραση συναισθηματική αποτυχίας που δεν

τους ήταν εύκολο και ήταν και πρόσφατη λένε ότι θέλουν να μείνουν στην Ελλάδα αλλά είναι πολύ λίγες αυτές οι περιπτώσεις. Αν θα επιτευχθεί, σου λέω τίποτα δεν είναι ουτοπικό προς τον άνθρωπο. Είμαι βέβαιη ότι θα το πετύχουν

E:Και θεωρείς ότι οι παρεμβάσεις στοχεύουν ως προς αυτό; Προς την ένταξη;

M:Νομίζω ότι όλες αυτό προσπαθούν να γίνουν. Μόνο η εκμάθηση ξένης γλώσσας είναι για να τους διευκολύνει να πάνε πιο πέρα. Ότι γίνεται, σαν παρέμβαση, πιστεύω ότι αυτό έχει σκοπό. Να του κάνει.. όχι οπωσδήποτε να ενσωματωθούν στην ελληνική κουλτούρα αλλά να κατασταλάξουν κάπου. Δηλαδή δεν είναι ότι τους μαθαίνεις κάτι ώστε να μπορούν να συνεχίσουν το ταξίδι τους. Το ταξίδι προς τη ζωή ναι αλλά.. Όχι προς συγκεκριμένη χώρα ευρωπαϊκή ή κάπου αλλού. Ως προς την ασφάλειά τους θα έλεγα. Να βρουν κάτι για να δικτυωθούν κοινωνικά, να βρουν επαγγελματικά κάτι που να τους ταιριάζει να μπορούν να προσφέρουν σαν άνθρωποι και να έχουν μία ασφάλεια

E:Πολύ ωραία. Κάτι άλλο που να θέλεις να μου αναφέρεις εσύ και εγώ δεν στο ρώτησα; Έτσι από την εμπειρία σου;

M:Και πάλι να έχω στο μυαλό μου τα παιδιά έτσι;... αυτό αν και ήδη το ανέφερα για περισσότερη ενημέρωση της οικογένειας αλλά όχι μόνο.. έτσι ν κάνουν.. αυτό γενικά ισχύει ένα σχέδιο ζωής, δηλαδή πιστεύω ότι όταν θα πάνε Γερμανία κλπ. δεν νομίζω ότι θα βρουν αυτό που ψάχνουν ή αυτό που έχουν στο μυαλό τους.

E:Δηλαδή;

M:Μιλάω μαζί τους, ακόμη και με παιδιά που είναι 17 χρονών για τα επαγγέλματα, τι θα ήθελαν να κάνουν όταν... επαγγελματικά. Και όλοι μου λένε, και δεν κάνουν αστεία, ότι θέλουν να γίνουν γιατροί, δηλαδή περισσότερο, σε αυτό το... πως ανοίγεις ορίζοντες σε κάποιον με την γνώση. Δηλαδή να έχουν πρόσβαση στη γνώση αλλά να τους τη δώσουμε εμείς, ενημέρωση και ως προς τα επαγγέλματα, αλλά και ως... σχέδιο ζωής. Δηλαδή τι θ κάνετε; Κάπου θα πρέπει να μείνετε σε έναν τόπο, να εργαστείτε να μεγαλώσετε τα παιδιά. Γιατί όταν μιλάω μαζί τους, σκοπός είναι, ακόμα και τα παιδιά, το λένε με μία λέξη, Germany, ή σου λένε τη χώρα που θέλουν να φτάσουν. Εντάξει Germany, εκεί τι θέλεις να κάνεις; Βλέπεις ότι δεν έχουν τι να σου απαντήσουν. Τώρα αυτό έχουν, να φτάσουν εκεί. Νομίζω ότι σε αυτό το κομμάτι, εδώ στην Ελλάδα αυτό θα ήταν πολύ βοηθητικό.

Ε:Μάλιστα, ωραία

Μ:Δεν ξέρω αν ήμουν αρκετά σαφής, στο κομμάτι το ενημερωτικό. Όχι μόνο προς το επάγγελμα. Το επάγγελμα σου εξασφαλίζει ότι μπορείς να ζήσεις. Τι θέλουμε να κάνουμε στη ζωή. Νομίζω θα γλύτωνες πάρα πολύ χρόνο

Ε:Τι θέλουν να κάνουν.. τι εννοείς, πως θέλουν να είναι η ζωή τους;

Μ:Ναι, ακριβώς. Πως φαντάζονται την πόλη που θα μένουν, αν θα έχουν φίλους, αν θέλουν να σπουδάσουν, αν θέλουν να δουλέψουν, από αυτή την άποψη;

Ε:Ναι.Μάλιστα, σε ευχαριστώ πάρα πολύ

Συνέντευξη 9

M: γυναίκα, 28 ετών, νηπιαγωγός, φροντιστής ανηλίκων σε Ελληνική ΜΚΟ.

E: Η έρευνα είναι σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο της Κορίνθου είναι σχετικά με την κατάσταση των ανηλίκων προσφύγων στα καμπ και τα δικαιώματά τους. Η συμμετοχή σου είναι προαιρετική αν κάποια στιγμή θέλεις να διακόψεις την συνέντευξη, μπορείς να το κάνεις χωρίς να υπάρξουν κυρώσεις και ότι αναφέρεις είναι εμπιστευτικό και δεν θα κοινοποιηθεί με τρόπο που να γίνει αναγνωρίσιμη. Θέλεις να μου πεις ποιος είναι ο ρόλος σου στην θέση εργασίας που είσαι τώρα;

M: Είμαι φροντιστής ανηλίκων.

E: Τι ακριβώς κάνεις ως φροντιστής;

M: Έχω προσληφθεί ως νηπιαγωγός αλλά ουσιαστικά φροντίζω ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες των παιδιών που διαμένουν στη δομή. Γενικά έχουμε χωρητικότητα για 20 άτομα και έχουμε λίγο λιγότερα. Οι ανάγκες δεν περιορίζονται μόνο στο εκπαιδευτικό κομμάτι έχουμε εμπλακεί σε όλες τις ανάγκες των παιδιών τις πρακτικές όπως τι θα φάνε, αν χρειάζονται κάποια βοήθεια με τα ρούχα τους την καθαριότητα τους, την μετακίνηση τους από και προς τις δραστηριότητες που έχουν, βοήθεια στα μαθήματα τους, μέχρι και τον ρόλο τον υποστηρικτικό στο ψυχολογικό κομμάτι. Οι αρμοδιότητες δηλαδή δεν είναι τόσο συγκεκριμένες όσο ορίζονται αρχικά. Είναι πολύ περισσότερες

E: Μάλιστα. Μπορείς να μου πεις λίγα στοιχεία για τα άτομα που βλέπεις; Δηλαδή από ποιες χώρες είναι, τι ηλικίες είναι, ποιο είναι το φύλλο τους, δημογραφικά στοιχεία.

M: Πριν ένα μήνα, γιατί από εκεί και πέρα έχουμε αρκετές αλλαγές, είχαμε γύρω στα 200 άτομα, των οποίων η πλειοψηφία είναι από την Συρία, 18 άτομα από Συρία και δύο από το Κονγκό. Μέσα στο μήνα που πέρασε, είχαμε πολλές αλλαγές γιατί είχαν γίνει πολλά αποδεκτά αιτήματα των παιδιών. Αποτέλεσμα μέσα στο μήνα να έχουμε πολλές μεταφορές των παιδιών στον προορισμό τους και να συναντηθούν επιτέλους με τις οικογένειές τους. Πριν μία εβδομάδα είχαμε 13 άτομα αντί για 20 που είχαμε φτάσει σε ένα σημείο, αλλά αυτό άλλαξε γιατί έχουμε 5 άτομα 3 από Συρία και 2 από Αφγανιστάν. Τώρα έχουμε μια πληρότητα 17 ατόμων

E: Τι ηλικίες είναι;

M: Ξεκινάνε από 12 μέχρι και λίγο πριν τα 18

E: Η δομή αυτή είναι μόνο για τον ανήλικο πληθυσμό;

M: Ναι. Μόνο για ανήλικους ασυνόδευτους. Αν ένα άτομο ενηλικιωθεί ξεκινάνε οι διαδικασίες μεταφοράς του σε κάποια άλλη δομή. Θα πάνε Αθήνα ή Θεσσαλονίκη σε κάποιες άλλες δομές, ως επί το πλείστον. Γενικά όπου υπάρχει κενό, οι ενήλικοι μεταφέρονται άμεσα.

E: Η δομή αυτή που βρίσκεται; Είναι κοντά στην πόλη; Είναι κοντά με ενήλικο πληθυσμό;

M: Είναι σε κεντρικό σημείο της πόλης. Είναι κάποια χιλιόμετρα μακριά από το καμπ το οποίο βρίσκεται και αυτό σε πόλη σε μια περιοχή που λέγεται Χαλκιδίος

E: Άρα έρχονται σε επαφή με την τοπική κοινωνία.

M: Βεβαίως. Ειδικά τώρα που από τον Σεπτέμβρη έχουν ξεκινήσει και τα σχολεία, τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά, οπότε η επαφή είναι ακόμα μεγαλύτερη .με τον τοπικό πληθυσμό.

E: Στο κάμπ που δούλευες ποια ήταν η θέση σου;

M: Στο κάμπ ήμουν σε μια άλλη οργάνωση που πρώτη φορά ένταξε τους φροντιστές στις παροχές που είχε στους ανηλίκους. Απλά, επειδή ήταν διαφορετικά επειδή ήταν πρώτη φορά που ενέταξαν κάτι τέτοιο, δεν είχαμε σαφής οδηγίες οπότε έπρεπε εσύ να βρεις ποιος είναι ο ρόλος σου εκεί. Μετά από μήνες κατάφερα να βρω το ρόλο μου γιατί ήταν κάπως πιλοτικό όλο αυτό , ουσιαστικά φρόντιζες να καλύπτονται οι ανάγκες τους, δηλαδή τα παιδιά όταν έρχονται κάνουν κάποιες εξετάσεις οπότε έπρεπε να φροντίσεις την μεταφορά τους στο νοσοκομείο για την κάλυψη αυτών των εξετάσεων , επικοινωνία με ψυχολόγους, ανάγκες για ένδυση, ανάγκες για τροφή, ανάγκες για τη βασική επικοινωνία μέσω διερμηνέων, για οποιαδήποτε ανάγκη ήταν στο κάμπ.

E: Καλύτερα να επικεντρωθούμε και οι ερωτήσεις να αφορούν την δουλειά σου στο κάμπ. Επειδή οι περισσότερες ερωτήσεις αφορούν το κάμπ να μιλήσουμε για αυτή την εμπειρία. Εννοείτε πως αν θέλεις να αναφέρεις κάτι από την καινούρια σου δουλειά το αναφέρεις, αλλά θα δεις κιόλας ότι οι πιο πολλές ερωτήσεις επικεντρώνονται στα κάμπ. Σε αυτή την δουλειά σου ήσουν σε ελληνική ΜΚΟ ή σε διεθνή;

M: Σε ελληνική.

E: και στην περίπτωση του καμπ έρχονταν τα παιδιά σε επαφή με ενήλικες στο καμπ;

M: ναι ναι έρχονταν κανονικά

E: και με την τοπική κοινωνία;

M: βέβαια, δεν ήταν κλειστή η δομή, όποτε ήθελαν μπορούσαν να βγούνε. Ούτε είναι μακριά το καμπ από την πόλη όπως μπορεί να συμβαίνει συχνά σε άλλες περιπτώσεις.

E: Θεωρείς ότι το καμπ είναι μια επαρκής δομή για να προστατεύσει τους ανήλικους;

M: Μιλάς για τα πρακτικά ζητήματα, για την ψυχολογία του;

E: Ανέφερε ότι θέλεις και τα δύο είναι σημαντικά

M: Σε σχέση με άλλες δομές που βρίσκονται στο κέντρο ή δομές που βρίσκονται στην επαρχία, τουλάχιστον από την εμπειρία μου, προσφέρει μεγαλύτερη ασφάλεια γιατί τα παιδιά είναι εκτεθειμένα σε μικρότερο κίνδυνο. Ναι μεν έρχονται επαφή με τον ντόπιο πληθυσμό και με ενήλικους, αλλά είναι διαφορετικά να ξέρεις ότι το κέντρο είναι 5 λεπτά από την δομή, σε σχέση με το αν ένα παιδί είναι ελεύθερο να βγει σε μια δομή στην Θεσσαλονίκη όπου ο αριθμός είναι λιγότερος οι κίνδυνοι είναι περισσότεροι μπορώ να πω. Προσπαθείς να κτίσεις σχέσεις με τα παιδιά να τους δώσεις το συναίσθημα ότι δεν είναι η οικογένεια που θέλετε να πάτε, αλλά όσο χρόνο είστε εδώ θα είμαστε εδώ για εσάς και τα άτομα και το προσωπικό. Οπότε αισθάνονται ασφάλεια και να μοιραστούν οτιδήποτε τους προβληματίζει. Δημιουργώντας σχέσεις με τα παιδιά είναι σημαντικό σε μια μικρή επαρχία γιατί στην πόλη τα άτομα είναι περισσότερα και είναι διαφορετικοί. Θεωρώ ότι εδώ υπάρχει μεγαλύτερη οικειότητα που ενισχύει το αίσθημα ασφάλειας. Τα παιδιά νιώθουν την σταθερότητα και ασφάλεια μέχρι να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες και να ενωθούν με τις οικογένειες τους, γιατί αυτός είναι ο στόχος τους. Δεν είναι ο στόχος τους να μείνουν εδώ.

E: Πιστεύεις ότι έχεις μια επαρκή γνώση των δικαιωμάτων των ανήλικων προσφύγων;

M: Νομίζω πρέπει να ανανεώνεται κάθε πληροφορία που παίρνεις, ειδικά για τα νομικά ζητήματα, επειδή τα παιδιά ανησυχούν πάρα πολύ για τις υποθέσεις τους. Αποφεύγω να δίνω πληροφορίες, προτιμώ να επικοινωνήσω με τον υπεύθυνο δικηγόρο που ασχολείται με την υπόθεση τους ώστε να δοθούν κάποιες πληροφορίες. Είναι πολύ

άσχημο όταν δεν γνωρίζεις κάτι να μεταφέρεις μια πληροφορία στα παιδιά, που μπορεί να γυρίσει μούμερνανκ ή να τους δημιουργήσει ελπίδες που μετά δεν θα ισχύουν. Προσπαθώ να συμβουλευόμαι κάποιον που είναι ήδη γνώστης είτε να τους φέρω σε επαφή ή να πάρω εγώ τις γνώσεις ώστε να μεταφέρω την πληροφορία. Είναι πολύ άσχημο να δίνεις πληροφορίες ή ελπίδες χωρίς να είσαι σίγουρος γιατί τα παιδιά βασίζονται σε αυτές. Όσο αφορά τις υποθέσεις τους υπάρχουν πρόσωπα που ξέρουν πολύ καλύτερα από εμένα για αυτήν την ενημέρωσή τους.

E: Πέρα από το ζήτημα των νομικών υποθέσεων που μπορεί να είναι κάπως εξειδικευμένο;

M: Σε ότι αφορά το δικαίωμα τους στην εκπαίδευση; Σε ότι αφορά το δικαίωμα τους...

E: Γενικότερα και στην εκπαίδευση και στην υγεία... Να γνωρίζεις ποια είναι τα δικαιώματα, να μπορείς να τα υπερασπιστείς και να ξέρεις πότε καταπατώνται...

M: Όσο ήμουν στο καμπ μπορούσα να δω την καταπάτηση που λες, μπορούσα να δω πως χρειάζεται να το ενισχύσω αυτό το κομμάτι, τώρα μέσα στην δομή επειδή περνάνε στην καθημερινότητα τους αυτόματα κάποια πράγματα, δηλαδή διεκδικήσαμε πάρα πολύ το δικαίωμα στην εκπαίδευση να μπορέσουν να συμμετέχουν στο σχολείο, να γίνουν αποδεκτά από την τοπική κοινωνία ως άτομα που έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση. Ναι μεν υπάρχει η πρόθεση από τον νόμο, πάντα στις τοπικές κοινωνίες όμως βλέπεις και μια αντίδραση ότι δεν υπάρχει αναγνώριση σε αυτό. Σε αυτό το κομμάτι προσπαθήσαμε όλοι να ενταχθούν τα παιδιά και έχουμε αντίληψη στο τι γίνεται. Πολλά από αυτά είναι πάνω από ένα χρόνο στην δομή ξέρουν και τα Ελληνικά και μπορούν να καταλάβουν από τις αντιδράσεις του προσώπου οποιαδήποτε εχθρική αντίδραση από τον οποιοδήποτε, οπότε για να αισθανθούν άνετα αλλά και για να γίνει πράξη όλο αυτό, έγινε προσπάθεια από την δομή σε αυτό το κομμάτι του. Όσο αφορά το δικαίωμα τους στην ιατρική περίθαλψη, δεν το συζητώ, αυτό ισχύει ήδη. Ευτυχώς υπάρχουν οργανώσεις που από την πρώτη στιγμή που φτάνουν προσπαθούν τα βασικά να τα ελέγξουν για να τους προσφέρουν αυτή την δυνατότητα. Στη δομή τα παιδιά οτιδήποτε χρειαστούν από τέτοιας φύσεως έχουν άμεση κάλυψη. Δεν μου έρχεται στο μυαλό κάποια δικαιώματα τους που καταπατούνται ή θα ήθελαν περισσότερη προσπάθεια. Στο νομικό κομμάτι υπάρχουν επιτροπές στην δομή που είναι υπεύθυνοι, υπάρχει ενημέρωση σε τακτικό βαθμό για τις υποθέσεις τους, υπάρχει συντονισμός ώστε τα παιδιά να έχουν επαφή με άτομα της οικογένειάς τους, να ξέρουν οι γονείς ή

συγγενείς τι γίνεται, σε τι κατάσταση βρίσκονται τα ίδια. Στο κομμάτι της ψυχολογίας τους είναι πολύ βασικό, πέρα από την υγεία τους. Η δομή το φροντίζει και έχουμε συνεργάτες και τακτική επικοινωνία με ειδικούς και παρακολουθείται κάθε περίπτωση.

E: Θεωρείς ότι στα πλαίσια του καμπ, τα δικαιώματα των ανήλικων προσφύγων υπερασπίζονται; Είναι σεβαστά;

M: Νομίζω ότι γενικότερα πολλά από τα δικαιώματα δεν γίνεται προσπάθεια να καλυφτούν έτσι όπως πρέπει. Ενώ υπάρχουν οργανώσεις, ενώ υπάρχει προσπάθεια μέσα από το καμπ, αυτά που προσφέρεται έρχεται στον κάθε εργαζόμενο, για παράδειγμα, σου ανέφερα ότι υπάρχει άμεση ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, αυτή όμως δεν είναι αρκετή. Όσα ανήλικα χρειάζονται περισσότερη στήριξη παραπέμπονται στο τοπικό νοσοκομείο, αλλά αυτό δεν είναι αρκετό. Στο καμπ δεν καλύπτονται οι βασικές ανάγκες, δεν είναι ότι μόνο στο νησί της Χίου, είναι στα περισσότερα νησιά οι υποδομές είναι για λιγότερο κόσμο, απ' ό,τι βρίσκεται ήδη μέσα στο καμπ. Από εκεί ξεκινάν τα βασικά προβλήματα όπως προβλήματα στη στέγαση, στην τροφή, στο νερό, στην υγιεινή τους. Αν αυτά τα βασικά είναι δύσκολα να τα παρέχει ένα καμπ, πόσο μάλλον να παρέχει μια καλή συνεργασία ή να παρέχει μια δυνατότητα αυτοί οι άνθρωποι να έρχονται σε επαφή με ένα νορμάλ τρόπο χωρίς να περιμένουν ώρες στις ουρές για να έρθουν σε επαφή με ένα κλιμάκιο που αφορά ένα δυναμικό, είτε με ένα κλιμάκιο που αφορά τις βασικές τους ανάγκες της ένδυσης, της τροφής τους, τα ιατρικά τους προβλήματα. Είναι πολύ δύσκολη η επαφή, είναι και πολύ δύσκολη και η λύση που πρέπει να δοθεί στις ανάγκες τους αυτές. Ενώ έχουν το δικαίωμα να έχουν νομική κάλυψη και υποστήριξη, να έχουν δικαίωμα να έχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, να έχουν το δικαίωμα σε ψυχολογική υποστήριξη, πρακτικά είναι πολύ δύσκολο να έρθουν σε επαφή με αυτά, με τον τρόπο που πρέπει

E: Στο καμπ υπήρχαν κρατικές παρεμβάσεις;

M: Κρατικές παρεμβάσεις ως προς τί;

E: Ως προς οτιδήποτε.

M: Υπήρχε συνεργασία με τον στρατό, ήταν μια μορφή κρατικής παρέμβασης. Υπήρχε βοήθεια, υπήρχε συνεργασία με τα διάφορα κλιμάκια, αλλά δεν είναι η απαιτούμενη, δεν είναι αυτή που χρειάζεται. Και για να μιλήσω και για την τοπική κοινότητα και τοπική συνεργασία υπήρχαν αρκετές δυσκολίες. Αντί να ενισχύουν προς το θετικό

υπήρχε ένας αρνητισμός. Αν υπήρχε μια δαπάνη για ένα κοντέινερ ή να φτιαχτεί ο φωτισμός στο καμπ, όπου υπήρχε κρατική παρέμβαση υπήρχε μια δυσκολία το να υλοποιηθούν κάποια πράγματα.

E: Δεν υπήρχε καλή συνεργασία ανάμεσα στο στρατό και τις ΜΚΟ;

M: Υπήρχαν υπάλληλοι από όλες τις ΜΚΟ ακόμα και από το στρατόπεδο που έκαναν πάρα πολύ καλά την δουλειά τους. Όσο αφορά το κρατικό κομμάτι πρακτικά έπρεπε να δοθούν χρήματα για την κάλυψη πολύ βασικών αναγκών, όπως είναι το νερό, όπως είναι η τροφή, όπως είναι τα κοντέινερς. Για όλα αυτά εννοείται ο κρατικός τομέας έχει πολύ μεγάλη ευθύνη, έχει πάρα πολύ μεγάλο ρόλο, αλλά αυτός δεν ήταν εμφανής. Όχι μόνο δεν ήταν εμφανής αλλά δεν υπήρχε πρόθεση δεν μιλάω για τα άτομα που βρισκόταν στο καμπ αλλά μιλάω για εντολές, μιλάω για ενέργειες, υπήρχαν πολλές καθυστερήσεις, ανάγκες που δεν μπορούσαν να καλυφθούν άμεσα και οι εργαζόμενοι αναμένουν από κάποιο ανώτερο μια εντολή, μία χρηματοδότηση και υπάρχει η χρηματοδότηση και από τα κεντρικά δεν την απορροφούν για τις άμεσες ανάγκες, απλά κρατείται και δεν δίνεται, είναι τεράστια η δυσκολία που έρχεται μετά. Δεν φαινόταν αυτή η συνεργασία αυτή. Η έλλειψη αυτή συνεργασίας για να λυθεί κάποιο πρόβλημα. Ίσα- ίσα που τα προβλήματα ενισχύονταν από αυτές τις καθυστερήσεις. Αυτής της μη παραδοχής του προβλήματος γιατί αυτή ήταν το μεγάλο πρόβλημα. Όταν δεν παραδέχεσαι ένα πρόβλημα δεν μπορείς και να το λύσεις.

E: Μάλιστα. Θεωρείς ότι υπήρχαν κενά ή αλληλοεπικαλύψεις ανάμεσα στις παρεμβάσεις του στρατού και στις παρεμβάσεις των ΜΚΟ ή γινόταν ένας σωστός επιμερισμός;;

M: Στο καμπ που εργαζόμουν δεν ήταν ένα κλειστό καμπ. Ο στρατός είχε αναλάβει κάποια τεχνικά ζητήματα, δηλαδή τον Νοέμβριο του 16 που ξεκίνησα το καμπ ήταν ανοιχτό αυτό σήμαινε ότι οποιοσδήποτε μπορούσε να μπει μέσα και οποιοσδήποτε μπορούσε να βγει έξω. Δεν υπήρχε αστυνομία όσο αφορά την εσωτερική ασφάλεια..... δεν υπήρχε άμεση ασφάλεια, αν κάτι γίνονταν υπήρχε μια επέμβαση στα πλαίσια των επιτρεπόμενων από τις εντολές καθηκόντων. Δεν μπορούσες να βρεις κανένα ασφαλές σημείο στο καμπ, καθόλου. Όσο ήμουν εγώ εκεί, ο στρατός είχε αναλάβει κάποια βασικά ζητήματα σε ότι αφορά την στέγαση, την τροφοδοσία, να βοηθήσει στην προμήθεια του νερού κτλ κτλ. Δεν μπορώ να πω ότι μπορούσα να δω αυτό τον διαχωρισμό μεταξύ ΜΚΟ και κράτους υπήρχε σε όλες τις οργανώσεις ακόμα και στις

μη κυβερνητικές οργανώσεις υπήρχαν ζητήματα συγκάλυψης γιατί δεν λειτουργούν όλα με τρόπο που ωφελεί τους πρόσφυγες. Οπότε όταν είσαι εκεί για να βοηθήσεις τους πρόσφυγες και η λειτουργία σου δεν υποστηρίζει αυτό το 100% ακόμα και αν ανήκεις σε μια κρατική υπηρεσία ακόμα και αν ανήκεις σε μια κυβερνητική οργάνωση όταν είσαι εκεί και δεν λειτουργείς 100% υπέρ των προσφύγων στον εργαζόμενο υπάρχουν επικαλύψεις όταν δεν κάνεις καλά την δουλειά σου και υπάρχει και επίρριψη ευθυνών.

E: Τι εννοείς όταν λες ότι οι ΜΚΟ δεν στοχεύουν ακριβώς υπέρ των προσφύγων;

M:Μια ΜΚΟ σε ένα καμπ διαλέγει και στελεχώνει το έργο της με ένα προσωπικό. Αυτό το προσωπικό και αυτά τα άτομα έχουν επιλέγει για να κάνουν κάτι πολύ συγκεκριμένο για να βοηθήσουν στις πρακτικές δυσκολίες που υπάρχουν μέσα σε ένα καμπ, αν από τους 20 που έχουν προληφθεί ως προσωπικό οι 10 δεν γνωρίζουν το λόγο που βρίσκονται εκεί, καταλαβαίνεις η ομάδα δεν μπορεί να λειτουργήσει. Οι δέκα που δεν ξέρουν γιατί βρίσκονται εκεί, μπορούν να κάνουν ακόμα και κακό, μη γνωρίζοντας τις ευθύνες τους, μη γνωρίζοντας τα δικαιώματα των ανθρώπων, μη θέλοντας να προσφέρουν αυτό για το οποίο ουσιαστικά έχουν βρεθεί στο συγκεκριμένο καμπ. Οι 10 που προσφέρουν στους ανθρώπους που έχουν ανάγκη, θα δώσουν ένα αποτέλεσμα, μια κάποια βοήθεια. Αυτό θεωρώ ότι είτε ανήκεις σε κάποιο φορέα ή σε κάποια κρατική οργάνωση αυτό θεωρώ πρέπει να ελέγχεται πολύ καλύτερα. Πριν πάρεις κάποιο εργαζόμενο στο καμπ και αν ελέγχεις και βλέπεις κάποια πράγματα αυτό πρέπει να αλλάζει, όχι να μένει στάσιμο γιατί δεν κερδίζουν οι πρόσφυγες με αυτό τον τρόπο, δημιουργούνται προβλήματα. Δεν αναφέρομαι σε όλες της ΜΚΟ ή σε όλους τους κρατικούς φορείς, απλά αυτό που φαίνεται

E: Λες ότι μπορεί να μην είχαν γνώση να χειριστούν τα περιστατικά;

M: Είναι και η γνώση είναι και η θέληση κάποιες φορές, δηλαδή αν επιλέξω να κάνω μια δουλειά επειδή τα έσοδα θα είναι πολλά, να είμαι σε ένα χώρο απλά για να παίρνω κάποια χρήματα δεν ωφελεί καθόλου τον ρόλο της οργάνωσης μου, δεν ωφελεί καθόλου την ομάδα μου. Πρέπει να ξέρω γιατί βρίσκομαι εκεί, πρέπει να ξέρω γιατί πιστεύω ότι ο άνθρωπος που θέλει να προσφέρει θα προσπαθήσει να μάθει, θα προσπαθήσει να βοηθήσει. Σε αυτό το κομμάτι πρέπει να υπάρχει μεγαλύτερος έλεγχος όντως μια οργάνωση νοιάζεται για αυτό, αν όντως μια οργάνωση στοχεύει να βοηθήσει. Είναι πράγματα που φαίνονται και είναι κάποια πράγματα που μπορεί πολύ εύκολα να

αλλάξουν, οπότε έρχεται το ερωτηματικό κατά πόσο μια στελέχωση μιας ομάδας έχει όντως στόχο την βοήθεια στους πρόσφυγες ή έχει στόχο απλά την πρόσληψη ανθρώπων, επειδή υπάρχει κάποιο χρηματικό κονδύλι που πρέπει να καταναλωθεί και πρέπει να καλυφθούν άμεσα κάποιες θέσεις, οπότε κάνω μια επιλογή χωρίς να ελέγχω και χωρίς να με νοιάζει εάν αυτή η ομάδα έχει την δράση που εγώ επιθυμώ, το αποτέλεσμα και την βοήθεια που επιθυμώ.

E: Μάλιστα, πολύ ενδιαφέρον. Σε σχέση με την συνεργασία των διάφορων ΜΚΟ, τι πιστεύει για την συνεργασία τους;

M: Μπορεί να λέω ότι εργάζομαι στην τάδε ΜΚΟ αλλά αυτό δεν φαίνεται στο πεδίο. Εννοώ δεν θα πεις είναι η δική μου ΜΚΟ, η δική σου ΜΚΟ σε ένα συνεργάτη, έχεις ένα κοινό στόχο η συνεργασία πρέπει να είναι άμεση, πρέπει να λειτουργείς χωρίς να υπάρχει καθυστέρηση, δεν έχεις χρόνο πολλές φορές να σκεφτείς πρέπει να δράς άμεσα, η συνεργασία είναι κάτι πάρα πολύ βασικό, αλλά και πάλι έγκειται στον εργαζόμενο, στο κατά πόσο ο άνθρωπος που βρίσκεται εκεί, έχει καταλάβει το λόγο που είναι εκεί, έχει καταλάβει ότι δεν είναι εσύ, είναι ο πρόσφυγας που έχει την ανάγκη, οπότε πρέπει στο χρονικό διάστημα που έχεις να δικτυωθείς όσο καλύτερα γίνεται ακόμα και αν το αποτέλεσμα δεν έρθει από την άλφα ΜΚΟ ή από την βήτα έρχεται από την συνεργασία των 3 ΜΚΟ μαζί, δεν έχει τόσο ρόλο, όσο να φτάσει στο αποτέλεσμα. Θεωρώ ότι δεν πρέπει να υφίσταται ανταγωνισμός, σε αυτό αλλά συνεργασία.

E: Ναι, δεν πρέπει σίγουρα αλλά δεν κατάλαβα αν θεωρείς ότι αυτό γίνεται στην πραγματικότητα;

M: Είναι πάντως το ζητούμενο. Είναι ξεκάθαρα πάνω στον εργαζόμενο. Έχει τύχει να συνεργαστούμε άψογα με άτομα από ΜΚΟ και έχει τύχει να μην έχουν συνεργασία με άλλα και να δυσκολεύει πάρα πολύ την δουλειά. Το ότι υπάρχουν τέτοια άτομα αυτό ισχύει σε όλες τις δουλειές, αλλά σε αυτό το πεδίο θα ήταν καλό να μην υπάρχει, άπλα καθυστερεί δεν ευνοεί. Είναι και κάποιες γραμμές που παίρνεις, ο συντονισμός στα κλιμάκια είναι πολύ σημαντικός. Η δική μου ομάδα αποτελείται από 26 άτομα, ήταν χωρισμένα σε 4 υποομάδες τελείως διαφορετικές μέσα στο καμπ, χρειάζεται ένας συντονισμός, είναι ανάλογα τι συντονισμό θα πάρεις για το πώς θα χειριστείς την κάθε κατάσταση. Το να έχω ένα συντονιστή από την οργάνωση μου, ο οποίος είναι στην Αθήνα και με επισκέπτεται μια φορά το τετράμηνο ή το πεντάμηνο, για να δει πως είναι

το καμπ για μια μέρα δεν είναι καθόλου βοηθητικό. Η ομάδα θέλει συντονισμό και επαφή από κοντά ώστε να λύνονται αυτά και να ενισχύεται η συνεργασία μεταξύ των οργανισμών, ακόμα και της ίδιας ομάδας

E: Μάλιστα πολύ ωραία. Να επιστρέψουμε σε κάτι που λέγαμε για τους ανήλικους. Μπορείς να μου πεις δυο λόγια για την καθημερινότητα των ανήλικων προσφύγων μέσα στο καμπ, είτε αυτοί είναι ασυνόδευτοι, είτε είναι με κηδεμόνες; Υπάρχει κάποιο πρόγραμμα; Έχουν δραστηριότητες; Πως είναι η ζωή τους;

M: Μου επαναλαμβάνεις την ερώτηση. Γενικά για τους ανήλικους;

E: Ναι, γενικά. Υπάρχει κάποιο πρόγραμμα στις δραστηριότητες τους; Για το τι ώρα επιτρέπεται να μπουν, να βγουν, να κοιμηθούν, είναι υποχρεωμένοι να κάνουν κάποια πράγματα, είναι ελεύθεροι; Γενικά να μου πεις για την ζωή τους και καθημερινότητα τους στο καμπ

M: Μέχρι και το Μάιο του 17 που εργάστηκα εδώ, ήταν ένα ανοικτό καμπ. Αυτό σημαίνει ότι ενώ υπήρχε ένα safe zone κάποτε για τα παιδιά, τουλάχιστο για τα ασυνόδευτα ανήλικα, όπου υπήρχε μέσω κάποιας οργάνωσης, αν σου μεταφέρω σωστά την πληροφορία, υπήρχε κάποια ασφάλεια, όταν πήγα να δουλέψω ήταν ανοικτό. Αυτό σημαίνει ότι τα ασυνόδευτα μπορούν να μπαίνουν και να βγαίνουν οποιαδήποτε στιγμή θελήσουν, από και προς το καμπ και όχι μόνο τα ασυνόδευτα, οποιοσδήποτε μπορεί να μπει και να βγει από το καμπ. Ο μόνος περιορισμός ως προς την μετακίνηση ήταν τα δρομολόγια του λεωφορείου από το μέρος που βρισκόταν το καμπ προς το κέντρο της πόλης. Ουσιαστικά με το τελευταίο δρομολόγιο γύριζαν όλοι στο καμπ. Η καθημερινότητα τους, αν δεν υπήρχε κάποια οργάνωση που έκανε κάποιες ενέργειες από τις αρχές του 17 και ολοκλήρωσε ένα χώρο που μπορούσε να γίνονται κάποιες δράσεις ψυχαγωγικές και εκπαιδευτικές, όπου τα παιδιά με μεγάλη χαρά είχαν συμμετοχή. Το βασικό τους παράπονο ήταν «δεν κάνω τίποτα. Η κάθε μέρα μου είναι ίδια και ίδια. Ξυπνώ τρώγω και κοιμάμαι και περιμένω να φύγω. » Αυτό τα παιδιά τα εξαθλίωνε ακόμα περισσότερο γιατί έχουν ένα πολύ δύσκολο παρελθόν, έχουν μια πάρα πολύ δυσκολία για να έρθουν στην Ελλάδα και να μπουν σε ένα στόχο καθημερινά όχι απλά σε απλά σε ένα καμπ, αυτό σε διαλύει. Οπότε από κάποια στιγμή και μετά, τουλάχιστον μέσα στο καμπ, υπήρχε η δυνατότητα και προσφορά ένας χώρος ανοικτός που τα παιδιά θα μπορούσαν να πάνε εκεί, μπορούσαν να παίξουν, να μάθουν κάποια πράγματα, είχαν κάπου το μυαλό τους. Πέρα από αυτό και μια οργάνωση έκανε

κάποιες δραστηριότητες στους εξωτερικούς χώρους του καμπ, όταν είχε καλό καιρό έπαιζαν στο γήπεδο, έκαναν άλλες δράσεις ψυχαγωγικές ,αλλά πέρα από αυτό η ζωή στο καμπ είναι αρκετά μονότονη και αρκετά δύσκολη, για πρακτικούς λόγους που προανέφερα. Δηλαδή το να ξυπνάνε καθημερινά το έχουν το χαρτάκι με το ραντεβού τους, ραντεβού είτε ιατρικό, είτε κοινωνικό, είτε με την υπηρεσία ασύλου και πρέπει να περιμένουν στην ουρά για 3 ή και περισσότερες ώρες μέσα στην βροχή ή μέσα στην ζέστη ή σε στάνταρ ώρες που έπρεπε να πάρουν το φαγητό τους ή αν είχαν ένα ραντεβού και έπρεπε να περιμένουν έχαναν το φαγητό τους, ήταν αρκετά δύσκολα. Παρόλα αυτά κάποιες οργανώσεις προσέγγιζαν τα παιδιά και πολλά από αυτά πήγαιναν σε σχολείο εθελοντών, κατέβαιναν με το λεωφορείο υποχρεωτικά και παρακολουθούσαν κάποια μαθήματα Αγγλικών, ελληνικών, έκαναν δραστηριότητες μουσικής, αλλά δυστυχώς δεν ήταν η πλειοψηφία των ασυνόδευτων ανηλίκων που συμμετείχε σε αυτό.

E: Πολύ ωραία. Τώρα σχετικά με τις δραστηριότητες που μου ανέφερες ότι υπάρχουν μέσα στο καμπ διοργανώνονται από διάφορες ΜΚΟ, πιστεύεις ότι αυτές υπερασπίζονται το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών;

M: Στο μυαλό μου, στο καμπ, έχω μια πολύ συγκεκριμένη οργάνωση η οποία όσο καιρό είμαστε πάνω έκανε πραγματικά ότι μπορούσε. Δεν ξέρω να σου μιλήσω για την οργάνωση, αλλά πραγματικά πιστεύω ότι οι εργαζόμενοι είναι αυτοί που ουσιαστικά επιλέγουν αν θα προσφέρουν και τι θα προσφέρουν. Ακόμα και αν έχεις τα μέσα, αν δεν θες, αν δεν προσπαθήσεις δεν γίνεται τίποτα. Προσπαθούσαν με τον πιο δυνατό τρόπο να βάλουν τα παιδιά σε αυτό το κλίμα στο ότι παρά τις δυσκολίες έχεις κάποιον άνθρωπο να μιλάς, να μιλάς σαν φίλο και έχεις και κάπου να πας και ίσως να κάνεις την ζωή σου καλύτερη. Όχι ότι τα παιδιά ξεχνιούνται με αυτό. Δηλαδή αν προσφέρεις στα παιδιά μια ώρα με μουσική την ημέρα ή μια ώρα Αγγλικών τους κάνεις να ξεχάσουν το πρόβλημα τους. Είναι κάτι διαφορετικό στην ρουτίνα τους. Πιστεύω πως πολλοί από τους εργαζόμενους που ήταν εκεί πραγματικά προσπάθησαν για να δείξουν στα παιδιά ότι υπάρχει και κάτι διαφορετικό. Ότι αν προσπαθήσεις θα τα καταφέρεις . Να δουν λίγο πίσω από αυτόν την μονότονη ρουτίνα που είχαν στο καμπ. Με πραγματική θέληση, δεν θεωρώ ότι υπήρχε κάτι στοχευμένο πίσω από όλο αυτό, τουλάχιστο στο κομμάτι των εργαζομένων.

E: Σε αυτές τις δραστηριότητες πιστεύεις ότι υπάρχουν κάποια κενά που θα μπορούσαν να καλυφθούν καλύτερα; Υπάρχουν αλληλοεπικαλύψεις ανάμεσα στις δραστηριότητες;

M: Εννοώντας αλληλοεπικαλύψεις;

E: Να υπάρχουν δύο οργανώσεις να προσφέρουν παρόμοιες δραστηριότητες και να αφήνουν κάποιες άλλες ανάγκες των προσφύγων ακάλυπτες.

M: Γενικά υπήρχαν κενά γιατί σε ένα καμπ που είναι σχεδιασμένο για πολύ λιγότερα άτομα έχεις τριπλάσιο και τετραπλάσιο πληθυσμό απ' ότι το καμπ έχει σχεδιαστεί, εννοείται ότι θα έχεις κενά στις υποδομές που έχεις φτιάξει δύο τμήματα εκπαιδευτικά, είτε για ένα δύο τμήματα που τα είχες σχεδιάσει για ασυνόδευτους ανήλικους. Εννοείται ότι υπάρχουν κενά, σε ότι αφορά το υλικό από αυτήν την οργάνωση που είχε γίνει μια πάρα πολύ μεγάλη προσπάθεια εννοώντας την ποσότητα, εννοώντας την ποικιλία των πραγμάτων που είχαν στην διάθεση των. Τώρα για αυτή την συγκάλυψη έτσι όπως την αντιλαμβάνομαι εγώ υπήρχαν οργανώσεις όπου ο ρόλος ήταν παρόμοιος η προσφορά υποτίθεται ότι ήταν παρόμοια, παρόλο αυτά στην πράξη πολλά πράγματα διέφεραν. Συγκεκριμένα εγώ σαν φροντιστής ασυνόδευτων ανήλικων ανήκα σε μια οργάνωση όπου υποτίθεται ένα πράγμα που έπρεπε να προσφέρει στα ασυνόδευτα ανήλικα είναι η παροχή εκπαίδευσης, παροχή ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, πέρα από την ιατροφαρμακευτική τους περίθαλψη πέρα από όλα αυτά. Τα παιδιά είναι πολύ σημαντικό να έχουν και αυτό το κομμάτι και είναι στα βασικά τους δικαιώματα. Παρόλα αυτά στην δική μου οργάνωση δεν είχα ούτε ένα κοντέινερ για να κάνω κάτι τέτοιο, δει είχα καν υλικά, έπρεπε εμείς να απαιτούμε ή να κάνουμε αιτήματα. Όταν ανοίγεις μια τέτοια θέση υποτίθεται σαν οργάνωση ξέρεις τι χρειάζονται αυτά τα παιδιά.

E: Τώρα πως πιστεύεις εσύ ότι θα μπορούσε να βελτιωθεί αυτή η παροχή υπηρεσιών ώστε να ωφελούνται οι ανήλικοι στο βέλτιστο βαθμό;

M: Είναι ένα θέμα που ξεκινά από την οργάνωση και αφορά πόσα χρήματα είναι διατεθειμένη αυτή η οργάνωση να διαθέσει και για ποια ανάγκη είναι διατεθειμένη να τα διαθέσει; Δεύτερο πολύ σημαντικό είναι το πώς οργανώνεται μια ομάδα και πως λειτουργεί μια ομάδα, πως συντονίζεται μια ομάδα στο καμπ, είναι πολύ διαφορετικό αν ο συντονισμός θα έρθει από κάποιο άτομο το οποίο δεν θα είναι σε άμεση επαφή, οπότε δεν θα γνωρίζει τις ανάγκες και είναι τελείως διαφορετικό να υπάρχει ένας

συντονιστής στο πεδίο όπου βλέπει καθημερινά τις ανάγκες και μπορεί καθημερινά να προσαρμόσει κάποιο πρόγραμμα είτε εκπαιδευτικό είτε ψυχαγωγικό, είτε πρόγραμμα που αφορά τις πιο σοβαρές ανάγκες όπως ιατρικές ψυχολογικές κλπ. Αν ο εργαζόμενος έχει τις απαιτούμενες γνώσεις για τις οποίες έχει προσληφθεί ή αν δεν τις έχει, κατά πόσο μπορεί είτε με σεμινάρια, είτε με εποπτεία να εμπλουτίσει τις γνώσεις του. Το βασικότερο σε αυτή την επαφή, σε αυτήν την εργασία είναι ότι πρέπει να ξέρεις γιατί είσαι εκεί.

E: Τι εννοείς ακριβώς;

M: Εννοώ ότι πρέπει να ξέρεις ότι έχεις να κάνεις με πρόσφυγες, δεν μπορώ να διανοηθώ, ότι υπάρχουν άτομα που εργάζονται σε θέσεις μέσα σε καμπ, όπου φέρονται στους πρόσφυγες ή αντιμετωπίζουν τους πρόσφυγες με τρόπο που δεν έπρεπε καν να υπάρχει, αλλά αν έχεις μια ιδέα, μια άποψη που είναι κατά των προσφύγων δεν έχει κανένα λόγο να βρίσκεσαι εκεί. Δεν βοηθάς, ακόμα και αν έχεις την καλύτερη προϋπηρεσία ή τα καλύτερα πτυχία, αυτό είναι πάρα πολύ μεγάλη δυσκολία και πάρα πολύ μεγάλο εμπόδιο, δεν σε αφήνει να λειτουργήσεις, δεν σε αφήνει να δώσεις ότι γνώσεις έχεις, δεν μπορείς να προσφέρεις βασικά αν δεν ξέρεις ότι είσαι εκεί για αυτούς τους ανθρώπους. Αυτά είναι βασικά ζητήματα που επηρεάζουν άμεσα την παροχή υπηρεσιών. Στους ασυνόδευτους ανήλικους αλλά και γενικά στους ανθρώπους του καμπ.

E: Πολύ ενδιαφέρον και σημαντικό αυτό που λες. Τώρα ας επιστρέψουμε στους ανήλικους πρόσφυγες. Ποια πιστεύεις είναι τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει αυτός ο πληθυσμός;

M: Τα κυριότερα προβλήματα είναι πέρα από τα πρακτικά που έχουν να αντιμετωπίσουν εδώ που είναι η στέγαση και μπορεί να είναι 6 ή 7 άτομα σε ένα κοντέινερ, ευτυχώς το καμπ της Χίου έδινε προτεραιότητα στους ασυνόδευτους ανήλικους τουλάχιστον να μπαίνουν σε κοντέινερ που είναι στην ίδια περιοχή και όχι διασκορπισμένοι μέσα στα καμπ με τους όποιους κινδύνους αυτό μπορεί να επιφέρει επαφή με ενήλικους, πολλές δυσκολίες, ακόμα και βιασμούς, ακόμη και εμπλοκή με ναρκωτικά, αρκετά πράγματα που υπάρχουν μέσα στα καμπ, αλλά όταν προσπαθείς να συγκεντρώσεις ένα πληθυσμό κοντά και να μην είναι διάσπαρτος σε ένα καμπ, λίγο κάπως τους ωφελείς, λίγο κάπως μπορείς να έχεις έναν έλεγχο. Βασικά προβλήματα ήταν η στέγαση πολλά άτομα έρχονται, βασικά προβλήματα στην καθημερινή τους ζωή

όσο αφορά την τροφοδοσία τους σε φαγητό σε νερό, τα μπάνια, κοινοί χώροι όχι οι αναμενόμενοι μέσα στο καμπ, η καθημερινή τους επαφή με τις υπηρεσίες ήταν πάρα πολύ δύσκολο για αυτούς να μπορέσουν να μπουν μέσα στο χώρο που στεγάζονταν οι οργανώσεις και εκεί φάνηκε ποιες λειτουργούν σωστά και ποιες όχι γιατί ήταν πολύ απαραίτητη η συμμετοχή των οργανώσεων να διευκολύνουν τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με τις αντίστοιχες υπηρεσίες σε όλη αυτή την διαδικασία. Βασικό πρόβλημα είναι ότι σε αυτά τα παιδιά δεν δίνεται η απαραίτητη πληροφόρηση για το που βρίσκονται, πόσο καιρό θα βρίσκονται στο καμπ, ποιες διαδικασίες πρέπει να ακολουθηθούν, πότε μπορεί να έλθουν σε επαφή με τις οικογένειες τους. Πράγματα βασικά που δεν τα γνωρίζουν δυστυχώς από τις πρώτες μέρες. Αν δεν γίνει επαφή από την ανάλογη οργάνωση ή αν δεν γίνει η σωστή ενημέρωση από τον αντίστοιχο που έχει προσληφθεί για να κάνει αυτήν την δουλειά ή για να φέρει σε επαφή αυτά τα παιδιά με τις αντίστοιχες οργανώσεις για να πάρουν τη σωστή πληροφόρηση η λανθασμένη μετά πληροφορία μπορεί να είναι πολύ καταστροφική. Καταστροφική από την άποψη ότι τα παιδιά βρίσκονται και περιμένουν κάτι άλλο, βρίσκονται κάπου αλλού και δεν ξέρουν που να περιμένουν. Οπότε εγώ σαν εργαζόμενος τους μεταφέρω είτε κάτι ψευδές ή κάτι που δεν έγκειται στην πραγματικότητα, διαμορφώνουν μια αντίληψη κατευθείαν. Διαμορφώνουν μία συμπεριφορά που αν δεν την προσέξω μπορεί να γυρίσει μπουμερανγκ στο ίδιο το παιδί, μπορεί να γυρίσει μπουμερανγκ στους ίδιους τους εργαζόμενους. Η πληροφόρηση είναι ένα κομμάτι στο οποίο υστερούν τα καμπ, τουλάχιστον από την εμπειρία που είχα εγώ από το συγκεκριμένο καμπ. Τα παιδιά πρέπει να έχουν κάποιον που να τους εξηγεί τις διαδικασίες και όχι μόνο μια φορά πολύ περισσότερες φορές. Όσο αφορά την εκπαίδευση τους, όσο αφορά την ψυχολογία τους θεωρώ ότι θα μπορούσαν να γίνουν πολύ περισσότερες ενέργειες από τις ΜΚΟ ή ακόμα και από το κράτος ώστε αυτά τα παιδιά να έχουν πρόσβαση σε κάποια βασικά δικαιώματα τους. Η ψυχολογία είναι ένα από αυτά, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη είναι ένα από αυτά και έπρεπε να φροντίζεται.

Ε: Μάλιστα. Νομίζω ότι είναι μία πολύ πλήρης απάντηση αυτά που ανέφερες. Τώρα σε σχέση με τους γονείς ή κηδεμόνες στήριζαν την συνεργασία των ανήλικων με τις ΜΚΟ ή δημιουργούσαν ζητήματα. Ήθελαν τα παιδιά να πηγαίνουν στις διάφορες δραστηριότητες ή όχι;

Μ: Προφανώς μιλάμε για ανήλικα και όχι για ασυνόδευτα. Αυτό που συνέβαινε στο καμπ είναι ότι μαζί με τα παιδιά δραστηριοποιούνταν και οι γονείς, κυρίως οι μητέρες.

Οπότε επειδή τα ασυνόδευτα ξεκινούσαν από 15 και πάνω, τα υπόλοιπα ανήλικα ήταν μικρότερης ηλικίας δηλαδή από 0 έως και 10. Πολλές δραστηριότητες γίνονταν χωρισμένες αλλά οι ηλικίες, ειδικότερα στα πιο μικρά υπήρχε άμεση συμμετοχή με πολύ μεγάλη χαρά, γιατί είναι κάτι που σε βγάζει από την ρουτίνα. Το επιζητούσαν και το ήθελαν. Πάρα πολύ λίγοι ήταν αυτοί που έλεγαν « Ωχ τώρα τι να το κάνω αυτό; Δεν είναι τίποτα να πάω μια ώρα και να ακούσω μουσική. Δεν μου προσφέρει τίποτα να πάω και να κάνω αυτή την δραστηριότητα ». Οι περισσότεροι και κυρίως οι νεαρές μητέρες είχαν πολύ ενεργή συμμετοχή με την παραμικρή δράση που γίνονταν. Τα παιδιά από άλλους οργανισμούς που τα έπαιρναν το πρωί για να κατέβουν στο κέντρο της πόλης για να πάνε στο σχολείο των εθελοντών και να τα γυρίσουν πάλι πίσω, έβλεπε τους γονείς που τους περίμεναν το πρωί ήταν έξω μαζί τους όταν πηγαίνανε με τις τσάντες να μπουν στο λεωφορείο ήταν κάτι το διαφορετικό για αυτούς το καμπ.

E: Μάλιστα. Τώρα να πάμε λίγο στον τομέας σου, στους ασυνόδευτους ανήλικους. Ποιά πιστεύεις ότι είναι οι κυριότερες ιδιαιτερότητες που έχουν σε σχέση με το γενικό πληθυσμό των ανήλικων προσφύγων;

M: Θεωρώ ότι ξεκινούν όλο αυτό το ταξίδι μόνα, από το πρώτο δευτερόλεπτο αντιμετωπίζουν βασικούς κινδύνους, ακόμα και πριν καταφέρουν να φύγουν από την Τουρκία και να περάσουν σε καμπ, ακόμα και κατά την διάρκεια του ταξιδιού οι κίνδυνοι είναι πάρα πολύ μεγάλοι, ακόμα και στο καμπ η επαφή με ενήλικους μπορούν πολύ εύκολα να τους εκμεταλλευτούν, για αυτό και η πρώτη έννοια όλων, αυτό είναι κοινό σε όλες τις οργανώσεις, είναι με το που βρεθεί ασυνόδευτος στο καμπ όλοι είναι πάνω τους γιατί ξέρουν από το πρώτο λεπτό μπορεί να συμβεί το οτιδήποτε. Κίνδυνοι πρακτικοί και αυτοί που αναφέρονται συνήθως είναι απειλές από άτομα διαφορετικών φυλών, είτε σεξουαλικές παρενοχλήσεις, είτε απόπειρες βιασμού, είτε πολλά από αυτά τα παιδιά είναι απελπισμένα για το τι θα γίνει με την υπόθεση τους, μας λέγανε χθες ένας φίλος μου είπε να δοκιμάσω το τάδε ναρκωτικό και εγώ το δοκίμασα και είδα ότι είναι έτσι, είναι σε κατάσταση που δεν μπορούν να διαχειριστούν πολλά πράγματα, πέθαιναν οι φίλοι τους, πολλά παιδιά θα παραδέχονται ότι όσο ήμουν στο καμπ με πλησίασε ένας άνθρωπος και μου είπε ότι αν θέλω να βοηθήσω τον διακινητή και θα πληρώνομαι, πολλά παιδιά τα βράδια μόνα τους σε καμπ όπου ο καθένας μπορεί να μπει και να βγει, έχουν επαφές με οποιοδήποτε κίνδυνο υπάρχει. Είναι ευάλωτοι με όλη την έννοια της λέξης . Οι συνθήκες που επικρατούν στα καμπ ενισχύουν το οποιοδήποτε ιστορικό μπορεί να έχουν τα παιδιά, οποιαδήποτε ιστορία, οποιαδήποτε

βίωμα μπορεί να έχουν ζήσει μέχρι και την ολοκλήρωση του ταξιδιού τους, μέχρι και την η έλευση τους στο καμπ, οι όλες συνθήκες που επικρατούν μόνο χειρότερο μπορούν να το κάνουν και όχι καλύτερο.

E: Θα έλεγες λοιπόν ότι είναι περισσότερο ευάλωτοι

M: Υπάρχουν και άλλες ομάδες που μπορούν να θεωρηθούν το ίδιο ευάλωτοι και μια μοναχική γυναίκα μπορεί να θεωρηθεί το ίδιο ευάλωτη. Απλά θεωρώ τα συγκεκριμένα παιδιά είναι η φύση τους τέτοια. Το να ταξιδεύει ένα παιδί μόνο, από μόνο του το κάνει ευάλωτο πριν καν μπει στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει μέσα στο καμπ

E: Σίγουρα. Γνωρίζεις αν οι υπόλοιποι εργαζόμενοι έχουν περάσει από εκπαίδευση για τα δικαιώματα των παιδιών;

M: Αυτό που ξέρω για να προσληφθώ και για να προσληφθούν και άλλα άτομα στην δική μου οργάνωση επειδή όλοι περάσαμε από την ίδια διαδικασία, δεν υπήρξε καμία ενημέρωση ή καμία πληροφόρηση από πριν. Θεωρώ ότι έπρεπε να γίνει από πριν. Κατά την παραμονή μου στο καμπ υπήρξαν κάποια σεμινάρια από οργάνωση ή φορέα ως προς τα δικαιώματα των παιδιών των προσφύγων από πάρα πολλές οργανώσεις, απλά αυτό πρέπει να γίνεται πριν, δηλαδή πριν μπει στο καμπ, πριν ξεκινήσει την εργασία σου η κάθε οργάνωση πρέπει να είναι υπεύθυνη για το προσωπικό που φέρνει στους πρόσφυγες, οπότε πρέπει να είναι υπεύθυνη και την ενημέρωση και πληροφόρηση του. Υπήρχε πληροφόρηση, υπήρχαν σεμινάρια πολύ αργότερα.

E: Πιστεύεις ότι υπάρχουν δικαιώματα στα οποία δίνεται μια προτεραιότητα στα καμπ και άλλα δευτερευούσης σημασίας ή αντιμετωπίζονται όλα ως το ίδιο;

M: Βασικά αυτό που κοιτάνε οι οργανώσεις που βρίσκονται σε καμπ είναι η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, μετά θα έλθει στο ψυχοκοινωνικό και θα έλθει σε επαφή με ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς, ώστε να βρεθούν και εντοπιστούν καλύτερα οι ευάλωτες, οι ευάλωτες ομάδες και από εκεί και πέρα η κάλυψη των αναγκών και η πληροφόρηση που γίνεται και πάλι εγώ τονίζω σε ένα καμπ που έχει οργανωθεί για ένα πολύ συγκεκριμένο πληθυσμό 3.000 με 4.000 άτομα ενώ οι υποδομές είναι για 1.000 ή 2.000 καταλαβαίνεις την δυσκολία να ρθει σε επαφή με όλο αυτό. Δηλαδή κάποια πράγματα τουλάχιστον η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, κάποια πληροφόρηση και τα ψυχοκοινωνικά των ευάλωτων ομάδων είναι κάτι που γίνεται πρωταρχικά αλλά από εκεί και πέρα όλα τα άλλα λειτουργούν με ραντεβού με

ημερομηνίες, μένουν με ραντεβού στην ουρά με ώρες μέχρι να μπορέσει να κλείσει ραντεβού και μετά το δεύτερο και μετά το τρίτο και όλη αυτή η καθυστέρηση και όλος αυτός ο χαμός που βιώνουν στα καμπ. Και εννοείται άλλες ανάγκες έρχονται δεύτερες από την στιγμή που δεν μπορούν να καλυφθούν κάποιες βασικές, που δεν δίνεται η απαραίτητη χρηματοδότηση για κάποιες βασικές ανάγκες, ακόμα και ο ιματισμός, ακόμα και η τροφή, το νερό, ακόμα και οι καταστάσεις που είναι πολύ βασικές, δεν μπορούν να καλυφθούν έτσι όπως πρέπει. Υπάρχουν χρηματοδοτήσεις από αρκετές οργανώσεις για εκπαιδευτικές ή ψυχολογικές δραστηριότητες αλλά αυτές έρχονται πολύ πιο πίσω.

E: Τώρα τι είναι αυτό που θα βελτιώνες στο καμπ που ήσουν αν είχες την δυνατότητα;

M: Την δομή του καμπ αρχικά. Από την στιγμή που υπάρχει συγκεκριμένος αριθμός ατόμων το καμπ πρέπει να σχεδιαστεί για συγκεκριμένο αριθμό ατόμων, να μην είναι για οχτακόσια και να μπαίνουν 2.000 για τόσα άτομα, να καλυφθούν οι βασικές ανάγκες των ανθρώπων, τουαλέτα, νερό, η τροφή τους, η στέγασή τους, πολλοί από αυτούς υπάρχουν και στιγμές και όπως και σε άλλο καμπ γίνεται δεν υπάρχουν κοντέινερ και με τις βροχοπτώσεις είναι σε τέντες, μέσα σε χωράφια, μέσα στην λάσπη. Αυτά είναι πράγματα που ένα καμπ πρέπει να προβλέπει, να αλλάζει ανάλογα με τις ανάγκες. Οι χρηματοδοτήσεις πρέπει να λύνουν τα βασικά και από εκεί και πέρα ο κάθε φορέας, η κάθε οργάνωση που μπαίνει εκεί για να λειτουργήσει σωστά πρέπει η επιλογή των εργαζομένων να γίνεται πολύ προσεκτικά, να υπάρχει πολύ καλή ενημέρωση, πολύ καλή πληροφόρηση που θα εργαστούν αυτά τα άτομα γιατί δεν είναι κακό που δεν έχει εργαστεί στο καμπ, εννοείται ότι δεν έχει στο μυαλό του τι τον περιμένει όταν μπει στο καμπ. Θεωρώ ότι είναι πολύ κακό να μην σε ενημερώνει κανείς, να μην σε πληροφορεί, να μην νοιάζεται για την βελτίωση των παροχών. Είναι κάποια βασικά ζητήματα που θα άλλαζα και σίγουρα η κάθε οργάνωση θέλει ένα πάρα πολύ καλό συντονισμό μέσα στο καμπ, ώστε να λειτουργούν οι υπηρεσίες της, να έρχονται σε άμεση επαφή με τον κόσμο. Δεν λέει κάτι αν έχω 5 γιατρούς και δεν μπορώ να οργανώσω σωστά ένα κλιμάκιο και να μην μπορούν να προσφέρουν πρακτικά στο δωρο τους. Ο αριθμός δεν κάνει πάντα την διαφορά. Είναι κάποια βασικά ζητήματα και σίγουρα θεωρώ και η προστασία είναι πολύ βασικό, συνήθως τα ανήλικα θέλουν μια διαφορετική αντιμετώπιση με πολύ προσοχή, που μένουν, ποιος μπορεί να μπει και να βγει, στο κατά πόσο μπορεί να μοιράζεται το βράδυ τις ίδιες τουαλέτες, ένα δεκάχρονο να θέλει να πάει μόνο του στην τουαλέτα και πρέπει να έρθει σε επαφή με όλα τα

παιδιά του καμπ, οι κίνδυνοι είναι πάρα πολλοί μεγάλοι στο πιο απλό πράγμα που θα κάνει. Δεν συμφωνώ να υπάρχει παντού αστυνόμευση, αλλά θεωρώ ότι αν έχεις να κάνεις με μεγάλους πληθυσμούς μια οργάνωση χώρου και μια μονάδας ασφάλειας είναι απαραίτητη. Δεν χρειάζεται να υπάρχουν άτομα προστασίας για τους εργαζόμενους και όλους τους υπόλοιπους να τους ξεχνάμε. Υπάρχουν άτομα που χρειάζονται την προστασία στο καμπ πολύ περισσότερο από το να έχεις μια περιφρούρηση και φύλαξη των εργαζομένων των οργανώσεων

E: Άρα απ ότι καταλαβαίνω θα έλεγες να επικεντρωθούμε περισσότερο στα βασικά; Θα άλλαζες την εστίαση των προγραμμάτων; Αυτό καταλαβαίνω ότι λες.

M: Από αυτό που ξεκινούν τα περισσότερα προβλήματα είναι η δόμηση των καμπ ή οι παροχές των καμπ. Όταν είσαι στην ουρά για το φαγητό, δεν έχεις πχ 3 πλευρές στο καμπ που να διατίθεται το φαγητό, αν έχεις 2 τουαλέτες για 2.000 άτομα, αν έχεις 5 ή 6 πλευρές για τουαλέτες για τόσα άτομα, όταν δεν ξέρεις πόσα κυβικά νερό αναλογούν στον καθένα, δεν είναι ένα μπουκάλι νερό την ημέρα, όταν έχεις χρηματοδότηση και κοντέινερ και δεν τα βγάζεις γιατί συγκρούεσαι με τους κρατικούς φορείς, γιατί συγκρούεσαι με τους κρατικούς φορείς και οι άνθρωποι αναγκάζονται να μένουν στα χωράφια και μέσα στις λάσπες και μετά έχεις εξεγέρσεις. Πρώτα θα καλύπτεις το βασικό και έπειτα τα υπόλοιπα.

E: Μάλιστα. Πιστεύεις ότι η ενσωμάτωση και η ένταξη είναι στόχοι που μπορούν να επιτευχθούν;

M: Πραγματικά πιστεύω, ότι είναι πάρα πολύ εφικτό, αυτό που δημιουργεί την όλη δυσκολία είναι η άγνοια

E: Δηλαδή ;

M: Μπορώ να κατανοήσω μια μερίδα της κοινωνίας που αντιδρά έτσι, βασίζεται στην άγνοια που έχουν στο φαινόμενο της μεταναστευτικής κρίσης, στο φαινόμενο αυτό των προσφύγων, αν δεν πας να ακούς, αν δεν πας να βρεις, αν δεν ξέρεις πως αυτοί άνθρωποι ζουν, δεν ξέρεις την ιστορία τους; Αυτοί οι άνθρωποι της τοπικής κοινωνίας η μόνιμη ερώτηση τους είναι « γιατί είναι αυτοί οι άνθρωποι εδώ;» Αν κάποιος δεν τους εξηγήσει ότι αυτοί οι άνθρωποι πραγματικά έχουν συγγενείς έξω που θέλουν να είναι μαζί τους, αλλά αυτή η διαδικασία δεν παίρνει μια εβδομάδα ούτε ένα μήνα. Όταν αναφέρω ότι εργαζομαι σε μια δομή με ασυνόδευτα ανήλικα που θέλουν να

επανενωθούν με συγγενής πρώτου βαθμού και αυτή η διαδικασία παίρνει πάνω από ένα χρόνο πόσο μάλλον για διαδικασίες που θέλουν να βγουν στην Ευρώπη και δεν έχουν άτομα και απλά κάνουν αιτήσεις. Θεωρώ η τοπική κοινωνία δεν ενημερώνεται για ότι συμβαίνει, για αυτό υπάρχουν τόσο μεγάλες αντιδράσεις αλλά θεωρώ ότι με τις κατάλληλες κινήσεις και ενημέρωση και η ένταξη θα είναι πολύ εύκολη αν όντως το θέλουμε, γιατί δεν γίνεται απλά να λέμε αχ πως θα ενταχθούν, αχ θα είναι δύσκολα χωρίς να προσπαθούμε. Το βλέπω από την καινούρια μου εργασία στην ΜΚΟ που είμαι που έχει να κάνει με ασυνόδευτα ανήλικα που είναι σε μια μεταβατική δομή φιλοξενίας, έχουν ξεκινήσει από το Σεπτέμβριο το σχολείο και τα παιδιά τους αγκάλιασαν και στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο. Κανένα από τα παιδιά δεν έχει έρθει να πει «να στο σχολείο μου έκαναν αυτό». Με προσπάθειες που έγιναν ήταν πολύ μεγάλη η αγκαλιά τους και ήταν και πολύ μεγάλη η ανάγκη των προσφύγων να έρθουν σε επαφή με τα παιδιά και να ενταχθούν σε αυτό. Απλά θέλει προσπάθεια, θέλει να το τολμήσεις, αν δεν το τολμήσεις δεν θα μάθεις ποτέ το αποτέλεσμα. Θέλει και ενημέρωση περισσότερο στους ενήλικες παρά στους ανήλικους, γιατί τα παιδιά καταλαβαίνουν πολύ πιο εύκολα, μπορεί να συναισθανθούν πολύ πιο εύκολα.

E: Πολύ ενδιαφέρουσα αυτή η άποψη. Κάτι τελευταίο ήθελα να ρωτήσω, εσύ ως φροντίστρια με όλες αυτές τις δυσκολίες του πλαισίου που ανέφερες πως καταφέρνεις και εξισορροπείς ανάμεσα στο προσωπικό σου συμφέρον και στο συμφέρον των παιδιών; Δηλαδή πως κατάφέρνεις να διατηρείς, αν καταφέρνεις, να διατηρείς την προσωπική σου ηρεμία;

M: Όσο ήμουν στο καμπ αυτό ήταν δύσκολο, γιατί δεν είχες χρονικά περιθώρια ουσιαστικά. Δεν δουλεύαμε 5 φορές την εβδομάδα, δουλεύαμε πολύ παραπάνω και είμαστε και ανακλήσιμοι σε περίπτωση που έρχονταν κάποια βάρκα και είχαμε κάποια είχαμε κάποια άφιξη και έπρεπε να ξαναέβουμε στο καμπ. Ήταν μια καθημερινότητα με τις ίδιες δυσκολίες χωρίς να σου αφήνει το περιθώριο να πάρεις λίγο χρόνο και να εξισορροπήσεις τα πράγματα όπως θα έπρεπε να γίνεται ίσως. Αυτό το βλέπαμε όλοι οι συνάδελφοι μεταξύ μας, τα οποία θα θέλαμε να αλλάξουμε και μας επηρεάζουν και πλέον ήταν μια καθημερινότητα για εμάς. Πήγαινες στην δουλειά και υπήρχε κίνδυνος να γίνει κάποια εξέγερση ή θα υπήρχε κάποιος ασυνόδευτός που θα έκανε μια απόπειρα, στην αρχή ήταν κάτι που θα σε σόκαρε, μετά έλεγες έχει περάσει η ώρα δεν έχει γίνει κάτι σήμερα, εκεί καταλαβαίναμε ότι κάπως πρέπει να ρυθμίζεις και το προσωπικό σου κομμάτι, να απεμπλέκεσαι λίγο.

E: Το κατάφερες αυτό;

M: Δεν μπορώ να πω ότι αυτό έγινε με μεγάλη ευκολία. Όταν σταμάτησα να δουλεύω από εκεί τότε άρχισε να γίνεται πιο ξεκάθαρο. Αλλά όσο είμαστε εκεί, πολλές από τις οργανώσεις προσέφεραν να έχεις κάποια συνεδρία ανά κάποιες ημέρες. Πολλές από τις οργανώσεις το θέτουν υποχρεωτικό να γίνεται, αλλά και πάλι η τόσο μεγάλη τριβή με αυτές τις καθημερινές συνθήκες μια φορά στο 15ήμερο ένα skype δεν βοηθά πολύ.

E: Σίγουρα. Θέλεις να μου αναφέρεις κάτι άλλο που δεν σκέφτηκα να σε ρωτήσω, ή κάτι να προσθέσεις ;

M: Θεωρώ ότι είναι πολύ κρίμα να υπάρχουν τόσα πολλά κονδύλια και χρήματα που δεν δαπανούνται με σωστό τρόπο ή δεν δαπανούνται καθόλου. Γενικότερα στην Ελλάδα οι ασυνόδετοι ανήλικοι είναι πέρα πολλοί. Και για το δικό μου νησί από την εμπειρία μου, να υπάρχει μία δομή με χωρητικότητα 20 ατόμων είναι απαράδεκτο, θα έπρεπε να υπάρχουν πολύ περισσότερες δομές. Γενικότερα θα έπρεπε αυτά τα παιδιά να προσεγγίζονται πολύ διαφορετικά και να καλύπτονται πολύ διαφορετικά. Είναι κρίμα γιατί ήλοι ξέρουν ότι για το προσφυγικό υπάρχουν πολλά θέματα.

E: Μάλιστα σε ευχαριστώ πολύ για την συνέντευξη, είπες πολλά πράγματα, έθεσες πάρα πολλά ζητήματα που θα μου φανούν πολύ χρήσιμα.

M: Και εγώ σε ευχαριστώ.

Συνέντευξη 10

M: Γυναίκα, 25 ετών, κοινωνική λειτουργός φροντιστής ανηλίκων σε νησί, εργαζόμενη σε ελληνική ΜΚΟ.

E: Καταρχάς θα ήθελα να σε ευχαριστήσω που δέχτηκες να συμμετέχεις στην έρευνα. Αυτό που θέλω να σου πω είναι ότι είναι προαιρετική η συμμετοχή, όπως ξέρεις, μπορείς να διακόψεις οποιαδήποτε στιγμή, χωρίς κανένα πρόβλημα. Ότι μου αναφέρεις είναι εμπιστευτικό, δεν θα κοινοποιηθούν προσωπικά σου στοιχεία, ούτε τα λεγόμενα σου με τρόπο που να γίνεσαι αναγνωρίσιμη.

M:ok

E: Θέλεις να μου πεις λίγα λόγια για την θέση σου στην οργάνωση που είσαι; Πόσο καιρό εργάζεσαι εκεί κτλ;

M: ναι.. Εργάζομαι στο κέντρο φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων της ΜΚΟ Praxis στην Κω, την περίοδο Οκτώβριος 2016-Αύγουστος 2017. Την συγκεκριμένη περίοδο εργάζομαι σε κέντρο φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων στην Αθήνα και για λογαριασμό της ίδιας οργάνωσης. Και στις δυο δομές φιλοξενίας εργάζομαι/εργάζομαι ως κοινωνική λειτουργός.

E: θες να μου πεις λίγα περισσότερο λόγια για τι έκανες;

M: ουσιαστικά γινόταν αξιολόγηση του κάθε παιδιού και των αναγκών του και στη συνέχεια βλέπαμε μαζί με τους συναδέλφους ποια είναι η καταλληλότερη παρέμβαση και με ποιο τρόπο θα καλυφθούν οι ανάγκες του κάθε παιδιού. Τώρα αυτές μπορεί να ήταν το φαγητό, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, οι δραστηριότητες.. αυτά

E: Μάλιστα. Άρα είχατε συνεχή επαφή με τον ανήλικο πληθυσμό.

M: Οι δομές φιλοξενίας είχαν και οι δυο ανήλικους φιλοξενούμενους. Ως κοινωνική λειτουργός αναλάμβανα την λήψη κοινωνικού ιστορικού, την υποδοχή νέων φιλοξενούμενων, την διασύνδεσή τους με άλλους φορείς και φυσικά την παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης μέσω ατομικών αλλά και ομαδικών συνεδριών. Και αυτά που είπα και πριν. Ελπίζω να μην ξεχνάω κάτι.

E: εικόνα για τους ανήλικους πρόσφυγες που βρίσκονται στο καμπ έχεις;

M: ναι έχω εικόνα, αρχικά γιατί αρκετοί από τους ανήλικους που φιλοξενούμε έμεναν άτυπα στο καμπ και μας έχουν μιλήσει γι αυτό. Πέρα όμως κι αυτό κι εγώ έχω χρειαστεί

να πάω εκεί πολλές φορές καθώς υπάρχει κλιμάκιο της οργάνωσής μας, ήταν και άλλες οργανώσεις που συνεργαζόμαστε γενικά, έχω συμμετάσχει σε συναντήσεις που να αφορούν τους ανήλικους με συμμετοχή ατόμων από το καμπ, οπότε και έχουν τεθεί πολλά ζητήματα. Όσο να ναι και η Κως δεν είναι μεγάλο νησί, αν δουλεύεις δηλαδή στους πρόσφυγες στο νησί έχεις εικόνα.

E: Ωραία, μπορείς να μου αναφέρεις ορισμένα δημογραφικά στοιχεία για τους ανήλικους του καμπ

M: Ε υπήρχαν κυρίως άτομα από Πακιστάν, Συρία, Ιράν και Αφγανιστάν. Η διαφοροποίηση μεταξύ τους σε μια πρώτη φάση υπάρχει όσον αφορά τον λόγο που ήρθαν στην Ελλάδα. Άτυπα οι λόγοι που έρχονται οι ανήλικοι σχετίζονται με την εθνικότητά τους (πχ Πακιστάν-οικονομικοί λόγοι, Συρία-εμπόλεμη κατάσταση). Μια άλλη διαφοροποίηση σχετίζεται με τη νομική τους εξέλιξη. Στις δομές στα νησιά πρώτη ανάγκη είναι η καταγραφή των ανηλίκων με σκοπό την παροχή δελτίου ασύλου. Στην Αθήνα η πλειοψηφία των φιλοξενούμενων αναμένουν την επανένωσή τους με τους συγγενείς τους σε κάποια άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Έχει και αγόρια και κορίτσια στο καμπ τώρα στις δομές που είμαι εγώ στα ασυνόδευτα έχει κυρίως αγόρια ασυνόδευτα.

E: Ωραία. Οι ανήλικοι μένουν μαζί με τον ενήλικο πληθυσμό; Έρχονται σε επαφή με την τοπική κοινωνία;

M: Στα camps υπάρχουν πτέρυγες όπου διαχωρίζονται οι ανήλικοι, οι ενήλικοι και οι οικογένειες. Πέραν των camps υπάρχουν οι δομές φιλοξενίας για ασυνόδευτους ανήλικους, για παιδιά ηλικίας 18 και άνω αλλά και διαμερίσματα για οικογένειες. Οι περισσότερες δομές αφορούν τα ανήλικα άτομα λόγω της ευαλωτότητάς τους. Λιγότερες συγκριτικά είναι οι δομές που φιλοξενούν οικογένειες ή ενήλικους που ίσως να διέμεναν και προηγουμένως σε δομές ανηλίκων. Τους τελευταίους μήνες παρατηρήθηκε από την πλευρά των εργαζομένων στο camp της Κω όσο γνωρίζω μια τάση να προωθούνται όσο το δυνατόν πιο γρήγορα οι ανήλικοι στην ενδοχώρα και να φιλοξενούνται σε ξενώνες με σκοπό να αδειάσει το camp από τον ασυνόδευτο πληθυσμό. Προς το παρόν πάντως υπάρχει ένας διαχωρισμός, safe zone, αλλά ότι ότι κι αυτός λύνει πολλά πράγματα, υπάρχει δηλαδή και άμεση επαφή με τους ενήλικες και όλοι οι κίνδυνοι που προκύπτουν από αυτό. Τώρα σχετικά με την επαφή με την τοπική κοινωνία.... Μέσω δραστηριοτήτων, εκπαιδευτικών και ψυχαγωγικών, οι ανήλικοι έχουν την δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με τοπικούς φορείς. Δυστυχώς υπάρχει ακόμη μεγάλο μέρος του πληθυσμού που αντιμετωπίζει τους ανήλικους, ρατσιστικά και θεωρεί

πως δεν μπορούν να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο. Οπότε σίγουρα αυτό κάνει την επαφή πιο δύσκολη.

E: Πιστεύεις ότι οι δομές στις οποίες μένουν οι ανήλικοι είναι ικανές για να τους προστατεύσουν;

M: Σαφέστατα οι δομές φιλοξενίας είναι καλύτερες από την διαμονή τους σε camp. Λόγω του ότι φιλοξενούνται λιγότερα άτομα, συγκριτικά με το camp, οι ανήλικοι αναπτύσσουν καλύτερες σχέσεις με το προσωπικό και έχουν μεγαλύτερη προσοχή όσον αφορά το νομικό τους κομμάτι. Θα μπορούσαν να υπάρξουν και καλύτερες συνθήκες όσον αφορά την στέγαση ή τις δυνατότητες για κοινωνικοποίηση. Και σίγουρα και η ασφάλεια είναι κάτι πολύ σημαντικό. Στο καμπ οριακά δεν υπάρχει κανένας έλεγχος. Καμία ασφάλεια για τα παιδιά, πόσο μάλλον για όσα είναι ασυνόδευτα.

E: Τι γνωρίζεις για τα δικαιώματα του ανήλικου πληθυσμού;

M: Το βασικό νομοθετικό κείμενο είναι η διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού που περιλαμβάνει τρεις πυλώνες: α) παροχές που διασφαλίζουν το δικαίωμα στην υγεία, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία και τον ελεύθερο χρόνο, β) προστασία από κάθε μορφής κακοποίηση, διάκριση, εκμετάλλευση και γ) συμμετοχή που αναγνωρίζει το δικαίωμα του παιδιού στην πληροφόρηση, στη λήψη της γνώμης του και στην ελευθερία έκφρασης απόψεων του. Η συγκεκριμένη σύμβαση επιβάλλει συγκεκριμένες υποχρεώσεις για την προστασία των ανηλίκων ενάντια σε κάθε μορφής διάκριση ή αυθαιρέσια. Το κράτος υποχρεούται να εξασφαλίζει την αναγκαία για την ευημερία του ανηλίκου, προστασία και φροντίδα, λαμβάνοντας πρωτίστως υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Αναφορικά με τις συνθήκες που πρέπει να επικρατούν σε ένα κέντρο φιλοξενίας, αυτές θα πρέπει να διασφαλίζουν ένα καλό βιοτικό επίπεδο υγιεινής και ασφάλειας και οπωσδήποτε να λαμβάνεται μέριμνα ώστε ανήλικοι και ενήλικοι να μην συμβιώνουν στον ίδιο χώρο φιλοξενίας.

E: Αααα, πολύ ωραία. Δέχτηκες κάποια εκπαίδευση για τα δικαιώματα του παιδιού;

M: έχουμε κάνει διάφορες εκπαιδεύσεις κατά καιρούς, όχι κάτι το ιδιαίτερο... κυρίως από άλλες οργανώσεις. Δεν τα ξέρω δηλαδή από εκεί, τα ξέρω επειδή τα έχω διαβάσει. Και νομίζω αυτό πρέπει να κάνει κάθε ειδικός που ασχολείται με ένα τόσο απαιτητικό επάγγελμα.. είναι ένα επάγγελμα ευθύνης όπως και να το κάνουμε.

E: Πιστεύεις ότι όσα μας ανέφερες είναι θεωρητικές συνθήκες σε ένα καμπ ή μπορούν να αποτελέσουν πραγματικότητα;

M: Οι ανωτέρω θεωρητικές συνθήκες δεν αποτελούν πραγματικότητα για τους ανήλικους σε χώρους φιλοξενίας όπως camp και μπορούν να διασφαλιστούν μόνο όταν οι ανήλικοι μεταφερθούν σε ξενώνες. Εκεί είναι πολύ καλύτερες οι συνθήκες.

E: Κρατικές παρεμβάσεις υπάρχουν όσον αφορά το ζήτημα των ανηλίκων;

M: υπάρχουν γενικές παρεμβάσεις, όχι ειδικές για του ανήλικους τόσο. Κρατικός μηχανισμός και ΜΚΟ αναλαμβάνουν να καλύπτουν τα θέματα της στέγασης, διατροφής, παροχής υγείας ενώ οι ΜΚΟ παρέχουν συμπληρωματικά και τη νομική στήριξη και προγράμματα ανάληψης επιτροπείας ασυνόδευτων ανηλίκων.

E: Υπάρχει συνεργασία ανέμεσα στις ΜΚΟ και το κράτος; Και αν ναι πώς σου φαίνεται;

M: Υπάρχει ως ένα βαθμό συνεργασία των ΜΚΟ με κοινό συμφέρον το καλύτερο για τους ασυνόδευτους ανήλικους και τους ανήλικους γενικώς. Οι ΜΚΟ συνεργάζονται με σκοπό την εξάλειψη του στίγματος, την εκπαίδευση των ανηλίκων, την κοινωνικοποίηση και ενσωμάτωση των τελευταίων. Οι διαφορετικές παρεμβάσεις λειτουργούν ως ένα βαθμό συμπληρωματικά. Δηλαδή θα έλεγα ότι το κράτος φροντίζει περισσότερο τις πρώτες ανάγκες, να βρεθεί φαγητό, στέγη, γιατρός κτλ κτλ. Και οι ΜΚΟ να το πάνε παραπέρα ας το πούμε έτσι αλλά και να φροντίσουν να υλοποιηθεί σωστά. Γιατί για παράδειγμα, το κράτος παρέχει την πρόσβαση υγείας στο νοσοκομείο με το ΑΜΚΑ στους πρόσφυγες αλλά αν δεν μπορέσει η εκάστοτε ΜΚΟ να εξασφαλίσει διερμηνέα για να συνεννοηθεί ο πρόσφυγας με το γιατρό, είναι δώρον άδωρον.

E: και τώρα σχέση με την καθημερινότητα των προσφύγων στα καμπ. Ξέρεις πώς περνάνε οι μέρες; Υπάρχει κάποιο πρόγραμμα για τους ανήλικους πρόσφυγες;

M: Ουσιαστική κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα δεν υπάρχει... όχι. Οι φιλοξενούμενοι παρακολουθούν καθημερινά μαθήματα ελληνικών και αγγλικών. Επιπλέον, συμμετέχουν σε δραστηριότητες όπως είναι το ποδόσφαιρο, θεατρικό παιχνίδι κτλ. Τέλος, σημαντική ήταν και η συμβολή των εθελοντών οι οποίοι απασχολούσαν δημιουργικά τους ωφελούμενους.

E: Η δική σου ΜΚΟ προωθεί τις δραστηριότητες των παιδιών στην καθημερινότητάς τους; Πιστεύεις ότι αυτές οι δραστηριότητες πορωθούν ο βέλτιστο συμφέρων των παιδιών;

M: Το προσωπικό σίγουρα προσπαθεί για το καλύτερο. Και μέσω των συνεδριών, προτάσσει ως σημαντική δραστηριότητα την συμμετοχή στο σχολείο. Αφενός για να αναβαθμιστεί το εκπαιδευτικό τους επίπεδο και αφετέρου για να κοινωνικοποιηθούν.

Δηλαδή τονίζεται καθημερινά το τι πρέπει να προσέχουν κατά την έξοδό τους καθώς υπάρχουν και ακραίες συμπεριφορές από ανθρώπους της τοπικής κοινωνίας. Γενικά νομίζω όλοι οι συνάδελφοι θέλουν τα παιδιά να συμμετέχουν στις δραστηριότητες. Και οι ΜΚΟ γενικά νομίζω στηρίζουν την συμμετοχή των ανήλικων σε δραστηριότητες, εκπαιδευτικές αλλά και ψυχαγωγικές, ώστε να αποτελέσει μια αρχή για την ομαλή ένταξή τους στην κοινωνία.

Ε: πιστεύεις ότι υπάρχουν κενά ή αλληλοεπικαλύψεις κατά την άποψή σου στις διάφορες παρεμβάσεις των ΜΚΟ;

Μ: Κοίταξε.. σίγουρα η κάθε ΜΚΟ λειτουργεί ως ένα βαθμό με διαφορετικό τρόπο. Ο βασικός σχεδιασμός που αφορά τους ανήλικους παραμένει παντού το ίδιο. Η παραπομπή των ανηλίκων από δομή σε δομή αποτελεί ενθαρρυντικό κομμάτι όσον αφορά την συνεργασία των ΜΚΟ. Δηλαδή δεν είναι ότι δεν θα παραπέμψουμε κάποιον επειδή θα πάει σε άλλη ΜΚΟ. Νομίζω ότι όλοι συνεργάζονται με όλους. Και αυτό αποδεικνύει κιόλας πως πρωτίστως πρέπει να εξασφαλιστεί ένα ασφαλές μέρος για την στέγαση των ανηλίκων. Έχει σχέση δηλαδή με αυτό που λέγαμε για το βέλτιστο συμφέρον. Αν δηλαδή δεν ήταν στόχος το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού δεν υπήρχε λόγος για συνεργασία.

Ε: Ποια πιστεύεις ότι είναι τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι πρόσφυγες;

Μ: (γελάει) σίγουρα τα προβλήματα είναι πολλά.. τώρα τι να αναφέρω πέρα από αυτά που έχουμε ήδη πει.. Δυστυχώς η γραφειοκρατία αποτελεί ένα άλυτο πρόβλημα που παρεμποδίζει σημαντικές καθημερινές ανάγκες των φιλοξενούμενων πχ έκδοση ΑΜΚΑ. Δηλαδή πρέπει όλοι να ενημερωθούν για το πού θα βγάλουν τα χαρτιά, τι χαρτιά θα είναι αυτά, πού θα τους χρησιμεύσουν κτλ κτλ Βέβαια ίσως αυτό να αφορά και περισσότερο τους ασυνόδευτους γιατί στους ανήλικους πρόσφυγες τα κάνουν οι γονείς τους αυτά. Όσον αφορά τις δραστηριότητες θεωρώ πως πρέπει να διοχετεύονται περισσότερα χρήματα με σκοπό την υλοποίηση ποικίλων δράσεων που θα καλύπτουν τις ανάγκες των ανηλίκων. Νομίζω είναι πολύ σημαντικό να επιχειρείται η ένταξη των ανηλίκων και να μην στοχεύουμε μονάχα στην διαχείριση του πληθυσμού. Είναι σημαντικό να υπάρχει μία καθημερινότητα, μια περαιτέρω επιμόρφωση.. όλα αυτά. Τώρα τι άλλο.. Νομίζω ότι ένα από τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι η ελλιπής πρόσβαση στην εκπαίδευση η οποία αποτελεί τροχοπέδη στην προσπάθεια προσαρμογής στο νέο περιβάλλον. Το να μάθουν τα παιδιά τη γλώσσα, να έρθουν σε

επαφή με άλλα παιδιά, να μάθουν την ιστορία κτλ κτλ είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ένταξης του ανήλικου πληθυσμού.

E: πολύ ενδιαφέρον αυτό που λές, και ήθελα και εγώ να σε ρωτήσω κάποια πράγματα σχετικά με την ένταξη του ανήλικου πληθυσμού. Πιστεύεις ότι γίνεται προσπάθεια για να επιτευχθεί ή ένταξη ή όχι;

M: Οι κοινωνικοί επιστήμονες που εργάζονται σε μια δομή φιλοξενίας αναλαμβάνουν την διασύνδεση των ανηλίκων με τους τοπικούς φορείς. Αυτό πραγματοποιείται μέσω των δραστηριοτήτων, μέσω της συμμετοχής των παιδιών στα τοπικά σχολεία κτλ. Επιπλέον, σημαντική αποτελεί και η καλή διασύνδεση με τον εκάστοτε δήμο ως μέρος της συνολικής ένταξης των παιδιών στην κοινωνία. Η προετοιμασία που παρέχεται στους ανήλικους αναφορικά με τον μελλοντικό ταξίδι τους είναι κυρίως αρμοδιότητα του δικηγόρου της δομής αφού εκείνος είναι υπεύθυνος για τη νομική υπόθεση του καθενός. Στην περίπτωση επανένωσης υπάρχει συνεχής πληροφόρηση αλλά και πιθανή συνοδεία του ανηλίκου στην υπηρεσία ασύλου. Η πληροφόρηση σχετικά με την μελλοντική απέλασή τους είναι το πιο δύσκολο κομμάτι καθώς οι αντιδράσεις των ανηλίκων ποικίλουν (σε αυτή την περίπτωση είναι πιο ενεργή και η συμμετοχή ψυχολόγου ή κοινωνικού λειτουργού).

17. Οι προτάσεις που γίνονται από τους ανηλικούς συζητούνται με κάποιον κοινωνικό επιστήμονα και αποφασίζονται από κοινού. Δεν υπάρχουν λοιπόν αντιδράσεις όσον αφορά το είδος το δραστηριοτήτων. Σε αυτό ίσως που υπάρχει αντίδραση από πλευράς προσωπικού, είναι όταν δεν υλοποιείται σωστά η όποια δραστηριότητα (πχ όταν δεν συμπεριφέρεται σωστά το άτομο που έχει αναλάβει την δραστηριότητα).

E: και τώρα ας πάμε περισσότερο στα δικά σου θέματα.. ποιες πιστεύεις ότι είναι οι ιδιαιτερότητες των ασυνόδευτων ανηλίκων;

M:μμμ καλή ερώτηση. Νομίζω ότι θα έλεγα την ανάγκη τους για επαφή η οποία για μένα είναι πολύ έντονη. Δηλαδή θα υπάρξουν πολλοί που θα σου πουν ότι δεν είναι έτσι, ότι είναι πιο σκληρά από τα άλλα παιδιά, αλλά προσωπικά θεωρώ ότι αυτό είναι σε ένα πρώτο επιφανειακό επίπεδο. Οι ανήλικοι φιλοξενούμενοι έχουν μια ισχυρή θέληση να ενσωματωθούν και να αναπτύξουν σχέσεις με παιδιά που φοιτούν στο ίδιο σχολείο για παράδειγμα κάποια παιδιά φοιτούν στο τοπικό σχολείο και όχι σε διαπολιτισμικό. Προσπαθούν να αποκτήσουν επαφές και τους χαροποιεί ιδιαίτερα όταν βλέπουν πως γίνονται αποδεκτοί. Για παράδειγμα, δεδομένης και της ηλικίας τους, ασχολούνται πολύ με τα social media και δείχνουν φωτογραφίες ή επαφές που έχουν κάνει μέσω των εφαρμογών αυτών με παιδιά από το σχολείο.

E: Μάλιστα. Οι υπόλοιποι εργαζόμενοι περνάνε από εκπαίδευση σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού;

M: απ' όσο ξέρω όχι, τουλάχιστον αυτοί που εργάζονται στη δική μου ΜΚΟ. Η νομολογία που αφορά την συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα, γίνεται γνωστή στους κοινωνικούς επιστήμονες μέσα από την πράξη. Δυστυχώς δεν υπάρχει κάποιο πρόγραμμα που να καταρτίζει το προσωπικό ώστε να δουλέψει πιο ενεργητικά με τους ανήλικους. Η ατομική προσπάθεια που κάνει κάθε μέλος ξεχωριστά, επιπλέον πληροφόρηση για τα νομικά, ενημέρωση σχετικά με το μεταναστευτικό-προσφυγικό ζήτημα κτλ, λειτουργεί αποτελεσματικά στην καθημερινή επαφή με τους ανήλικους. Πιστεύω δηλαδή ότι πέρα από την εκπαίδευση αρκετά πράγματα τα γνωρίζουν οι συνάδελφοι.

E: Πιστεύεις ότι μέσα στο πλαίσιο του καμπ υπάρχουν δικαιώματα που είναι προτεραιότητα και άλλα που έρχονται δεύτερα;

M: Κοίταξε μέσα σε αυτό το χάος της προσφυγικής κρίσης, με ό,τι μπορεί να συνεπάγεται αυτό, νομίζω όχι μόνο είναι αναπόφευκτο αλλά και απαραίτητο να δίνεται προτεραιότητα σε ορισμένες ανάγκες. Δεν θεωρώ ότι θεωρούνται δευτερεύοντα από την άλλη...Θα έλεγα ότι δίνεται προτεραιότητα, όχι ότι θεωρούνται δευτερεύοντα. Δικαιώματα που λαμβάνονται υπόψη κατά προτεραιότητα είναι η διασφάλιση της σωματικής ακεραιότητας, της ψυχικής υγείας και της παροχής καλύτερου βιοτικού επιπέδου. Λόγω της ευαλωτότητας του συγκεκριμένου πληθυσμού, του ανήλικου δηλαδή πληθυσμού, κανένα από τα δικαιώματα δεν θεωρείται και δεν θα πρέπει να θεωρείται, δευτερεύουσας σημασίας.

E: πολύ ωραία. Η συνεργασία του κράτους και των ΜΚΟ πιστεύεις ότι θα μπορούσε να βελτιωθεί;

M: Με την συνεργασία του κράτους και των ΜΚΟ αλληλοκαλύπτονται οι διαφορετικές τους αρμοδιότητες. Βέβαια είναι πολύ πιθανό να δημιουργηθεί κενό. Για παράδειγμα συμβαίνει συχνά σε περιπτώσεις που οι εργαζόμενοι οφείλουν να πράξουν τα όσα τους αναλογούν με βάση το καθηκοντολόγιο εκείνοι να αρνούνται να αναλαμβάνουν την ευθύνη. Σίγουρα υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης της συνεργασίας.

E: δεν κατάλαβα τι ακριβώς εννοείς;

M: ότι πιστεύω υπάρχουν αρκετοί εργαζόμενοι και στις ΜΚΟ και στο κράτος που ενώ οι αρμοδιότητες έχουν χωριστεί με έναν άλφα τρόπο και που αυτός ο τρόπος να λειτουργεί, να μην πράττουν τα δέοντα, για τους χ, ψ λόγους και έτσι να δημιουργούνται προβλήματα.

E: πιστεύεις δηλαδή ότι είναι περισσότερο θέμα των εργαζομένων;

M: ναι πιστεύω ότι πολλοί δεν αντεπεξέρχονται και δεν προσπαθούν κιόλας να αντεπεξέρθουν στις δυσκολίες του πλαισίου.

E: μάλιστα. Εσύ πώς καταφέρνεις και εντεπεξέρχεσαι σε αυτή τη θέση; Αντιμετώπισες ποτέ προβλήματα; Ένιωσες ότι χάνεις κατά κάποιο τρόπο την προσωπική σου ηρεμία;

M: ουου.. μια και δύο (γελάει). Οι συμπεριφορές που εκδηλώνουν καθημερινά οι ανήλικοι δημιουργούν εσωτερικές αντιφάσεις στους εργαζομένους, οι οποίοι θεωρούνται υπεύθυνοι για εκείνους και οφείλουν να λάβουν την καλύτερη απόφαση για αυτούς. Πολλές φορές οι εργαζόμενοι προβληματίζονται με τις συμπεριφορές των παιδιών τόσο ως προς τον λόγο που τους οδήγησε στην όποια συμπεριφορά όσο και ως προς τον τρόπο προσέγγισης του παιδιού. Μια υποστηρικτική επιστημονική ομάδα μπορεί να βοηθήσει σημαντικά ώστε να ξεπεραστεί η όποια τυχόν δυσκολία του επαγγελματία. Κάποια εποπτεία ας πούμε, ή ακόμα και η συζήτηση κάποιων δύσκολων περιπτώσεων με συναδέλφους ή με την υπεύθυνη της ομάδας σου. Πάντως σε αρκετές ΜΚΟ, ιδιαίτερα τις διεθνείς ΜΚΟ, υπάρχει ένα τμήμα staff care. Τώρα το πώς καταφέρνεις να στέκεσαι είναι ένα θέμα. Νομίζω η σχέση εμπιστοσύνης που χτίζεται σταδιακά ανάμεσα στον φιλοξενούμενο και τον επαγγελματία ωφελεί τόσο τον ανήλικο που έχει ανάγκης στήριξη όσο και τον επαγγελματία που μπορεί να ερμηνεύσει καλύτερα τον ψυχισμό του ανηλίκου. Η οριοθέτηση του επαγγελματία προς τον ανήλικο αλλά και η ψυχοκοινωνική στήριξη που παρέχει βοηθούν σημαντικά στην επίτευξη μιας ισορροπημένης σχέσης. Θα έλεγα δηλαδή ότι αν δημιουργηθεί μία καλή σχέση ανάμεσα στον ειδικό και το παιδί είναι πολύ πιο εύκολο να πάνε καλά τα πράγματα και για τους δύο.

E: τι θα άλλαζες αν είχες τη δυνατότητα στο δικό σου κέντρο φιλοξενίας;

M: Σίγουρα πολλά. Η καλύτερη κατάρτιση του προσωπικού σχετικά με την διαχείριση του συγκεκριμένου πληθυσμού είναι σίγουρα το ένα... και η αύξηση των οικονομικών πόρων που θα διευκολύνουν καθημερινές βασικές ανάγκες και θα ενισχύσουν το κομμάτι των δραστηριοτήτων. Νομίζω είναι τα δυο από τα βασικά ζητήματα που θα

πρέπει να υλοποιούνται στα πλαίσια μιας καλύτερης λειτουργίας της δομής. Οι κοινωνικοί επιστήμονες που λειτουργούν και ως πρόσωπα αναφοράς των παιδιών προσφέρουν σημαντικά μέσω της ψυχοκοινωνικής στήριξης. Η παρουσία διερμηνέων σε σταθερή βάρδια και καθημερινά θα άλλαζε πάρα πολλά πράγματα νομίζω. Τώρα αυτό με τους διερμηνείς αφορά περισσότερο τις συνεδρίες που πραγματοποιούνται και που αποτελούν σημαντικό κομμάτι της δουλειάς των κοινωνικών επιστημόνων αλλά νομίζω και άλλων ειδικοτήτων, όπως των γιατρών.

E: πολύ ωραία. Κάποιες γενικότερες προτάσεις όσον αφορά στους ανήλικους;

M: Η ανάγκη των παιδιών για προσοχή, φροντίδα αλλά και οριοθέτηση είναι ορατή σε όλες τις δομές. Δυστυχώς η διαμονή σε camps δεν παρέχει τίποτα απ' όσα αναφέραμε σ αυτή τη συνέντευξη και φυσικά ούτε ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης. Γι' αυτό λοιπόν, θεωρώ ότι πρέπει να τεθεί ως προτεραιότητα η μετακίνηση των ανηλίκων σε ξενώνες φιλοξενίας στην ενδοχώρα. Η μεταφορά τους αυτή κατά κάποιο τρόπο εξασφαλίζει την προστασία που δικαιούνται να απολαμβάνουν καθώς και κάποια ακόμη βασικά δικαιώματα όπως αυτό της εκπαίδευσης, της υγείας και της ένταξης. Ειλικρινά από αυτό που έχω δει στο καμπ και αυτό που έχω δει στους ξενώνες αποτελεί για μένα νούμερο ένα προτεραιότητα. Πιστεύω θα αλλάξουν πάρα πολλά...

E: Πιστεύεις εν τέλει ότι η ενσωμάτωση μπορεί να επιτευχθεί ή ότι αποτελεί περισσότερο κάτι το θεωρητικό;

M: Καλή ερώτηση. Θέλω να πιστεύω πως με πολύ προσπάθεια από την πλευρά όλων των επαγγελματιών υγείας και πρόνοιας αλλά και από την πλευρά του κράτους και των ΜΚΟ θα μπορέσει να επιτευχθεί η ενσωμάτωση και η ένταξη των παιδιών αυτών που δικαιούνται να έχουν ένα καλύτερο από αυτό που τους προσφέρουμε. Αντιλαμβάνομαι σίγουρα ότι δεν είναι απολύτως εύκολο, αλλά όσοι δουλεύουμε εδώ γι αυτό προσπαθούμε, δηλαδή και η ίδια μας η δουλειά δεν θα είχε κάποιο νόημα αν δεν υπήρχε το ζήτημα της ένταξης. Και να σημειώσω εδώ ότι οι περισσότεροι όταν μιλούν για ένταξη εννοούν αφομοίωση, εγώ δεν το στηρίζω αυτό. Δηλαδή θέλουν οι άνθρωποι αυτοί να σταματήσουν να είναι μουσουλμάνοι, να αγαπούν την πατρίδα τους κτλ. Εγώ θεωρώ πώς μπορούμε να συνυπάρξουμε και με άλλο τρόπο και για αυτό προσπαθώ.

E: Ωραία, υπάρχει κάτι που θα ήθελες να προσθέσεις; Κάι που ενδεχομένως δεν σκέφτηκα να σε ρωτήσω;

M: εε όχι νομίζω ότι όσα ήθελα να πω τα είπα.. δεν μου έρχεται κάτι.

E: εντάξει, σ ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σου και πάλι.

Μ: εγώ σ ευχαριστώ.